

Jaarstukken 2016

Colofon

De jaarrekening 2016 is een uitgave van de gemeente Renkum

Inhoud en vormgeving
Gemeente Renkum

Druk
Huisdrukkerij gemeente Renkum

Oplage
60 exemplaren

Inhoudsopgave

Inleiding	5
Deel I Jaarverslag	9
01 Maatschappelijke participatie, inkomen & zorg	11
02 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen & mobiliteit	30
03 Milieu, klimaat & duurzaamheid	38
04 Veiligheid	47
05 Openbare ruimte	51
06 Economie & Cultuur	54
07 Inwoner, bestuur & organisatie	59
Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	70
Stelpost onvoorzien	71
Paragraaf 1 Lokale heffingen	73
Paragraaf 2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing	80
Paragraaf 3 Onderhoud kapitaalgoederen	87
Paragraaf 4 Financiering	96
Paragraaf 5 Bedrijfsvoering	98
Paragraaf 6 Verbonden partijen	108
Paragraaf 7 Grondbeleid	128
Paragraaf 8 subsidies	135
Deel II Jaarrekening	139
Opzet van de jaarrekening	140
Baten en lasten en toelichting	141
Resultaatbepaling	177
Balans per 31 december	186
Toelichting op de balans	191
Vaste activa	191
Vlottende activa	195
Vaste Passiva	201
Vlottende passiva	217
Staat van gewaarborgde geldleningen en andere garantieverplichtingen	223

Deel III Bijlagen.....	225
Bijlage 1 Productenrekening	226
Bijlage 2 Weerstandscapaciteit en Risico's	228
Bijlage 3 Financiering.....	245
Bijlage 4 Kredieten.....	248
Bijlage 5 Specifieke uitkeringen (SiSa).....	253
Bijlage 6 Welk beleid is voor handen?.....	256
Vaststelling Jaarstukken 2016	259

Inleiding

Deel I Het jaarverslag

In het jaarverslag vindt de evaluatie plaats van het in het afgelopen jaar gevoerde beleid. Het jaarverslag bestaat uit de volgende verplicht voorgeschreven onderdelen:

- de programmaverantwoording;
- de paragrafen.

De huidige coalitie heeft haar Coalitieakkoord 'Veranderend Renkum' 2014-2018 nader uitgewerkt in het Meerjarenbeleidsplan 2014-2018 en vervolgens in de Begroting 2015. In 2015 hebben de voortgangsrapportages plaats gevonden op basis van het nieuwe coalitieakkoord.

Bij de beleidsmatige informatie die is opgenomen in deze onderdelen van de jaarstukken gaat het om een verantwoording van de beleidsvoornemens die waren opgenomen in de Begroting 2016.

Deel II De jaarrekening

Met de jaarrekening legt het college van burgemeester en wethouders verantwoording af over het gevoerde financieel beheer in 2016. De jaarrekening bestaat uit:

- de programmarekening en de toelichting;
- de balans en de toelichting.

Resultaat 2016

<i>Bedragen * € 1.000</i>	Begroot	Begroot na wijziging	Rekening	Afwijking
01 Maatschappelijke participatie, inkomen & zorg	-12.273	-11.760	-11.962	-202
02 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen & mobiliteit	-2.558	-2.380	-2.201	179
03 Milieu, klimaat & duurzaamheid	744	796	937	142
04 Veiligheid	-2.693	-2.778	-2.772	6
05 Openbare ruimte	-6.266	-6.498	-6.593	-94
06 Economie & Cultuur	-712	-717	-746	-29
07 Inwoner, bestuur & organisatie	-7.113	-9.319	-9.615	-295
Totaal programma's	-30.871	-32.657	-32.951	-294
00 Algemene dekkingsmiddelen	31.142	31.394	31.614	220
Onvoorzien	-270	-149		149
Totaal resultaat	1	-1.412	-1.337	74

In deel II van deze jaarstukken zijn de afwijkingen ten opzichte van de Najaarsnota 2015 nader toegelicht. In het volgende overzicht is de samenstelling van het rekeningsaldo ten opzichte van de Begroting 2016 kort samengevat. Daarbij is aangegeven:

- welk programma en product het betreft;
- een korte omschrijving van de reden van het voordeel (+) of nadeel (-);
- of het een incidenteel of structureel resultaat betreft. Wanneer sprake is van een structureel resultaat in de jaarrekening, zal hier in de Voorjaarsnota 2017 op worden teruggekomen.

Alleen de grote afwijkingen (> € 25.000 per product) zijn vermeld. Verschuivingen van budgetten tussen producten of programma's zijn buiten beschouwing gelaten.

	<i>Bedragen x € 1.000</i>	VJN	NJN	JRK	Totaal	Inc./ str.
1C	Peuterspeelzaalwerk			58	58	inc.
1D	Etnische minderheden/ opvang statushouders			54	54	inc.
1F	Inkomensvoorziening (BUIG)		-320		-320	inc.
1F	Vrijval reserve WWB		17		17	inc.
1F	WSW; exploitatie			54	54	inc.
1F	WSW; voorziening liquidatie			-207	-207	inc.
1F	Bijzondere Bijstand			-195	-195	inc.
1F	Re-integratie			153	153	inc.
2A	Structuurvisie: adviesdiensten		5		5	inc.
2C	Bestemmingsplannen	8	139		147	inc.
2D	ODRA	-32			-32	inc.
2D	Bouwleges			266	266	inc.
2E	Mobiliteit: diversen	-11	-21		-32	inc.
3D	Resultaat riolering en water			156	156	inc.
4A	Dierenasiel	-22			-22	inc.
4A	Opruimen explosieven			-58	-58	inc.
4B	Toezicht calamiteiten en kwaliteitstoezicht Wmo			30	30	inc.
4B	Toezicht BOA taken			37	37	inc.
5A	Taakstelling parken, hertenkamp etc. niet haalbaar		-42		-42	inc.
5A	Taakstelling sport			-11	-11	inc.
5A	Groenonderhoud sportparken			-22	-22	inc.
5B	Leges telecommunicatie	10			10	inc.
5B	Openbare verlichting			-118	-118	inc.
5B	Gladheidsbestrijding			41	41	inc.
6A	Marktgelden/ Inkomsten standplaatsen	-5	-6		-11	inc.
7F	Legionellabeheer/ Wateroverlast gymzaal Van Spaenweg	-7	-33		-40	inc.
7F	Vastgoed			40	40	inc.
7G	Advieskosten		-45		-45	inc.
7G	IKB reservering		-393		-393	inc.
7G	P-budget		-220	-325	-545	inc.
7G	Stadsregio		48		48	inc.
7G	Taakstelling p-budget niet haalbaar		-140		-140	inc.
7G	Facilitaire kosten gemeentehuis/ Verhuizing zorgloket binnen gemeentehuis	-29	-4		-33	inc.
7G	Taakstelling IBOR niet haalbaar		-33		-33	inc.
7G	Taakstelling maatschappelijk vastgoed niet haalbaar		-180		-180	inc.
7G	Wachtgeldverplichting	-258			-258	inc.
7G	Pensioenvoorziening politieke ambtdragers		-300	-34	-334	inc.
alg uitk	Septembercirculaire		139		139	inc.
alg uitk	Voorlopige WOZ-waarde		46		46	inc.

	<i>Bedragen x € 1.000</i>	VJN	NJN	JRK	Totaal	Inc./str.
alg uitk	Gemeentefonds 2015			74	74	inc.
alg uitk	Gemeentefonds 2016			64	64	inc.
alg uitk	Meicirculaire				14	inc.
bel	Toeristenbelastingen		-49		-49	inc.
bel	Voorlopige WOZ-waarde/ Baten OZB		-95	-10	-105	inc.
bel	Baten toeristenbelasting			-19	-19	inc.
bel	Baten hondenbelasting			-24	-24	inc.
alg dek	Rente langlopende leningen/ Renteresultaat	49	133	-64	118	inc.
alg dek	Vrijval reserve algemene uitkering		8		8	inc.
alg dek	Vrijval reserve cofinanciering		38		38	inc.
alg dek	Loon- en prijscompensatie			125	125	inc.
alg dek	Dubieuze debiteuren Soza			46	46	inc.
alg dek	BTW			23	23	inc.
onv	Vrijval buffer		105		105	inc.
onv	Restant stelpost onvoorzien			149	149	inc.
	Overigen		74	-97	-23	inc.
	Totaal	-297	-1.129	74	-1.337	

* VJN = Voorjaarsnota 2016, NJN = Najaarsnota 2016, JRK = Jaarstukken 2016

<i>Bedragen x € 1.000</i>	
Primitieve begroting	1
Bijstellingen Voorjaarsnota	-297
Meicirculaire	14
Bijstellingen Najaarsnota	-1.129
Prognose jaarrekeningresultaat in najaarsnota	-1.412
Jaarrekeningresultaat	-1.337
Voor-/ nadelen na Najaarsnota	74

Deel I Jaarverslag

Programmaverantwoording

Inleiding

In het jaarverslag vindt de evaluatie plaats van het in het afgelopen jaar gevoerde beleid. Het jaarverslag bestaat uit:

- de programmaverantwoording;
- de paragrafen.

De programmaverantwoording bestaat uit de verantwoording over de realisatie van de programma's. In de programmaverantwoording worden de drie vragen, gesteld in het programmaplan van de begroting, beantwoord maar dan op basis van de realisaties.

De programmaverantwoording biedt daardoor per programma inzicht in:

1. de mate waarin de doelstellingen zijn gerealiseerd (Wat hebben we bereikt?);
2. de wijze waarop getracht is de beoogde maatschappelijke effecten te bereiken (Wat hebben we daarvoor gedaan?);
3. de gerealiseerde baten en lasten (Wat heeft het gekost?). Dit komt per programma terug in de tabel bij punt 3 'Wat heeft het gekost?'. Wanneer in de kolom 'afwijking' een positief getal gemeld wordt, is sprake van een voordeel. Een negatief getal houdt een nadeel in.

Daarnaast wordt in de programmaverantwoording een overzicht van de algemene dekkingsmiddelen verstrekt en wordt inzicht gegeven in het gebruik van het geraamde bedrag voor onvoorzien.

Opbouw programmaverantwoording

Bij elk programma wordt allereerst de visie van het programma aangegeven. Vervolgens informeren wij u, waar mogelijk, over de voortgang van de doelstellingen afkomstig uit de Begroting 2016. Tevens wordt verantwoording gegeven over de in 2016 geplande activiteiten. Tenslotte wordt in het onderdeel 'Wat heeft het gekost?' een overzicht van de gerealiseerde baten en lasten gegeven. Een toelichting op de afwijkingen tussen begrote en gerealiseerde baten en lasten is opgenomen in deel 2, de jaarrekening.

01 Maatschappelijke participatie, inkomen & zorg

Visie

Eén van de grootste opgaven in deze coalitieperiode is het vorm geven aan de sociaal-maatschappelijke vernieuwing. Vernieuwing die noodzakelijk is om de taken die vanuit het Rijk bij de gemeente wordt neergelegd binnen het beschikbare budget uit te voeren zonder tegelijkertijd onze inwoners in de kou te laten staan. Inwoners die het nodig hebben, krijgen ondersteuning die aansluit bij hun persoonlijke situatie en behoeften. We vertrouwen daarbij op de behoefte van mensen om in vrijheid verantwoordelijkheid te nemen voor hun eigen leven.

Het vergroten van de zelfredzaamheid, maatschappelijke participatie, eigen (financiële) verantwoordelijkheid en keuzevrijheid van de inwoners van Renkum wordt gestimuleerd door in te zetten op versterken van de eigen kracht van de inwoner binnen zijn of haar sociaal netwerk. Daar waar dit niet toereikend is, worden de beperkingen van de inwoner gecompenseerd zodat hij of zij in staat is volwaardig inwoner te zijn.

Mensen die rechtmatig in Renkum verblijven en die tijdelijk niet in staat zijn om zelf (voldoende) inkomen te verwerven om in de noodzakelijke kosten van het bestaan te voorzien, ontvangen een uitkering op maat. Inwoners met schulden worden waar nodig op een passende wijze ondersteund om deze op te lossen. Bijstand en schuldhulpverlening zijn een vangnet voor die mensen die tijdelijk niet in staat zijn om in hun eigen inkomen te voorzien. Herstel van financiële zelfredzaamheid staat daarbij voorop. Volgens de Participatiewet zijn we verplicht een tegenprestatie voor een uitkering te vragen, hierbij houden we rekening met de persoonlijke situatie en mogelijkheden.

Wat hebben wij bereikt en wat hebben wij daarvoor gedaan?

Wat wij per beleidsterrein willen bereiken, is uitgewerkt in de programmabegroting. Om niet in herhaling te vallen, verwijzen wij u naar de Begroting 2016.

Producten

- 1A. Algemene voorzieningen
- 1B. Gezondheid
- 1C. Sport
- 1D. Educatie
- 1E. Minima
- 1F. Inkomensvoorziening
- 1G. Maatwerkvoorzieningen
- 1 Integratie uitkering sociaal domein en WMO
- 2 Transformatie Sociaal Domein

1A. Algemene voorzieningen

Doelstelling

In 2016 wordt er gewerkt aan het sterker maken en organiseren van het aanbod aan voorzieningen die voor iedereen toegankelijk en dicht bij huis zijn, de algemene voorzieningen in de zogeheten "nulde lijn". Hoe beter we de algemene voorzieningen nu weten te organiseren, waardoor inwoners maximaal in staat worden gesteld zaken in de nabijheid te regelen, hoe minder de uitgaven op de lange termijn voor maatwerkvoorzieningen.

Wij moeten in de komende jaren investeren, ook in personele zin, in het beschikbaar maken van algemene voorzieningen voor zowel jeugd als volwassenen.

Omdat vanaf 2017 de bezuinigingen op de gedecentraliseerde taken duidelijker zullen worden is het belangrijk om nu, met steun vanuit de reserve sociaal domein, te investeren in het enerzijds bewaren van de rust voor inwoners door bieden van continuïteit, en anderzijds versnelling te organiseren in doorontwikkeling van werkwijzen intern en het komen tot een passend aanbod van algemene voorzieningen in de hele gemeente.

Voortgang

De eerste stappen zijn gezet op het gebied op een nieuwe manier werven en verbinden van partijen die de algemene voorzieningen organiseren. Een netwerkorganisatie die vraaggestuurd werkt.

De organisatie hiervan en de aansturing van het netwerk alsmede de verbinding onderling en de verbinding buiten dit netwerk vergen extra personele inzet.

Activiteiten

Algemene voorzieningen

Waar in 2015 de transitie centraal stond is in 2016 gestart met de transformatie van het sociale domein. Dat houdt in dat wordt gekeken naar passend niveau van (algemene) voorzieningen voor alle inwoners, die laagdrempelig en zonder indicatie toegankelijk is.

De uitdaging is hoe de gemeente de kracht van de samenleving om zelf dingen op te pakken en te organiseren in de nulde lijn, kan stimuleren, zonder dit zelf te willen gaan sturen of dicht te regelen. Daarvoor is een integrale, gemeentebrede aanpak nodig. De kaders hiervoor zijn vastgelegd in de kadernota sociaal domein "De kunst van samen leven in de gemeente Renkum" (in 2015 door de gemeenteraad vastgesteld).

In het kader van de transformatie zijn in 2016 de algemene voorzieningen bestuurlijk aanbesteed en zijn per september 6 geselecteerde partijen onder de naam Renkum voor Elkaar begonnen met de implementatie van het sociaal werk. Er heeft een overdracht plaatsgevonden van de werkzaamheden van stg. Welzijn Renkum naar Renkum voor Elkaar. De nieuwe organisatie heeft medewerkers aangesteld, een logo en website gelanceerd, contact gelegd met inwoners, kennismakings-gesprekken gevoerd met tal van ketenpartners en de samenwerking gestart met het Sociaal Team. Daarnaast zijn we gestart met 'the right to challenge' onder de noemer 'We kunnen het!'.

Mantelzorg

In 2016 is het Sociaal Team hét centrale aanspreekpunt geworden, waar de ondersteuning van de mantelzorger wordt geregeld in samenhang met de andere ondersteuning, hulp en zorg. In geval dat ondersteuning vanuit de gemeente niet aan de orde is, wordt doorverwezen naar de organisatie waar de nodige ondersteuning wel voorhanden is. Om hét centrale aanspreekpunt te kunnen zijn, hebben we mantelzorg prominent en gebruikersvriendelijk op onze website geplaatst. Onze inwoners kunnen onder andere zien waar ze terecht kunnen, hoe ze het mantelzorgcompliment

kunnen aanvragen en hoe zij - in het kader van huisvesting - mantelzorgurgentie kunnen aanvragen. Ook is veel aandacht geschonken aan de Week van de Mantelzorg.

Verder wordt de mantelzorger waar mogelijk betrokken bij het onderzoek naar de zorgvraag van de naaste waar zij voor zorgen. Daarbij wordt ook gekeken naar de ondersteuningsbehoefte van de mantelzorger zelf.

Daarnaast heeft de gemeente het mantelzorgcompliment in de vorm van een geldbedrag of een waardebon die recht geeft op 10 uur huishoudelijke hulp ingezet. Het gebruik van het mantelzorgcompliment laat een sterk stijgende lijn zien. In 2015 kregen 355 mantelzorgers het geldbedrag van € 150 en 5 mantelzorgers een waardebon van € 225. In 2016 waren dat respectievelijk 483 en 7 mantelzorgers. Door middel van het mantelzorgcompliment krijgt de gemeente meer contactmogelijkheden met (een deel) van de mantelzorgers.

Vrijwilligers

Nieuwe vormgeving voor het vrijwilligersbeleid rekening houdend met de uitgangspunten uit de kadernota en de werkwijze van het sociaal team. Naast de ontwikkeling van de nieuwe werkwijze van het sociaal team en de inzet van coaches heeft ook de maatschappelijke aanbesteding van de welzijnstaken veel aandacht gevraagd. In het najaar, toen bekend was hoe de netwerk organisatie Renkum voor Elkaar van start zou gaan is een besluit genomen over het onderzoek naar een nieuwe vormgeving van het vrijwilligersuitvoeringsbeleid

Hierbij wordt ook gekeken naar de huidige ondersteuningsstructuur voor vrijwilligers en hoe die opnieuw vorm moet krijgen als onderdeel van de algemene voorzieningen. Het onderzoek is in december van start gegaan.

Wehelen.nl/renkum

In 2016 is het lokaal aanjaagteam verder vorm gegeven en uitgebreid om het initiatief te laten landen in de Renkumse samenleving.

Vanaf begin 2016 is ook de Renkumse wehelen-site actief en in maart heeft de officiële lancering plaatsgevonden. Met verschillende publieksacties waaronder de activiteiten in de week van de mantelzorg heeft het aanjaagteam gewerkt aan bekendheid en het gebruik van Wehelen.

Van de inwoners boven de 16 jaar met een internettoegang in de gemeente Renkum biedt 1 op de 200 inwoners hulp aan via www.wehelen.nl/renkum. Dat aantal is een van de hoogste van alle gemeenten in Nederland die actief zijn met WeHelen.

Passende informele hulp vraagt om een bestendige persoonlijke sociale structuur van vertrouwen: in gezin, straat, buurt, wijk, dorp en gemeente. Op deze verschillende niveaus is daarom rondom informele hulp ondersteuning van inwonersnetwerken blijvend nodig. Gezocht wordt naar mogelijkheden om de samenwerkingspartners van het aanjaagteam uit te breiden. Hoe meer ambassadeurs van WeHelen hoe vanzelfsprekender www.wehelen.nl/renkum wordt voor inwoners, vrijwilligers en professionals. Het eigenaarschap van de beweging WeHelen kan daarmee meer en meer naar het Renkumse netwerk van organisaties en inwoners voor informele en formele hulp verschuiven. De gemeente blijft de beweging faciliteren door het lidmaatschap van de coöperatie WeHelen en ondersteuning van het lokale netwerk rondom informele hulp.

Doel is om in de loop van 2017 WeHelen o.a. in samenwerking met Renkum voor Elkaar steeds meer in de dagelijkse activiteiten van professionals, vrijwilligers en inwoners te vervlechten.

Autisme vriendelijk

De resultaten van het project 'levensbrede aanpak voor mensen met autisme' dat in 2015 is uitgevoerd met subsidie van de provincie zijn ondergebracht in de reguliere werkzaamheden op de diverse beleidsterreinen (bv. sport, onderwijs, communicatie) en ook vertaald in een werkproces voor het sociaal team.

Achterliggende gedachte is dat als je de hulp, zorg en ondersteuning voor mensen met autisme goed hebt georganiseerd, dit ook ten goede zal komen aan anderen zoals mensen met een licht verstandelijke handicap, psychiatrische problematiek, dementieel ziektebeeld of ouderen.

Integratie minderheden: vergunninghouders asiel

De stijging van het aantal nieuwkomers vroeg in 2016 veel van onze aandacht.

Wij hebben een taakstelling voor 80 statushouders in 2016 om huizen aan te bieden. Zij krijgen bijstand en worden gefaciliteerd bij hun integratie. Het gaat hier om maatwerk van het sociaal team waarbij veel taken in overleg worden uitgevoerd door Vluchtelingenwerk. Vluchtelingenwerk heeft 75 vrijwilligers die de vergunninghouders begeleiding biedt bij de huisvesting, informatievoorziening, juridische procedures, taalondersteuning en vergroten zelfredzaamheid.

Om aan de hogere taakstelling te kunnen voldoen heeft de gemeente met meerdere verhuurderspartijen gesprekken gehad om tot creatieve oplossingen te komen voor het beperkt (sociale) woningaanbod. Meer verhuurders bieden nu woningen aan voor statushouders. Het project voor de tijdelijke opvang en huisvesting van statushouders in Wolfheze heeft positief gewerkt als tussenoplossing. Daarom wordt het project nog tot eind 2017 open gehouden. Rond de huisvesting is een overleg opgezet waar Vluchtelingenwerk, Vivare, COA en de gemeente aan tafel zitten om de taakstelling in te vullen. Met een flinke eindsprint in december hebben we de taakstelling (inclusief de achterstand) kunnen invullen. De groep van 83 statushouders hebben wij gehuisvest in 27 sociale huurwoningen en in de tijdelijke opvang/ groepswonen in Wolfheze.

Het hebben van werk is belangrijk in het kader van integratie en participatie. Wij doen mee in het regionale project statushouders van de FoodValley om statushouders waar mogelijk sneller naar de arbeidsmarkt te leiden. Het WSP doet hier ook in mee.

Rotary Oosterbeek is betrokken bij het zoeken van werk voor statushouders en werkt hier samen met Vluchtelingenwerk en het sociaal team.

Met de september circulaire is bekend geworden welke bedragen de gemeente Renkum ontvangt voor de integratie van statushouders. De activiteiten die nodig zijn op het vlak van huisvesting, onderwijs, zorg, gezondheid en participatie worden in een Plan van Aanpak beschreven.

Meldpunt discriminatie en pesten

Wij stellen inwoners, als zij hier niet zelf uitkomen, in de gelegenheid om onafhankelijk melding te doen van ongelijke behandeling (discriminatie) en pestgedrag. Uit voorgaande jaren bleken veel klachten te maken te hebben met ongelijke behandeling op de arbeidsmarkt.

In 2016 zijn 12 meldingen door het meldpunt in behandeling genomen. De klachten zijn heel divers van aard; gaan over wonen, openbare ruimte en discriminatie van ras, geloof en seksuele geaardheid.

De dienstverlening wordt in de regio uitgevoerd door bureau Artikel 1 Meldpunt Discriminatie en Pesten in Arnhem. Wij doen mee met de landelijke media campagne "Streep door discriminatie".

1B. Gezondheid

Doelstelling
Collectieve preventie op het gebied van gezondheid.

Voortgang

Gezondheid

De werkwijze van het CB is door de VGGM (GGD) aangepast aan de eisen van de tijd: triage is ingevoerd. Daarbij wordt de inzet van de jeugdarts ten behoeve van ouders en kinderen die dit meer nodig hebben vrijgespeeld door een verpleegkundige in te zetten daar waar het kan.

Er is meer aandacht voor de groep adolescenten via de uitrol van het extra contact moment.

Het takenpakket JGZ en de bekostiging daarvan worden regionaal herijkt.

Naar aanleiding van het vaststellen van de regionale gezondheidsnota is gezondheid breder onder de gemeentelijke aandacht gebracht omdat vrijwel alle domeinen aspecten van gezondheid in zich dragen.

De VGGM heeft ons geadviseerd inzake vogelgriep en kunstgras.

De GGD draagt zorg voor (J)GZ in het kader van statushouders, volgens en landelijk kader.

Sociaal Domein organisatie

De gemeentelijke organisatie op het gebied van sociale zaken, wmo en jeugd is verder doorontwikkeld richting team beleid, team uitvoering (st) en team bedrijfsvoering, die dicht naast elkaar zijn neergezet om integraliteit en korte lijnen te borgen.

Sociaal Domein Jeugd

Regionale inkoop 2016 en verantwoording geleverde zorg kwantitatief is beter inzichtelijk dan 2015. Op kwaliteit jeugdhulp zijn bij ons geen klachten binnen gekomen. In december 2016 zijn de laatste voorbereidingen getroffen voor de aanstelling bij de GGD van gedragswetenschappers die het netwerk rondom jeugd lokaal versterken.

De samenwerking ST- instellingen inzake 18-/18+ is gecontinueerd en loopt steeds beter(doorstroom uitstroom).

Sociaal Domein veiligheid

Er is een match gemaakt tussen veiligheid openbare orde en veiligheid sociaal domein.

Activiteiten

Regionale visie publieke gezondheid

Voor ons gemeentelijk gezondheidsbeleid betekent gezondheid een invlechting in het totale sociaal domein en aanpalende domeinen. Deze aanpak past bij de samenhang die wij willen organiseren. Met de diverse teams is overleg gepleegd wát de rode draad voor hun teams inhoudt. Daarnaast is het kopje 'gezondheid' aan de B&W- een raadsvoorstellen toegevoegd zodat bewustwording expliciet wordt ondersteund.

Voortzetting extra uren jeugdarts in voortgezet onderwijs

De inzet van extra spreekuren jeugdarts is in 2016 voortgezet. Deze inzet wordt als nuttig en nodig ervaren in het kader van preventie, tijdig signaleren.

Inzet gedragswetenschapper jeugd in de JGZ

Er zijn in onderling overleg met huisartsen twee gedragswetenschappers geworven die samen één FTE vervullen. Zij zijn per 2017 aangesteld bij de VGGM (GGD). Zij versterken het netwerk rondom de jeugdige.

Voorkomen pleegzorg

Ten opzichte van de landelijke ontwikkelingen zien we regionaal een afname in gezagsbeperkende maatregelen. Dat wijkt af van het landelijke beeld dat een toename laat zien. In 2016 is de basis gelegd voor het omvormen van de beschermingstafel. Een groot verschil is dat cliënten bij besprekingen worden uitgenodigd (jeugdigen en ouders) en ook dat er preventieve besprekingen kunnen plaatsvinden.

18+ problematiek

Regionaal is een werkgroep aan de slag met de 18-/18+ problematiek. De werkgroep richt zich op het in kaart brengen van lacunes en belemmeringen voor deze kwetsbare groep. Het doel is dat gericht interventies worden ontwikkeld op het gebied van wonen (waaronder ook de mogelijkheid van verlengd verblijf (na 18 jaar) in een pleeggezin of gezinshuis), opleiding & werk, naast de inzet van begeleiding. Dit laatste omdat deze kwetsbare jongeren vaak nog te onvolwassen zijn om losgelaten te worden.

Kwetsbare jeugdigen en arbeid

Dat deze groep een andere aanpak nodig heeft dan in een kant en klaar product kan worden ingezet is inmiddels duidelijk. Lokaal ontstaan initiatieven die een positieve bijdrage kunnen leveren aan het bieden van maatwerk. Dat is pionierswerk dat vanuit ons ondersteuning vraagt op het gebied van advies en waarbij innovatie subsidie het steuntje in de rug geeft om van start te kunnen gaan. In 2016 is het project Breaktime gehonoreerd. Dit project richt zich op het voorkomen van uitval en thuiszitten van jongeren met een grote afstand tot de arbeidsmarkt, vaak met een GGZ achtergrond.

Verantwoordelijkheid zorgaanbieders

In 2016 zien wij dat aanbieders nog veel tijd hebben moeten en steken (en nog steken) in het op orde krijgen van hun administratie zodat op het gebied van bedrijfsvoering de facturatie goed op gang kan komen. De resultante hiervan is dat wij steeds beter en eerder zicht krijgen op verplichtingen en verzilveringen voor managementrapportage.

Een aantal grote instellingen hebben over 2016 transformatiefees ontvangen voor de stappen die zij zetten om bijvoorbeeld eerder een goed uitstroom perspectief van hun cliënten te hebben. Dit is een bovenregionale afspraak.

Er bewegen zich ook nieuwe aanbieders op de markt, met nieuw en (soms) innovatief aanbod. Deze beweging in de markt stimuleert aanbieders ook om meer toekomstgericht te denken en ontwikkelen. Onderlinge samenwerking, die nodig is in het kader van opschalen en afschalen en overdragen, komt ook op gang. Het is en blijft echter een weerbarstig onderwerp.

Ruimte voor lokale vernieuwing

Het afgelopen driekwart jaar is op lokaal gebied met betrekking tot lokale vernieuwing veel aandacht uitgegaan naar de algemene voorzieningen (elders in dit document). Daarnaast is de pilot voor de inzet van een GGZ psycholoog jeugd voorbereid (zie gedragswetenschapper in de JGGZ) met als doel het vierkant huisarts, jeugdarts en -verpleegkundige, onderwijs en sociaal domein te verbinden in het eerder duiden en vertalen van signalen en in triage die daarop volgt. De plaatsing van de GGZ psycholoog bij de GGD is een landelijke primeur. In de Wmo is de pilot gestart die huishoudelijk hulp en ondersteuning/begeleiding met elkaar verbindt. Dit is in de regio een primeur.

Jeugdbescherming

2016 heeft in het licht gestaan van de omvorming van de overlegtafel met jeugdbeschermers naar de beschermingstafel.

In 2016 heeft de dienstverlening van Veilig THuis onder druk gestaan door de vele meldingen ten opzichte van een te krappe bemensing. Deze is passend uitgebreid hetgeen gevolgen heeft gehad voor de begroting van VT ten opzichte van hun oorspronkelijke begroting in 2014. De dekking van deze kosten kwam deels uit de bijdragen van de centrumgemeenten Arnhem en Ede en deels uit de regionale onderschrijving van Jeugdbescherming Gelderland.

Dyslexie- en Dyscalculiezorg

Dyslexie en dyscalculie zijn beide leerstoornissen (DSM V). Dyslexie valt onder de jeugdhulp omdat dit eerder onder het pakket van de zorgverzekeraars viel. Dat is niet het geval voor dyscalculie. Nederland is koploper in de wereld als het gaat om aantallen diagnoses op EED. Onze regio is koploper in Nederland. Lokaal zitten wij binnen de regio niet in de top. Regionaal zijn wij met aanbieders in gesprek inzake toegang en diagnose, behandeling en innovatie.

1C. Sport

Doelstelling

Rekening houdend met de positieve maatschappelijke waarde van sport, mogelijkheden scheppen voor en stimuleren van (blijvende) deelname aan sport door een zo groot mogelijk deel van de Renkumse inwoners.

Voortgang

In de sportnota Sportief Verbinden zijn de beleidsvoornemens en ambities opgenomen die bijdragen aan deze doelstelling. Hiervoor zijn verschillende activiteiten uitgevoerd en sport- en beweegprogramma's ingezet.

Activiteiten

Uitwerken ambities Sportnota

De sportnota is tussentijds geëvalueerd. Uw raad is hierover geïnformeerd. Voor de sportaanbieders is een 'sportcafé' georganiseerd waar de tussenevaluatie ook is gedeeld. Op basis van de tussenevaluatie en de bijeenkomsten zijn de ambities en de beleidsvoornemens uit de sportnota daar waar noodzakelijk bijgesteld. De geactualiseerde sportnota wordt in de eerste helft van 2017 aan u voorgelegd.

Ambities breedtesport en welzijn

Het Sport- en Bewegteam bestaat uit buurtsportcoaches, sportcoaches (voortgezet) speciaal onderwijs en Uniek Sporten. Het team voert sport & beweegprogramma's uit om doelen en ambities uit de sportnota en het sociaal domein te realiseren. Dit gebeurt, vanuit een vraaggericht sportaanbod, in samenwerking met inwoners, sportaanbieders, gezondheidscentra, scholen, welzijnsinstellingen en instellingen voor maatschappelijke opvang. Een kleine impressie van de activiteiten:

- Voorjaarstoernooi: deelname met alle 14 basisscholen
- Bijdrage aan verzelfstandigingstraject sportpark Hartenstein: cursus outdoorfitness met 57 deelnemers
- Organisatie Side- events bij de Giro d'Italia
- Nationale Sportweek: deelname 17 sportaanbieders, 86 activiteiten en 94 deelnemers.
- "50+ Sportief": 85 deelnemers fitheidstest en 60 bij vervolgactiviteiten
- X-voetbal Oosterbeek: 2 actieve teams. Resultaten onderzoek behoefte sporten en bewegen van kinderen met autisme & gedragsproblematiek worden in 2017 verwerkt in de programma's
- Pilot Nationale Diabetes Challenge in Renkum/ Heelsum: 46 deelnemers. Positieve resultaten in daling bloedsuikerwaarden, medicijngebruik en positieve samenwerking met gezondheidscentra waardoor snellere doorverwijzing naar individuele begeleiding door buurtsportcoaches. De Challenge wordt in 2017 uitgerold naar de overige kernen.

Ruimtelijke ambitie

Ten aanzien van de ruimtelijke ambitie zijn verschillende resultaten geboekt en processen in gang gezet. Concreet leest u hier meer over bij programma 7F.

1D. Educatie

Doelstelling

(Volwassenen) educatie draagt bij aan de participatie van alle inwoners door het ontwikkelen van de basisvaardigheden taal, rekenen en digitale vaardigheden. Voor mensen met een laag opleidingsniveau (laaggeletterden) of nieuwkomers (na hun inburgering) blijft lokaal de toegang tot een educatie-aanbod.

Doelstelling

- Vanaf de leeftijd van 2 jaar zorgdragen voor een doorgaande leerlijn tot en met het voortgezet onderwijs.
- De kwaliteit van voorschoolse educatie in de peuterspeelzaal en de dagopvang optimaliseren op het gebied van taal en pedagogische vaardigheden.
- Bewaken van de resultaatafspraken tussen de voorschool en de vroegschool (peuterspeelzaal-basisonderwijs) met betrekking tot peuters met een taalachterstand.

Doelstelling

De mogelijke ontwikkeling van een zogenaamd kindcentrum in Doorwerth wordt op haalbaarheid besproken met betrokken (onderwijs)instellingen.
Renkum en Oosterbeek behouden een volwaardige bibliotheek (voor kinderen en volwassenen).

Voortgang

Om invulling te geven aan de doelstelling is in samenspraak met het maatschappelijk veld ingezet op onderstaande activiteiten.

Activiteiten

Volwassenen educatie

IN 2016 is er gewerkt conform het regionaal educatieplan 2015 - 2017 arbeidsmarktregio Midden Gelderland. Binnen de Gemeenschappelijke Regeling Onderwijszaken hebben wij overleg met de contactgemeente Arnhem over het aanbod voor Nederlandse les dat lokaal nodig is. Gemeente Arnhem beheert de middelen van de regio en is formeel opdrachtgever naar ROC en andere aanbieders. Wij werken hiermee aan het bevorderen van participatie voor inwoners met een taalachterstand met in het bijzonder aandacht voor laaggeletterden.

ROC biedt formele NT2 educatie voor anderstalige, NT1 voor laaggeletterden en voor een groep inburgeraars die als zelfstandig consument zich gemeld hebben het voorbereidend onderwijsprogramma voor het inburgeringsexamen. Vanuit de rijksmiddelen voor volwasseneducatie zijn er voor Renkum ook in 2016 20 formele educatie plekken voor talenrekenen en NT2. In 2016 hebben 31 personen hier gebruik van gemaakt, 28 NT2 en 3 NT1 laaggeletterden.

Educatie en aanpak laaggeletterdheid

In aansluiting op de volwasseneducatie is 2016 is een plan voor het Taalhuis Rheden, Renkum en Rozendaal ontwikkeld door bibliotheek Veluwezoom in samenwerking met de Bondgenoten. Voor onze gemeente zijn aangeschoven Vluchtelingenwerk, ROC, Huis van Renkum en stg. Welzijn Renkum.

De bibliotheek heeft vanuit de gemeenten de opdracht gekregen om samen met alle bondgenoten te inventariseren wat er op taalontwikkeling wordt aangeboden, waar de witte vlekken zitten in het aanbod en waar meer afstemming kan zijn op formeel en informeel aanbod.

Daarnaast is gevraagd in kaart te brengen hoe we de (vaak onzichtbare) doelgroep kunnen bereiken. Het was niet de bedoeling nieuwe activiteiten te ontwikkelen, maar betere afstemming te vinden tussen partijen en bestaande activiteiten.

Uitgangspunt is de Rijksregeling Tel mee met Taal geweest. De stichting Lezen en Schrijven heeft dit project ondersteund. Vanuit de gemeente is de participatienota als beleidslijn meegegeven. Daarin was al een voorzet gegeven voor de prioritering van taalbevordering en inzet van de WEB-gelden.

Digisterker & Klik & Tik

In 2016 zijn in het voorjaar en najaar de cursus Digisterker en Klik & Tik gestart om inwoners meer digitale vaardigheden bij te brengen.

Vroeg- en voorschoolse educatie

In juli 2015 is het VVE uitvoeringsprogramma vastgesteld met als aandachtspunten kwaliteit, de aansluiting op het basisonderwijs en resultaatafspraken tussen KDV/PSZ en onderwijs.

Ook in 2016 is er samen met het onderwijs, de VGGM en de aanbieders van PSZwerk en Kinderopvang gesproken over betere afstemming en samenwerking. De VVE-tafel is 4 keer gehouden en wordt over het algemeen redelijk bezocht door de VVE-gecertificeerde kinderopvang. Een projectgroep van VVE schooldirecteuren heeft een plan opgesteld met als doel een betere doorontwikkeling VVE en meer ouderbetrokkenheid bij aanbieders en in het basisonderwijs. In combinatie zijn er twee inspiratiebijeenkomsten gehouden, met ouderbetrokkenheid en het stimuleren van taalvaardigheden bij peuters als thema.

Naast het versterken van de taalvaardigheid bij de leidsters zijn in 2016 ook de Boekstart en Boekstart in de Kinderopvang ingezet als taalstimulering voor 0-6 jarigen.

Taalvaardigheid basisonderwijs

In 2016 is een vervolg gegeven aan de uitrol van de "Bibliotheek op school". Met het project worden leerlingen gestimuleerd te lezen. Ook worden leerkrachten door specialisten van de bibliotheek opgeleid en begeleid om kinderen aan het lezen te krijgen en te houden. De scholen beschikken door het project over een actueel en divers boekenaanbod, dicht bij kind en leerkracht. Voor het leesgedrag van de leerlingen hanteren de leerkrachten een monitor.

Bibliotheek-op-school is nu geïmplementeerd bij alle scholen in Wolfheze, Doorwerth en Oosterbeek. In Renkum worden inmiddels alle scholen bezocht door de lees-mediacoach en is er gekozen voor een tijdelijke oplossing voor de plaatsing van de collectie, die na de bouw van de scholen (gebied 3b4) centraal in het schoolgebouw gehuisvest wordt.

Lokale educatie agenda (LEA)

De samenwerking tussen de gemeente en het onderwijs is verankerd in de LEA. Het LEA-overleg is een hulpmiddel om de integraliteit tussen onderwijs, zorg en welzijn te borgen.

In 2016 is er verder gewerkt aan een praktische aansluiting jeugdzorg en passend onderwijs. De consultants van de gemeente en de interne begeleiders van de scholen hebben een werkproces afgesproken waarbij het elkaar snel kunnen vinden centraal staat.

Een projectgroep van VVE schooldirecteuren heeft een plan opgesteld met als doel een betere doorontwikkeling VVE en meer ouderbetrokkenheid bij aanbieders en in het basisonderwijs.

De scholen voor het basisonderwijs in de subregio Renkum hebben een gezamenlijke aanpak ontwikkeld voor de stimulering van begaafde leerling. Dit project is in 2016 uitgevoerd, waarbij de insteek is deskundigheidbevordering van de leerkrachten op gebied van signalering, benadering en aanbieden maatwerk voor de leerling.

Onderwijsachterstanden

Het onderwijsachterstandenbeleid is vanuit het ministerie met één jaar ongewijzigd verlengd.

Cultuureducatie

Ook in 2016 hebben we het Cultuurmenu gefaciliteerd. Alle basisscholen uit de gemeente Renkum nemen deel aan het Cultuurmenu. De onafhankelijke coördinatie stelt met de referentiegroep uit het onderwijs het jaarprogramma op. Deze coördinatie ondersteunt scholen met de rol als opdrachtgever en culturele instellingen op het pedagogisch didactische vlak en voldoet daarmee aan de rijksregeling voor combinatiefunctionaris. Het rijk draagt 40% van de loonkosten. De gemeente stelt de kaders op, monitort deze en bewaakt de kwaliteit.

In 2016 hebben we het proces om in samenwerking met de scholen en culturele organisaties cultuureducatie een nieuwe vorm te geven voortgezet. Belangrijk is een directe verbinding te bewerkstelligen tussen het onderwijs en het culturele veld. Scholen moeten eigenaar worden van het cultuuronderwijs in de school en culturele organisaties moeten meer uitgaan van de behoefte van het onderwijs. Voor de procesbegeleiding is Cultuurmij Oost ingeschakeld.

Eind juni 2016 (eind schooljaar 2015-2016) is in een gezamenlijke bijeenkomst voor scholen en de culturele organisatie de vraag neergelegd wat partijen voor elkaar kunnen betekenen. Een werkgroep van schooldirecteuren schetst in samenwerking met Cultruurmij Oost in grote lijnen de vorm van cultuureducatie in het Renkumse onderwijs. De referentiegroep van Icc ers maakt samen met de cultuurcoach het inhoudelijke programma, met maatwerk voor scholen, indien gewenst, dat met ingang van het schooljaar 2017-2018 kan worden uitgevoerd.

Voor een andere inzet van het beschikbare budget cultuureducatie is in februari 2016 de subsidierelatie met 't Venster per 1 juli 2017 beëindigd.

Volwaardige bibliotheek in Renkum en Oosterbeek

De gemeente Renkum zet in op een openbare bibliotheek die bijdraagt aan de persoonlijke ontwikkeling en verbetering van de maatschappelijke kansen van inwoners. De gemeente heeft de bibliotheek gevraagd in te zetten op bevorderen van informatie- en digitale vaardigheden; lezen en schrijven; taal als basis voor maatschappelijke participatie; werk en inkomen; educatie; e-overheid; de bibliotheek als neutrale, onafhankelijke, veilige ontmoetingsplek.

Integratie minderheden: taal en participatie

Bij de uitvoering van de Participatiewet wordt extra gelet op basisvaardigheden met de invoering van de "taaleis". In 2016 zijn de werkprocessen hierop ingericht. Er is tevens een bestandsanalyse uitgevoerd om te bepalen welke inwoners al voldoen aan de Wet taaleis. Inwoners bij wie dit niet vastgesteld kan worden, worden uitgenodigd voor een gesprek. Op basis van de gegevens van de bestandsanalyse voldoen circa 500 uitkeringsgerechtigden aan deze vereisten. Met de restgroep maken we participatieafspraken over scholing of bekijken we de mogelijkheden voor ontheffen. In het najaar zijn hier beleidsregels voor vastgesteld.

Naast het algemeen aanbod van educatie zet de gemeente Renkum via het taalproject middelen in voor een individueel maatwerk-aanbod gericht op snelle koppeling naar werk (bijvoorbeeld training taal op de werkvloer). Met de vormgeving van een netwerk Taalhuis en activiteiten in de

Bibliotheek Veluwezoom komen er extra mogelijkheden voor mensen met een achterstand in taal/ reken- en digitale vaardigheden.

1E. Minima

Doelstelling

In het nieuwe integrale armoedebeleid worden maatregelen bedacht om de zogenaamde armoedeval tegen te gaan. Doelstelling is dat werken aantrekkelijker wordt. Tegelijkertijd mag de groep mensen die nooit (meer) aan het werk kan gaan hiervan niet de dupe worden.

In de bestrijding van armoede staan verder kinderen centraal. Er moet worden voorkomen dat zij in hun ontwikkeling worden geremd, doordat zij opgroeien in armoede. Het jeugdcultuurfonds wordt onderdeel van het armoedebeleid.

Mensen met schulden moeten weer financieel en maatschappelijk zelfredzaam kunnen functioneren. Het uitgangspunt daarbij is dat mensen primair zelf verantwoordelijk zijn en blijven voor het oplossen van hun schulden. Waar nodig ontvangen zij daarbij ondersteuning op maat.

Voortgang

Gelrepas

In het kader van het minimabeleid is in juli 2015 de Gelrepas geïntroduceerd om het meedoen te bevorderen. Het aantal pashouders is in de loop van 2016 gestegen naar 1323. Dit is een stijging van ruim 15% ten opzichte van het aantal in 2015. Om te beoordelen of de Gelrepas voldoende aansluit op de behoeften is eind dit jaar een enquête uitgezet onder de gebruikers. De resultaten worden verwerkt en neergelegd in een evaluatie.

Kansen voor alle kinderen

Op Prinsjesdag is bekend gemaakt dat er structureel € 100 miljoen extra beschikbaar komt voor kinderen in armoede. Dit bedrag wordt over de gemeenten verdeeld naar rato van het aantal kinderen dat opgroeit in een gezin met een laag inkomen. Zodra de landelijke regeling meer is uitgewerkt, geven wij hier nadere invulling aan.

Schulddienstverlening

Als gemeente vormen wij de poort naar de schulddienstverlening. Dit doen wij door in te zetten op preventie, zoals deelname aan de Budgetkring, maar ook door informatie en advies te verstrekken aan inwoners met (dreigende) schulden. De volgende fase van schulddienstverlening: schuldbemiddeling, schuldsanering, budgetbeheer is sinds begin 2014 uitbesteed aan de Kredietbank Nederland. In 2016 is sprake van rond de 90 huishoudens waarvoor een schuldregeling loopt. Het geldende schulddienstverleningsplan wordt herijkt. Hiertoe is in september gestart met een inventarisatiemiddag, waar wij samen met onze ketenpartners en vertegenwoordigers van onze cliënten (Adviesraad Participatiewet, Jongerenraad) input hebben opgehaald. De beleidsuitgangspunten van de in 2015 vastgestelde Kadernota Sociaal Domein worden hierbij gehanteerd.

Activiteiten

Activerend minimabeleid

In 2016 hebben wij uitvoering gegeven aan de Nota: 'Naar een integraal en activerend minimabeleid 2015 t/m 2018' (vaststelling 2014), waaronder het faciliteren van het afsluiten van een Collectieve zorgverzekering voor minima (CZM), verstrekken van de Gelrepas.

Daarnaast is in 2016 de folder Minima geactualiseerd en verspreid en is een enquête uitgezet onder de gebruikers van de Gelrepas.

Schuldhulpverlening

- Wij ondersteunen inwoners op het gebied van preventie door o.a. de mogelijkheid te bieden deel te nemen aan de Budgetkring om te leren meer met minder geld te doen.
- Wij adviseren en ondersteunen inwoners met (dreigende) schulden teneinde hun financiële situatie te verbeteren.
- Wij bieden schuldhulpverlening op maat.
- Wij herijken het geldende schuldhulpverleningsplan.

1F. Inkomensvoorziening

Doelstelling

Het zorgen voor een tijdige en rechtmatige verstrekking van inkomensvoorzieningen. Daarbij geven wij uitvoering aan de verplichting van het Rijk om op maat een tegenprestatie te vragen.

Voortgang

Verstrekken inkomensvoorzieningen

In 2016 is het aantal uitkeringsdossiers gestegen tot 738. Een deel (99) hiervan is zak- en kleedgelduitkeringen en betreft inwoners die in onze instellingen voor verpleging en verzorging verblijven en een beroep hebben gedaan op een inkomensvoorziening. Dit aantal ligt door de jaren heen rond de 100-120.

Het aantal uitkeringsdossiers, exclusief zak- en kleedgelduitkeringen, is dit jaar ten opzichte van 2015 gestegen met 6,8% tot een aantal van 639. In 2016 blijft de uitstroom van personen in de bijstand nog steeds achter bij de instroom. Dit jaar was de uitstroom 174 en de instroom 215. Per saldo moet dus een hoger aantal inwoners een beroep doen op een inkomensvoorziening.

Deze stijging van het aantal uitkeringen is in lijn met de landelijke stijging van het aantal mensen dat een beroep doet op bijstand. Een na-effect van de economische crisis speelt hierbij nog steeds een rol. De stijging van het uitkeringenbestand is ook het gevolg van wijzigingen in landelijke wetgeving, zoals beperking van toegang tot de Wajong, het verkorten van de WW-duur en het verhogen van de AOW-leeftijd. De groei van het aantal statushouders verklaart ook een deel van de stijging.

Onze gemeente heeft in de afgelopen jaren bij voortduring te maken met tekorten op het budget Bundeling Uitkeringen Inkomensvoorzieningen Gemeenten (BUIG) van het rijk, waaruit wij de uitkeringen voor levensonderhoud betalen. Per 2015 is sprake van een nieuw verdeelmodel BUIG en een nieuwe Vangnetregeling. Het nieuwe verdeelmodel, dat voor de verdeling van het totale macrobudget door het rijk gehanteerd wordt, pakt voor de gemeente Renkum niet gunstig uit. Voor een deel van het tekort op het budget BUIG kunnen wij een aanvraag voor een vangnetuitkering indienen bij het rijk. Net als voor 2015 zullen wij dit ook doen voor 2016.

In 2016 bedraagt het tekort op het budget BUIG € 955.000. Dit komt overeen met 12,6% van het door het rijk toegekende budget. Het tekort moet onze gemeente voor het grootste gedeelte zelf opvangen. Dit zogenaamde eigen risico bedraagt in 2016 7,5% van de rijksbijdrage, ofwel € 569.000. De overige € 386.000 wordt uit de Vangnetregeling vergoed onder de voorwaarde dat ons beroep op de Vangnetregeling wordt gehonoreerd.

Verstrekken individuele bijzondere bijstand

Ook in 2016 zien wij een gestage groei van het aantal inwoners dat door de rechter onder een beschermingsbewind wordt geplaatst. Dit jaar is 1/3 van het totaal van de bijzondere bijstand

verstrekt voor de kosten voor een bewindvoerder. Daarnaast zien wij ook een toename van het aantal aanvragen bijzondere bijstand als gevolg van de komst van statushouders. Voor de statushouders die in onze gemeente een woning krijgen toegewezen wordt onder meer bijzondere bijstand verstrekt voor het inrichten van de woning.

Collectieve zorgverzekering voor minima (CZM)

Inwoners met een laag inkomen tot 120% van de toepasselijke bijstandsnorm kunnen deelnemen aan de Collectieve zorgverzekering voor minima (CZM). Dit is een categoriale regeling die onderdeel uitmaakt van de bijzondere bijstand. Deze verzekering was voor 2016 uitgebreid met een restitutieclausule voor het volledig verschuldigde wettelijke eigen risico van de zorgverzekering. Vanwege overschrijding van het beschikbare budget is deze uitbreiding voor het volgende jaar weer teruggedraaid. In 2016 lag het aantal verzekerden rond de 775, waaronder bijna 190 kinderen (18-).

Activiteiten

Verstrekken inkomensvoorzieningen

- Wij stellen maandelijks uitkeringen betaalbaar op grond van wettelijke voorschriften in Participatiewet, Bbz 2004, IOAW en IOAZ (doorlopend);
- Wij stimuleren mensen in de bijstand om maatschappelijke nuttige activiteiten uit te voeren.

Verstrekken individuele bijzondere bijstand

Wij verstrekken, op aanvraag, individuele bijzondere bijstand in extra noodzakelijke kosten van het bestaan.

Collectieve zorgverzekering voor minima (CZM)

Wij verstrekken toegang tot de collectieve zorgverzekering voor minima.

Arbeidsmarktregio

De arbeidsmarkt herstelt in Nederland. Ook de arbeidsmarkt van FoodValley toont duidelijk tekenen van herstel. Toch blijft het voor sommige mensen uit onze gemeente die een uitkering hebben lastig om aan het werk te komen. Een groot gedeelte van de mensen die in Renkum een bijstandsuitkering ontvangt is ouder van 50 jaar; 42% en/of ontvangt langdurig een uitkering (45% langer dan 3 jaar). Beide factoren maakt het vinden van een baan extra moeilijk. Om ervoor te zorgen dat ook de groep mensen met een grotere afstand tot de arbeidsmarkt met ondersteuning aan het werk kunnen, werken we nauw samen met het Werkgeversservicepunt FoodValley (WSP) onder andere het creatieteam. Accountmanagers van het WSP enthousiasmeren en ondersteunen werkgevers bij de invulling van vacatures. Het creatieteam verdiept zich ook in kandidaten (door bv. Speeddates) en gaat op zoek naar passende vacatures/ maakt vacatures geschikt.

Werkgeversdienstverlening

Renkum is sinds 2015 onderdeel van de arbeidsmarktregio FoodValley en het Werkgeversservicepunt (WSP) FoodValley. Vanuit het WSP worden werkgevers branchegericht ondersteund en alle vacatures in de regio gedeeld. Onze accountmanager maakt onderdeel uit het team van het WSP. Sinds april is er een nieuwe manager WSP die zorgt voor een betere structuur. De ICT om onder andere managementinformatie te delen moet eind 2016 volledig operationeel zijn.

De implementatie van Sonar (matchingssysteem) is in 2016 gerealiseerd. Alle werkfitte kandidaten van de gemeente Renkum (en dus ook de kandidaten die in het doelgroepenregister staan) zijn op vacatures te matchen met het matchingssysteem. De belangrijkste resultaten van het WSP voor 2016 waren de lancering van de campagne "Sociaal ondernemen loont" en presentatie bij ondernemersnetwerken, sectorbijeenkomsten onderwijs en overheid, branchegericht werken, instellen van de creatieteams gericht op de banenafpraak, implementatie van Sonar en een bijeenkomst met uitzendbureaus gericht op samenwerking.

In totaal zijn in 2016 906 vacatures door het WSP opgenomen, waarvan er 756 in totaal zijn ingevuld, 52 banen door inwoners van de gemeente Renkum. Van alle vacatures zijn er 50 vacatures opgehaald bij werkgevers uit Renkum.

De lokale samenwerking tussen economisch beleid en werkgelegenheid leverde in september jl. een interessante ondernemersavond op waar het thema sociaal ondernemen op de agenda stond. In november 2016 was er samenwerking bij de organisatie van de Dag van de ondernemer.

Deze lokale samenwerking zal ook in 2017 verder worden voortgezet en versterkt waarbij ook de samenwerking met het WSP zal worden gezocht.

Arbeidsmarktondersteuning

In 2016 gaven wij uitvoering aan de Participatiewet onderdeel arbeidsmarktondersteuning volgens het opgestelde uitvoeringsplan (vastgesteld in 2015). Wij hebben in de tweede helft van 2016 een actieplan uitgevoerd omdat er achterstand was in de benodigde doelstellingen. Wij hebben extra formatie ingezet en een bestandsanalyse uitgevoerd.

- alle inwoners die een bijstandsuitkering ontvangen zijn in beeld gebracht volgens de indeling van het uitvoeringsplan. Begin 2017 schatten wij in dat ruim 100 inwoners kansrijk zijn om werk te vinden; t.w. binnen 6 maanden met beperkte ondersteuning. Ruim 400 inwoners hebben extra ondersteuning nodig om binnen ongeveer 1 jaar aan het werk te kunnen gaan. Bijna 300 inwoners hebben behoefte aan zorg en participatieondersteuning en zullen naar verwachting niet betaald gaan werken. Ongeveer 100 inwoners van deze groep wonen in een zorginstelling. Nu wij een beter zicht hebben op de ondersteuningsbehoefte van deze groepen inwoners gaan wij in 2017 een nog gerichtere aanpak bieden.
- 2GetThere heeft van september 2015 tot september 2016 37 begeleidingstrajecten met jongeren afgesloten. Daarvan waren 31 trajecten succesvol; 7 jongeren gaan (weer) naar school en 18 jongeren hebben een betaalde baan hebben. 6 jongeren zijn met ondersteuning van 2GetThere een hulpverleningstraject gestart.
- De totale aanpak van arbeidsmarktondersteuning leverde een bijdrage aan het voorkomen dat inwoners bijstandsafhankelijk werden en:
 - aan het vinden van werk voor 66 inwoners waardoor zij niet meer bijstandsafhankelijk zijn;
 - aan het starten als zelfstandige voor 10 inwoners waardoor zij niet meer bijstandsafhankelijk zijn/ na de zelfstandigenregeling niet meer bijstandsafhankelijk zijn;
 - aan het starten van een opleiding voor 8 inwoners waardoor zij niet meer bijstandsafhankelijk zijn en in de toekomst een beter perspectief hebben;
 - aan het vinden/ behoud van een parttime baan voor 16% van de huishoudens met een bijstandsuitkering;
 - aan 83 positieve trede-ontwikkelingen van inwoners met een bijstandsuitkering op de participatieladder die weer meer participeren dan voorheen.

Het totaal laat zien dat de resultaten van 2016 zich verhouden tot de resultaten 2015. Dit is het resultaat van het actieplan. Het aantal inwoners met een parttime baan dat aangevuld wordt met

een uitkering is iets gedaald, maar het percentage is ook lager vanwege het toegenomen bijstandsvolume.

Banenafsprak

In 2016 zijn 63 inwoners geregistreerd in het doelgroepenregister die een beroep doen op arbeidsmarktondersteuning van de gemeente. Deze inwoners komen, naast inwoners die een Wajonguitkering ontvangen en/ of een Wsw-indicatie hebben, in aanmerking voor de banenafpraak (werknemers met een arbeidshandicap).

- 24 inwoners hebben een baan;
- 8 inwoners volgen een traject om werkfit te worden;
- 6 inwoners is deelname aan een project voor dagbesteding op dit moment het hoogst haalbare;
- 15 inwoners zijn naar een vervolgopleiding gegaan;
- 10 inwoners zijn verhuisd.

De resultaten van de banenafpraak worden regionaal in beeld gebracht door het Regionaal Werkbedrijf: in 2016 zijn 442 garantiebanen gerealiseerd waarvan er 317 door de markt en 24 door de overheid en onderwijs. Ook 101 detacheringen tellen mee. Gemeenten in de regio FoodValley werken hard aan het creëren van de randvoorwaarden (via HRM) om baanopeningen te realiseren voor de banenafpraak.

De gemeente Renkum heeft voor 2016/2017 budget gereserveerd voor het aannemen van 2 werknemers voor de banenafpraak. Op dit moment wordt nader uitgewerkt om de invulling banenafpraak ook structureel op te nemen in het personeelsbeleid van de gemeente Renkum.

Van oktober 2016 tot februari 2017 is 1 werknemer in dienst geweest volgens de banenafpraak. Hij is doorgestroomd naar een nieuwe werkgever. Op dit moment wordt bekeken of een vacature ingevuld kan worden bij het team Samenleving van de gemeente Renkum.

Activerend werk

Het project Beschermd werken met als hoofddoel: mogelijk maken dat inwoners die (nog) geen mogelijkheden hebben op de arbeidsmarkt een waardevolle bijdrage kunnen leveren aan de maatschappij en zich kunnen ontwikkelen, is begin 2016 van start gegaan. Inmiddels in de naam gewijzigd in Activerend werk.

In het eerste half jaar hebben wij de participatiemogelijkheden in de gemeente in kaart gebracht en contacten gelegd. In totaal hebben wij circa 20 tot 25 participatiemogelijkheden in onze gemeente in beeld. De inventarisatie is digitaal beschikbaar via de website van de gemeente. De participatiemogelijkheden zijn zo beschikbaar voor inwoners op zoek naar activerend werk en medewerkers van het sociaal team. De inventarisatiefase is afgesloten met een netwerkbijeenkomst in het Vierbeekcollege. Er waren 45 deelnemers.

In het tweede half jaar hebben wij de uitgangspunten Activerend werk geformuleerd en op verschillende plaatsen besproken en ter advisering voorgelegd. In pilots gaan wij in 2017 de werkwijze van de verschillende instrumenten onderzoeken. De uitwerking pakken wij deels branchegericht op.

Naast het lokale project Activerend werk hebben wij in de regio Midden Gelderland meegedaan aan het inkoopproces Activerend werk. Dit heeft geresulteerd in de beschikbaar zijn trajecten Activerend werk aangeboden door verschillende partijen. Komend jaar onderzoeken wij voor welke participatiebehoefte deze instrumenten een passend aanbod zijn.

Social return on investment

Renkum heeft social return on investment (SROI) opgenomen in het gemeentelijk inkoop- en aanbestedingsbeleid. Het levert een bijdrage aan het Renkumse arbeidsondersteuningsbeleid. In 2016 bestond de bijdrage uit:

- (tijdelijk) werk voor 7 mensen bij zorgaanbieders van hulp in de huishouding;
- (tijdelijk) werk voor 2 mensen bij het groenonderhoud waaronder 1 werknemer met een arbeidsbeperking.

Permar

Op 1 juni jl. heeft de raad besloten om de Gemeenschappelijke regeling Permar WS vanaf 1 januari 2018 te ontbinden. De reden is dat Permar WS door de wijzigingen in de Wsw in een voortdurende staat van reorganisatie komt en de deelnemende gemeenten kiezen voor het zoveel mogelijk lokaal uitvoeren van de Participatiewet. Gemeente Renkum is vanaf 2018 zelf volledig verantwoordelijk voor de uitvoering van de Wsw. De tweede helft van 2016 stond in het teken van het plannen maken voor de lokale opbouw van de Wsw. Dit heeft geresulteerd in een plan van aanpak dat in 2017 geïmplementeerd wordt.

1G. Maatwerkvoorzieningen

Doelstelling

We willen maatwerk optimaliseren. Uitgangspunt is de meest efficiënte werkwijze. Wij stimuleren burenhulp, zonder daarbij privacy uit het oog te verliezen en professionele ondersteuning te verdringen. We kiezen daarom ook voor een brede inzet van het PGB model. Binnen de wettelijke kaders wordt een eigen bijdrage in de (zorg)kosten gevraagd.

De doelstelling is de inwoner zo lang mogelijk zelfredzaam en maatschappelijk actief te laten blijven. Waar nodig wordt voorzien, met eigen financiële verantwoordelijkheid van inwoners, in individuele hulp.

Voortgang

Op basis van de beleidsuitgangspuntennotitie persoonsgebonden budget, eigen bijdrage en meerkostenregeling "Transformatie: eigen regie én vangnet" zijn de kaders gesteld voor een brede inzet van het PGB, eigen financiële verantwoordelijkheid van inwoners maar ook een vangnetregeling voor inwoners in een kwetsbare financiële positie.

Door als Regio Centraal Gelderland - in de vorm van het Interactief Aankoop Systeem - gezamenlijk diensten in te kopen voor het sociaal domein worden maatwerkvoorzieningen geoptimaliseerd en efficiënter verworven. Samen met aanbieders, cliëntvertegenwoordigers en inwoners bepalen wij de gewenste dienstverlening en maken afspraken over prijzen en kwaliteitseisen. Dit organiseren wij onder meer door (digitale) overlegtafels.

In het kader van deze samenwerking en mogelijke toekomstige samenwerking in de regio is de modulaire gemeenschappelijke regeling Centraal Gelderland (MGR) getroffen. Het IAS is de eerste module (inkoop module sociaal domein) die hieronder is gehangen.

Activiteiten

Hulp bij het Huishouden

Voor 2016 is de Hulp bij het Huishouden (HbH) lokaal aanbesteed. Hierbij hebben we ambities geformuleerd, waarop wij door intensief voortgangsoverleg met de aanbieders sturen:

- ✓ Onze inwoners kunnen rekenen op zelfredzaamheid – en participatie bevorderende Hulp bij het Huishouden. Signalen van cliënten zijn in direct contact vanuit het Sociaal Team met de aanbieder met goed resultaat opgepakt.

- ✓ De aanbesteding is een voorbereiding op ondersteuning in de thuissituatie, waarvan Hulp bij het Huishouden integraal onderdeel is. Hiervoor hebben we de pilot "Algemene voorziening Huishoudelijke Hulp Toelage" en de pilot "Klantgerichte zorgarrangementen en financiering" onderdeel gemaakt van het Programma van Eisen.
- ✓ Van de aanbieders wordt een proactieve houding in de samenwerking met het Sociaal Team en met andere partijen in de keten van zorg geëist. Samenwerking tussen Sociaal Team en aanbieders en aanbieders onderling is versterkt.

Onze gemeente is - evenals veel andere gemeenten in de regio - nog niet ingestapt in het perceel Hulp bij het Huishouden van het Interactief Aankoop Systeem (I.A.S.) Regio Centraal Gelderland. Wel participeren wij in de regionale innovatietafel van dat perceel. Om de twee pilots ten behoeve van het ontwikkelen van integrale ondersteuning thuis goed af te kunnen ronden, hebben we de contracten Hulp bij het Huishouden voor 2017 verlengd, waarbij het tarief - op basis van de stijging van de cao-schalen - is verhoogd met 1,65%.

Voor de **pilot "Algemene voorziening Huishoudelijke Hulp Toelage (HHT) 2015-2016 gemeente Renkum"** hebben wij een decentralisatie-uitkering ontvangen. Er is sprake van forse onderbesteding van het HHT budget. Dit komt omdat wij er niet voor hebben gekozen om - ondanks de substantiële korting van rijkswege - te bezuinigen op de maatwerkvoorziening HbH. Met het behouden van de HbH is volwaardige werkgelegenheid in stand gehouden.

Uit de evaluatie blijkt dat de toelage overwegend effectief is ingezet.

We zijn nog in beroep tegen VWS vanwege het niet toekennen van de extra HHT middelen, die konden worden verkregen door middel van de spoedprocedure.

In 2016 zijn de oorspronkelijke voorwaarden van de decentralisatie-uitkering HHT losgelaten. Van deze beleidsruimte hebben wij gebruik gemaakt voor het - in co-creatie met de gecontracteerde aanbieders voor Hulp bij het Huishouden - inrichten van de **pilot "Klantgerichte zorgarrangementen en financiering"**. Aan de pilot doet een groep van zestien cliënten mee die samenloop hebben van maatschappelijke ondersteuning en wijkverpleging vanuit de Zorgverzekeringswet.

Begeleiding

Eind 2016 hebben de her-indicaties voor cliënten met de maatwerkvoorziening Begeleiding (overgangsklanten vanuit de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten) plaatsgevonden. Onder de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten zijn veelal indicaties afgegeven met een looptijd van 20 jaar. De herindicaties vanuit de Wmo 2015 zijn afgestemd op de behoeften van de cliënt en gericht op eigen regie, zelfredzaamheid en participatie. Ook hebben deze indicaties een looptijd die afgestemd is op de situatie van de cliënt, zodat tijdige evaluatie en - indien nodig - bijstelling van de Begeleiding kan plaatsvinden.

Eigen bijdrage, PGB en meerkostenregeling

Uit een uitspraak van de Centrale Raad van Beroep, volgt dat de hoogte van een eigen bijdrage voor een algemene voorziening, een maatwerkvoorziening en een persoonsgebonden budget (PGB) en de daarmee samenhangende wijze van kostprijsberekening en vaststelling van de hoogte van een PGB, bepalingen zijn die in de verordening moeten worden opgenomen. In juni 2016 hebben wij de Wmo verordening in overeenstemming gebracht met deze rechtspraak. In november 2016 heeft de gemeenteraad ingestemd met de beleidsuitgangspuntennotitie persoonsgebonden budget, eigen bijdrage en meerkostenregeling "Transformatie: eigen regie én vangnet". Deze beleidskeuzes zijn waar nodig vertaald in de besluiten en verordeningen Maatschappelijke Ondersteuning en

Jeugdhulp 2017. De meerkostenregeling is vastgelegd in de "Regels tegemoetkoming meerkosten als gevolg van een beperking Wmo".

Hulpmiddelen

In 2016 werd € 194.000 minder uitgegeven dan begroot. Deels is dat te verklaren door het minder aantal complexe en dure verstrekkingen, deels aan de gunstige prijsstelling van de nieuwe leverancier van de hulpmiddelen voor de elektrische en hand bewogen rolstoelen en de fiets.

Jeugdhulp

Op het gebied van jeugdhulp bestaan 2 hoofdrichtingen: opvoedhulp en -ondersteuning en GGZ hulp (DBC (diagnose behandel combinatie) systematiek). De inkoop van de producten in 2016 is landelijk (LTA; landelijk transitie arrangement), bovenregionaal en regionaal (RTA; regionaal transitie arrangement) geregeld. Bij de inzet van jeugdhulp wordt breed gekeken mede naar wat in het gezin/ huishouden nodig is, naast individuele zorg. Jeugdhulp kan bestaan uit het inzetten van zorg in natura ofwel ZIN (de ingekochte zorg, maatwerkvoorzieningen) of de inzet van een PGB.

We zien in de loop van 2016 opnieuw dat de omvang van het budget PGB ruim is ten opzichte van de vraag. Mogelijk is op termijn een structurele dekking voor de taakstelling hieruit te realiseren. Het is nu echter nog te vroeg om daarop een voorschot, anders dan incidenteel, te nemen.

Ten aanzien van zorg in natura is wel sprake van verbetering het berichtenverkeer maar het is nog steeds niet optimaal. Daardoor is het nog steeds niet goed mogelijk om een bij benadering correcte inschatting te geven van het zorggebruik. De afrekening over 2015 is ook nog niet op moment van schrijven 100% afgerond.

Verder zien we op dit moment nog nauwelijks trends in het verschuiven van hulpvraag of -aanbod. Alleen op het gebied van de jeugdbescherming zien we minder verzoeken tot onderzoek aan de raad voor de kinderscherming (RvdK), via de gecertificeerde instellingen. De oorzaak hiervan is niet goed te duiden. Het kan liggen aan de inzet van het sociaal team waardoor vragen en problemen eerder worden geadresseerd met als gevolg dat het niet escaleert. Bureau Jeugdzorg Gelderland wijst meer in de richting van een achterstand bij de RvdK. Wat wel als (landelijke) trend wordt aangemerkt is dat de aard van de hulpvraag verschuift naar ernstiger. Dit kan echter eveneens het gevolg zijn van de inzet van het sociaal team, omdat de minder zware casussen JBGld niet bereiken. Deze ontwikkelingen blijven we volgen.

Leerlingenvervoer

Er is met succes ingezet op het reizen van leerlingen met openbaar vervoer. Mede daardoor reizen er minder leerlingen met de taxi. Het percentage leerlingen in het leerlingenvervoer dat gebruik maakt van het Openbaar Vervoer ligt in de gemeente Renkum rond de 22%. Dit is aanzienlijk hoger dan het landelijk gemiddelde dat circa 12% is.

Ondanks de invoering van de Wet Passend Onderwijs is er geen afname van het aantal leerlingen in het leerlingenvervoer.

Doelgroepenvervoer

In 2016 is het doelgroepenvervoer regionaal aanbesteed. De hiervoor opgerichte Bedrijfsvoeringsorganisatie (BVO) is hiervoor verantwoordelijk. De planning van de ritten wordt gecoördineerd en uitgevoerd door de regiecentrale Avan en is gestart in september. De feitelijke uitvoering van ritten wordt door de regiecentrale uitgezet bij een aantal door de regio gecontracteerde partijen. De kwaliteit van dienstverlening en de cliënttevredenheid wordt door de BVO gemonitord en daarop wordt gestuurd.

Om de kosten van het vervoersysteem te doen dalen én om de afhankelijkheid van reizigers van het systeem te laten dalen en hun zelfredzaamheid te vergroten, worden reizigers bij het boeken

van een rit geweest op een evt. goed OV-alternatief. Het doel is om het gebruik van het OV de komende jaren te laten toenemen en het gebruik van Avan te laten afnemen.

De gemeente Renkum maakt in 2016 alleen met de wmo-reizigers gebruik van het Avan systeem. Voor de overige doelgroepen lopen nog contracten.

2 Transformatie Sociaal Domein

Doelstelling

Benodigde ontwikkelingen en initiatieven stimuleren, ondersteunen en initiëren ten behoeve van de transformatie sociaal domein.

Voortgang

In 2016 is de transitie zo goed als afgerond en zijn de teams bedrijfsvoering en sociaal team nagenoeg toekomst gericht ingericht. De invulling van taken hebben wij voor een groot deel van het jaar op tijdelijke basis ingevuld. Met de planning voor de doorontwikkeling dat is opgesteld wordt rekening gehouden met de vaste formatie die nodig is op beide teams om toekomst bestendig de uitvoering te laten draaien zonder dat er wachtlijsten dan wel achterstanden ontstaan. Het sociaal domein is over 2016 deels tijdelijk en deels permanent aangevuld om de transformatie die nodig is om substitutie te ontwikkelen in de vorm van voorzieningen met een lichte toets in de plaats van, aanvullend op, dure individuele maatwerk voorzieningen. Daarmee is de start van de transformatie gemaakt gebaseerd op de vertaling van kaders naar praktijk.

Activiteiten

- Inzet op versterking eigen kracht inwoners, buurtkracht en samenkracht
eigen kracht, kracht inwoners en samenkracht zijn onderdeel van de toegang tot zorg, het familienetwerkberaad als instrument inzetten is hier een succesvol voorbeeld van. De samenkracht beginnen we terug te zien bij algemene voorzieningen van Renkum voor Elkaar.
- Ontsluiting van het aanbod krijgt onder andere vorm in 2016 via de regionale inkoop en de productencatalogus (is in doorontwikkeling) die gebruikt wordt in de uitvoeringen. Innovatie van algemene voorzieningen ligt bij de netwerkorganisatie Renkum voor Elkaar die in 2016 van start is gegaan.
- Praktijk ontkooking en efficiency-slagen (in samenspraak met maatschappelijk partners en (zorg)aanbieders) is een onderwerp van gesprek bij de inkoop- en transformatietafels die wij in regionaal verband organiseren. Daarnaast zijn wij in 2016 gestart met overleg met instellingen binnen onze gemeente grenzen om de aandacht hierop te richten en beweging in het veld te gaan krijgen.

Wat zijn de kosten?

<i>Bedragen * € 1.000</i>	Begroot	Begroot na wijziging	Rekening	Afwijking
Lasten	42.575	44.768	41.779	2.989
Baten	30.008	30.878	31.158	281
Saldo van baten en lasten	-12.568	-13.891	-10.621	3.270
Mutatie reserve	294	2.131	-1.341	-3.472
Gerealiseerd resultaat	-12.273	-11.760	-11.962	-202

02 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen & mobiliteit

Visie

Wij wonen in een bijzondere gemeente. De omgeving waarin wij leven heeft een aantrekkelijk karakter met landgoederen, sprengbeken en markante zichtlijnen. Deze groene omgeving moeten we koesteren, benutten en behouden. Er zijn veel voorzieningen die we willen behouden. Bovendien moet onze gemeente goed bereikbaar zijn voor inwoners en bezoekers.

Duurzaamheid maakt een integraal onderdeel uit van alle ontwikkelingen. De ontwikkelingen in de dorpscentra stimuleren de levendigheid van de dorpen en de maatschappelijke participatie van de inwoners. De gemeente wil samen met inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties de ontwikkelingen vormgeven.

Wat hebben wij bereikt en wat hebben wij daarvoor gedaan?

Wat wij per beleidsterrein willen bereiken, is uitgewerkt in de programmabegroting. Om niet in herhaling te vallen, verwijzen wij u naar de Begroting 2016.

Producten

- 2A. Ruimtelijke ontwikkeling
- 2B. Wonen
- 2C. Bestemmingsplannen
- 2D. Omgevingsvergunning
- 2E. Mobiliteit

2A. Ruimtelijke ontwikkeling

Doelstelling
De (bestaande) woningbouwprojecten worden waar mogelijk verder uitgevoerd of opgestart. De directe omgeving van nieuwe (bouwplannen) plannen is leidend voor een goede inpassing.

Voortgang
Voor een groot deel van de bestaande gemeentelijke woningbouwprojecten zoals Oosterbeek Hoog en Dalzone zijn dit jaar weer stappen gezet richting uitvoering en verwachten we in 2017 te komen tot een afronding. In 2016 is het project Munninghofflaan afgerond en is het project Neder Veluwe College in uitvoering gegaan en zal naar verwachting in 2017 worden opgeleverd. Ook voor de projecten binnen 3B4 (Renkum) zijn stappen gezet. Bij 3B4 Oost, 3B4 Heijnekamp en 3b4 Noord zijn de bestemmingsplannen vastgesteld en voor 3B is gewerkt aan een stedenbouwkundig plan. Bij de behandeling van nieuwe (woning)bouwplannen is uitgegaan van een goede inpassing in het afstemming met de omgeving.

Activiteiten

Woningbouwprojecten op gang brengen

Langere tijd stilliggende woningbouwprojecten komen weer op gang. Doordat we in overleg zijn gegaan met grondeigenaren, bouwbedrijven, woningcorporaties en particuliere initiatiefnemers van bestaande projecten om eventuele belemmeringen weg te nemen. Dit blijkt uit het groot aantal projecten dat ook daadwerkelijk gerealiseerd wordt.

Omwonenden betrekken bij de projecten

Bij nieuwe (woning)bouwprojecten worden omwonenden in meer of mindere mate vroegtijdig betrokken en krijgen waar mogelijk een rol in het opstellen van stedenbouwkundige kaders. Bij

particuliere projecten is het aan de initiatiefnemers om voor voldoende draagvlak te zorgen. Dit toetsen wij.

Voldoen aan de eisen

Nieuwe (woning)bouwprojecten moeten voldoen aan de actuele eisen op het gebied van stedenbouw, ruimtelijke inpassing, duurzaamheid en wonen. De kaders die de gemeente stelt worden aan u voorgelegd.

Ontwikkelen eigen grondposities

De komende jaren komen locaties vrij die ontwikkeld kunnen worden, veelal tot woningbouwlocaties. Wij zullen uitzoeken wat hiervoor de mogelijkheden zijn binnen het bestaande beleid en regionale afspraken hierover. Eventuele boekwaardes en sloopkosten zullen ook in beeld worden gebracht. Een deel van de opbrengst van de gebouwen en de gronden dient (conform raadsbesluit) nog ingezet te worden ter financiering van het MFC en reserve onderwijshuisvesting. Door goede afstemming en prioritering van de locaties kunnen deze opbrengsten enkele jaren een positieve bijdrage leveren aan de taakstelling op gemeentelijk vastgoed en/of de gemeentelijke balans.

Enkele locaties zullen ongewijzigd verkocht kunnen worden, de opbrengst van deze locaties wordt in 2017 verwacht. Andere locaties, waaruit bovengenoemd onderzoek blijkt, dat functiewijziging nodig is voor een goede opbrengst, zullen bouwrijp worden verkocht. Hier zal dan dus eerst een bestemmingsplanprocedure gevolgd moeten worden. Deze locaties zullen dan vanaf 2017-2018 geld opbrengen.

Doelstelling
Dorpskernen moeten aantrekkelijk blijven met voldoende voorzieningen en woningen. Prioriteit ligt bij de centra van Doorwerth en Renkum.

Voortgang
Deze doelstelling heeft geleid tot twee centrum projecten, voor Renkum en voor Doorwerth. Zie voortgang daarvan bij activiteiten. Daarnaast is voor Renkum dit jaar een detailhandelsvisie opgesteld, zie bij 6A Ondernemen en bedrijvigheid.

Activiteiten

Centrum Doorwerth

Najaar 2015 is de 2e fase van het project gestart met het ontwikkelen van een plan voor een (sociaal) hart voor het dorp. Het stedenbouwkundige plan is onder regie van de kerngroep van bewoners opgezet. De kerngroep wordt daarbij ondersteund door een stedenbouwkundig bureau, financiële experts en door de projectmanager van de gemeente. De kerngroep biedt het plan begin 2017 aan de gemeente aan. Besluitvorming door de raad is voorzien in voorjaar 2017.

Centrum Renkum

Aan verdere invulling van diverse maatregelen en plannen wordt langs meerdere lijnen gewerkt, zoals in de voortgangsrapportage (zomer 2016) is toegelicht. Zie ook product 6A. Ondernemen en bedrijvigheid.

Bij de begrotingsbehandeling 2017 heeft de raad € 250.000 beschikbaar gesteld voor de uitvoering van de nog resterende fase 4-7 van het uitvoeringsplan voor het centrumgebied. De uitvoering hiervan zal in de loop van 2017 ter hand genomen worden. De raad heeft daaraan gekoppeld dat in 2018 een zelfde bedrag als opbrengst gerealiseerd moet worden door verkoop van gemeentelijke grond in het centrum van Renkum (waarvan de opbrengst niet al is bestemd).

2B. Wonen

Doelstelling

Voor alle doelgroepen moeten voldoende, goede woningen betaalbaar en bereikbaar zijn, vooral voor jonge gezinnen.

Voortgang

Deze doelstelling vormt de kern van de Nota Wonen, alle activiteiten die we voor dit onderwerp uitvoeren zijn gericht om bij te dragen aan deze doelstelling. Hieronder zijn de activiteiten uitgewerkt.

Activiteiten

Uitvoeren activiteiten routekaart, zoals die is opgenomen in de Nota Wonen 2014:

- De beleidsnota voor de overige doelgroepen is in 2016 vastgesteld. De nota wordt sinds vaststelling als toetsingskader voor initiatieven gehanteerd.
- Verleidingsstrategieën voor woningverbetering particuliere woningen combineren met duurzaamheidsmaatregelen. Hiervoor is gekozen om de projecten waarmee de inwoners worden geïnformeerd over wonen onder de noemer Bewust Wonen te zetten. De volgende drie onderwerpen vallen hieronder:
 - Langer zelfstandig thuis wonen (valpreventie, kleine huisaanpassingen, tips, etc.);
 - Duurzaam en energiezuinig wonen (o.a. tips en hoe kun je energie besparen?) en water;
 - Veiligheid in en om de woning (inbraakpreventie).

Het projectplan is opgesteld. Begin 2017 gaan wij hiervoor een jaarplanning voor 2017 en verder opstellen.

- Prioriteren en keuze maken in woningbouwprogramma (stoplichtenmodel) en regelmatig regionale afstemming hierover. Subregionaal hebben wij afspraken gemaakt en ingediend bij de provincie. De subregionale afspraken bieden de gemeente de ruimte om het woningbouwprogramma tot 2025 te realiseren.
- Bij nieuwbouwiniciatieven hanteren wij de gewenste bouwrichtlijnen uit de Nota Wonen. Omdat de ontwikkelingen met betrekking tot wonen constant in beweging zijn, hebben wij in het vierde kwartaal van 2016 de gewenste woningbouwrichtlijnen aan de hand van wegingsprincipes en -factoren per kern verder uitgewerkt en gecategoriseerd. In 2016 is een regionale woningmarktanalyse uitgevoerd. Met deze update gaan wij in 2017 een vertaling maken van de kwalitatieve en kwantitatieve woningbehoefte. Waarbij wij vooral willen inzoomen op kwalitatieve woonbehoefte.
- De Prestatieafspraken met Vivare en de huurdersvereniging worden vanaf 2016 jaarlijks bijgesteld. Dit volgens de wettelijk vastgestelde cyclus. De afspraken zijn in 2016 verder aangescherpt en deze keer heeft ook de huurdersvereniging meegewerkt aan het opstellen van de afspraken. Naast het bijstellen van de prestatieafspraken werken wij aan de uitvoering. In 2016 is er een werkgroep opgezet voor doelstelling 3, duurzaamheid. In dit jaar hebben wij de afspraken verder besproken en uitgewerkt. Het jaar 2017 wordt nog ingezet voor uitwerking en onderzoek. Daarnaast werken wij nauw samen met Vivare voor het huisvesten van statushouders. De taakstelling voor 2016 is mede door Vivare gerealiseerd.
- Het stimuleren van starters om een woning te kopen door het bieden van een starterslening.
- In 2016 is de Blijverslening in werking getreden. Hiermee willen wij de inwoners ondersteunen om langer zelfstandig thuis te kunnen blijven wonen. Tot nu toe zijn er twee aanvragen ingediend. Wij gaan in 2017 verder met reclame maken voor de Blijverslening, eventueel in combinatie met Bewust Wonen.

2C. Bestemmingsplannen

Doelstelling

De (bestaande) woningbouwprojecten worden waar mogelijk verder uitgevoerd of opgestart. De directe omgeving van nieuwe (bouwplannen) plannen is leidend voor een goede inpassing. Daarnaast het tijdig actualiseren van de (conserverende) bestemmingsplannen.

Voortgang

Er is en wordt conform de doelstelling gewerkt.

Activiteiten

De volgende nieuwe bestemmingsplannen voor nieuwe woningbouwprojecten zijn afgerond:

- bestemmingsplan 'Generaal Urquhartlaan 21, 2016' is op 28 september 2016 vastgesteld (inmiddels onherroepelijk);
- bestemmingsplannen '3b/4 noord 2016' en '3b/4 oost 2016' zijn op 14 juni 2016 door het college vastgesteld (inmiddels onherroepelijk);
- bestemmingsplan '3b/4 zuidoost 2016' is op 22 november 2016 door het college vastgesteld (is nog niet onherroepelijk want er is beroep ingesteld).

Tijdig actualiseren van de bestemmingsplannen. Bestemmingsplannen mogen niet ouder zijn dan 10 jaar. In 2016 zijn de volgende bestemmingsplannen geactualiseerd, dan wel is gestart met de volgende actualisaties:

- bestemmingsplan 'Oosterbeek-Zuid 2016' is op 29 juni 2016 vastgesteld (is nog niet onherroepelijk want er is beroep ingesteld);
- bestemmingsplan 'Veentjesbrug' is eind 2016 in ontwerp ter inzage gelegd (er zijn zienswijzen ingediend);
- bestemmingsplan 'Tuin de Lage Oorsprong 2016' heeft in juni 2016 in ontwerp ter inzage gelegen (vastgesteld 25 januari 2017);
- de start van het bestemmingsplan 'Wolfheze' is doorgeschoven naar 2017.

2D. Omgevingsvergunning

Doelstelling

Behouden en benutten van het aantrekkelijke karakter van onze omgeving met enerzijds het uitgangspunt van regulering en anderzijds meer verantwoordelijkheid van de inwoners en lagere kosten.

Voortgang

De omgevingsdienst houdt toezicht op bedrijven en burgers ten aanzien van de naleving van de bouw- en milieuregelgeving.

Activiteiten

ODRA

De bouw-/WABO-taken en de juridische uitvoeringsgerichte APV taken, zijn per 1 oktober 2015 overgedragen aan de ODRA (Omgevingsdienst Regio Arnhem). Op basis van ons gemeentelijk beleid worden door de ODRA vergunningen verleend en wordt het toezicht en de handhaving van de wetgeving door hen uitgevoerd. In de organisatie is daarom een regisseur aangesteld die er voor zorgt dat de afstemming soepel verloopt. Wij streven naar het verbeteren van onze

gezamenlijke dienstverlening. Afgelopen jaar is vooral ingezet op het verbeteren van de processen die betrekking hadden op de BAG, leges, kap en ook archief. Ook is samen met de ODRA bekeken hoe we in 2017 beter kunnen sturen.

In 2016 zijn meer (grote) omgevingsvergunningen verleend dan gemiddeld in andere jaren, waardoor we meer leges ontvangen hebben dan begroot (zie deel II).

Doelstelling

Komen tot een uitvoerbare bomenverordening.

Voortgang

In december 2016 is de nieuwe bomenverordening door u vastgesteld. Deze is begin 2017 in werking treden. Daarmee is deze doelstelling bereikt.

Activiteiten

Bomenverordening

De uitvoeringstaken van de bomenverordening op het gebied van vergunningverlening en handhaving zijn in 2015 overgedragen aan de ODRA. Onze gemeente voert hierop regie om de kwaliteit te kunnen waarborgen. Onderdeel hiervan is dat de vergunningverleners van de ODRA uitleg krijgen over de nieuwe bomenverordening die in 2017 is ingegaan.

2E. Mobiliteit

Doelstelling

De bereikbaarheid van onze dorpen wordt ten minste behouden en mobiliteit in alle vormen wordt versterkt.

Voortgang

De bereikbaarheid van onze dorpen is, ook tijdens werkzaamheden van regionale overheden, behouden. Voor openbaar vervoer- en langzaam verkeer zijn onze kernen onderling en ook van en naar locaties buiten de gemeente nog steeds goed bereikbaar. Een verbeterde bereikbaarheid volgt wanneer de provinciale maatregelen op de N225 en de maatregelen rondom de snelfietsroute Arnhem Wageningen zijn uitgevoerd.

Activiteiten

- Afgelopen jaar is heel veel aandacht geweest voor de reconstructie van de A12 (Grijsoord – Veenendaal). Al met al zijn de werkzaamheden snel en soepel verlopen. Als gemeente hebben wij hier relatief weinig hinder van ondervonden. We kunnen we merken dat de verkeersdrukke op de A50 aan het toenemen is. In 2017 voert de provincie Gelderland de N225 tussen de A50 en Wageningen groot onderhoud uit. De voorbereiding daarvan is in 2016 gestart.
- De eerste maatregelen ten behoeve van de Snelfietsroute Arnhem-Wageningen zijn uitgevoerd. Zo is de Fonteinallée en de Koninginnenlaan aangepakt. Verder is de voorbereiding gestart van de fietsstraat op de Benedendorpsweg ten oosten van de Jhr. Nedermeijer van Rosenthalweg. Uitvoering hiervan vindt in 2017 plaats.
- De provincie wil het deel dat binnen de bebouwde kom ligt van de Wolfhezerweg/N783 overdragen aan de gemeente Renkum. In dat geval geeft de provincie ons het gereserveerde budget voor onderhoud van de weg en gaan wij de weg zelf reconstrueren. Eind 2016 hebben wij een concept overeenkomst ontvangen. In 2017 moet hierover overeenstemming zijn en het werk wordt in 2018 uitgevoerd.

- De provincie is in augustus 2016 gestart met de werkzaamheden aan de Bennekomseweg (N782 en rotonde Veentjesbrug). Medio april zullen alle werkzaamheden zijn afgerond.
- Moderniseren van doelgroepenvervoer is in 2016 verder uitgewerkt, zie programma 1.
- Drielse veer versterken/vernieuwen onder andere door het aanbrengen van een aantal voorzieningen die de betrouwbaarheid van de inzet aanzienlijk vergroten. Het nieuwe bestuur heeft de banden met voormalig exploitant Jobstap nog verder losgeweekt en pakt nu de financiële gevolgen hiervan (zelfstandig) op.
- Het doortrekken van de Valleilijn (Arnhem-Amersfoort) zal moeten wachten op een gedeeltelijke aanbesteding van het huidige lijnennet van NS (2020). In 2016 zijn hierin geen stappen ondernomen, maar 2020 komt snel dichterbij en we moeten met onze buurgemeentes stelling maken om het beste voor deze regio uit het vuur te halen.
- Ondersteunen van de lobby voor een nieuwe fietsverbinding over de Rijn. In overleggen met gemeente Arnhem halen wij steeds deze fietsverbinding aan. Echter, in de plannen (prioritering) van Arnhem is deze verbinding op lange termijn geschoven. In 2016 is hier geen ontwikkeling in geweest.
- Stimuleren van en waken voor het behouden van goede (nacht- en buurt-) busverbindingen (rekening houdend met de in november 2015 vastgestelde OV-visie van de provincie Gelderland). Daarnaast zijn wij in 2016 aangesloten bij het project Trolley 2.0, waarin wordt onderzocht welke nieuwe kansen en mogelijkheden een doorontwikkeling van de trolleybussen kunnen opleveren. Op lijn 1 gaan als pilot aangepaste bussen rijden (mogelijk tussen Arnhem en Wageningen).
- Begin 2016 is het nieuwe Meerjarenuivoeringsplan (MUP 2016-2019) door u vastgesteld. Dit gold in 2016 als basis voor de uit te voeren verkeersmaatregelen. Niet alle geplande projecten zijn echter uitgevoerd volgens planning. Enerzijds lag de oorzaak buiten onze macht (bijvoorbeeld bij de P+R in Wolfheze, waar onenigheid tussen NS en ProRail over de financiën voor vertraging zorgde), anderzijds hebben wij de uitvoering bewust naar 2017 doorgeschoven. Dat geldt bijvoorbeeld voor:
 - Aanpak van de schoolomgevingen. Hierbij wilden wij uit economische overwegingen alle werkzaamheden combineren en in een schoolvakantie uitvoeren.
 - Parkeersituatie sportpark Bilderberg. Hier hebben we in 2016 al extra parkeerruimte aangebracht, maar deel 2 (andere routing autoverkeer) moet wachten op een verkeersbesluit. Dit kan in voorjaar 2017 worden uitgevoerd.
 - Weverstraat en Hogenkampseweg/ Reijmerweg. Deze onderdelen gaan mee in een groter project. Uitvoering van die projecten is doorgeschoven naar 2017.

Doelstelling

De verkeersveiligheid in onze dorpen wordt verbeterd.

Voortgang

De verkeersveiligheid is alleen objectief te meten met ongevallencijfers. De cijfers van 2016 ontvangen wij pas in april 2017. In 2016 zijn wel veel projecten uit het MUP opgepakt of in voorbereiding gekomen (met uitvoering in voorjaar 2017), die de veiligheid in de verschillende kernen verbeteren.

Activiteiten

- De veiligheid voor langzaam verkeer bij de spoorwegovergang in Wolfheze moet worden verbeterd. Hierover zijn wij in overleg met de provincie en met ProRail. De budgetten voor de daadwerkelijke aanpassing zijn bij ons en de partners beschikbaar, en eind 2016 is ProRail door ons schriftelijk verzocht de engineering op te starten. Er moeten nog wel afspraken gemaakt

worden over de afkoop van het onderhoud. Dit komt voor rekening van de wegbeheerder. Omdat de Wolfhezerweg nu nog in beheer is bij de provincie, zijn wij in overleg met de provincie om deze kosten gezamenlijk te dragen. De engineering van ProRail start voorjaar 2017 en naar verwachting vindt uitvoering in het najaar van 2018 plaats, op het moment dat ProRail een buitendienstregeling heeft van dit traject.

- In 2016 zijn de voorbereidingen getroffen voor het uitvoeren van de snelfietsroute.
- Op sportpark de Bilderberg is het aantal parkeerplaatsen uitgebreid. Voor het tweede deel van het verbeterplan (andere routing autoverkeer) loopt een verkeersbesluitprocedure. Naar verwachting kan dit in het voorjaar van 2017 worden uitgevoerd.
- Met betrekking tot permanente verkeerseducatie stonden in 2016 op de planning een fiets (e-bike) informatiedag, een opfriscursus senioren en een DriveXperience voor jonge automobilisten. Alleen de opfriscursus voor senioren is twee maal doorgegaan. De fiets (e-bike) informatiedag is niet doorgegaan door miscommunicatie tussen ROV-ON, de Fietzersbond en VVN.
- We hebben de 30 oversteekplaatsen in onze gemeente geïnventariseerd en gecategoriseerd om met middelen uit het MUP op de meest belangrijke plaatsen extra maatregelen te nemen. Uiteindelijk moeten de onveilige zebra-paden veilig worden.
- Wij gaan verder met het inventariseren en saneren van de aanwezige verkeersborden, om verder te komen met een afname van het aantal overbodige verkeersborden. Op verschillende plaatsen in het land hebben we kennis opgedaan om tot een systematische aanpak van het saneren van verkeersborden te komen. O.a. Arnhem en Tilburg zijn goede voorbeelden.
- Een onderzoek naar de aanwezigheid en noodzakelijkheid van paaltjes op fietspaden is in voorbereiding. In 2017 volgt een actieplan.

Doelstelling
Zorgen voor voldoende goede parkeervoorzieningen.

Voortgang
Rondom het gemeentehuis hebben we een parkeeronderzoek uitgevoerd, waardoor er meer inzicht is in de parkeersituatie.

Activiteiten

- De parkeersituatie rondom het gemeentehuis en deels de blauwe zone in Oosterbeek is in kaart gebracht. Er ligt veel druk op dit gebied en het zal alleen maar toenemen. Binnen het MUP is wel budget gereserveerd voor kleinschalige aanpassingen ter verbetering van de parkeersituatie.
- In 2016 is het niet meer gelukt het P+R terrein in Wolfheze aan de zuidzijde van het spoor te vernieuwen en uit breiden. Reden hiervoor is een financiële onenigheid tussen de NS en ProRail. Dit lijkt nu te zijn opgelost: uitvoering vindt naar verwachting nog plaats voor de zomervakantie 2017.
- Realisatie van parkeerplekken voor deelauto's zal worden opgepakt als marktpartijen aangeven voldoende klanten te hebben. Op dit moment blijven onze acties beperkt tot het stimuleren van de marktpartijen om klanten te werven in onze dorpen. Bedrijven hebben de mogelijkheid gehad om op de gemeente pagina te adverteren. Hier is helaas geen respons op gekomen. We willen hier nog actiever op in gaan steken.

Wat zijn de kosten?

<i>Bedragen * € 1.000</i>	Begroot	Begroot na wijziging	Rekening	Afwijking
Lasten	7.810	7.991	6.473	1.518
Baten	5.207	5.362	4.075	-1.287
Saldo van baten en lasten	-2.603	-2.629	-2.398	231
Mutatie reserve	45	249	197	-52
Gerealiseerd resultaat	-2.558	-2.380	-2.201	179

03 Milieu, klimaat & duurzaamheid

Visie

Gemeente Renkum biedt aan bewoners en bezoekers de mogelijkheid in een natuurlijke omgeving te ontspannen en te genieten en zich bewust te zijn van de waarde ervan. 'Landschap' is één van de vier kernkwaliteiten van onze gemeente. De mooie groene omgeving moeten we koesteren, benutten en behouden. Daarom willen wij een gemeente zijn die inwoners en instellingen stimuleert tot opwekken van duurzame energie, het zuinig en bewust omgaan met water, energie en afval én die actief stimuleert tot meehelpen met het in stand houden van onze natuur, landschap en biodiversiteit. Duurzaamheid is een leidend principe. De stimulans is ook bedoeld om te komen tot een circulaire economie, waarbij zoveel als mogelijk afvalstoffen weer als gelijkwaardige grondstof in de economie terug komt.

Wat hebben wij bereikt en wat hebben wij daarvoor gedaan?

Wat wij per beleidsterrein willen bereiken, is uitgewerkt in de programmabegroting. Om niet in herhaling te vallen, verwijzen wij u naar de Begroting 2016.

Producten

- 3A. Milieu en duurzaamheid
- 3B. Energie en klimaat
- 3C. Bos en landschap
- 3D. Water en riolering
- 3E. Afvalverwijdering en -verwerking

3A. Milieu en duurzaamheid

Doelstelling
De gemeente Renkum is een duurzame, groene gemeente die duurzaam ontwikkelt en bouwt, en inwoners, bedrijven en instellingen stimuleert tot energiebesparing en het opwekken van duurzame energie.

Voortgang
Met de duurzaamheidslening voor particulieren stimuleert de gemeente het opwekken van energie. Via het Energieloket worden inwoners geïnformeerd over welke duurzaamheidsmaatregelen en financieringsmogelijkheden er zijn.

Activiteiten

Programma Milieu en duurzaamheid

Het Programma Milieu en duurzaamheid wordt opgevolgd door de Routekaart op weg naar een klimaatneutraal 2040, die in maart aan u is aangeboden, zie 3B.

Het ondersteunen van inwoners of organisaties die concrete duurzame initiatieven willen ontplooiën in onze gemeente

- Met een wijkaanpak burgers stimuleren tot meer duurzaamheid. In 2016 hebben twee bewoners van Heveadorp, een onderzoek gestart naar de mogelijkheden in Heveadorp voor een gezamenlijke aanpak van energiebesparing en duurzame energieopwekking en dit heeft er uiteindelijk toe geleid dat bij een groot aantal huizen in Heveadorp zonnepanelen zijn gelegd en/of energiebesparende maatregelen zijn getroffen. Inmiddels wordt dit project door drie inwoners getrokken. Begin januari 2017 hebben we overleg gehad met twee van hen om te

bekijken of er ook mogelijkheden zijn om dit initiatief uit te breiden naar levensloopbestendig wonen.

- We zijn (en blijven ook in 2017) regelmatig in overleg met Vivare om de prestatieafspraken op het gebied van duurzaamheid verder uit te werken. Hieraan werkt een werkgroep met medewerkers van Vivare en gemeente.
- In 2016 is er vanuit het beleidsveld duurzaamheid geen actie ondernomen om te komen tot een duurzaam evenementenbeleid. Wel staan we open voor initiatieven van inwoners op dit vlak.

Oplaadlocaties elektrische auto's

Zorgen voor tenminste tien oplaadlocaties voor elektrische auto's in 2016. Inmiddels zijn er 9 aanvragen om een oplaadlocatie toegekend, dat brengt het totaal aantal oplaadlocaties op 14.

Natuur- en Milieueducatie (NME)

Zorgen dat er door middel van Natuur- en Milieueducatie (NME) een bijdrage wordt geleverd aan het bereiken van onze beleidsdoelen op het gebied van milieu en duurzaamheid. Met de Stichting Renkums Beekdal (SRB) zijn in 2016 prestatieafspraken gemaakt. Deze afspraken zijn begin 2017 geëvalueerd.

Verder is in samenwerking met 6DorpenSchoon, het Venster, de SRB en de gemeente in 2015 gestart met het ontwikkelen van een afvalproject. Dit project is in de eerste helft van 2016 bij een school als pilot uitgevoerd en positief geëvalueerd. Het project is opgenomen in het cultuurmenu voor het schooljaar 2016/2017. Voor 2017 hebben zich voor dit project 5 groepen aangemeld.

3B. Energie en klimaat

Doelstelling
De gemeente Renkum is in 2040 klimaatneutraal.

Voortgang
Het uitvoeringsprogramma 2017-2018 Op weg naar een Klimaatneutraal 2040 geeft een overzicht welke projecten en activiteiten bijdragen aan de doelstelling om in 2040 klimaatneutraal te worden. De projecten en activiteiten worden op een projectmatige wijze opgepakt. Tweejaarlijks wordt het uitvoeringsprogramma gemonitord. Voor welke onderwerpen liggen wij op koers, waar moeten wij meer voor doen. Voor een succesvolle duurzame ontwikkeling zijn wij aangewezen op initiatieven van inwoners en bedrijven. Tegelijkertijd is het blijven opzoeken van regionale samenwerking belangrijk.

Activiteiten

Milieucontroles

In 2015 zijn toezichthouders van de ODRA opgeleid op het gebied van energiebesparing. In 2016 is dit onderdeel verder geïmplementeerd in het toezicht. Daardoor krijgt de ODRA een beter zicht op de besparingsmogelijkheden bij bedrijven. Energie is namelijk niet zoals veel andere toezichtaspecten goed of fout. Het stimuleren en afdwingen van maatregelen vraagt om andere kennis en vaardigheden dan het reguliere toezicht. De ODRA gaat zich de komende jaren hierop verder toeleggen. Voor 2017 wordt op Gelders niveau in samenwerking met VNO-NCW, MKB Nederland en de provincie, een concept uitvoeringsplan opgesteld wat moet leiden tot extra toezicht bij bedrijven om die aan te zetten tot energiebesparings-maatregelen.

Routekaart Renkum klimaatneutraal 2040

De Routekaart op weg naar een Klimaatneutraal 2040 en het uitvoeringsprogramma 2017-2018 is in maart 2017 aan u aangeboden. Met deze routekaart werken we aan verschillende projecten die gericht zijn op de doelstelling om als gemeente klimaatneutraal te worden. Zo doen we mee met het aanbesteden van duurzame energie-inkoop vanaf 2018 en hebben we met de gemeenten Arnhem en Rheden het energieloket opgericht waar alle inwoners en bedrijven met hun vragen over energie terecht kunnen. Een instrument daarbij is de zon-atlas, waarin is aangegeven welke dakvlakken geschikt zijn voor het opwekken van energie.

Gemeentelijke organisatie klimaatneutraal

We hebben een bedrijf opdracht gegeven ons te helpen bij het certificeren van de gemeentelijke organisatie (op trede 3) van de CO₂ Prestatieladder. Het certificeren draagt bij aan de doelstelling om in 2040 klimaatneutraal te zijn. Met de certificering brengen we concreet het energieverbruik van de gemeentelijke organisatie in kaart en houden we kwantitatief bij welke CO₂ besparende maatregelen er voor zorgen dat het energieverbruik jaarlijks (naar rato) wordt verminderd. Op 7 februari hebben wij het certificaat in ontvangst mogen nemen.

Project E-bus 2020

Als gemeente nemen we in de periode 2016-2019, samen met de gemeente Arnhem, deel aan het Interreg-project E-bus 2020. Deze zomer is de subsidie voor deze pilot verleend. Binnen dit project wordt samen met de HERMES, de HAN en een aantal lokale bedrijven in Arnhem een Trolley 2.0 (een draadloze trolleybus) ontwikkeld en ingezet in de dienstregeling.

Zonnepanelen op gemeentelijk vastgoed

- Het (begeleiden van het) laten leggen van zonnepanelen op het dak van het gemeentehuis (na het groot onderhoud aan het gemeentehuis) door energiecoöperatie Rijn en IJssel Energie voor het opwekken van duurzame energie voor omwonenden/ leden van de coöperatie. De commissie ruimtelijke kwaliteit heeft aangegeven dat zonnepanelen op de zichtbare dakvlakken van het gemeentehuis niet wenselijk is. Het college van B&W heeft onlangs ingestemd met het doen van een onderzoek naar het verduurzamen van het gemeentehuis. Verschillende duurzaamheidsopties worden verkend en doorgerekend. Het dak geschikt maken voor zonnepanelen wordt hierin meegenomen. Dit onderzoek is lopende en zal in het voorjaar aan u worden aangeboden.
- In overleg met het bestuur MFC onderzoeken of het laten leggen van zonnepanelen op (een deel van) het dak van het nieuwe MFC 3b4 door energiecoöperatie Vallei Energie voor het opwekken van duurzame energie voor omwonenden/ leden van de coöperatie, mogelijk is.

Duurzaamheidslening voor particulieren

In 2016 zijn 16 aanvragen gedaan voor een duurzaamheidslening. We blijven het gebruik van de duurzaamheidslening voor particulieren stimuleren.

Isolatiesubsidie

De isolatiesubsidie 2016 is afgerond. Afrekening met Provincie Gelderland heeft in februari 2017 plaatsgevonden. Een soortgelijke regeling van de provincie Gelderland zal er niet meer komen. Het Rijk biedt voldoende financieringsmogelijkheden voor woningisolatie.

Hieronder een overzicht van de resultaten over de jaren 2010 tot en met 2016. De totale investering die in deze gemeente is gedaan is ruim € 1,4 miljoen. Hiervan hebben de woningeigenaren ruim 9 ton opgebracht en de overheden bijna 5 ton. De gemeente Renkum heeft naast capaciteit voor de uitvoering van de regeling in totaal € 41.000 geïnvesteerd als cofinanciering in de periode 2015/2016.

	2010	2011	2013	2014/2015	2015/2016	Totaal
Aantal Woningen isolatiemaatregelen toegepast	159	142	307	269	178	1.055
Toegekend bedrag aan de woningeigenaar €	66.500	62.794	133.919	135.184	82.399	480.795

Maatschappelijke duurzaamheidslening

Voor maatschappelijke duurzaamheidsleningen is € 550.000 beschikbaar. Hiervan is inmiddels € 332.500 aan leningen verstrekt. In 2013 aan het Dorenweerd College, in 2015 aan de Airborneschool en de Klipper en in 2016 aan de Prinses Beatrixschool in Wolfheze en in Renkum.

Schone werkgelegenheid

Het stimuleren van de vestiging van schone werkgelegenheid. Met name de contacten met de Parenco en Schut zijn geïntensiveerd. We spreken met hen zowel bestuurlijk als ambtelijk regelmatig over hun duurzaamheidsambities. Beide zijn betrokken bij een Green Deal.

Energieloket

Op 15 september is het Energieloket Midden Gelderland gestart. Bij deze website en helpdesk kunnen inwoners en bedrijven terecht met vragen over energievraagstukken. Het Energieloket is een initiatief van de VNG en wordt in samenwerking met de gemeenten Rheden en Arnhem uitgevoerd. Coöperatie Rijn IJssel Energie verzorgt dit voor ons.

Samen van verbinden naar bewegen

We geven uitvoering aan dit project samen met Arnhem, Rheden en Rozendaal. De aanpak is gericht op het geven van ondersteuning bij woningaanpassingen gerelateerd aan "natuurlijke verandermomenten" en daar energiemaatregelen aan toe te voegen. Gevraagde subsidie voor aanpak is voor de 1e fase gehonoreerd door BZK. Project is in totaal begroot op € 350.000.

3C. Bos en landschap

Doelstelling

- Het blijven beschermen en waar nodig ontwikkelen van de aanwezige waarden van bos, landschap en inheemse flora en fauna in de gemeente.
- Het ondersteunen van vrijwilligerswerk en andere initiatieven vanuit inwoners- of belangengroepen die de kwaliteit van bos en landschap verbeteren of in stand houden. Hierbij is het openbare karakter een voorwaarde.
- Het conform FSC-voorwaarden beheren van de gemeentelijke (landgoed-)bossen, die een belangrijk deel van ons landschap vormen. Hierbij is er blijvend aandacht voor een financieel gezonde exploitatie.

Voortgang

- In 2017 hebben we vooruitgang geboekt bij het ontwikkelen van de aanwezige waarden van bos, landschap en inheemse flora en fauna in de gemeente.
- Het vrijwilligerswerk en bewonersinitiatieven zijn actief ondersteund. Zowel de eerste als de tweede doelstelling is uitgevoerd in nauwe samenwerking met diverse partijen.
- Conform het Bosbeleidsplan heeft de dunning plaatsgevonden in de Bilderbergbossen Oosterbeek.

Activiteiten

Actualisatie van het Landschapontwikkelingsplan (LOP)

De actualisatie van het LOP is grotendeels voorbereid in 2016, samen met inwoners en andere betrokkenen. Het nieuwe plan in de vorm van een LandschapsBasisPlan (LBP) wordt volgens verwachting in het tweede kwartaal van 2017 ter vaststelling aan u aangeboden.

In 2016 is het bevorderen en ondersteunen van initiatieven op het gebied van natuur, landschap en biodiversiteit is als volgt uitgevoerd:

- De uitwerkingen van het Bijenconvenant is gestimuleerd door onder andere de gediplomeerden van de imkerkursus in het zonnetje te zetten. Deze nieuwe imkers zorgen voor verbetering van de stand van honingbijen.
- Klompenpad Dorenweertsepad is aangelegd, waardoor de beleving van het landschap rondom Doorwerth wordt gestimuleerd.
- Het Landschapsherstel Rosandepolder is uitgevoerd door Geldersch Landschap en Kasteelen (GLK). Met een bijdrage vanuit de gemeente heeft GLK de cultuurhistorische landschapselementen in de Rosandepolder aangebracht.
- Het proces rondom de aanleg van klompenpad Oosterbeek is opgestart.
- Het proces met betrekking tot de oprichting van een hoogstambrigade is gestart. Uitgangspunt is het onderhouden van hoogstamboomgaarden omdat deze landschappelijk en ecologisch van groot belang zijn.
- Vanuit de gemeente Overbetuwe is initiatief genomen voor de aanleg van klompenpad Nederrijnpad. Hieraan is een bijdrage geleverd.
- Er is een bijdrage geleverd aan het herstel tuinmuur Oranje Nassau's Oord.
- Er is geparticipeerd in de internationale natuurwandelgids Crossbill Guide Veluwe, waardoor de natuur in o.a. onze gemeente internationaal onder de aandacht wordt gebracht.
- Flora- en faunagegevens zijn toegankelijk gemaakt via een extra portaal op Waarneming.nl.
- De proef met begrazing door varkens is in 2016 voortgezet.
- Er zijn informatieve brochures over bijen en Japanse Duizendknoop gemaakt en uitgezet.
- Samen met Stichting Renkums Beekdal is meegewerkt aan de nominatie voor de Gelderse Prijs voor Ruimtelijke Kwaliteit.
- Op initiatief van partners in de regio is een start gemaakt met het inzichtelijk en korter maken van voedselketens

Praktijkproef Bestrijding Japanse Duizendknoop (NVWA & Probos; 2014-2017)

De praktijkproef van het NVWA & Probos is in 2016 voortgezet. Resultaten van de proef zijn nog niet bekend.

Bosbeleidsplan

In 2016 is gestart met de voorbereidingen van de actualisatie van het Bosbeleidsplan. In samenhang met de actualisatie van het LOP tot een LBP is er een interactieve klankbordavond georganiseerd. Hieraan voorafgaand hebben inwoners in totaal 600 ideeën en/of opmerkingen

aandragen die hebben gediend als basis voor de invulling van de georganiseerde avond. De beleidslijnen die hieruit zijn voortgekomen worden verwerkt in de actualisatie. Naar verwachting wordt het vernieuwde Bosbeleidsplan in de loop van 2017 aan u ter goedkeuring aangeboden.

3D. Water en riolering

Doelstelling

We zetten ons in voor een mooi, veilig, schoon, gezond en duurzaam beheer van het watersysteem en de waterketen. Daarmee vergroten we de kwaliteit van het beheer tegen zo laag mogelijke maatschappelijke kosten. De inwoner ziet wat we bereiken en we zijn transparant over de kosten. Wij voldoen aan de zorgplichten vanuit de Wet milieubeheer en de Waterwet.

Naast de wettelijke taken zijn de doelen uit het Bestuursakkoord Water (BAW) in 'Water stroomt' verwerkt.

Voortgang

Het beheer en onderhoud van de infrastructuur is uitgevoerd conform planning. Grootschaliger reparatie- en vervangingsprojecten zijn in gang gezet.

Door de activiteiten steeds planmatiger en beter onderbouwd uit te voeren wordt een bijdrage geleverd aan bovenstaande doelstelling. Door afwegingen met betrekking tot de prioritering transparant te maken, wordt gestreefd naar een zo efficiënt mogelijke besteding van middelen.

Activiteiten

Rioleringsplan 'Water stroomt'

- Vanuit het beleidsplan 'Water stroomt' is een MeerjarenUitvoeringsProgramma-Riolering (MUP-R) samengesteld voor een periode van vijf jaar.
- De voorbereidingen van diverse projecten, waarvan de uitvoering in 2017 plaatsvindt, zijn gestart. Uitvoering van een deel van de projecten heeft niet plaatsgevonden in 2016 vanwege wijzigingen in de personele bezetting.
- 2016 heeft aangetoond dat een grotere of andere inzet van burgerparticipatie meer tijd vraagt in de planning van werkzaamheden. Daarnaast betekent dit vaak een groter risico dat de planning niet gehaald wordt. In 2016 heeft dit tot vertraging geleid bij de uitvoering van enkele projecten zoals bij de Weverstraat Oosterbeek. De opgedane ervaring wordt in 2017 meegenomen bij het opstellen van plannings.
- Werkzaamheden voortkomend uit klachten en meldingen zijn uitgevoerd. Ook (acute) reparaties zijn uitgevoerd.
- Naar aanleiding van de uitkomsten van de audit riolering is een verbeterplan rioleringsbeheer opgesteld. Door de personele wijziging is een andere, frisse kijk, op zaken ontstaan. Met deze frisse blik - en ter uitvoering van het verbeterplan - is onderzoek gestart om de prioritering en uitvoering van werkzaamheden beter en efficiënter te laten verlopen waarmee ook een betere risicoanalyse ontstaat. De kaders voor dit onderzoek liggen vast binnen het vGRP "Water stroomt".
- Bij het opstellen van het rioleringsplan "Water stroomt" zijn omissies in de registratie van het rioolstelsel gevonden. De gegevens worden op orde gebracht. Bij veranderingen in het stelsel wordt geborgd dat gegevens geactualiseerd worden.

Samenwerking afvalwaterketen

Samenwerking met de waterpartners vindt doorlopend plaats. Er wordt op dit moment een actualisatie gemaakt van het startdocument ten behoeve van de samenwerking in het

Afvalwaterteam (met de gemeenten Wageningen en Rhenen en het Waterschap). Ook wordt een jaarplan voor 2017 opgesteld.

Integratie van milieu-, natuur- en klimaatbeleid

- Klimaatadaptatie (waaronder het voorkomen van wateroverlast) is binnen de samenwerkende waterpartners een belangrijk onderwerp.
- Bij de actualisatie van het Landschapsontwikkelingsplan tot LandschapsBasisPlan en bij het opstellen van het nieuwe GroenStructuurPlan is kennis over klimaatadaptatie verwerkt.

3E. Afvalverwijdering en -verwerking

Doelstelling

Scheidingspercentage huishoudelijk afval in 2018 naar 75% ofwel 140 kg restafval/inwoner/jaar. Verlaging van de gemeentelijke belastingen door inwoners directe invloed te geven op de aangeboden hoeveelheid restafval.

Voortgang

Het jaar 2016 heeft in het teken gestaan van de transitie naar een nieuwe manier van inzamelen. Tegelijkertijd is de 'oude' inzamelmethode (met de duobak) voortgezet tot aan oktober. Vanaf dat moment kon men wekelijks tegelijkertijd de klike's voor restafval en gft + etensresten ter lediging aanbieden. Omdat er het afgelopen jaar veel voorlichting is geweest over het nieuwe afvalbeleid heeft dit geleid tot beter 'scheidingsgedrag' en een afname van het huishoudelijk restafval en een toename van PMD (Plastic, Metaal en Drankkartons). Vanaf 1 januari 2017 wordt gestart met de nieuwe manier van inzamelen. Naar verwachting gaan inwoners die het afval scheiden dit merken in de vorm van een lagere Afvalstoffenheffing.

Activiteiten

Uitvoering geven aan beleidsnota 'Grondstoffen zijn nodig, restafval is onnodig'

Eind januari 2016 heeft u ingestemd met het nieuwe afvalbeleidsplan. Om het beoogde percentage van 75% herbruikbaar afval te realiseren is een projectgroep in het leven geroepen die de transitie begeleidt. In een wekelijks overleg zijn gemaakte afspraken bewaakt om de transitie tot een succes te brengen. De agenda bevat onderwerpen zoals communicatie, juridische zaken, aankopen, ondergrondse containers, ICT-systemen, inzameling, handhaving en monitoring. Deze wekelijkse overleggen krijgen in 2017 een vervolg.

Vervangingsmaatregelen:

- Grondgebonden woningen: de duobak is vervangen door een klike voor 'groente-, fruit- en tuinafval en etensresten' (gft+e) en een klike voor restafval.
- Hoogbouw: de oude bovengrondse containers zijn vervangen door 45 ondergrondse verzamelcontainers met toegangsautorisatie voor restafval. Samen met de al bestaande ondergrondse containers komt het totaal hiermee op 87 ondergrondse containers. Voor de locaties van de nieuwe ondergrondse containers zijn locatiecriteria vastgesteld. Samen met verschillende disciplines (groen, civiel, verkeer, grondzaken) zijn de locaties bepaald en vanaf het 3^e kwartaal is gestart met de plaatsing van de ondergrondse containers.
- Luiers en/of incontinentiemateriaal kan gratis worden ingeleverd bij een vijftal locaties. Dit zijn een verzorgingshuis en drie kinderdagverblijven. Ook kan het gebracht worden op het afvalbrengstation Veentjesbrug.

- Bewoners die om medische redenen veel incontinentie-, stoma- of nierdialysemateriaal gebruiken kunnen in aanmerking komen voor een speciale kortingsregeling en/of een speciale klikeo.

Communicatie

- Communicatie heeft zich gericht op twee doelgroepen namelijk de bewoners van grondgebonden woningen en bewoners van hoogbouw.
De doelgroepen zijn in kaart gebracht door basisregistraties met elkaar te vergelijken, in samenwerking met de Belastingdienst gemeente Arnhem. Samen met deze dienst is de basis gelegd om invulling te geven aan het nieuwe betalingssysteem voor het variabele gedeelte van de afvalstoffenheffing.
- Alle inwoners zijn in juni met een folder geïnformeerd over de nieuwe manier van afvalinzameling.
- Ten behoeve van informatieverstrekking is de website www.ontdekdewaardevanafval.nl gelanceerd. Deze website is en wordt voortdurend geactualiseerd.
- Grondgebonden adressen zijn aangeschreven en geïnformeerd over de klikeo-keuzes. Ook zijn in ongeveer de helft van de gemeente aanbiedplaatsen voor klikeo's bepaald.
- Er zijn informatiemomenten georganiseerd tijdens weekmarkten en in het winkelcentrum van Doorwerth, waarbij de verschillende te kiezen klikeo's werden getoond.
- Gebruikers en omwonenden van ondergrondse containers zijn in het najaar geïnformeerd tijdens de weekmarkten. Hier heeft men kennis gemaakt met het gebruik van de ondergrondse containers. Ook is een speciale hoogbouw-folder uitgegeven. Hierin zijn de containerlocaties per dorp opgenomen en is de gebruiksaanwijzing gepresenteerd.
- De app AfvalWijzer is beschikbaar gekomen voor zowel Android, iOS als Windows Phone. De laatste 3 maanden van 2016 is het gebruik van de app spectaculair toegenomen. In de app vindt men per adres de juiste inzameldagen en is het antwoord te vinden op veel afvalvragen.
- Eind 2016 is de nieuwe papieren afvalkalender bij ieder adres bezorgd. De nieuwe afvalkalender is op maat gemaakt voor ieder afzonderlijk adres.
- Op de facebookpagina van de gemeente Renkum is regelmatig aandacht besteed aan het onderwerp 'afval'. Ook zijn vragen van inwoners beantwoord.
- Vanaf oktober is gestart met de inzet van Schone Buurt Coaches. Zij geven ter plaatse en op verzoek van bewoners uitleg over het nieuwe systeem en de mogelijkheden om het afval beter te scheiden. Dit met als doel om zoveel mogelijk zwerfafval en bijplaatsingen door onbekendheid met het systeem te voorkomen. De Schone Buurt Coaches voldoen aan een behoefte bij met name de oudere inwoners en bewoners die niet bereikt worden met de gangbare communicatie.

Monitoring

Om een goede vergelijking te maken van het aanbod van huishoudelijk afval zijn sorteeranalyses uitgevoerd over de samenstelling ervan.

- Er is onderscheid gemaakt in hoog- en laagbouw.
- Er is in kaart gebracht wat de hoeveelheid en de samenstelling is van het afval in de prullenbakken in openbare ruimte. Mocht na invoering van het nieuwe systeem blijken dat de openbare prullenbakken gebruikt worden voor restafval dan is hier op te anticiperen.
- Om de beleving van de inwoners in kaart te brengen is meegedaan aan de verkiezing van 'het schoonste winkelgebied van Nederland'. Deze verkiezing is georganiseerd door Stichting Nederland Schoon. Door volgend jaar opnieuw mee te doen is een goede vergelijking te maken. Ook is de beleving van 'schoon' in de gemeentelijke bossen in kaart gebracht.

- Omdat de nieuwe klike's zijn voorzien van een chip is het mogelijk om op buurtniveau het afvalaanbod te monitoren (zie voor het protocol 'verwerking gegevens afvalinzameling' de volgende activiteit).

Actualisatie afvalstoffenverordening

In september 2016 is de afvalstoffenverordening geactualiseerd. Deze nieuwe afvalstoffenverordening sluit beter aan op de nieuwe manier van afval inzamelen. Daarna is ook het uitvoeringsbesluit behorende bij de afvalstoffenverordening aangepast. Als onderdeel van het uitvoeringsbesluit is het protocol "gegevens verwerking afvalinzameling" opgesteld (begin januari 2017 vastgesteld).

Project bestrijding Zwerfafval

Het afgelopen jaar is, samen met de milieugroep 6Dorpen Schoon, energie gestoken in een project om zwerfafval op te ruimen en te voorkomen. Dit project is gefinancierd met de zogenaamde zwerfafvalgelden die door Stichting Nedvang ter beschikking worden gesteld.

- Verenigingen, stichtingen en scholen zijn gevraagd om een buurt te adopteren en vier keer per jaar zwerfafval op te ruimen.
- De gemeente is hiervoor opgedeeld in negentien buurten. In 2016 zijn in totaal veertien buurten geadopteerd.
- Bij de adoptie van een buurt is een overeenkomst gesloten voor de duur van vier jaar. Er is door de gemeente gefaciliteerd in de benodigde materialen. Het bij elkaar geraapte zwerfafval is opgehaald.
- Per schoonmaakronde ontvangen de deelnemende groepen een bedrag van € 100,- die vrij te besteden is.
- Zowel deelnemers als buurtbewoners zijn enthousiast over de behaalde resultaten.
- Het project "bestrijding zwerfafval" is georganiseerd door een inwoner op basis van een werkervaringsplaats. Hierdoor is er voor hem weer arbeidsritme ontstaan. Hij heeft zich doorontwikkeld en is inmiddels zelfstandig ondernemer (ZZP'er). Zijn diensten als Schone Buurt Coach worden afgenomen binnen de mogelijkheden van de zwerfafvalvergoeding van Nedvang. Op zijn beurt wordt hij bij het project ondersteund door inwoners die eveneens werkervaring opdoen.
- Scholen kunnen binnen het Pluspakket van het Cultuurmenu van 't Venster lessen over afval krijgen. De lessen hebben betrekking op: introductieles afval, plastic soup, bezoek afvalbrengstation, afval als grondstof.

Wat zijn de kosten?

<i>Bedragen * € 1.000</i>	Begroot	Begroot na wijziging	Rekening	Afwijking
Lasten	6.660	6.926	6.646	280
Baten	7.390	7.673	7.535	-138
Saldo van baten en lasten	730	747	889	142
Mutatie reserve	14	49	49	
Gerealiseerd resultaat	744	796	937	142

04 Veiligheid

Visie

Iedereen in de gemeente Renkum kan hier ook op langere termijn in rust en veiligheid opgroeien en wonen.

Wat hebben wij bereikt en wat hebben wij daarvoor gedaan?

Wat wij per beleidsterrein willen bereiken, is uitgewerkt in de programmabegroting. Om niet in herhaling te vallen, verwijzen wij u naar de Begroting 2016.

Producten

- 4A. Integraal veiligheidsbeleid
- 4B. Toezicht en handhaving
- 4C. Veilig thuis

4A. Integraal veiligheidsbeleid

Doelstelling

- Het gevoel van veiligheid in de gemeente Renkum hoog houden in samenwerking met inwoners en partners (politie, brandweer, Veiligheidshuis, Veilig Thuis etc.).
- Onze invloed aanwenden om georganiseerde misdaad, inbraken en andere vormen van criminaliteit tegen te gaan.
- Zorg dragen voor een adequaat niveau van brandveiligheid: voorkomen, beperken en bestrijden van brand, het beperken van brandgevaar, het voorkomen van ongevallen bij brand.
- Het minimaliseren van de gevolgen van eventuele rampen en incidenten.
- Het veiligheidsplan wordt intern verbonden aan de opdrachten/ taken in het sociaal domein.

Voortgang

Door de samenwerkende partners is er een goed beeld ontstaan van een jeugdgroep in Renkum. Er wordt consequent gesignaleerd. Dat heeft geleid tot een toename van gesignaleerde incidenten over 2016. Er is niet alleen sprake van een relatieve toename van incidenten (door het melden) maar ook van absolute incidenten, met name vanaf augustus 2016. Door samenwerken en het aanspreken van ouders zowel als jeugdigen op hun gedrag is ingezet op beperking en indringing. Het aantal geweldsdelicten is in 2016 afgenomen ten opzichte van 2015. Ten aanzien van overlast door verwarde personen is sprake van een toename van overlast in de directe woonomgeving. Verder zijn er geen bijzondere afwijkingen over 2016 te melden.

Activiteiten

Veiligheidsplan

Gebaseerd op het Veiligheidsplan is er in 2016 aandacht geweest voor:

- Er is een convenant afgesloten tussen gemeenten, woningcorporaties, netbeheerders, het UWV en de politie om de integrale aanpak van georganiseerde criminaliteit aan te pakken.
- woninginbraken (high impact crime waardoor landelijk veel aandacht). Naast de landelijke aanpak vragen wij ook lokaal de aandacht van onze inwoners om zaken die opvallen direct te melden, zo hebben wij in 2016 hiervoor mobiele licht borden ingezet.
- de aanpak van jeugdgroepen door middel van een integrale benadering waardoor overlastgevend en crimineel gedrag in groepsverband doorbroken kan worden heeft in 2016 geleid tot meer signalen waarop geacteerd is door de individuen binnen de groep en hun ouders aan te spreken op hun gedrag.

- de basis voor een Integraal VeiligheidsPlan is gelegd. Er zal sprake zijn van een kaderstelling (IVP) en een jaar uitvoeringsplan (JUP).

Brandweer

Naar aanleiding van de evaluatie eind 2016 komt versterkte aandacht voor doorontwikkeling vakbekwaamheid, ontwikkeling moderne leersystemen, informatievoorziening beroeps- en vrijwilligers en aandacht voor arbeidshygiëne.

Het overleg over de renovatie van de brandweerposten in Oosterbeek en Wolfheze heeft in 2016 plaatsgevonden. Het voorstel hierover wordt u in 2017 aangeboden.

Crisisbeheersing

Zestien Gemeentelijke rampenplannen zijn één Crisisplan Veiligheidsregio Gelderland-Midden geworden. Het nieuwe crisisplan zorgt voor professionelere en efficiëntere inzet van mensen tijdens een ramp of crisis.

4B. Toezicht en handhaving

Doelstelling
Transparant toezicht houden en effectief handhaven met een belangrijk accent op het voorkomen van overtredingen. We doen voor het borgen van de veiligheid van mens en dier en voor het beperken van overlast. Dit doen we samen met alle inwoners, bedrijven en andere betrokken partijen en organisaties. We voeren de handhavingstaak op uniforme wijze uit zodat inwoners, bedrijven en instellingen hieraan rechtszekerheid kunnen ontleen.

Voortgang
Voortgang blijkt uit onderstaande activiteiten.

Activiteiten

ODRA

In 2016 voeren we regie op de aan de ODRA overgedragen taken aan de hand van een dienstverleningsovereenkomst gekoppeld aan het uitvoeringsprogramma. Er was in 2016 bijzondere aandacht voor horeca en vuurwerk.

BOA taken

In 2016 werkten we succesvol samen met Arnhem voor de inzet van handhavingscapaciteit bij evenementen.

Bomenverordening

In oktober 2016 is een nieuwe bomenverordening aan uw raad voorgelegd. In dit voorstel stelt het college minder regels voor het kappen van gewone bomen voor met behoud en bescherming van het groene karakter van gemeente Renkum.

Kinderopvang

In het kader van de kinderopvang is er in 2016 bijzondere aandacht geweest voor toezicht op gastouders, en verscherpt toezicht op peuterspeelzalen.

WMO Toezichthouderfunctie: calamiteiten en kwaliteit

De Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden (VGGM) is als toezichthouder aangewezen. In juli 2016 is ook het kwaliteitstoezicht belegd bij de VGGM. Het protocol is gericht op signaal- en risicogestuurd kwaliteitstoezicht.

Jeugd

Jeugd heeft een gezamenlijke toezichthouder (samenwerkende toezichthouders jeugdzorg, gezondheid etc.) vanuit het rijk. Het is aan ons om ons eigen voorveld te checken op resultaat en klanttevredenheid. Er hebben zich geen bijzonderheden voorgedaan.

4C. Veilig thuis

Doelstelling

Veilig Thuis (huiselijk geweld en kindermishandeling) is een schakel tussen signaal en interventie als het gaat om de veiligheid van onze inwoners. Het doel is om zo spoedig als mogelijk interventie met blijvend resultaat te realiseren. Veilig thuis behandelt niet zelf, maar initieert de inzet van zorg. Veilig Thuis kan een verzoek tot onderzoek doen bij de Raad voor de Kinderbescherming. Veilig Thuis past triage toe en draagt zorg voor afschalen naar het sociaal team zodat op lokaal niveau kan worden ingezet.

Voortgang

Voorjaar 2016 heeft Veilig Thuis een verbeterplan opgesteld na een adviesrapport van de inspectie. Op twee punten wordt een verbetering gemaakt; 24/7 telefonische bereikbaarheid en de beschikbaarheid van deskundige medewerkers buiten kantooruren. De samenwerkings-afspraken op uitvoeringsniveau met het sociaal team krijgen continue aandacht. In 2016 loopt de projectorganisatie waarbij VT bij Jeugdbescherming Gelderland is gepositioneerd af. Regionaal wordt geadviseerd en besloten om VT onder de VGGM in stichtingsvorm te brengen.

Activiteiten

- In 2016 heeft het sociaal team verder uitvoering gegeven aan de samenwerking met andere maatschappelijke partners over preventie en aanpak van huiselijk geweld. Vooral op het gebied van jeugdzorg is de samenwerking intensief ontwikkeld.
- Er wordt een start gemaakt met het integraal veiligheidsplan (IVP) waaronder een lokaal uitvoeringsplan (JUP) met de speerpunten van beleid op preventie, samenwerking binnen het sociale domein voor de netwerken voor jeugdzorg, volwassenen en de zorg voor ouderen. Hierbinnen is er aandacht voor de verschillende vormen van huiselijk geweld. Uitgangspunt is dat bij crisis direct adequate hulp beschikbaar moet zijn.
- Als gemeente houden wij regie op de uitvoering van de wet Meldcode intern binnen onze organisatie ook bij maatschappelijke partners werkzaam in de 1e lijn.
- De positie van de Veilig thuis organisatie is regionaal opnieuw bekeken. De twee veiligheidsregio's Noord Oost Gelderland en Gelderland Midden beëindigen de samenwerking. Vanaf 1 april 2017 (naar verwachting) maakt Veilig thuis onderdeel uit van de VGGM in de vorm van een stichting. De ontwikkeling wordt gestuurd en gevolgd door een stuurgroep, waarin onze portefeuillehouder naast die van Arnhem de regio vertegenwoordigt.

Wat zijn de kosten?

<i>Bedragen * € 1.000</i>	Begroot	Begroot na wijziging	Rekening	Afwijking
Lasten	2.699	2.784	2.905	-121
Baten	6	6	133	127
Saldo van baten en lasten	-2.693	-2.778	-2.772	6
Mutatie reserve				
Gerealiseerd resultaat	-2.693	-2.778	-2.772	6

05 Openbare ruimte

Visie

Renkum is een mooie groene gemeente en wordt hierdoor alom geprezen. Wij zetten ons in voor het behoud van deze kwalitatief hoogwaardige woon- en werkomgeving onder andere door het goed onderhouden van de gemeentelijke plantsoenen, parken en begraafplaatsen.

Ten aanzien van onze wegen, straten en pleinen wordt uitvoering gegeven aan de wettelijke taak tot het in stand houden van de bestaande asfalt- en elementenverhardingen.

Wat hebben wij bereikt en wat hebben wij daarvoor gedaan?

Wat wij per beleidsterrein willen bereiken, is uitgewerkt in de programmabegroting. Om niet in herhaling te vallen, verwijzen wij u naar de Begroting 2016.

Producten

5A. Groenonderhoud

5B. Wegen, straten en pleinen

5A. Groenonderhoud

Doelstelling
Streven naar het verhogen van het onderhoudsniveau van groen, door middel van het anders aanbesteden en/of samenwerking.

Voortgang
Het streven naar en bereiken van een hoger onderhoudsniveau met de huidige bemensing en middelen is niet realiseerbaar. Het afgelopen jaar zijn wij geconfronteerd met hogere kosten door het verbod op het gebruik van bestrijdingsmiddelen. Daarnaast heeft team BOR fors ingeleverd op haar personeelsbestand om taakstellingen te realiseren.

Activiteiten

Evaluatie onderhoudsniveau/ opplussen beeldkwaliteit

De willekeurige groenschouwen hebben in 2016 laten zien dat het onderhoudsniveau van het groen niet altijd voldoet aan het door u vastgestelde niveau. Er is onvoldoende budget beschikbaar geweest voor de renovatie van versleten plantvakken. Het lijkt erop dat hiermee het onderhoudsniveau verder is gedaald. Om dit feitelijk te kunnen onderbouwen wordt er in 2017 een tweetal externe schouwen uitgevoerd die worden vergeleken met de schouw van 2014. Binnen team BOR is gewerkt aan het realiseren van zogenaamde productbladen. Hiermee wordt inzicht verkregen in de verhouding van zowel budget als personele inzet ten opzichte van het te behalen resultaat. Samen met de uitkomst van de bestekschouwen gaan de productbladen in 2017 de basis vormen voor het tot stand komen van een integraal beleidsplan voor het beheer van de openbare ruimte (IBOR-plan).

Aanbesteding bestekken

Om het beschikbare budget zo optimaal mogelijk in te zetten is het in één keer aanbesteden via de Permar losgelaten. Het machinewerk is zelf aanbesteed om zo goed mogelijk gebruik te maken van het budget. Ondanks het behaalde aanbestedingsvoordeel is het budget ontoereikend geweest om alle taken uit te voeren. Dit is o.a. veroorzaakt door hogere kosten van onkruidbestrijding op verharding. Dit is zichtbaar geworden bijvoorbeeld bij de renovaties van heestervakken en bij het maaien van de gazons binnen de bestekken.

Chemische bestrijding onkruid op verharding

In het 3e kwartaal is er een verbod ingevoerd op het gebruik van bestrijdingsmiddelen, waaronder Ultima. Vooruitlopend op het verbod is onkruidbestrijding op een voordelige alternatieve manier aanbesteed. Als alternatieve manier van onkruidbestrijding is de zogenaamde stoommethode (Wave) ingezet. Deze methode is duurder dan de Ultima methode, maar is economisch gezien de beste keuze. Deze alternatieve methode heeft een groter beslag gelegd op het bestekbudget.

Groenstructuurplan 'Structuur in het groen, slim verbinden' 2016

Na amendering heeft u in november het Groenstructuurplan vastgesteld. In de zomer van 2017 krijgt u het eerste uitvoeringsplan met de daarbij horende financiële onderbouwing aangeboden. Via de begrotingsbehandeling stelt u dan al dan niet de financiële middelen ter beschikking tot uitvoering.

Bomenverordening

In november 2016 heeft u de nieuwe Bomenverordening vastgesteld. Conform de nieuwe regels worden particuliere boomeigenaren aangeschreven die een "waardevolle" boom op hun grondgebied hebben. Wij hebben gekozen voor een uitgebreide voorbereidingsprocedure zodat particuliere eigenaren hun inspraakreactie kunnen geven. Hierdoor treedt de nieuwe bomenverordening in werking in het eerste kwartaal van 2017.

5B. Wegen, straten en pleinen

Doelstelling

Streven naar het verhogen van het onderhoudsniveau voor wegen, waarbij het wettelijke niveau de minimumnorm is. Indien mogelijk gebeurt dat door anders en slimmer aan te besteden of samen te werken, waar mogelijk nog meer dan nu. Middelen die daardoor worden bespaard, worden ingezet voor het verhogen van het onderhoudsniveau.

Voortgang

- Als onderhoudsniveau wordt het door u vastgestelde niveau B voor fietspaden en hoofdwegen en niveau C voor overige verhardingen gehanteerd.
- In het afgelopen jaar zijn op gebied van wegonderhoud en verkeer enkele grotere onderhoudsklussen gecombineerd. Dit betreft o.a. het fietspad langs de Fonteinallee Doorwerth, de Koninginnelaan in Heesum en fietspad over de Reijerskamp in Wolfheze. Hierdoor is het mogelijk geweest een aantal wegen in onderhoud te nemen die in eerste instantie niet op de lijst van 2016 voorkwamen vanwege het ontbreken van het benodigde budget.

Activiteiten

Planning

- De planning van 2016 is afgerond en alle geplande wegen zijn in onderhoud geweest.
- In het najaar is de grote weginspectie uitgevoerd. Op basis hiervan wordt de planning voor 2017 en 2018 opgesteld. Hierbij is het beschikbare budget maatgevend en wordt er nadrukkelijk gekeken naar de wegen met de hoogste prioriteit, zoals dat in de Beleidsnota Wegbeheer 2013-2017 is vastgesteld. Verder wordt gekeken naar de mogelijkheden van werk met werk maken in combinatie met vooral rioolvervanging en verkeersmaatregelen.

Doelstelling

Straatverlichting moet zo veel mogelijk duurzaam zijn, minder verlicht daar waar dat kan, zonder de veiligheid aan te tasten.

Voortgang

Wij zijn geen voorstander van minder licht, maar het moet wel duurzamer. Daarom hebben we de aanbesteding voor het langjarig uitbesteden van onderhoud en vervanging in 2016 voorbereid. Dit wordt in 2017 in gang gezet. Om die reden is afgelopen jaar slechts sporadisch de bestaande verlichting vervangen door led-verlichting.

Activiteiten

Vervanging lichtpunten / Vaststellen nieuw beleidsplan Openbare verlichting

In de raadsbrief van 3 november 2016 (nummer 14254) hebben wij u geïnformeerd over het uitstellen van een nieuw beleidsplan Openbare Verlichting. In de eerste helft van 2017 worden namelijk nieuwe landelijke richtlijnen vastgesteld die van invloed kunnen zijn op de verlichting in onze gemeente. Daarom hebben wij besloten te wachten met het voorleggen van het nieuwe beleidsplan totdat duidelijk is welke invloed die nieuwe richtlijnen hebben en hoe we deze in onze gemeente kunnen toepassen.

In 2016 hebben wij wel een innovatieve manier van aanbesteding volledig voorbereid. Deze wordt nu zo snel mogelijk in gang gezet. Hierbij houden wij rekening met eisen en kunnen wij inspelen op nieuwe richtlijnen. Over de voortgang van dit aanbestedingscontract wordt u op de hoogte gehouden.

Wat zijn de kosten?

<i>Bedragen * € 1.000</i>	Begroot	Begroot na wijziging	Rekening	Afwijking
Lasten	7.266	6.937	7.166	-230
Baten	328	347	450	103
Saldo van baten en lasten	-6.937	-6.590	-6.717	-127
Mutatie reserve	671	92	124	32
Gerealiseerd resultaat	-6.266	-6.498	-6.593	-94

06 Economie & Cultuur

Visie

Renkum kent een grote diversiteit aan ondernemers. Zij zorgen voor werkgelegenheid en behoud van de leefbaarheid in onze dorpen. Daarom worden bestaande ondernemingen gekoesterd en het vestigingsklimaat wordt zo aantrekkelijk mogelijk gemaakt.

De kernkwaliteiten van onze gemeente (cultuurhistorie, Airborne, kunst en cultuur en landschap) worden versterkt om de woonkwaliteit nog aantrekkelijker te maken, economie te stimuleren en recreatie en toerisme te bevorderen.

Wat hebben wij bereikt en wat hebben wij daarvoor gedaan?

Wat wij per beleidsterrein willen bereiken, is uitgewerkt in de programmabegroting. Om niet in herhaling te vallen, verwijzen wij u naar de Begroting 2016.

Producten

- 6A. Ondernemen en bedrijvigheid
- 6B. Recreatie en toerisme
- 6C. Kunst, cultuur en cultuurhistorie

6A. Ondernemen en bedrijvigheid

Doelstelling
Een aantrekkelijker gemeente zijn voor ondernemers door een intensievere samenwerking met het bedrijfsleven, het versterken van structuren en het leggen van koppelingen met andere beleidsterreinen.

Voortgang
Deze doelstelling heeft geleid tot een aantal activiteiten, zie voortgang daarvan bij activiteiten.

Activiteiten

Intensiveren contacten met het bedrijfsleven

Wethouders, beleidsmedewerkers en de bedrijvencontactfunctionaris hebben regelmatig bedrijfsbezoeken afgelegd. Deze bezoeken, over het algemeen door ondernemers gewaardeerd, dragen bij aan een goede verstandhouding en een beter wederzijds begrip. In juni hebben we een brede bedrijvenbijeenkomst georganiseerd waar we veel positieve geluiden over hebben gehoord vanuit de ondernemers. Ook de dag van de ondernemer op 18 november, door ruim 100 ondernemers bezocht, is een succes geworden, mede dankzij de medewerking van twee bedrijven, die als gastheren fungeerden.

De toekomstvisie voor Renkum is in 2016 afgerond. Dankzij door u aanvullend beschikbaar gestelde middelen worden in 2017 en 2018 in het openbare gebied maatregelen uitgevoerd ter vergroting van de aantrekkelijkheid van het kernwinkelgebied. De acties uit het actieplan worden opgepakt door de gemeente, de ondernemers en de vastgoedpartijen.

Verder is er veel contact geweest met de ondernemers op de Schaapsdrift en de Cardanuslaan, een en ander in het teken van de revitalisering.

Opstellen van een kadernota economie

In 2016 is gestart met het opstellen van een (op uitvoering gerichte) Kadernota Economie als opvolger van de in 2011 vastgestelde Economische Visie. Deze nota is opgesteld op basis van de vele contacten met ondernemers, inwoners en de regionale partners. Deze nota wordt in mei 2017 ter vaststelling aangeboden.

Bedrijfscontacten

De tijdelijk aangestelde strategisch beleidsmedewerker economische zaken is in 2015 gestart. Omdat hiervoor geen budget aanwezig was, en nog niet duidelijk was hoe deze functie ingevuld zou moeten worden, is deze functie tijdelijk gebudgetteerd. De huidige medewerker vervult deze functie in een kwartiermakersrol, zij vertrekt per 1 mei 2017. In mei 2017 zal de Kadernota Economie aan u worden voorgelegd, waarin wordt geadviseerd hoe invulling gegeven zou moeten worden aan toekomstig economisch beleid en uitvoering.

Het verbeteren van de (digitale) dienstverlening aan ondernemers

- De website is verbeterd en de voor bedrijven relevante informatie is beter vindbaar geworden. Aan de verbetering van (volledig) digitale dienstverlening - niet alleen aan bedrijven - wordt voortdurend gewerkt.
- Daarnaast willen wij door integraler te werken binnen de organisatie de ondernemers beter van dienst zijn. Op diverse thema's worden verbindingen gelegd om de integraliteit en de service aan ondernemers te verbeteren. Dit is een continue proces.
- Ondernemers worden proactief begeleid bij het aanvragen van vergunningen en het verkrijgen van subsidies.

Visie centrum Renkum

Samen met de ondernemers, vastgoedeigenaren en andere stakeholders is een toekomstvisie opgesteld voor het centrum van Renkum, dit in navolging van het centrumplan. Doelstelling van deze visie is het versterken van de positie van het centrum en het tegengaan en voorkomen van leegstand. Begin 2017 wordt een identiek proces opgestart voor het centrum van Oosterbeek.

Giro d'Italia

In mei 2016 was Gelderland host voor de Giro d'Italia. Renkum heeft zich als partner aangesloten bij de Giro d'Italia en was daarmee doorkomstgemeente op zaterdag 7 mei. Het was een drukbezocht feest, ondernemers en inwoners waren enthousiast. Het heeft Renkum vooral indirecte promotie opgeleverd via de promotie van Gelderland en Arnhem Nijmegen.

MKB enquête

Wij hebben meegedaan met de tweejaarlijkse enquête van MKB-Nederland, een onderzoek naar het ondernemersklimaat bij gemeenten. Een goed ondernemersklimaat draagt bij aan de lokale economische ontwikkeling en de werkgelegenheid. De uitkomsten zijn verwerkt in de Kadernota Economie.

Regionale samenwerking

The economic board van de Triple Helix (overheid, onderwijs en bedrijfsleven) is 15 september officieel gestart. Daarnaast wordt in de regio een regionaal programma werklocaties opgesteld.

Helpen van mensen aan werk

Het helpen van mensen, al dan niet met een arbeidshandicap, aan werk door dit actief onder de aandacht te brengen bij bedrijven. Op de bedrijvenbijeenkomst in juni was dit een van de thema's, maar ook bij de individuele bedrijfscontacten.

Project herstructurering bedrijventerreinen

- In 2016 is een bestuur gevormd voor het bedrijventerrein Schaapsdrift. Dit bestuur is verantwoordelijk voor een aantal beheerstaken op het bedrijventerrein. Ook in 2017 helpen wij het bestuur daarbij in adviserende zin nog verder op weg.

- Voor het bedrijventerrein Cardanuslaan is in 2016 met de ondernemers een ontwerp gemaakt voor de herinrichting van de openbare ruimte. Uiterlijk in maart 2017 wordt gestart met de uitvoering van de werkzaamheden gericht op het verbeteren van de parkeer- en verkeerssituatie.
- Voor de Veentjesbrug wordt in 2017 een nieuw bestemmingsplan voorgelegd aan de raad.
- Voor de locatie Klingelbeekseweg lopen de onderhandelingen met grondeigenaren om te komen tot de herontwikkeling van dit bedrijventerrein ook nog door in 2017. Het herstructureringsproject loopt tot maart 2018.

Glasvezel

In Oosterbeek is glasvezel aangelegd. Er worden door de glasvezelbedrijven nauwelijks nog nieuwe investeringen gedaan. Het bestaande netwerk wordt verbeterd. In het kader van de herstructurering van bedrijventerreinen is besloten op de Schaapsdrift een glasvezelnetwerk aan te leggen (2015). Glasvezel op de andere bedrijventerreinen komt later aan de orde, waarbij opgemerkt wordt dat de Veentjesbrug en de Hes West al van glasvezel zijn voorzien.

Promotie

In 2016 hebben wij geen acties ingezet voor de promotie voor onze gemeente. Het bepalen van een standpunt ten aanzien van de 'promotie van de gemeente Renkum' is door prioritering van werkzaamheden en onderbezetting bij teams blijven liggen en wordt voorlopig niet opgepakt. Daarnaast is het een specifiek onderwerp waarvoor binnen onze organisatie niet voldoende relevante kennis in huis is. Voor het onderzoeken of de profilering of promotie van de gemeente op het niveau van citymarketing moet worden uitgebouwd is specialistische kennis vereist. Het in huis halen van deze kennis vergt budget, wat op dit moment niet beschikbaar is.

6B. Recreatie en toerisme

Doelstelling
Het ondersteunen van initiatieven die de kernkwaliteiten van de gemeente Renkum (cultuurhistorie, Airborne, kunst & cultuur, landschap) versterken.

Voortgang
Deze doelstelling wordt ingevuld door onderstaande activiteiten uit te voeren.

Activiteiten

Renkumse Veer

Het Renkumse Veer vormt inmiddels een belangrijk onderdeel van de recreatieve infrastructuur. In het tweede vaarseizoen konden de vrijwillige schippers gebruikmaken van eigen (sanitaire) voorzieningen die nabij de Renkumse veerstoep zijn gerealiseerd. De wens bestaat een minimale variant daarvan ook in toekomstige jaren te gebruiken.

Ondersteunen initiatieven voorzieningen aanmeerplekken

De exploitant van de veerdienst, recreatiemaatschappij Uiterwaarde, heeft gesprekken gevoerd met horecaondernemers in het gebied ten oosten van Wageningen en in en om Renkum. Uiterwaarde ziet vooral heil in het betrekken van bestaande horeca en niet in het toevoegen van een kleinschalige voorziening op de veerstoep zelf.

Struin- en wandelpaden

Het nieuwe Klompenpad 'Dorenweertsepad' is op 25 november 2016 in gebruik genomen. Reacties van wandelaars in het digitale gastenboek laten al zien dat het bijzonder aanslaat.

Initiëren en ondersteunen van initiatieven van de toeristisch/ -recreatieve sector

De Stichting Renkum Leeft heeft met een gemeentelijke bijdrage een routefolder voor fietsers uitgegeven 'Fraai fietsen rondom Renkum'. Vooruitlopend op de aanpassingen in het Fietsknooppuntensysteem in 2017 had Renkum Leeft met tijdelijke bebording het netwerk uitgebreid.

Ontwikkelen van toeristische producten

Het (laten) ontwikkelen van toeristische producten die op aantrekkelijke wijze dwarsverbanden leggen tussen de verschillende thema's, waardoor het aantal recreanten en toeristen dat de gemeente bezoekt toeneemt. Een mooi voorbeeld is het concept 'Fiets af - Duno op', dat vlak voor de zomer van 2016 in gebruik werd genomen. Fietsers over de Fonteinallee worden ter hoogte van het vroegere landgoed De Duno op twee plaatsen aangespoord hun fiets even te stallen voor een korte kennismakingswandeling door dit bijzondere gebied. Subsidie uit het Regiocontract/ provincie Gelderland maakte deze investering voor 100% subsidiabel.

Tevens is een folder uitgebracht 'Rondje Pontje'. Die bestrijkt het gehele toeristisch/recreatieve aanbod in het gebied tussen de beide veerverbindingen in Oosterbeek/Doorwerth en Renkum. De opmaak correspondeert met het kaartbeeld in de beide abri's op de zogeheten veerstoepen van het Drielse- en Renkumse Veer.

Positie van het Fietsknooppuntensysteem

Renkum maakt met dit toeristische bewegwijzeringssysteem deel uit van een groep van 22 gemeenten op de Veluwe. Er zijn in 2016 belangrijke stappen gezet om in 2017 een verbetering van dit product mogelijk te maken. De belangrijkste ingrediënten zijn het aanpassen of aanvullen van routedelen; het verbeteren van het informatieaanbod op de centrale knooppuntenpanelen; het opzetten van een routebureau dat de routestructuur digitaal beheert en het aanbod ook kan aanbieden aan b.v. ondernemers.

Toeristische uitstraling van het gemeentehuis

Op 21 mei 2016 bestond het Renkumse gemeentehuis vijftig jaar. In de maand augustus werd dit feit gevierd met rondleidingen en een tijdelijke tentoonstelling over één van de bij de raadhuisbouw betrokken beeldende kunstenaars. Uit de aanmeldingen voor de rondleidingen bleek wel dat dit onderwerp geïnteresseerden uit de zeer wijde omgeving van Renkum aansprak.

Verbeteren samenhang marketingcommunicatie

De portefeuillehouders Toerisme uit de gemeenten aan de Veluwezoom spreken elkaar geregeld over de mogelijkheid de marketing van hun aanbod beter af te stemmen en meer rendement te behalen uit hun subsidieverlening op dat vlak aan RBT KAN.

Bundeling binnen het toeristisch/recreatieve bedrijfsleven

Op 6 oktober hebben zo'n vijftig ondernemers uit de gemeente elkaar opgezocht om te praten over bundeling van krachten. Inspiratie daarvoor deed men op in andere gemeenten aan de Veluwezoom, zoals Rheden. Kort voor het einde van het jaar presenteerden de initiatiefnemers het Toeristisch Platform de Lage Veluwe.

Bevorderen van uitstraling Airborne gemeenten

Op 18 september hebben de vier Airbornegemeenten een intentieovereenkomst gesloten over het afstemmen van de Airborneactiviteiten, promotie en marketing, in samenwerking met het project "Het nieuwe Herdenken".

Tevens worden de prestatieafspraken met Airborne organisaties en RBT-Kan op elkaar afgestemd, om dubbelingen in informatie en promotie te voorkomen en middelen efficiënter in te zetten.

6C. Kunst, cultuur en cultuurhistorie

Doelstelling

Het ondersteunen van kunst-, cultuur en cultuurhistorische initiatieven die de kernkwaliteiten van de gemeente Renkum (cultuurhistorie, Airborne, kunst & cultuur, landschap) versterken.

Voortgang

In 2016 hebben we de kernkwaliteiten versterkt door onderstaande activiteiten

Activiteiten

Cultuurvisie

In juni 2016 is de Cultuurvisie 2016-2020 voorgelegd aan uw raad. De nota is aangehouden in afwachting van een bijbehorend uitvoeringsplan. We komen in de eerste helft van 2017 met dit plan naar de raad.

Cultuurhistorie

Door ondersteuning van activiteiten 'kunstenaarskolonie' hebben we de landelijke bekendheid van de gemeente als kunstenaarsgemeente vergroot.

De prestatieafspraken met culturele organisaties zijn op elkaar afgestemd, om dubbelingen in informatie en promotie te voorkomen en middelen efficiënter in te zetten.

In het kader van het Cultuur- & Erfgoedpact 2016 werkte Renkum samen met de andere gemeenten in de landgoedzone Gelders Arcadië. In het weekeinde van 9-10 juli zorgde Scarabee voor een origineel programma dat zich grotendeels afspeelde op de buitenplaatsen De Oorsprong en De Hemelse Berg.

Centrum voor Landschap, Kunst en Cultuur

De gemeente heeft, passend binnen de rol van een veranderende overheid, de ontwikkeling van ZOOM, Centrum voor Landschap, Kunst en Cultuur Renkum, gestimuleerd en ondersteund. Eind 2016 was er nog geen duidelijkheid over de haalbaarheid van de investering op de locatie Westerbouwing.

Wat zijn de kosten?

Bedragen * € 1.000	Begroot	Begroot na wijziging	Rekening	Afwijking
Lasten	1.725	1.719	897	822
Baten	510	500	151	-349
Saldo van baten en lasten	-1.214	-1.220	-746	473
Mutatie reserve	502	502		-502
Gerealiseerd resultaat	-712	-717	-746	-29

07 Inwoner, bestuur & organisatie

Visie

De verhouding tussen inwoners en gemeente verandert snel. Inwoners ontplooiën steeds meer eigen initiatieven en willen meer verantwoordelijkheid. Inwoners willen meer mogelijkheden om zelf hun zaken met de gemeente te regelen. De gemeente kan bovendien steeds minder zelf doen. Onze visie is een gemeentelijke overheid die minder boven de inwoners staat, maar meer ernaast. Daarbij hoort een gemeentelijke dienstverlening die aansluit bij de eisen van deze tijd

We gaan ervan uit dat Renkum een zelfstandige gemeente blijft. Een open discussie in de raad over de bestuurlijke toekomst zal worden gevoerd. Om de huidige uitdagingen aan te kunnen, gaat gemeente Renkum versneld samenwerken met omliggende gemeenten. Gemeente Renkum ligt aan de rand van belangrijke samenwerkingsverbanden (Stadsregio, Food Valley en G12) en blijft daarom ook over de grenzen van die samenwerkingsverbanden heen samenwerking zoeken. Zowel op het gebied van bedrijfsvoering als beleid. Voordat stappen worden gezet naar samenwerkingsvormen, wordt de raad gevraagd hierover een uitspraak te doen. Hierbij is het uitgangspunt dat steeds wordt beoordeeld in welk samenwerkingsverband gemeente Renkum het beste haar ambities kan realiseren. Daarnaast worden de wettelijk verplichte samenwerkingsverbanden voortgezet.

Wat hebben wij bereikt en wat hebben wij daarvoor gedaan?

Wat wij per beleidsterrein willen bereiken, is uitgewerkt in de programmabegroting. Om niet in herhaling te vallen, verwijzen wij u naar de Begroting 2016.

Producten

- 7A. Besturingsfilosofie en inwonerparticipatie
- 7B. Organisatieontwikkeling
- 7C. Servicepunt
- 7D. ICT
- 7E. Belastingen
- 7F. Vastgoed
- 7G. Bestuur en organisatie

7A. Besturingsfilosofie en inwonerparticipatie

Doelstelling

Een gemeente die initiatieven van inwoners stimuleert, serieus neemt, meer ruimte geeft en niet afremt. Een gemeente die openstaat voor ideeën en kennis van inwoners en daar samen met inwoners iets mee doet. Samenwerking met inwoners met als uitgangspunten vertrouwen, transparantie en gelijkwaardigheid. Een gemeente die niet beheerst en bepaalt, maar beïnvloedt en behartigt. Inwonerparticipatie en overheidsparticipatie worden zoveel mogelijk op alle beleidsterreinen toegepast.

Voortgang

In 2016 is een aantal initiatieven opgepakt in de geest van onze besturingsfilosofie. Die zijn hieronder toegelicht. Deze activiteiten zorgen ervoor dat concretere invulling wordt gegeven aan participatie. Daarmee schuiven we op van verkenningen op dit terrein naar een meer reguliere en beklijfde werkwijze.

Activiteiten

Besturingsfilosofie

In 2014 is de nota besturingsfilosofie afgerond en door de raad vastgesteld. De nota geeft richting via een drietal routes: a) Verschuiving van verantwoordelijkheden; b) Het vergroten van bestuurskracht (zie doelstelling 2 onder 7A); c) Het vergroten van maatschappelijke en politieke betrokkenheid (burgerparticipatie).

Verschuiving van verantwoordelijkheden

Het vormgeven aan een cultuuromslag is een continu proces. Raadsleden, college, ambtenaren en adviesraden gaan actief op zoek naar ideeën en initiatieven van inwoners. Ze denken mee en zoeken verbindingen tussen verschillende initiatieven en beleidsterreinen. Hierdoor worden initiatieven versterkt.

Vanaf begin 2016 is een start gemaakt om integraal management in de organisatie mogelijk te maken. Er is afscheid genomen van een directie als managementlaag en er bestaat een collegiaal en integraal managementteam. Hierdoor is de organisatie beter in staat een integraal bestuur te ondersteunen. De transitie van het sociaal domein maar ook de veranderingen op het gebied van uitvoeringstaken krijgen integrale aandacht binnen de hele organisatie.

Initiatieven en projecten waarbij sprake was van een verschuiving van verantwoordelijkheden zijn de ontwikkeling van Renkum Centrum, Doorwerth Centrum, en het vormgeven van de stichting MFC 3B4, nu Doelum.

Aan de hand van casussen (bijv. komen tot zelfbeheer van sportaccommodaties door verenigingen) leren de betrokkenen hoe hiermee om te gaan: is duidelijk wat het effect is dat bereikt dient te worden? Zijn betrokkenen wel in staat de verantwoordelijk te nemen en te dragen? En willen zij dit ook? De gesprekken zijn aanleiding voor de betrokkenen om opnieuw te kijken naar ieders rol en verantwoordelijkheid.

Vanuit de Audit beleidsprocessen binnen de beleidsafdelingen is duidelijker wat dit betekent voor de verantwoordelijkheden van managers en medewerkers. Kernwoorden hierbij zijn: integraal, kleiner beleid, kader stellend met ruimte voor initiatieven, zoeken naar publieke meerwaarde en aandacht voor invoering en uitvoering.

Inwonerparticipatie

Het eerste jaar (transitiefase Sociaal Domein) is besloten maatschappelijke en politieke betrokkenheid (burgerparticipatie) pragmatisch invulling te geven en daarmee te voldoen aan de wettelijke verplichting rondom een adviesorgaan jeugd. De huidige commissies zijn in stand gebleven, waarbij de WMO adviesraad adviseert over het hele sociaal domein (inclusief jeugd). Daarnaast is een Jongerenraad actief, waarin jeugdthema's worden besproken.

De herziening van de adviesstructuur vormt één van de transformatiethema's . In 2016 zijn in een aantal sessies met de verschillende adviesraden de mogelijkheden voor transformatie besproken. In 2017 wordt dit vervolgd.

In de kadernota 'Transformatie sociaal domein' zijn de kaders beschreven rond de gewenste ontwikkelrichting. Deze richt zich op het versterken van de nulde lijn en de zelfredzaamheid van inwoners.

Het vergroten van maatschappelijke en politieke betrokkenheid (burgerparticipatie) geven wij vervolgens vorm langs een aantal sporen:

- De herziening van de huidige adviesstructuur van onze adviesraden. Dit vormt één van de transformatiethema's in het sociaal domein van 2016 en 2017. Dit proces is nog gaande.
- De komende jaren wordt door middel van netwerkmethoden en gebiedsgericht werken ingezet op het versterken van de eigen kracht van inwoners en hun leefomgeving. Zo is in 2016 'Renkum voor elkaar' gevormd.
 - We ondersteunen en faciliteren concrete burgerinitiatieven, voorbeelden daarvan zijn het project centrum Renkum en Doorwerth
- Bij beleidsontwikkeling betrekken we daar waar mogelijk maatschappelijke partners en inwoners.
- Bij inkoop zijn inwoners bij de inkoopafels (vooroverleg met aanbieders en gemeenten) inzake inkoop 2017 direct betrokken.
- Burgerparticipatie vormt een belangrijk middel om onze taken op een goede manier uit te kunnen voeren. Wij willen dit proces dan ook optimaliseren en evalueren hiertoe diverse burgerparticipatietrajecten.

Bij de aanbesteding van de algemene voorzieningen voor 2017 is uitdrukkelijk gebruik gemaakt van mening en kennis van inwoners door hen zo direct mogelijk bij het proces te betrekken en door de lancering van "the right to challenge" onder de noemer, 'We kunnen het!'

Doelstelling

De gemeente Renkum wil haar bestuurskracht versterken door krachtenbundeling met andere partijen. Dit kan plaatsvinden in diverse vormen van samenwerking met als streven een positieve bijdrage te leveren aan de samenleving vanuit ieders eigen kracht. Samenwerking met andere gemeenten en partijen is gebaseerd op het uitgangspunt dat die samenwerking in het belang van onze inwoners is.

Voortgang

Op diverse terreinen is de samenwerking inmiddels in een stadium van totstandkoming van Gemeenschappelijke Regelingen. De nota Intergemeentelijk Werken Georganiseerd is hierbij toegepast. Samenwerking op regionaal gebied is voor Renkum een substantiële manier van werken geworden.

Activiteiten

Vergroten bestuurskracht

In 2016 is op basis van uw besluit over de samenwerking op het gebied van bedrijfsvoeringstaken met Rheden en Arnhem in een gemeenschappelijke regeling de voorbereiding voor deze samenwerking vormgegeven. Een kwartiermakersorganisatie heeft aan De Connectie zijde een bedrijfsplan (met deelbedrijfsplannen) en een begroting opgeleverd. Op basis hiervan heeft u uw zienswijze gegeven en heeft uw college het besluit genomen de taken zoals genoemd over te dragen aan het samenwerkingsverband De Connectie. De start is voorzien op 1 juli 2017.

G12

De opgave in het Sociaal Domein door decentralisatie van taken van provincie en Rijk naar gemeenten vraagt om meer bestuurskracht gelet op de grote financiële en maatschappelijke risico's. Door het rijk worden randvoorwaarden gesteld op het gebied van samenwerking tussen gemeenten op dit terrein. Twaalf gemeenten in de regio Arnhem, waaronder Renkum, werken met elkaar samen rondom de transformatie van het sociale domein.

In 2015 en 2016 is de regionale inkoop van hulp gezamenlijk gestalte gegeven via ad hoc coalities en mandaat. In de aanloop naar de inkoop 2017 heeft intensief bestuurlijk overleg plaatsgevonden om deze werkwijze voor de toekomst te verbeteren en te bestendigen. De uitkomst hiervan is dat de inkoop voor 2017 via het IAS systeem en mandaat aan gemeente Arnhem zijn afgehandeld. Voor 2017 treffen we een Modulaire Gemeenschappelijke Regeling, waarin wij participeren in de module inkoop.

Gemeenschappelijk Orgaan (GO) City Region Arnhem Nijmegen

De nieuwe vorm van regionale samenwerking is inmiddels vertrouwd. Regelmatig worden de deelnemers aan de hand van nieuwsbrieven geïnformeerd over hetgeen in het portefeuillehoudersoverleg wordt besproken.

In het GO gaat het nu om afstemming, besluiten worden lokaal genomen. Een mooi voorbeeld om te illustreren dat (alleen) afstemming toch kan leiden tot uniformiteit in besluitvorming: in alle 18 gemeenten die de woningmarktregio Arnhem-Nijmegen vormen is de Huisvestingverordening 2016 tot stand gekomen. Deze nieuwe huisvestingsverordening is door de gemeenteraad van elke gemeente individueel vastgesteld, maar al deze verordeningen zijn wel identiek.

Nota Intergemeentelijk Werken Georganiseerd

In 2016 is de Nota Intergemeentelijk Werken Georganiseerd het uitgangspunt geweest van handelen bij de verkenning tot samenwerking. De nota beschrijft de route en procedure waarmee wij met u in gesprek gaan en op grond van de nota vragen wij uw besluit voor een verdere stap in de samenwerkingsprocessen. Als voor een samenwerking een gemeenschappelijk regeling tot het besluit behoort wordt gekeken naar bestuurlijke grip, organisatievorm en exitstrategie.

7B. Organisatieontwikkeling

Doelstelling
Gemeentelijke dienstverlening aanpassen aan de eisen van deze tijd door gebruik van moderne digitale mogelijkheden en een uniforme en goed ingerichte eerste ingang voor klantcontacten, ongeacht het door de klant gekozen kanaal (web, balie, telefoon, post).
Voortgang
Zie de hieronder beschreven activiteit.

Activiteiten

Van programma naar uitgangspunten dienstverlening

Om de gemeentelijke dienstverlening aan te passen aan de eisen van deze tijd hadden we tot 2016 een Programma Dienstverlening. Vanaf 2016 continueren we deze activiteiten vanuit de lijn waarbij de oorspronkelijke uitgangspunten van het programma leidend blijven.

Deze uitgangspunten zijn:

1. Het realiseren van één ingang voor contacten, die eerstelijns klantvragen voor 80% in het eerste contact, direct goed afhandelt.
2. Het uitbreiden en optimaliseren van de 'één bron'-gedachte: één bron voor alle gemeentelijke productinformatie.
3. Verbeteren van de (dienstverlenings-) processen en kwaliteitsborging.
4. Aandacht richten op gewenste cultuurveranderingen die bovengenoemde doelen ondersteunen.

Organisatiebreed worden initiatieven ontplooid om de dienstverlening te verbeteren. Dit betreft deels activiteiten met een hoge impact op de dienstverlening en de gehele organisatie. Het effect is

vaak van invloed op meerdere teams. Voorbeelden hiervan zijn digitaal zaakgericht werken, toptaken website, digitale afhandeling van producten en het creëren van één fysieke ingang met inbegrip van de verbouwing centrale hal. Specifieke ontwikkelingen worden bij de desbetreffende producten vermeld.

Doelstelling

De ontwikkeling van de organisatie sluit aan bij de ontwikkelingen in de samenleving. De organisatie is een effectief en efficiënt werkende eenheid. De klant staat centraal.

Voortgang

In een voortdurend proces wordt gewerkt aan de aansluiting van de organisatie om de ontwikkelingen in de samenleving.

- De colleges van Renkum, Rheden en Arnhem hebben eind 2016 het voorgenomen besluit genomen om per 1 juli 2017 een groot aantal taken over te dragen aan bedrijfsvoeringsorganisatie De Connectie. Dat deden ze op basis van het bedrijfsplan van De Connectie en de gemeentelijke transitieplannen.
- Binnen het sociaal domein werken de coaches sociaal domein vanuit een integrale en holistische aanpak binnen een huishouden. Dit moet resulteren in effectieve en duurzame oplossingen.
- Team BOR heeft in 2016 het onderzoek afgerond naar de gewenste inrichting en de wijze waarop de taakstelling behaald kan worden. Dit heeft geleid tot een aanpassing van de formatie en werkwijze.

Activiteiten

Ontwikkeling Personeel & Organisatie

- De ontwikkelingen binnen het sociaal domein, de intergemeentelijke samenwerking, de regiegemeente en de overige uitgangspunten van de besturingsfilosofie maken dat een actualisatie van de organisatievisie en missie nodig is. In 2016 is de eerste aanzet gemaakt om in 2017 te komen tot een geactualiseerde organisatievisie en missie vertaald naar een strategische HRM visie, een visie op leidinggeven en een visie op werk.
- Middels het instrument Strategische Personeelsplanning (SPP) is een concreet beeld ontstaan van de kwaliteiten en het ontwikkelpotentieel van het huidige en toekomstige personeel. Naar aanleiding hiervan zijn ontwikkelgesprekken met verschillende medewerkers gevoerd. Zodra de missie en visie van de organisatie is geactualiseerd, zal ook bekeken worden of dit leidt tot herijking van het SPP.
- Kwartiermakers onderzoeken wat de meest gewenste organisatie inrichting is voor het sociaal domein en de beleidsteams. Samen met de ontwikkelingen binnen de intergemeentelijke samenwerking zal dit in 2017 worden uitgewerkt in een (nieuwe) organisatiestructuur.
- Het voornemen tot intergemeentelijke samenwerking tussen Arnhem, Rheden en Renkum heeft in 2016 geleid tot het voorgenomen besluit om met ingang van 1 juli 2017 de uitvoerende taken op gebied van bedrijfsvoering over te dragen naar De Connectie. De overleggen over harmonisering van arbeidsvoorwaarden tussen de drie gemeenten en De Connectie hebben nog niet geleid tot resultaat en zullen na de start van De Connectie weer onder de aandacht worden gebracht.

7C. Servicepunt

Doelstelling

Gemeentelijke dienstverlening aanpassen aan de eisen van deze tijd.

Voortgang

Een aantal online diensten zijn gerealiseerd en voorbereid voor implementatie in 2017.
De tarieven voor huwelijken zijn aangepast naar kostendekkend niveau.

Activiteiten

Het uitbreiden van online diensten (digitale producten)

Drie online diensten zijn in 2016 gerealiseerd. Verder zijn in 2016 online diensten voorbereid die begin 2017 beschikbaar zijn gesteld. Vanaf maart 2017 zijn de volgende E-diensten actief: *Uittreksel Basisregistratie Personen (BRP), Verhuizing binnen en naar de gemeente, Uittreksel Burgerlijke Stand, Naamgebruik veranderen, Parkeerontheffing blauwe zone, Aansprakelijk stellen gemeente, Verkeersontheffing.*

Het uitbreiden van de mogelijkheden voor het werken op afspraak

Telefonisch is het voor de meeste producten mogelijk om een afspraak te maken. Door technische belemmeringen is het niet gelukt om het in 2016 mogelijk te maken ook online een afspraak te maken voor de meest gangbare burgerzaken producten. Dit realiseren we alsnog begin 2017.

We maken structurele afspraken voor het meten van de klanttevredenheid

We zijn aan het onderzoeken via welke systematiek we onze klanttevredenheid het beste kunnen meten. We starten de meting in de eerste helft van 2017.

Het hanteren van kostendekkende tarieven voor huwelijken

De tarieven voor huwelijken zijn aangepast naar kostendekkend niveau.

Doelstelling

Het realiseren van één ingang voor contacten, die eerstelijns klantvragen voor 80% in het eerste contact, direct goed afhandelt.

Voortgang

We geleiden zoveel mogelijk klantcontacten naar één centraal telefoonnummer, één e-mailadres en één website. Voor telefonie en fysieke contacten hebben we nog twee ingangen. Te weten: de centrale hal en het Sociaal Loket. Samenvoeging daarvan is afhankelijk van het moment van realisatie van de verbouwing van de centrale hal.

Activiteiten

Het samenvoegen van de balies Sociaal Loket en het Servicepunt in de centrale hal

Het daadwerkelijke moment van samenvoeging is afhankelijk van het moment waarop de verbouwing van de centrale hal gereed is. We bereiden de inrichting van processen en bemensing zodanig voor dat we na de verbouwing gelijk in de nieuwe situatie van start kunnen gaan.

7D. ICT

Doelstelling

De informatiestromen in onze organisatie zijn zoveel mogelijk digitaal en met elkaar verbonden om een effectieve en efficiënte inrichting van onze processen en een optimale dienstverlening te faciliteren.

Voortgang

De aandacht heeft zich de afgelopen periode met name geconcentreerd op het realiseren van verplichte aansluitingen op landelijke voorzieningen. Begin 2017 gaat gestart worden met het afstemmen van interne (beheers-)applicaties.

Activiteiten

Informatie Beveiliging

Verplichte invoering van de Baseline Informatiehuishouding om een betere grip en sturing te krijgen op de beveiligingsaspecten van het informatiebeheer. Vanuit de rijksoverheid zal de gemeente hierop ge-audit worden (2015-2016).

In 2016 wilden wij de voor de individuele audits benodigde ICT-documentatie zo herschrijven dat deze gemeentebreed voor audits gebruikt kon worden. Door de overgang van delen van deze taak naar De Connectie is deze activiteit stil komen te liggen. De Connectie en de drie gemeenten zullen dit onderwerp oppakken en aansluiten aan wat de landelijke overheid vraagt door middel van een uniforme aanpak.

Samenwerking

Onderzocht wordt hoe we de samenwerking binnen De Connectie op het gebied van applicaties, informatie en ICT omgeving vorm kunnen geven. Een essentieel onderdeel hierin is dat alle onderdelen goed ingericht worden voor en met De Connectie die beheersbaar, overzichtelijk, toekomstvast, flexibel en stabiel is (2015-2018).

In 2016 wordt gestart met GemICT, als (mogelijke) aanloop naar de vorming van De Connectie in 2017. Sinds de start van GemICT in maart zijn de Technisch Beheer en DBA taken niet overgenomen door GemICT, terwijl dit wel had moeten gebeuren. Een herverdeling van de achterblijvende ICT-taken (m.n. Functioneel Beheer) onder de ICT'ers die niet overgaan naar GemICT heeft dan ook nog steeds niet kunnen plaatsvinden. Er wordt druk op GemICT uitgeoefend om met een oplossing te komen. In december 2016 zijn een aantal achtergebleven Technisch Beheer taken overgenomen door GemICT.

Basisregistraties

De afgelopen jaren zijn reeds verschillende basisadministraties met succes geïmplementeerd. Deze lijn wordt verder gevolgd.

Door het realiseren van digitale koppelingen en normaliseren van informatie t.b.v. Basisregistraties wordt dit verder vorm gegeven (2015-2016).

Dit najaar vindt de aansluiting plaats van de Basisregistratie Kadaster en de WOZ op de landelijke voorzieningen.

De aansluiting op het BRK is gerealiseerd. De aansluiting op de LV-WOZ volgt in de eerste helft 2017.

Digitalisering

Het accent komt de komende jaren te liggen op het verder uitbouwen van het zaakstelsel. Daarnaast is in 2016 gestart met het implementeren van E-diensten die efficiënt zijn en bij de huidige tijd passen, zowel voor burgers en bedrijven als voor beheer.

De uitrol van de E-diensten is gestart in het najaar van 2016 en loopt door in 2017.

In het najaar van 2016 starten ook de voorbereidingen om het Zaakstelsel met de backoffice applicaties te koppelen. De realisatie vindt plaats in 2017.

Er worden ook activiteiten ontplooid om een digitaal E-depot op te zetten samen met het Gelders Archief (2015-2018). Ten behoeve van de omslag naar digitale archivering zet het Gelders Archief

in op het opstellen van een Toepassingsprofiel Metadatering Lokale Overheden (TMLO) voor alle gemeenten. Dit wordt op dit moment ontwikkeld.

7E. Belastingen

Doelstelling

We willen een gemeente zijn die zuinig omgaat met overheidsgeld. Het financieel huishoudboekje is op orde, structurele lasten worden gedekt met structurele inkomsten. Hierbij streven we naar lagere lasten voor de inwoners.

Voortgang

Deze doelstelling geldt als leidraad voor het gemeentelijke (belasting-)beleid. Bij de wijziging van de inzameling van de afvalstoffen is gekozen voor de invoering van DIFTAR. Dit heeft geleid tot lagere tarieven voor onze inwoners.

Activiteiten

Vaststelling tarieven

De tarieven voor de OZB in 2017 zijn met toepassing van de gebruikelijke jaarlijkse indexering vastgesteld in de decemberraad van 2016.

Opleggen aanslagen lokale heffingen

De aanslagen lokale heffingen worden jaarlijks opgelegd overeenkomstig de door de raad vastgestelde belastingverordeningen. Eind januari 2016 hebben de inwoners en bedrijven de aanslag 2016 ontvangen. In het verdere verloop van het jaar zijn nog aanvullende aanslagenruns opgelegd over 2016 en voorgaande jaren om de belastingcapaciteit uit te nutten.

Invordering aanslagen

De opgelegde aanslagen lokale heffingen worden overeenkomstig de betaaltermijnen ingevorderd.

Vaststellen WOZ-waarden

Op basis van een permanente marktanalyse voor woningen en courante niet-woningen en landelijk voorgeschreven kengetallen voor incurante niet-woningen worden jaarlijks de WOZ-waarden van de onroerende zaken in de gemeente Renkum conform de hiervoor geldende wet- en regelgeving.

Onderzoek koppeling rioolheffing aan waterverbruik

De uitkomst van het onderzoek naar koppeling van rioolheffing aan waterverbruik is meegenomen in het tarievenvoorstel in de decemberraad. De rioolheffing is niet gewijzigd.

Onderzoek afschaffing hondenbelasting

Uit onderzoek is gebleken dat binnen de budgetten van programma 1 geen dekking gevonden kan worden voor de afschaffing van hondenbelasting. De hondenbelasting is daarom blijven bestaan.

Precariobelasting

Met ingang van 1 januari 2016 is precariobelasting op kabels en leidingen in, op of boven gemeentelijke eigendommen ingevoerd. Samen met een 30-tal gemeenten, een provincie en een waterschap is via een lobby getracht om de beoogde overgangstermijn bij de afschaffing te verruimen. Dit heeft geleid tot een aanpassing van de overgangstermijn. Gemeenten hebben een termijn van vijf jaar om de afschaffing van precariobelasting binnen de begroting op te vangen. Bij de Voorjaarsnota zal e.e.a. verwerkt worden.

7F. Vastgoed

Doelstelling

- Vastgoed hanteert een inspanningsverplichting om de diverse eigen accommodaties duurzamer te maken.
- Sportaccommodaties worden, waar mogelijk, overgedragen aan sportverenigingen, beheer en onderhoud maken hiervan onderdeel uit.
- ▲ Onderzoek naar decentralisatie van nieuwbouw, onderhoud en renovatie van schoolgebouwen naar onderwijsorganisaties.

Voortgang

Voor verschillende gemeentelijke vastgoedobjecten zijn plannen gemaakt om deze te renoveren. Het verduurzamen van de vastgoedobjecten wordt in de plannen meegenomen. Deze plannen worden in 2017 aan u voorgelegd.

Activiteiten

Verzelfstandiging van sportaccommodaties

Voor alle buitensportaccommodaties wordt uitwerking gegeven aan de plannen om het totale beheer en onderhoud over te dragen aan de gebruikers. Hiervoor is een stappenplan opgesteld voor de sportaccommodaties De Bilderberg en Wilhelmina die nog verzelfstandigd moeten worden. Via een raadsbrief bent u hierover geïnformeerd.

Voor sportpark Wilhelmina is een plan van aanpak opgesteld om te komen tot de overdracht van het totale beheer en onderhoud van het sportpark. De drie voetbalverenigingen (RVW, Redichem en CHRC) op sportpark Wilhelmina hebben een stuurgroep geformeerd met een onafhankelijk voorzitter vanuit NOC*NSF om het proces tot verzelfstandiging te begeleiden.

Op sportpark De Bilderberg heeft eind 2016 overleg plaatsgevonden met OVC '85 en de beheersstichting SESB over het proces en de planning om te komen tot een totale overdracht van het beheer en onderhoud van het sportpark. Hieronder vallen de voetbalvelden met toebehoren en de gebouwen (kleedgebouw en tribune).

Sportpark de Duitse Kamp in Wolfheze is reeds overgedragen aan de vereniging waarvan de evaluatie eind 2016 is gehouden. Uit de evaluatiegesprekken met de vereniging is gekomen dat er het aankomende jaar wordt onderzocht wat de mogelijkheden zijn om het sportpark te benutten als multifunctionele (sport)accommodatie.

Sportpark Hartenstein is per 1 januari 2017 verzelfstandigd. De extra investeringen die zijn gepleegd op het sportpark, o.a. plaatsing outdoor-fitnessstoestellen en upgrading betonbaan, hebben bijgedragen aan verzelfstandigingstraject dat positief is afgerond. De investeringen zijn gedaan met onder andere een provinciale subsidie, waarvan de verantwoording is goedgekeurd.

Realisatie van MFC Doelum (3b4)

In mei is de bouw van het nieuwe MFC gestart. Met de voorbereidingen van de aanbesteding voor de buitenruimte is een start gemaakt. De feitelijke aanbesteding en realisatie voor dit onderdeel is in 2017. Het stichtingsbestuur heeft een businessplan opgesteld waarover u bent geïnformeerd gelijktijdig met een rondgang over de bouw. Het MFC 3b4 kreeg ook een definitieve naam, te weten 'MFC DOELUM'.

Ook zijn er door het stichtingsbestuur en de gemeente bestuurlijke afspraken vastgelegd. Met de verenigingen die over een eigen clubgebouw/ accommodatie beschikken en een BSO-aanbieder zijn overeenkomsten gesloten.

Omwonenden zijn op verschillende momenten over de voortgang van de bouw en andere relevante zaken geïnformeerd via nieuwsbrieven en persuitingen. De gebruikers verenigd in het platform zijn onder leiding van het stichtingsbestuur onder andere actief geweest met verschillende inrichtingsvraagstukken en het opstellen van het profiel voor de toekomstige manager.

Onderzoek volledige doordecentralisatie onderwijshuisvesting

Dit item is doorgeschoven naar 2017 door prioriteitstelling van andere onderwerpen.

Inspanningsverplichting voor duurzamer vastgoed bij inzet van onderhoudsgelden

In 2017 is een start gemaakt met de voorbereiding voor een renovatie in combinatie met het groot onderhoud van het gemeentehuis, een aantal gymzalen en de sporthal Doorwerth. Bij de uitwerking wordt onderzocht op welke bestaande onderdelen verdere verduurzaming kan plaatsvinden. Deze plannen worden in 2017 aan u voorgelegd.

Renovatie gemeentehuis/ vernieuwing centrale hal

Vanuit het programma dienstverlening zijn plannen ontwikkeld om de centrale hal te vernieuwen. Aanpassen aan de eisen van dienstverlening, functionaliteit en uitstraling zijn daarbij uitgangspunt. Hierbij wordt een verbinding in voorbereiding en uitvoering gemaakt met de renovatie van het gemeentehuis. Start uitvoering gemeentehuis vindt eind 2017/ begin 2018 plaats.

7G. Bestuur en organisatie

Doelstelling
Een optimale interactie tussen raad, college en organisatie, gericht op een zo efficiënt en effectief mogelijk samenwerking.

Voortgang
Aan het halen van deze doelstelling wordt elke dag gewerkt. In hoeverre de voortgang daarin is gevorderd is lastig, en bovendien slechts individueel, te beoordelen.

Activiteiten

In de besturingsfilosofie is belegd hoe wordt vorm gegeven aan de beoogde interactie. Er wordt uitvoering gegeven aan activiteiten in het kader van de bedrijfsvoering (doorlopend).

Individueel Keuzebudget

Het nieuwe uniforme beloningshoofdstuk 3 is per 1 januari 2016 doorgevoerd. In het kader van een toekomstbestendige cao met meer keuzevrijheid voor medewerkers, is per 1 januari 2017 het Individueel Keuzebudget (IKB) van kracht. De invoering van het IKB is in samenwerking met de gemeente Rheden, Arnhem en De Connectie voorbereid. In 2016 is hard gewerkt aan de invoering van één personeels- en salarissysteem voor de drie gemeenten. Dit nieuwe systeem is per 1 januari 2017 in de lucht.

Taakstelling p-budget

De organisatie heeft een taakstelling te realiseren, ook op het gebied van de personele formatie. Het realiseren van personele mobiliteit, zowel intern als extern is hierdoor een speerpunt, alsmede

het invullen van de noodzakelijke bezetting. Binnen team BOR heeft dit in 2016 geleid tot vervroegde pensioen van enkele medewerkers, waarbij een bezuiniging het uitgangspunt was.

Wat zijn de kosten?

<i>Bedragen * € 1.000</i>	Begroot	Begroot na wijziging	Rekening	Afwijking
Lasten	8.473	11.442	11.886	-444
Baten	775	982	1.427	445
Saldo van baten en lasten	-7.698	-10.460	-10.459	1
Mutatie reserve	585	1.140	844	-296
Gerealiseerd resultaat	-7.113	-9.319	-9.615	-295

Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien

De hiervoor genoemde lasten en baten per programma resulteren voor 2016 per saldo in een uitgavenpost. Om deze uitgaven te bekostigen hebben we een aantal algemene dekkingsmiddelen. Deze algemene dekkingsmiddelen zijn, in tegenstelling tot de bij de programma's genoemde baten, vrij in te zetten binnen de begroting. Daarnaast is er een niet programmagebonden bedrag apart gezet voor onvoorzien uitgaven. In de volgende tabel is een en ander samengevat.

<i>Bedragen * € 1.000</i>	Rekening
01 Maatschappelijke participatie, inkomen & zorg	-11.962
02 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen & mobiliteit	-2.201
03 Milieu, klimaat & duurzaamheid	937
04 Veiligheid	-2.772
05 Openbare ruimte	-6.593
06 Economie & Cultuur	-746
07 Inwoner, bestuur & organisatie	-9.615
Totaal programma's	-32.951
00 Algemene dekkingsmiddelen	31.614
Totaal resultaat	-1.337

In deel II (de jaarrekening) wordt een overzicht gegeven van de gerealiseerde algemene dekkingsmiddelen. Hier vindt u tevens een nadere uitwerking met betrekking tot de algemene uitkering, de OZB en overige belastingen en overige algemene dekkingsmiddelen.

Stelpost onvoorzien

In lijn met het dualisme is de besteding van de bedragen ten laste van de post onvoorzien gedelegeerd aan het college. Daarbij mag alleen gebruik gemaakt worden van deze post wanneer de betreffende voorstellen onvoorzien, onvermijdbaar en onuitstelbaar zijn. In de tussentijdse rapportages en in de jaarrekening rapporteren wij over de aanwending van de post onvoorzien.

In de volgende tabel is een overzicht te vinden van de aanwending van het bedrag voor onvoorzien in 2016.

<i>Bedragen x € 1.000</i>	Onvoorzien	Buffer	Totaal
Regulier beschikbaar	165		
Incidenteel beschikbaar (buffer)		150	
Totaal beschikbaar	165	150	315
Aanspraken onvoorzien			
T/m Najaarsnota	-17		
Na Najaarsnota	0		
Subtotaal	-17		-17
Inzet buffer (n.a.v. amendementen begroting 2016)			
1D. Statushouders		-25	
2E. Verkeersmaatregelen		-20	
Subtotaal		-45	-45
Vrijval restant buffer najaarsnota		-105	-105
Restant	148	0	148

Aanspraken op stelpost onvoorzien:

Burgemeestersprocedure

Na het vertrek van J.P. Gebben in april dit jaar is de procedure gestart om een nieuwe burgemeester te zoeken. Een eerste raming van de kosten bedraagt € 16.500. De kosten worden gemaakt voor o.a. het opstellen van de profielschets, training vertrouwenscommissie, huur locatie voor sollicitatiegesprekken en eventueel een assessment. Deze kosten worden gedekt uit de post onvoorzien.

Paragrafen

In het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) wordt bepaald dat in de begroting een aantal verplichte paragrafen worden opgenomen, waarin de beleidslijnen zijn vastgelegd met betrekking tot beheersmatige aspecten. Het doel van de paragrafen is om onderwerpen die verspreid in de begroting staan gebundeld weer te geven. Hiermee wordt van deze onderdelen een dwarsdoorsnede gegeven van alle programma's.

Op grond van de artikelen 9 en 24 van het BBV moet de begroting de volgende paragrafen bevatten:

- lokale heffingen
- weerstandsvermogen
- onderhoud kapitaalgoederen
- financiering
- bedrijfsvoering
- verbonden partijen
- grondbeleid

Naast deze verplichte paragrafen hebben we een paragraaf subsidies opgenomen.

Paragraaf 1 Lokale heffingen

Inleiding

Lokale heffingen zijn inkomsten voor de gemeente, betaald door de burgers. Het zijn inkomsten die verkregen worden op grond van publiekrechtelijke regels, voornamelijk belastingen en leges, die de overheid heft op grond van wettelijke bepaling van haar inwoners en gasten.

Deze heffingen kunnen worden onderscheiden in:

1. Belastingen: uitvoering van collectieve vormen van dienstverlening (algemeen belang), maar ook publiek-individuele vormen van dienstverlening zonder een duidelijke relatie tussen dienstverlening en belasting (voornamelijk OZB).
2. Retributies: uitvoering van publiekrechtelijke dienstverlening: burger moet ook betalen als hij de dienst niet wenst (afvalstoffenheffing en rioolrecht).
3. Leges: individuele dienstverlening van typische overheidsdiensten van publiekrechtelijke aard (paspoorten, vergunningen enz.). Betaling vindt alleen plaats bij afname van de producten.

Opbrengsten

In deze paragraaf zullen wij ingaan op het gemeentelijk beleid voor de bepaling van de tarieven en realisatie van de inkomsten voor belastingen, retributies en leges.

In een gecombineerde aanslag worden de OZB, afvalstoffenheffing, rioolheffing en hondenbelasting aan de belastingplichtige in rekening gebracht. Over 2016 zijn de aanslagen per 31 januari opgelegd. Daarnaast zijn de nog op te leggen belastingen over 2014 en 2015 in 2016 in rekening gebracht.

In het vervolg wordt aangegeven wat de opbrengsten zijn over belastingjaar 2016 en de effecten van de aanslagen over oudere jaren.

OZB

Tarieven OZB

In de Begroting 2016 zijn de uitgangspunten weergegeven voor de bepaling van de OZB inkomsten in 2016. Bij de behandeling van de Begroting 2016 is besloten om de tarieven OZB 2016 te laten stijgen met betrekking tot de inflatie, perceptiekosten, waardeontwikkeling WOZ-waarde voor 2015 en voor 2016.

Op basis van deze gegevens zijn de tarieven voor 2016 als volgt vastgesteld:

Tarief in % van de waarde onroerend goed	2016	2015
Woning		
Eigenaar	0,1209	0,1204
Niet-woning		
Eigenaar	0,2407	0,2376
Gebruiker	0,1969	0,1930
Totaal	0,4376	0,4306

De geraamde opbrengst voor het belastingjaar 2016 is € 6.278.000. De opbrengst OZB die hierdoor behaald moet worden heeft betrekking op het huidige areaal. Deze begroting is in de Najaarsnota 2016 naar beneden bijgesteld naar € 6.183.000.

Opbrengsten OZB/RZB

Via de gecombineerde aanslagen over belastingjaar 2016 wordt de OZB in rekening gebracht. Vervolgens worden gedurende het jaar verminderingen en ontheffingen toegepast. De vermindering en ontheffingen hebben onder andere te maken met afhandeling van bezwaar- en beroepschriften.

De kwijtscheldingen zijn bij de OZB opgenomen als opbrengsten. De kwijtscheldingen worden binnen het minimabeleid opgenomen als een last. De bruto opbrengst van de OZB 2016 is als volgt:

OZB/RZB <i>Bedragen x € 1.000</i>	Bedrag	Vermindering/ ontheffing	Bruto opbrengst
Woning			
Eigenaar	4.295	40	4.255
Niet-woning			
Eigenaar	1.033	13	1.020
Gebruiker	701	52	649
Totaal	6.029	105	5.924

In het jaar 2016 zijn er aanslagen over oude jaren in rekening gebracht en hebben over oude jaren verminderingen plaatsgevonden. Per saldo levert dit nog een nadeel op van € 65.000.

Totale OZB in 2016 <i>Bedragen x € 1.000</i>	
Aanslagen 2016	5.924
Nog op te leggen over 2016	302
Totaal belastingjaar 2016	6.226
Effect van oude belastingjaren	- 53
Totale opbrengst	6.173
Begroot	6.183
Resultaat	-10

Het totale nadeel van OZB ten opzichte van de begroting bedraagt € 10.000. Dit nadeel bestaat uit een structureel voordeel van € 43.000 over 2016 (OZB/RZB woningen eigenaren € 64.000 voordeel; OZB niet-woning eigenaar € 30.000 voordeel en OZB niet-woningen gebruiker € 51.000 nadeel) en incidenteel nadeel van € 53.000 (OZB/RZB woningen eigenaren € 29.000 voordeel; OZB niet-woningen eigenaren € 56.000 nadeel en OZB niet-woningen gebruikers € 25.000 nadeel).

Het nadeel bij niet-woningen gebruikers voor 2016 wordt veroorzaakt door leegstand. In 2016 is de WOZ-aarde van leegstaande panden ongeveer € 40,5 miljoen.

Afvalstoffenheffing

Tarieven afvalstoffenheffing

Bij de berekening van de tarieven gingen wij uit van 4.509 eenpersoons, 5.072 tweepersoons en 4.113 huishoudens van drie of meer personen. De tarieven zijn in onderstaande tabel weergegeven.

Tarieven <i>Bedragen in euro's</i>	2016	2015
1-persoon	219,40	217,90
2-persoons	250,00	248,20
3-persoons of meer	280,70	278,00
Stijging/ daling t.o.v. vorig jaar	0,7%	

De geraamde opbrengst voor het belastingjaar 2016 was € 3.408.000.

Opbrengsten afvalstoffenheffing

Via de gecombineerde aanslagen over belastingjaar 2016 wordt de afvalstoffenheffing in rekening gebracht. Vervolgens worden gedurende het jaar verminderingen en ontheffingen toegepast. Dit heeft, onder andere, te maken met verhuizing van de belastingplichtige.

De kwijtscheldingen zijn bij de afvalstoffenheffing opgenomen als opbrengsten. De kwijtscheldingen worden binnen het product belastingen bij programma 7 opgenomen als een last. De opbrengst afvalstoffenheffing voor 2016 bedraagt:

Afvalstoffenheffing <i>Bedragen x € 1.000</i>	Bedrag	Vermindering / ontheffing	Bruto opbrengst
1-persoon	1.051	40	1.011
2-persoons	1.323	36	1.287
3-persoons of meer	1.168	29	1.139
Totaal	3.542	105	3.437

Over oude jaren zijn aanslagen opgelegd en verminderingen/ ontheffingen toegepast van € 22.000. Dit levert een resultaat op dat ten laste komt van het boekjaar 2016.

Totale afvalstoffenheffing in 2016 <i>Bedragen x € 1.000</i>	
Aanslagen 2016	3.437
Nog op te leggen over 2016	0
Totaal belastingjaar 2016	3.437
Effect van oude belastingjaren	22
Totale opbrengst	3.459
Begroot	3.408
Resultaat	51

Het resultaat op de inkomsten afvalstoffenheffing is meegenomen bij de bepaling van de storting in c.q. onttrekking uit de voorziening afvalstoffenheffing.

Rioolheffing

Tarieven rioolrecht

Bij de bepaling van een kostendekkend rioolrecht gelden voor de kostprijsbepaling de volgende uitgangspunten:

- alle lasten en baten zoals geraamd op het product "Riolering en Water";
- 100% van de kwijtscheldingen over de rioolheffing;

- 50% van de lasten van de straatreiniging;
- 100% van de perceptiekosten belastingen.

De tarieven zijn in de volgende tabel weergegeven.

Tarieven	2016	2015
<i>Bedragen x € 1.000</i>		
Eigenaren		
Woning per aansluiting	89,89	87,49
Niet-woning per aansluiting	353,38	353,38
Gebruiker		
Woningen:		
1-persoonshuishouden	56,69	54,72
2-persoonshuishoudens	113,38	109,44
Vanaf 3-persoonshuishoudens	170,07	164,16
Niet woningen:		
Tot en met 250 m ³	192,70	192,70
Stijging/daling t.o.v. vorig jaar	(alleen woningen) 2,7/3,6%	

De geraamde opbrengst voor het belastingjaar 2016 was € 3.292.000.

Opbrengsten rioolheffing

Via de gecombineerde aanslagen over belastingjaar 2016 wordt de rioolheffing in rekening gebracht. Vervolgens worden gedurende het jaar verminderingen en ontheffingen toegepast. Een vermindering heeft, onder andere, te maken met verhuizing van de belastingplichtige.

De kwijtscheldingen zijn bij de rioolheffing opgenomen als opbrengsten. De kwijtscheldingen worden binnen het product belastingen bij programma 7 opgenomen als een last. De opbrengst rioolheffing voor 2016 bedraagt:

Rioolheffing	Bedrag	Vermindering/ ontheffing	Bruto opbrengst
<i>Bedragen x € 1.000</i>			
Woningen:			
Vast bedrag (eigenaars)	1.304	5	1.299
Gebruikers:			
1-persoon	271	11	260
2-persoons	598	20	578
3-persoons of meer	702	22	680
Niet woningen:			
Vast bedrag (eigenaars)	267	3	264
Waterverbruik (gebruikers)	253	28	225
Totaal	3.395	89	3.306

Over oude jaren zijn aanslagen opgelegd en verminderingen/ ontheffingen toegepast van € 24.000. Bij de jaarrekening 2015 was er geen rekening mee gehouden dat over oude jaren nog verrekeningen zouden plaatsvinden. Dit levert een resultaat op dat ten gunste komt van het boekjaar 2016.

Totaal rioolheffing in 2016	
<i>Bedragen x € 1.000</i>	
Aanslagen 2016	3.306
Nog op te leggen over 2016	0
Totaal belastingjaar 2016	3.306
Effect van oude belastingjaren	24
Totale opbrengst	3.330
Begroot	3.292
Resultaat	38

Het voordeel dat hier ontstaat zal worden meegenomen bij de bepaling van de storting in c.q. onttrekking uit de voorziening rioolheffing.

Hondenbelasting

Tarieven hondenbelasting

Op basis van de algemene uitgangspunten voor de bepaling van de jaarlijkse tariefstelling zijn de tarieven (afgerond) hondenbelasting in de volgende tabel weergegeven.

<i>Bedragen in euro's</i>	2016	2015
Eerste hond	63,10	62,60
Tweede hond	105,30	104,50
Derde en volgende hond	147,50	146,30
Stijging t.o.v. vorig jaar	0,8%	

In de begroting is een opbrengst geraamd van € 195.000.

Opbrengsten hondenbelasting

De opbrengst van de hondenbelasting in 2016 is als volgt:

Hondenbelasting	Bedrag	Vermindering/ ontheffing	Bruto opbrengst
<i>Bedragen x € 1.000</i>			
Eerste hond	150	8	142
Tweede hond	30	4	26
Derde en volgende hond	6	1	5
Totaal	186	13	173

Totaal hondenbelasting in 2016	
<i>Bedragen x € 1.000</i>	
Aanslagen 2016	173
Nog op te leggen over 2016	0
Totaal belastingjaar 2016	173
Effect van oude belastingjaren	-1
Totale opbrengst	172
Begroot	195
Resultaat	- 23

Toeristenbelasting

Tarieven toeristenbelasting

Met ingang van 2007 worden twee tarieven gehanteerd, namelijk één voor campings en andere eenvoudige verblijfsaccommodaties en één voor hotels. De tarieven voor 2016 zijn weergegeven in de volgende tabel (afgerond op 5 cent).

Toeristenbelasting	2016	2015
<i>Bedragen in euro's</i>		
Tarief per overnachting voor:		
Hotels	1,75	1,75
Campings	0,95	0,95
Stijging t.o.v. vorig jaar		
- Hotels	0,0%	
- Campings	0,0%	

In de begroting is een opbrengst geraamd van € 349.000. In de najaarsnota is dit bijgesteld naar € 300.000.

Opbrengsten toeristenbelasting

Bij bepaling van de opbrengsten over belastingjaar 2016 wordt uitgegaan van het aantal overnachtingen 2015 van 194.513 (134.836 hotels en 59.677 campings) tegen de tarieven van 2016. Dit betekent dat er een opbrengst over 2016 van € 293.000 wordt verwacht.

Totaal toeristenbelasting in 2016	
<i>Bedragen x € 1.000</i>	
Nog op te leggen over 2016	293
Effect van oude belastingjaren	-11
Totale opbrengst	282
Begroot na wijziging	300
Resultaat	- 18

Kwijtscheldingen

Dit bedrag is als volgt opgebouwd:

Kwijtscheldingen per belasting/ retributie	
<i>Bedragen x € 1.000</i>	
Rioolheffing	64
Afvalstoffenheffing	158
Hondenbelasting	10
Overig	0
Totaal	232

Samenvattend waren de totale kwijtscheldingen over 2016 als volgt:

Totaal kwijtschelding in 2016	
<i>Bedragen x € 1.000</i>	
Kwijtschelding 2016	222
Kwijtscheldingen oude jaren	10
Totaal kwijtscheldingen in 2016	232
Begroot na wijziging	252
Resultaat	20

Leges

Hieronder vallen de leges voor:

- de producten van team burgerzaken (w.o. paspoorten, rijbewijzen);
- vergunningen (waaronder bouwvergunningen, gebruikersvergunningen, kapvergunningen);
- lijkbezorgingsrechten;
- marktgelden;
- overig.

Paragraaf 2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Inleiding

In het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) is opgenomen dat de gemeente in de begroting en de jaarstukken moet aangeven:

- welke risico's er spelen;
- welke capaciteit (middelen) er beschikbaar is bij tegenvallers;
- wat het beleid is ten aanzien van de risico's, de capaciteit en de relatie tussen beide.

In deze paragraaf zal worden ingegaan op ons weerstandsvermogen in 2016. Daarbij wordt eerst stilgestaan bij het beleid van onze gemeente. Vervolgens komt de weerstandscapaciteit aan de orde. Daarna wordt ingegaan op de risico's waarvan sprake is binnen onze gemeente. Tot slot worden conclusies getrokken over het weerstandsvermogen.

Op basis van het vernieuwde BBV moeten een aantal financiële kengetallen worden opgenomen in de paragraaf weerstandsvermogen in de begroting en de jaarstukken. Voor een belangrijk deel betreft dit de kengetallen die op basis van onze financiële verordening zijn opgenomen in de financieringsparagraaf. Omwille van de transparantie en de vergelijkbaarheid tussen gemeenten, zullen wij deze kengetallen nu presenteren in deze paragraaf.

Beleid

De hoofdlijnen van ons beleid met betrekking tot het weerstandsvermogen en risicomanagement is vastgelegd in de financiële verordening gemeente Renkum, die op 29 oktober 2014 door uw Raad is vastgesteld. De verdere uitwerking vindt jaarlijks plaats in de begroting.

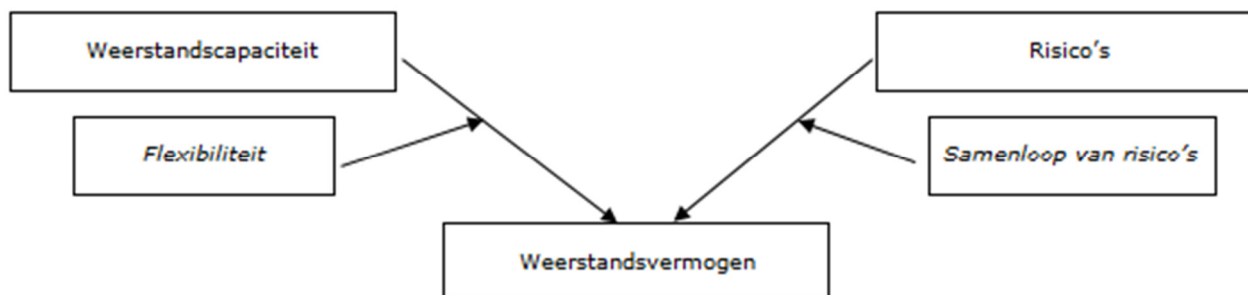
Risicomanagement is als een continu proces vormgegeven binnen de organisatie. Daarvoor is het risicomanagement ingebed binnen het beleidsvormingsproces en de planning- & controlcyclus. Het proces van risicomanagement omvat drie stappen: inventariseren, analyseren en beheersen. In hoofdlijnen zijn er vier mogelijkheden om risico's te beheersen, namelijk: elimineren, reduceren, overdragen of accepteren. Als een risico niet kan worden geëlimineerd, gereduceerd of overgedragen, dan wordt het risico geaccepteerd en zal de eventuele (financiële) schade middels de weerstandscapaciteit moeten worden afgedekt. Dit betekent overigens niet per definitie dat het risico niet beïnvloedbaar is en daarom maar geaccepteerd moet worden. Het betekent dat het risico op dit moment geaccepteerd wordt en niet op één of andere wijze is afgedekt.

Het weerstandsvermogen geeft aan in hoeverre een gemeente in staat is tegenvallers op te vangen. Van belang is daarbij om vast te stellen in hoeverre tegenvallers kunnen worden opgevangen zonder dat dit consequenties heeft voor het voorgenomen beleid in de (meerjaren)begroting.

Voor de bepaling van het weerstandsvermogen zijn twee factoren van belang, namelijk:

- de weerstandscapaciteit en
- de risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn voor de financiële positie van de gemeente.

In schema kan dit als volgt worden weergegeven:

Het kan noodzakelijk zijn om de weerstandscapaciteit aan te vullen, bijvoorbeeld omdat er nieuwe risico's zijn ontdekt. Het tempo waarin dit gebeurt is afhankelijk van de flexibiliteit van de (financiële) organisatie. Bepaalde kostenposten kunnen sneller worden omgebogen dan andere.

De samenloop van risico's heeft een dubbele inhoud. Enerzijds kan de samenloop van risico's ertoe leiden dat de weerstandscapaciteit 'op' raakt. Anderzijds kunnen kleine risico's, risico's die individueel niet van belang zijn, indien ze gelijktijdig of kort na elkaar zich voordoen, toch een risico voor de weerstandscapaciteit gaan vormen.

In het vervolg van deze paragraaf zal worden ingegaan op onze weerstandscapaciteit. Vervolgens komen de risico's aan de orde. Tot slot zullen conclusies worden getrokken over het weerstandsvermogen van de gemeente en zal aanvullend worden ingegaan op enkele financiële kengetallen. In deze paragraaf worden alleen de uitkomsten op hoofdlijnen aangegeven. Meer gedetailleerde informatie in terug te vinden in bijlage 2.

Weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit betreft de middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt c.q. kan beschikken om niet begrote kosten te dekken. Daarbij worden incidentele en structurele weerstandscapaciteit onderscheiden.

Met het eerste wordt het vermogen bedoeld om calamiteiten en andere eenmalige tegenvallers op te kunnen vangen, zonder dat dit invloed heeft op de hoogte van het voorzieningenniveau dat de gemeente haar burgers wil aanbieden.

Met de structurele weerstandscapaciteit worden de middelen bedoeld die permanent kunnen worden ingezet om tegenvallers in de lopende exploitatie op te vangen zonder dat dit ten koste gaat van de uitvoering van het bestaande beleid.

In bijlage 2 vindt u de inventarisatie van de weerstandscapaciteit voor de jaren 2017 tot en met 2021. Op grond daarvan concluderen we het volgende over de huidige weerstandscapaciteit:

Weerstandscapaciteit	2017	2018	2019	2020	2021	Totaal
<i>Bedragen x € 1.000</i>						
Structurele capaciteit						
Onbenutte belastingcapaciteit		2.311				2.311
Begrotingsruimte						
Kostenreductie						
Totaal structureel	0	2.311	0	0	0	2.311
Incidentele capaciteit						
Post onvoorzien	165	165	165	165	165	825
Weerstandreserve	1.277					1.277
Onbenutte belastingcapaciteit						
Stille reserves						
Begrotingsruimte	4	562	727	631	548	2.472
Buffer	50	350				400
Kostenreductie						
Totaal incidenteel	1.496	1.077	892	796	713	4.974
Totaal weerstandscapaciteit	1.496	3.388	892	796	713	7.285

Risico's

Bij de inventarisatie van risico's worden de risico's ingedeeld naar de paragrafen in de begroting. Dit betekent dat we risico's onderscheiden op het gebied van lokale heffingen, kapitaalgoederen, financiering, bedrijfsvoering, verbonden partijen, grondbeleid en subsidies.

In het kader van het weerstandsvermogen moet overigens worden bedacht dat niet alle risico's daadwerkelijk risico's voor het weerstandsvermogen van de gemeente zijn. Risico's waarvoor reeds een voorziening, verzekering of bestemmingsreserve is gevormd, worden uiteraard niet meegenomen in deze inventarisatie. Dit geldt ook voor risico's waarvoor reeds in de projectbegroting c.q. de kostencalculatie een post onvoorzien is opgenomen.

In bijlage 2 zijn de risico's in beeld gebracht die op dit moment bekend zijn. Van de risico's is aangegeven wat de kans is dat het risico zich voordoet en wat het financiële gevolg van het risico is. De totale risico-omvang is bepaald door de kans te vermenigvuldigen met het financiële gevolg. Voor de beoordeling van de kans gebruiken we de volgende 5 klassen:

Klasse	Kans (waarschijnlijkheid)	Procentueel
1	Zeër klein	1-20 %
2	Klein	21-40 %
3	Gemiddeld	41-60 %
4	Groot	61-80 %
5	Zeër groot	81-100 %

Voor de beoordeling van het financiële gevolg hanteren we de volgende klassenindeling:

Klasse	Bandbreedte financieel gevolg in euro's
1	0-25.000
2	25.001-50.000
3	50.001-100.000
4	100.001-250.000
5	Meer dan 250.001

Hieruit volgen de volgende risicobedragen per paragraaf.

Risico's Bedragen x € 1.000	2017 Inc	2017 Str	2018 Inc	2018 Str	2019 Inc	2019 Str	2020 Inc	2020 Str	2021 Inc	2021 Str
Lokale inkomsten	38	140	349	0	349	0	349	0	349	0
Onderhoud kapitaal- goederen	436	0	61	0	136	0	186	0	186	0
Financiering	29	0	39	0	32	0	27	0	23	0
Bedrijfsvoering	831	53	142	0	70	0	68	0	68	0
Verbonden partijen	39	0	81	0	99	0	117	0	117	0
Grondbeleid	726	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Subsidies	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal	2.098	193	672	0	687	0	748	0	743	0

Weerstandsvermogen

In de voorgaande onderdelen zijn we ingegaan op de weerstandscapaciteit en de risico's. Zoals eerder gezegd, bestaat het weerstandsvermogen uit de relatie tussen de weerstandscapaciteit en de risico's. Het weerstandsvermogen kan in twee soorten worden verdeeld, te weten:

Statisch weerstandsvermogen

Met het statisch weerstandsvermogen (ook wel het éénjarige weerstandsvermogen genoemd) wordt bedoeld de mate waarin tegenvallers opgevangen kunnen worden zonder dat dit tot beleidswijzigingen in het begrotingsjaar zelf leidt. Het gaat er om of de gemeente voldoende middelen heeft om een risico in het lopende jaar op te vangen. Het voordoen van het risico mag er niet toe leiden dat de gemeente haar beleid moet aanpassen.

Dynamisch weerstandsvermogen

Het is ook mogelijk dat een risico gevolgen heeft voor meerdere jaren. Het dynamisch weerstandsvermogen (ook wel het meerjarige weerstandsvermogen genoemd) is de mate waarin de gemeente tegenvallers kan opvangen zonder dat dit consequenties heeft voor meerdere begrotingsjaren.

Het in kaart brengen van het statisch en dynamisch weerstandsvermogen geeft de gemeente inzicht in hoeverre ze in staat is om risico's op te vangen in het huidige jaar en komende jaren. Met dit inzicht kan de gemeente tijdig maatregelen treffen om problemen te voorkomen.

Het weerstandsvermogen is niet uit te drukken in een bedrag. Het betreft een kwantificering van de confrontatie tussen de weerstandscapaciteit en de financiële risico's. Wij berekenen het statisch en het dynamisch weerstandsvermogen als volgt:

$$\text{Statisch weerstandsvermogen} = \frac{(\text{Incidentele weerstandscapaciteit jaar t t/m t+4})}{((\text{Inc. risico's jaar t t/m t+4}) + (\text{str. risico's jaar t}))} \times 100\%$$

$$\text{Dynamisch weerstandsvermogen} = \frac{(\text{Structurele weerstandscapaciteit jaar t+1 t/m t+4})}{(\text{Structurele risico's jaar t+1 t/m t+4})} \times 100\%$$

Aan het weerstandsvermogen geven we de volgende kwalificaties:

Weerstandsvermogen	Beoordeling
> 100 %	Uitstekend
80 % - 100 %	Ruim voldoende
60 % - 80 %	Voldoende
40 % - 60 %	Matig
< 40 %	Slecht

Wij streven naar een statisch en dynamisch weerstandsvermogen van minimaal 80 en maximaal 100%.

Het statisch en dynamisch weerstandsvermogen van onze gemeente kan op basis van de hiervoor genoemde uitgangspunten als volgt worden vastgesteld.

Statisch weerstandsvermogen	
Risico's ten opzichte van incidentele weerstandscapaciteit	
Incidentele risico's 2017 t/m 2021	4.947
Structurele risico's 2017	193
Totaal	5.140
Aanwezige incidentele weerstandscapaciteit 2017 t/m 2021	
	4.974
Percentage	97 %

Dynamisch weerstandsvermogen	
Risico's ten opzichte van structurele weerstandscapaciteit	
Structurele risico's 2017 t/m 2021	193
Totaal	193
Aanwezige structurele weerstandscapaciteit 2017 t/m 2021	
	2.311
Percentage	1.201 %

De conclusie op basis van het voorgaande luidt dat het statisch weerstandsvermogen "ruim voldoende" is, en voldoet aan de gestelde norm van 80%. Het dynamisch weerstandsvermogen is meer dan uitstekend.

Ten opzichte van de laatste rapportage over het weerstandsvermogen in de begroting 2017, heeft ons weerstandsvermogen zich positief ontwikkeld. Oorzaak hiervan ligt met name binnen het sociaal domein. De reserve sociaal domein dient als eerste buffer voor de risico's binnen het sociaal domein. Hierdoor is een beroep op het weerstandsvermogen naar verwachting niet aan de orde.

De verschillende onderdelen die samen ons weerstandsvermogen vormen, leiden nu tot een weerstandsvermogen van 97 %. Een weerstandsvermogen van 80 % is echter toereikend. Dit betekent dat het niet noodzakelijk is om de volledige weerstandscapaciteit zoals die nu aanwezig is te blijven reserveren om eventuele risico's op te vangen. Op basis van de huidige risico-inventarisatie zou vanuit de begrotingsruimte € 400.000 per jaar moeten worden aangehouden als buffer binnen het weerstandsvermogen. De rest van de begrotingsruimte is dan in principe vrij besteedbaar. Op basis van de uitkomsten van de voorjaarsnota 2017 zal worden bezien hoe de meerjarenbegroting zich ontwikkeld en welke mogelijkheden dit biedt.

Financiële kengetallen

Op grond van een wijziging van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten wordt het verplicht een aantal financiële kengetallen op te nemen in de begroting en de jaarstukken. Het betreft de volgende kengetallen:

- netto schuldquote;
- netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen;
- solvabiliteitsratio;
- kengetal grondexploitatie;
- structurele exploitatieruimte;
- belastingcapaciteit: woonlasten meerpersoonshuishouden.

De uitkomst van deze kengetallen voor onze gemeente is weergegeven in de volgende tabel. De berekening is opgenomen in bijlage 2.

Financiële kengetallen	Rekening 2015	Begroting 2016	Rekening 2016
Netto schuldquote	35 %	36 %	32 %
Netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen	13 %	13 %	28 %
Solvabiliteitsratio	33 %	33 %	32 %
Grondexploitatie	7 %	7 %	5 %
Structurele exploitatieruimte	1 %	1 %	0 %
Woonlasten t.o.v. landelijke gemiddelde voorgaand jaar	118 %	118 %	118 %

Beoordeling ontwikkeling kengetallen

De netto schuldquote is gedaald ten opzichte van de jaarrekening 2015 en de begroting 2016. Het percentage geeft aan dat onze schuldenlast relatief laag is ten opzichte van de eigen middelen. Dit betekent dat de rente- en aflossingslast een relatief beperkt onderdeel vormt van de gemeentelijke uitgaven. De netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen is aanzienlijk gestegen. Dit komt doordat de gelden voor Mfc3b4 die wij tijdelijk hadden doorgeleend aan de gemeente Zoetermeer, door Zoetermeer zijn afgelost.

De solvabiliteitsratio, oftewel het eigen vermogen in verhouding tot het balanstotaal is vrijwel gelijk gebleven. Het kengetal grondexploitatie geeft aan hoe de waarde van de grond zich verhoudt tot

de totale baten. De gerealiseerde verkoop binnen het project Oosterbeek Centrum Dalzone verklaart de daling van het percentage.

De structurele exploitatieruimte is beperkt. Aangezien sprake is van een structureel sluitende meerjarenbegroting, is dat geen probleem.

De woonlasten t.o.v. het landelijke gemiddelde worden alleen op begrotingsbasis berekend. Hierdoor is het percentage in de jaarrekening gelijk aan het percentage in de begroting 2016.

De provincie Gelderland gaat voor de beoordeling van de gemeentelijke begroting uit van een categorisering van de kengetallen. Zij nemen de netto schuldquote niet mee in hun oordeel. De omvang van het weerstandsvermogen wordt daarentegen wel meegenomen in het oordeel. De categorieën, waarbij categorie A het minst risicovol is en categorie C het meest, zijn opgenomen in de onderstaande tabel. De score van Renkum is vetgedrukt weergegeven.

Kengetallen	Categorie A	Categorie B	Categorie C
Solvabiliteitsratio	> 50 %	20 - 50 %	< 20 %
Grondexploitatie	< 20 %	20 - 35 %	> 35 %
Structurele exploitatieruimte	Begr. en MJB > 0 %	Begr. of MJB > 0 %	Begr. en MJB < 0 %
Woonlasten t.o.v. landelijke gemiddelde voorgaand jaar	< 95 %	95 - 105 %	> 105 %
Weerstandsvermogen	> 100 %	80 - 100 %	< 100 %

Bovenstaande score houdt in dat Renkum Oranje (matig) scoort. Voor de bepaling van de toezichtsvorm (repressief of preventief toezicht) blijft het reëel en structureel sluitend zijn van de (meerjaren)begroting het bepalende criterium.

Paragraaf 3 Onderhoud kapitaalgoederen

Inleiding

Kapitaalgoederen zijn investeringen waarvan het nut zich over een reeks van jaren uitstrekt. In de Begroting 2016 is in deze paragraaf het beleidskader omtrent het onderhoud van kapitaalgoederen zoals wegen, riolering, water, groen en gebouwen gegeven. Verder is inzicht gegeven in het niveau van de voorzieningen en de beschikbare middelen.

Uitgaven voor onderhoud kapitaalgoederen komen op diverse beleidsvelden voor. De kwaliteit van de kapitaalgoederen en het onderhoud ervan is bepalend voor het voorzieningenniveau en de jaarlijkse lasten. Onderhoud is ook nodig om kapitaalvernietiging te voorkomen. Met het onderhoud van kapitaalgoederen is een substantieel deel van de exploitatielasten gemoeid. Een goed overzicht is daarom van belang voor uw raad voor een goed inzicht in de financiële positie.

In het jaarverslag wordt aangegeven wat in het verslagjaar is gerealiseerd, de financiële consequenties hiervan en welke ontwikkelingen er zijn geweest.

Het beleid van de gemeente Renkum voor het onderhoud van kapitaalgoederen is opgenomen in de volgende plannen (2016):

Nota	Vaststelling
Beleidsnota Wegbeheer Renkum 2012-2017	raad d.d. 21 december 2011, in 2017 wordt een eerste integraal uitvoeringsprogramma aan u voorgelegd
Actualisatienota Wegbeheer 2015-2017	2014. In 2017 wordt een nieuwe Actualisatienota aan u voorgelegd.
Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan + "Water Stroomt 2016 - 2020	16 december 2015
Beleidsnota Beheer Gemeentelijke Accommodaties (BGA; onderhoudsplanning t/m 2017)	ter kennisname commissie bedrijvigheid d.d. 14 november 2007
Groenstructuurplan "Structuur in het groen, slim verbinden" 2017-2027	vastgesteld eind 2016
Bosbeleidsplan (2003)	25 juni 2003, looptijd 10 jaar. Herziening is in voorbereiding en wordt in 2017 aangeboden.
Bomenverordening gemeente Renkum 2017	Vastgesteld eind 2016
Groenbeheerplan 2012-2017	inwerkingtreding januari 2012, wordt vervangen door een integraal beleidsplan
Beleidsnota openbare verlichting 2006-2015	Deze nota wordt vervangen door een nieuw beleidsplan zodra de nieuwe landelijke richtlijnen zijn vastgesteld en wij weten hoe wij deze in onze gemeente gaan implementeren.

Voor de eerste drie plannen gaat het om groot onderhoud wat loopt via een onderhoudsvoorziening/ reserve. Voor de realisatie van de overige genoemde plannen zijn jaarlijks middelen opgenomen binnen de begroting.

Onderhoud wegen

- De gemeente heeft als wegbeheerder de verplichting haar wegen verantwoord te beheren en te onderhouden. De gemeente heeft een zorgplicht en is volgens het Burgerlijk Wetboek wettelijk aansprakelijk voor schade die te wijten is aan of veroorzaakt wordt door gebreken aan de verharding.
- De totale oppervlakte van verhardingen in het beheer van de gemeente bedraagt ongeveer 1.523.000 m²
- Circa 83% hiervan bevindt zich binnen de bebouwde kom, 17% ligt daarbuiten.

Beleidsnota Wegbeheer Renkum

In de Actualisatienota wordt inzicht verschaft in de kwantiteit, kwaliteit, onderhoudsplanung, kwaliteitsbeeld en onderhoudskosten van de in beheer zijnde wegen. De beleidsnota BWR 2012-2016 is in 2011 door u vastgesteld. In 2013 is een Actualisatienota opgesteld en in 2014 is de Actualisatienota 2015-2017 door u vastgesteld. In 2017 wordt een integraal uitvoeringsplan aan u voorgelegd.

Onderhoudsniveau

In de Actualisatienota 2015-2017 is vastgelegd dat de komende jaren onderhoud wordt gepleegd op een gecombineerd kwaliteitsniveau B/C conform de CROW (landelijk erkend instituut voor normen en richtlijnen), waarbij de belangrijkste ontsluitingswegen en fietspaden op niveau B en de overige op niveau C worden onderhouden.

Wat hebben we in 2016 gedaan?

- Het wegonderhoud voor asfalt en voor elementenverhardingen is in 2015 voor twee jaar (met mogelijke uitloop van nogmaals maximaal twee jaar) gegund aan aannemers.
- Vervolgens hebben wij, ook op basis van de ingediende prijzen, de onderhoudsplanningen van 2015 en 2016, alsmede mogelijke combinaties met onder andere rioolwerk en verkeersmaatregelen geanalyseerd.
- In 2016 hebben wij het wegonderhoud (respectievelijk asfalt en elementen) in 2015 en 2016 geëvalueerd met beide aannemers. Conclusie is dat we met beide in elk geval nog één jaar (2017) doorgaan. Aan het eind van 2017 volgt nog eenmaal een evaluatie en een eventuele verlenging van een jaar.

Onderstaande straten zijn in 2016 uitgevoerd

In 2016 is er al vroeg in het jaar gestart met uitvoering. Hierdoor is het mogelijk geweest alle slijtlagen aan te brengen en hebben wij daarnaast ook alle geplande wegen in onderhoud kunnen nemen.

Asfalt	Werkzaamheden
Van der Molenallee Doorwerth	Restant werkzaamheden 2015 kruispunt bij Kievitsdel
Noordberg Heelsum, Dennenkampweg Oosterbeek, Utrechtseweg Renkum	Slijtlagen aangebracht
Doorwerthseheide, Bredelaan Oosterbeek, Hoofdlaan Oosterbeek, Oude Oosterbeekseweg Heveadorp,	Nieuwe deklaag

Asfalt	Werkzaamheden
Van Limburg Stirumweg Oosterbeek	
Schelmseweg Oosterbeek fietspad, Sonnenberglaan Oosterbeek, Taludweg Oosterbeek, Hartenseweg Renkum Fietspad en rijbaan, Ridder Robertlaan Doorwerth	Oppervlaktebehandeling
Nieuwe Keijenbergseweg Renkum	Slijtlaag + aanpak inrit Beken

Elementenverharding	Werkzaamheden
Van der Molenallee Doorwerth, Utrechtseweg Renkum/Heelsum (deels), Utrechtseweg Doorwerth, Willebrordweg Renkum	Voetpad herstraten
Van Limburg van Stirumweg Oosterbeek	Rijbaan aula herstraten
Binnenplein gemeentehuis	Restant werkzaamheden
Bremlaan Heelsum	Parkeerplaats herstraten
Dopheidelaan Heelsum	Voetpad verwijderd en halfverharding aangebracht
Paul Krugerstraat Oosterbeek	Herstraten
Schelmseweg Oosterbeek	Parkeerplaatsen herstraten en waterafvoer geregeld
Steijnweg Oosterbeek, Waterweg Renkum	Inrit en parkeerplaats herstraten
Utrechtseweg Oosterbeek	Voetpad oppervlaktebehandeling

Projecten

In 2016 zijn als projecten uitgevoerd:

- Nieuweweg Renkum.
Deel van de weg is gereconstrueerd. Andere deel volgt zodra dit uit oogpunt van de bomen noodzakelijk is.
- Fonteinallee Doorwerth en Koninginnelaan Heelsum.
Deze wegen zijn opnieuw geasfalteerd als onderdeel van de snelfietsroute Arnhem Wageningen.
- Fietspad Reijerskamp Wolfheze.
Hier is een nieuw, breder fietspad aangelegd.

Achterstallig onderhoud

Bij onderhoud op niveau C is de voorgaande jaren gebleken dat het aandeel achterstallig onderhoud, conform het CROW, toenam. Door onderhoud te plegen op combinatieniveau B/C wordt verwacht dat dit aandeel achterstallig onderhoud niet toeneemt, maar stabiel blijft of zelfs iets afneemt. In het najaar van 2016 is een weginspectie uitgevoerd. Het doorberekenen van de resultaten is het eerste moment dat bovenstaande verwachting getoetst wordt. De resultaten zijn op moment van schrijven echter nog niet bekend.

Reserve onderhoud wegen

Het verloop van de reserve onderhoud wegen in 2016 is te vinden in deel II Jaarrekening, toelichting balans (bestemmingsreserves).

Openbare verlichting

- De gemeente heeft een zorgplicht en is volgens het Burgerlijk Wetboek wettelijk aansprakelijk voor schade die te wijten is aan of veroorzaakt wordt door gebreken aan de openbare verlichting. Deze aansprakelijkheid heeft alleen betrekking op de verkeersveiligheid en laat de sociale veiligheid buiten beschouwing.
- Lichtmasten circa 5.830 stuks (waarvan circa 1.530 stuks ouder dan 40 jaar)
- Armaturen circa 6.160 stuks (waarvan circa 2.400 stuks ouder dan 20 jaar)
- LED armaturen 639 stuks

Boekwaarde

Binnen de exploitatie is er jaarlijks budget voor o.a. stroomverbruik en onderhoud. Een deel van de vervanging van openbare verlichting wordt geactiveerd; de activa wordt op de balans geplaatst en er wordt over afgeschreven. Over de boekwaarde per 1 januari wordt rente toegerekend. De rente en afschrijving vormen de kapitaallasten. Deze kapitaallasten zijn onderdeel van de jaarlijkse exploitatielasten.

In de volgende tabel is de boekwaarde per 31 december 2016 weergegeven:

Bedragen x € 1.000	per 31-12-2016
Openbare verlichting	759

Onderhoudsniveau

Het onderhoudsniveau is sober.

Er is een groot percentage lichtmasten en armaturen volledig afgeschreven. Oude armaturen worden vervangen door nieuwe energiezuinige armaturen led-lampen en uitgevoerd met een dimregime om zo nog meer energie te besparen.

Wat hebben we in 2016 gedaan?

In 2015 is een meerjarenprioriteringsplan opgesteld, waaruit blijkt, op basis van leeftijd, kwaliteitsniveau en duurzaamheid, welke masten en armaturen als eerste moeten worden vervangen voor een zo groot mogelijke veiligheid en besparing. Hieruit blijkt dat met het beschikbare vervangingsbudget gedurende drie jaar de belangrijkste lichtpunten vervangen kunnen worden. Gezien de gemiddelde leeftijd van het areaal moet ook in de jaren daarna nog een flinke vervanging volgen, terwijl het vervangingsbudget dan is verbruikt. Daarom hebben wij in de eerste helft van 2016 een onderzoek uitgevoerd naar een nieuwe aanpak van het onderhoud en de vervanging van de openbare verlichting. Hierbij gelden onze budgetten en onze wensen/eisen als basis, waarmee aan marktpartijen om innovatieve ideeën gevraagd wordt om ons volledige areaal gedurende 20 jaar te laten branden. De aanbesteding zal zo snel mogelijk doorgang vinden, dit wordt in 2017 direct opgepakt.

Achterstallig onderhoud

Op dit moment zijn ca. 1.530 lichtmasten ouder dan 40 jaar en ca. 2.400 armaturen ouder dan 20 jaar. In het meerjarenprioriteringsplan is niet (alleen) de leeftijd bepalend voor de prioritering, maar ook de veiligheid. Door een nieuwe insteek te kiezen, waarbij wij de markt stimuleren met innovatieve ideeën te komen, verwachten wij dat het achterstallig onderhoud binnen enkele jaren kan zijn weg gewerkt.

Reserve

Omwille van de veiligheid, en tevens in het kader van duurzaamheid, is in de Begroting 2014 besloten circa 800 in zeer slechte staat zijnde lichtmasten in 2014-2017 te vervangen. De begrote kosten zijn circa € 1.400 per lichtpunt (mast+armatuur). Er is eenmalig € 1.120.000 vanuit de Algemene reserve aan de 'reserve openbare verlichting' gedoteerd.

Het verloop van de reserve vervanging openbare verlichting in 2016 is te vinden in deel II Jaarrekening, toelichting balans (bestemmingsreserves).

Riolering

- De gemeente is wettelijk verplicht een GRP op te stellen. In het GRP is weergegeven hoe de gemeente haar rioleringstaak vorm wil geven. In het GRP worden de doelen, functionele eisen, maatstaven en meetmethoden betreffende het rioleringssysteem beschreven en een langjarige financiële doorkijk gegeven, zodat jaarlijks een verordening rioolheffing kan worden vastgesteld.
- De riolering binnen de gemeente Renkum bestaat uit circa 172 km vrijvervalriolering en circa 21,7 km druk- en persleidingen, 75 pompunits voor drukriolering en 13 rioolgemalen.
- Onderhoudsniveau: duurzaam.

Boekwaarde

Binnen de exploitatie is er jaarlijks budget voor o.a. stroomverbruik, onderhoud, schoonmaakkosten enz. Vervangingen worden geactiveerd; de activa wordt op de balans geplaatst en er wordt over afgeschreven, over de boekwaarde per 1 januari wordt rente toegerekend. De rente en afschrijving vormen de kapitaallasten. Deze kapitaallasten zijn onderdeel van de jaarlijkse exploitatielasten.

In de volgende tabel is de boekwaarde per 31 december 2016 weergegeven:

<i>Bedragen x € 1.000</i>	per 31-12-2016
Riolering algemeen (voorgaande GRP's)	1.566
Afkoppelen hemelwater	4.262
Riolering	4.085
Riolen en gemalen: onderzoekskosten	181
Pompen, gemalen, bassins, buffer	767
Zorgplicht afvalwater	1.117
Totaal	11.979

Wat hebben we in 2016 gedaan?

Het vGRP+ Water stroomt is vertaald in een MeerjarenUitvoeringsPlan-Riolering (MUP-R). Hierbij zijn alle activiteiten, variërend van dagelijks onderhoud en kleine reparaties tot en met vervanging, in de gehele planperiode op geld en planning gezet. Op basis van het MUP-R zijn diverse maatregelen uitgevoerd.

Achterstallig onderhoud

n.v.t.

Voorziening rioolheffing

Om schommelingen in de rioolheffing te voorkomen werken we, evenals bij de voorziening Afvalstoffenheffing, met een voorziening Rioolheffing. Aan deze voorziening worden eventuele

exploitatie resultaten, de egalisatiebijdragen voor het toekomstig groot onderhoud en de spaarbedragen voor toekomstige vervangingsinvesteringen gedoteerd/ onttrokken.

Het verloop van de voorziening Rioolheffing in 2016 is te vinden in deel II Jaarrekening, toelichting balans (voorzieningen). Het budget in de voorziening is nodig voor de grootschalige vervangingen welke de komende jaren op de planning staan.

Groen

- Het niveau van onderhoud in de woonwijken is 'sober'. Dit is een standaard landelijke beschrijving conform de RAW systematiek, waarin wordt beschreven hoeveel onkruid er mag staan in een plantsoen of wat de lengte van het gras mag zijn. Op de gemeentelijke begraafplaatsen is een zgn. "plus niveau" van toepassing. Hier worden andere handelingen voorgeschreven dan in de wijken.
- Het dagelijks beheer is uitgevoerd volgens één RAW-bestek, in combinatie met een samenwerkingsverband met Permar. In de bestekken staan de gewenste beelden, bijvoorbeeld ten aanzien van de hoeveelheid onkruid op verhardingen, met het bijbehorende areaal vermeld.
- Binnen de meerjaren(exploitatie)begroting is budget beschikbaar voor 'bos en landschap' en 'groenonderhoud'.

Boekwaarde begraafplaatsen

Binnen de exploitatie is er jaarlijks budget voor o.a. stroomverbruik, onderhoud, schoonmaakkosten etc. Vervangingen worden geactiveerd; de activa wordt op de balans geplaatst en er wordt over afgeschreven, over de boekwaarde per 1 januari wordt rente toegerekend. De rente en afschrijving vormen de kapitaallasten. Deze kapitaallasten zijn onderdeel van de jaarlijkse exploitatielasten.

In de volgende tabel is de boekwaarde per 31 december 2016 weergegeven:

<i>Bedrag x € 1.000</i>	per 31-12-2016
Begraafplaatsen (Plantsoenen en parken)	592

Beleidsnota/ beheernota

Het Beleidsplan Groenbeheer is in 2012 vastgesteld voor een periode van vijf jaar. Vanaf 2012 moet het niveau, conform uw besluit, minimaal op sober komen te liggen met accenten (extra onderhoud) op zichtlocaties, bijvoorbeeld de parken (onderhoudsniveau Accent). Ook in 2016 is ernaar gestreefd het niveau te verhogen door o.a. zelfwerkzaamheid van inwoners (op accentlocaties), verbetering eigen organisatie (een deel van het onderhoud zelf uitvoeren) en verkoop van snippergroen (geld vrijmaken voor extra onderhoud accentlocaties).

Wat hebben we in 2016 gedaan?

- Zowel uit bestaande budgetten als uit de verkoop van snippergroen zijn er in het boekjaar 2016 geen extra financiële middelen voorhanden geweest om accentlocaties beter te onderhouden.
- De bestaande initiatieven op het gebied van inwonersparticipatie zijn ondersteund en gefaciliteerd.

Achterstallig onderhoud

Door het uitblijven van resultaat bij de verkoop van snippergroen is er onvoldoende budget beschikbaar geweest voor het renoveren van versleten plantvakken. Hiermee is het achterstallig onderhoud verder opgelopen.

In het Coalitieakkoord is opgenomen dat gestreefd wordt naar het verhogen van het onderhoudsniveau van het groen. Aangezien al langere tijd niet voldaan is aan het door de raad vastgesteld onderhoudsniveau en de ontstane achterstanden is conform amendement bij de Begroting 2017 in 2017 een extra budget van € 150.000 en zowel in 2018 als 2019 van € 100.000 beschikbaar gesteld.

Water

- Onderhoudsniveau: niet van toepassing.
- Het beheer van de waterlopen zoals de beken en sprengen is in handen van Waterschap Vallei & Veluwe. In overleg met de gemeente is een beheer- en onderhoudsplan opgesteld. De gemeente is verantwoordelijk voor de duikers in en bruggen over deze waterlopen, voor zover ze deel uitmaken van een weg of pad die bij de gemeente in beheer is.
- Financiële middelen: ten aanzien van water wordt met de waterpartners overleg gepleegd. Hierbij worden de Europese Kaderrichtlijn Water besproken en eventuele maatregelen uitgewerkt.
Te nemen maatregelen zijn in zoverre voor gemeente Renkum van toepassing meegenomen in **Water** stroomt (vGRP+ 2016 – 2020).

Wat hebben we in 2016 gedaan?

In 2016 is een start gemaakt met het organiseren van de visieontwikkeling voor het Heelsums Beekdal.

Achterstallig onderhoud

N.v.t.

Gemeentelijke gebouwen (excl. Schoolgebouwen)

Bij het onderhoud van gemeentelijke gebouwen wordt onderscheid gemaakt tussen onderhoud aan algemene gebouwen en aan schoolgebouwen. In deze paragraaf gaat het om het onderhoud van de algemene gebouwen.

- Beleidsnota Beheer Gemeentelijke Accommodaties (BGA) (meerjarenonderhoudsplan (MOP 2008-2017)
- Onderhoudsniveau: sober en doelmatig (gemiddeld "redelijk" conditieniveau)
- Voorziening en reserve groot onderhoud gebouwen.

Het onderhoud aan de gemeentelijke gebouwen vindt plaats op basis van de Beleidsnota Beheer Gemeentelijke Accommodaties (BGA). Onderdeel van deze beleidsnota is het meerjarenonderhoudsplan (MOP) waarin de planning van de onderhoudswerkzaamheden voor een periode van tien jaar is opgenomen. Jaarlijks wordt de MOP bijgesteld aan de hand van de werkelijke toestand van de gebouwen.

Onderhoud in 2016

De gebouwen in het kernareaal, waarbij volgens de MOP onderhoud nodig was, zijn geschouwd. Na deze schouw is per gebouw een uitvoeringsplan opgesteld met daarin de uit te voeren werkzaamheden. Op basis van dit uitvoeringsplan zijn offertes opgevraagd, is opdracht verstrekt

en zijn de werkzaamheden uitgevoerd. De gebouwelementen die in 2016 voor vervanging gepland stonden, maar waar tijdens de schouw bleek dat deze nog niet aan vervanging toe waren, zijn in de MOP verplaatst naar een later planjaar.

Achterstallig onderhoud/ risico's /maatregelen

De gebouwen in het niet-kernareaal bevatten over het algemeen wel achterstallig onderhoud. Deze gebouwen worden door de gemeente van de hand gedaan.

Renovaties

Een aantal gebouwen uit het kernareaal zijn de komende jaren toe aan renovatie. Een functionele keuze over de toekomst van deze gebouwen alsmede de renovatieplannen worden uitgewerkt.

De stand van de reserve groot onderhoud gebouwen laat voor 2016 het volgende verloop zien:

<i>Bedragen x € 1.000</i>	Begroot	Werkelijk
Stand 31-12-2015	1.297	1.297
Dotatie 2016	0	0
Onttrekking 2016	345	253
Stand 31-12-2016	952	1.044

De stand van de voorziening groot onderhoud gebouwen laat voor 2015 het volgende verloop zien:

<i>Bedragen x € 1.000</i>	Begroot	Werkelijk
Stand 31-12-2015	1.409	1.409
Dotatie 2016	368	401
Onttrekking 2016	1.131	141
Stand 31-12-2016	646	1.668

Overig

Gedenktekens, beelden, hekwerken, afscheidingen en grenspalen, zijn geen onderdeel van het kernareaal. In de voorziening gemeentelijke gebouwen is hier dan ook geen rekening mee gehouden. Deze objecten zijn grotendeels geïnventariseerd, maar de verschillende vormen van regulier onderhoud zijn niet inzichtelijk. Het onderhoud hiervan wordt meegenomen in het dagelijks onderhoud. Als blijkt dat iets onderhoud nodig heeft, wordt dit uitgevoerd.

Sportaccommodaties

De sporthallen en gymzalen zijn onderdeel van het kernareaal. Het groot onderhoud is daarom onderdeel van het meerjarenonderhoudsplan (MOP) gemeentelijke accommodaties. Al het planmatig onderhoud dat nodig was, is uitgevoerd in 2016.

Onderhoud in 2016/ achterstallig onderhoud

Voor sportaccommodaties binnen het kernareaal geldt hetzelfde als bij de overige gemeentelijke gebouwen: het MOP is op orde en de voorziening is toereikend waardoor geen achterstallig onderhoud ontstaat. Voor drie gymzalen en de sporthal Doorwerth worden plannen gemaakt om deze gebouwen te renoveren. Bij deze gebouwen worden een aantal werkzaamheden doorgeschoven naar het renovatiejaar, zonder dat het gebruik van deze gebouwen in gevaar komt.

De gebouwen in het niet kernareaal bevatten over het algemeen wel achterstallig onderhoud. Deze gebouwen worden echter door de gemeente van de hand gedaan.

Schoolgebouwen

Vanaf 1/1/2015 is de gemeente Renkum niet meer verantwoordelijk voor het buitenonderhoud van de schoolgebouwen. Het rijk heeft deze vanaf die datum aan de schoolbesturen gedecentraliseerd. Hier is ook eerder over gerapporteerd. We stellen voor dit onderdeel van de paragraaf in toekomstige beleidsmatige en/of verantwoordingsdocumenten niet meer op te nemen.

Paragraaf 4 Financiering

Inleiding

In de Wet financiering decentrale overheden (Wet fido) zijn de kaders gesteld voor een verantwoorde, prudente en professionele inrichting en uitvoering van de financierings- of treasuryfunctie van decentrale overheden. De treasuryfunctie wordt hierbij gedefinieerd als:

"het sturen en beheersen van, het verantwoorden over en het toezicht houden op: de financiële vermogenswaarden, de financiële geldstromen, de financiële posities en de hieraan verbonden risico's"

De gemeente Renkum hanteert twee instrumenten op het gebied van financiering. De kaders voor het financieringsbeleid zijn vastgelegd in de "Financiële verordening gemeente Renkum". In de financieringsparagraaf in de begroting en de jaarrekening komen de specifieke voornemens respectievelijk de uitvoering van het beleid op het gebied van financiering aan de orde.

In deze financieringsparagraaf gaat het College in op de voornemens bij de uitvoering van het treasurybeleid in 2016. Daarbij zijn allereerst de algemene ontwikkelingen die de financieringsfunctie beïnvloeden weergegeven. Vervolgens wordt kort ingegaan op het treasurybeheer in 2016. In dit hoofdstuk komen alleen de hoofdlijnen aan de orde. Gedetailleerde gegevens vindt u in bijlage 3.

Ontwikkelingen

Renteontwikkeling

Eén van de belangrijkste externe ontwikkelingen waarmee rekening gehouden moet worden binnen het treasurybeleid is de renteontwikkeling. We maken daarbij onderscheid tussen de korte rente (looptijd < 1 jaar) en de lange rente (looptijd > 1 jaar).

De 3-maandsrente bedroeg begin 2016 -0,13 %. In 2016 is dit percentage gedaald tot een rente van -0,32 %. De 10-jaarsrente noteerde begin 2016 0,96 %. Eind 2016 ligt deze rente op 0,67 %.

De verwachting van de grote banken is dat de korte en lange termijn rente het komende jaar op een laag niveau zullen blijven liggen. In de meerjarenbegroting rekenen we voor de rente over het financieringstekort met 0,5 % voor 2017, 1 % voor 2018 en 2 % voor 2019. Met ingang van 2020 hanteren we een percentage van 3 %. De rekenrente voor lange termijn financiering en voor de toerekening van rentekosten aan investeringen is voorzichtigheidshalve gehanteerd op 3 %. Voor de naar verwachting nieuw aan te trekken lening in 2017 is gerekend met een rentepercentage van 1 %.

Schatkistbankieren en wet HOF

Sinds 2014 is het verplicht schatkistbankieren door decentrale overheden ingevoerd. Dit houdt in dat gemeenten, provincies, waterschappen en door hen op basis van de wet Gemeenschappelijke regelingen opgerichte openbare lichamen de middelen die zij (tijdelijk) niet nodig hebben voor de uitoefening van hun taken en verantwoordelijkheden – met andere woorden hun overtollige middelen – aanhouden in de schatkist. Middelen kunnen worden aangehouden via een rekening-courant of in één of meer deposito's. Gezien onze liquiditeitspositie heeft de invoering van het schatkistbankieren voor onze gemeente nauwelijks rentederving tot gevolg.

Op 23 april 2013 heeft de Tweede Kamer der Staten-Generaal met een ruime meerderheid ingestemd met het wetsvoorstel houdbare overheidsfinanciën. De Wet Houdbare overheidsfinanciën (Hof) stelt dat de decentrale overheden een gelijkwaardige inspanning leveren bij het streven om te voldoen aan de Europese begrotingsdoelstellingen. De wet kwantificeert deze

gelijkwaardige inspanning echter niet, maar stelt dat deze wordt ingevuld door na aanvang van een nieuw kabinet in een bestuurlijk overleg een EMU-saldopad voor de gezamenlijke decentrale overheden af te spreken. Op 18 januari 2013 hebben het Rijk en de decentrale overheden een financieel akkoord gesloten. Onderdeel daarvan is genoemd saldopad voor de EMU-macronorm voor de gezamenlijke decentrale overheden. Het CBS bewaakt of de decentrale overheden binnen de afgesproken norm blijven van het financieel akkoord. In het financieel akkoord is afgesproken dat deze kabinetsperiode van een sanctie wordt afgezien, zolang er geen sanctie uit Europa volgt.

Treasurybeheer

Treasurybeleid gemeente Renkum

De doelstelling van ons treasurybeleid is op hoofdlijnen het blijvend toegang houden tot financiële markten tegen acceptabele condities, zonder ongewenste risico's en tegen minimale kosten. Daarnaast willen we renteresultaten optimaliseren, een goede financiële infrastructuur opzetten en onderhouden en adequate informatiestromen realiseren.

Het realiseren van deze doelstellingen heeft continu de aandacht. Hiervoor is het nodig maatregelen te treffen op het gebied van risicobeheer, gemeentefinanciering en kasbeheer.

Renterisiconorm en kasgeldlimiet

Als maatstaf voor een goed treasurybeleid geldt het renterisico dat wordt gelopen over lang en kort vreemd vermogen. Als richtlijn voor het lang vreemd vermogen geldt de renterisiconorm. Deze norm houdt in dat maximaal over 20% van het begrotingstotaal per 1 januari renterisico mag worden gelopen. Voor 2016 betrof dit een bedrag van € 15,5 miljoen. Wij hebben ruimschoots aan deze norm voldaan. Ook voor de komende jaren verwachten wij aan deze norm te kunnen voldoen. Het renterisico over vlottende schuld wordt bepaald in relatie tot de kasgeldlimiet. Deze limiet geeft de maximaal toegestane omvang van de vlottende schuld weer. De hoogte van de kasgeldlimiet bedraagt 8,5% van het begrotingstotaal per 1 januari. Voor 2016 is de limiet € 6,6 miljoen. Dit was voldoende om het financieringstekort op basis van de huidige leningenportefeuille op te vangen. Meer informatie vindt u in bijlage 3.

Ontwikkeling schuldpositie

Voor een oordeel over de gezondheid van de financiële positie van de gemeente is de ontwikkeling van de hoogte van de schuld van de gemeente van groot belang. Het onderwerp schuldpositie binnen gemeenten is lang onderbelicht geraakt, doordat de aandacht meer lag bij het eigen vermogen. In de financiële verordening gemeente Renkum 2015 heeft de schuldpositie meer uitdrukkelijk een plaats gekregen. Op basis daarvan wordt in de financieringsparagraaf van de begroting gerapporteerd over:

- de solvabiliteitsratio;
- de ontwikkeling van de netto schuld per inwoner;
- de ontwikkeling van de netto schuld als percentage van de gemeentelijke inkomsten;
- de ontwikkeling van de som van de voorraden (bouwgrond) als percentage van de gemeentelijke inkomsten;
- de ontwikkeling van de som van de leningen aan derden en de leningen aan verbonden partijen als percentage van de gemeentelijke inkomsten.

Met ingang van de begroting 2016 en de jaarstukken 2015 moeten deze financiële kengetallen op basis van het BBV worden opgenomen in de paragraaf weerstandsvermogen in de begroting en de jaarstukken. Omwille van de transparantie en de vergelijkbaarheid tussen gemeenten, hebben wij deze kengetallen ook opgenomen in de paragraaf weerstandsvermogen.

Paragraaf 5 Bedrijfsvoering

Inleiding

In de Begroting 2016 zijn in de paragraaf bedrijfsvoering het beleid en de risico's ten aanzien van de bedrijfsvoering beschreven. Om de doelstellingen die we hebben genoemd in de programma's te kunnen realiseren is een goede bedrijfsvoering noodzakelijk. Criteria met betrekking tot een goede bedrijfsvoering zijn daarbij:

- rechtmatigheid: handelen volgens de geldende wet- en regelgeving;
- betrouwbaarheid: de (wettelijke) regels voorspelbaar uitvoeren en handhaven;
- transparantie: inzicht bieden in de uitvoering van de programma's en de ondersteunende processen;
- doelmatigheid: het realiseren van bepaalde prestaties met een zo beperkt mogelijke inzet van middelen;
- doeltreffendheid: de effecten bereiken die beoogd waren;
- responsiviteit: inspelen op de maatschappelijke ontwikkelingen en de wensen van de burgers.

De beleidsvoornemens op het gebied van de bedrijfsvoering hangen nauw samen met de in het programma Inwoner, bestuur & organisatie genoemde voornemens. In deze paragraaf wordt met name ingegaan op de beleidsvoornemens die te maken hebben met de verbetering van de dagelijkse uitvoering van de bedrijfsvoeringsprocessen.

In de Begroting 2016 zijn we ingegaan op de belangrijkste ontwikkelingen binnen onze gemeente die te maken hebben met de verbetering van de dagelijkse uitvoering van de bedrijfsvoeringsprocessen. In dit jaarverslag geven we verantwoording over deze in de Begroting 2016 opgenomen ontwikkelingen.

Financiële en controle verordeningen

Audits en verbeterplannen:

Op basis van de verordening betreffende doelmatigheids- en doeltreffendheidsonderzoeken, informeren wij u in deze paragraaf over de stand van zaken met betrekking tot de audits en de desbetreffende verbeterplannen. In de verbeterplannen geven de proceseigenaren aan welke concrete acties worden ondernomen om de aanbevelingen n.a.v. de uitgevoerde audit op te volgen. Wij beginnen met het auditplan 2017. Daarna geven wij een overzicht van de tot nu toe uitgevoerde audits. Per audit laten we zien wat de status van de desbetreffende verbeterplan is: dit kan "afgesloten" of "in uitvoering" zijn. Tot slot vindt u de stand van zaken van de verbeterplannen in uitvoering door de proceseigenaar.

Onderzoeksplan interne audits 2017

Audit	Beknopte beschrijving	Type onderzoek	Status
Quick scan "P-systematiek"	In 2002 heeft de gemeente Renkum voor de sturing en bewaking van de personeelskosten de zogenaamde P-systematiek geïntroduceerd. Uit de laatste P&C cyclus is gebleken dat het totaal van het decentrale en het centrale P-budget niet meer toereikend is. Tijd om na te gaan hoe deze systematiek in de praktijk werkt en hoe hierop	Quick scan van de P-systematiek om inzicht te krijgen zowel in de werking ervan in de praktijk als in de kwaliteit van de sturing hierop. Ook zal aandacht worden gegeven aan good practises en knelpunten uit de praktijk.	De quick scan is in februari van start gegaan en wordt naar verwachting in april afgerond.

Audit	Beknopte beschrijving	Type onderzoek	Status
	wordt gestuurd door de organisatie.		
"De gemeente Renkum en de ODRA". Regievoering door de ambtelijke organisatie.	In 2012 heeft de gemeente Renkum samen met tien andere Gelderse gemeenten en de Provincie Gelderland de Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA) opgericht. In een dienstverlenings-overeenkomst (DVO) zijn in 2013 rechten en plichten van de partijen vastgelegd. Op grond van het jaarlijkse Werkprogramma bepaalt de gemeente welke taken de ODRA voor haar uitvoert op het gebied van het omgevingsrecht.	Onderzoek naar de doelmatigheid en doeltreffendheid van de regievoering op de ODRA door de ambtelijke organisatie. Onder regievoering bedoelen we het proces van afstemmen (intern en met de ODRA), het monitoren van de voortgang en het bewaken van de opdracht met het doel om de kwaliteit en levering van de uitbestede diensten te coördineren.	De voorbereiding zal in mei 2017 starten; het onderzoek wordt in het najaar afgerond.
Lijncontrole	Vastgoedbeheer	De lijncontrole heeft betrekking op de processen uit de voorgaande audit. Het doel hiervan is om cyclisch te beoordelen of er aanleiding is de desbetreffende processen opnieuw onder de loep te nemen.	De lijncontrole was oorspronkelijk eind 2016 gepland. In verband met de afronding van andere auditactiviteiten schuift de uitvoering door naar het najaar 2017.
Monitoring verbeterplannen	<ol style="list-style-type: none"> 1. Inkoop 2. Archief-en dossiervorming? 3. Burgerzaken 4. Rioleringsbeheer 5. Beleids-en uitvoeringscyclus 	De monitoring van de verbeterplannen heeft betrekking op alle verbeterplannen die nog niet afgesloten zijn en geldt als sturingsinstrument voor het MT.	Twee keer per jaar uit te voeren, bij begroting en jaarrekening. Jaarlijks wordt een rapportage ter informatie aan de raad aangeboden.
Coördinatie nieuwe verbeterplannen	<ol style="list-style-type: none"> 1. Proceslandschap 2. P-systematiek 3. Regievoering op de ODRA 	De auditor bewaakt de eenheid en consistentie van de verbeterplannen, die door de proceseigenaren zijn opgesteld.	Na accordering van het auditrapport door het MT hebben producteigenaren 8 weken de tijd om een verbeterplan op te stellen.

Overzicht uitgevoerde audits t/m ultimo 2016

Audit	Status desbetreffende verbeterplan december 2016: afgesloten*
Bestemmingsplannen	lijncontrole is uitgevoerd in 2012
Vastgoedbeheer	lijncontrole is gepland in 2017
Debiteuren welzijn	
Juridische kwaliteitszorg	lijncontrole omgevingsvergunning is uitgevoerd in 2013
Onderhoud wegen	lijncontrole is uitgevoerd in 2016
Flexibilisering secretariaten	
Renkum Europaproof	
Subsidieverstrekking	lijncontrole is vervallen i.v.m. onderzoek rekenkamer
Communicatie	
Fraudebestendigheid	lijncontrole is uitgevoerd in 2015
Effectiviteit re-integratie	
Mandaatregeling	
Waarderend onderzoek WMO	

Audit	Status desbetreffende verbeterplan december 2016: in uitvoering
Inkopen en aanbestedingen	Verbeterplan vastgesteld door college; twee verbetermaatregelen in uitvoering, vijf geïmplementeerd
Archief- en Dossiervorming	Verbeterplan vastgesteld door college; een verbetermaatregel in uitvoering, zeven geïmplementeerd
Dienstverlening Burgerzaken	Verbeterplan vastgesteld door college; drie verbetermaatregelen in uitvoering, tien geïmplementeerd
Rioleringsbeheer	Verbeterplan vastgesteld door college; drie verbetermaatregelen in uitvoering, vijf geïmplementeerd
Beleids- en uitvoeringscyclus	Verbeterplan vastgesteld door college eind 2016; nu eerste verantwoording (zie onder)
Proceslandschap	Verbeterplan in de maak

***Afgesloten verbeterplannen**

Een aantal verbeterplannen heeft het predicaat "afgesloten" gekregen. Dat betekent dat aanbevelingen uit de audit zijn opgevolgd of dat er zodanige gewijzigde omstandigheden zijn binnen het team/ het product/ het proces, dat aanbevelingen niet langer relevant zijn.

Na het afsluiten van de verbeterplannen door het MT, worden de processen uit de afgesloten verbeterplannen via een lijncontrole gevolgd. Dat wil zeggen, de processen worden door de auditor doorlopen om te beoordelen of er aanleiding is het desbetreffende proces opnieuw onder de loep te nemen. De lijncontroles vormen een blijvend onderdeel van de auditcyclus. De auditcyclus van de gemeente Renkum is ingericht op basis van de kwaliteitscirkel van Deming (Plan-Do-Check-Act).

Vijf verbeterplannen in uitvoering

Eind 2016 zijn vier verbeterplannen in uitvoering. Deze verbeterplannen worden twee keer per jaar gemonitord door het MT. Van de verbeterplannen staan hieronder vermeld:

- de strekking van de verbetermaatregelen die nog niet (volledig) zijn geïmplementeerd;
- de stand van zaken ultimo 2016;
- de datum van de verwachte realisatie.

1)Verbeterplan inkoop en aanbestedingen

Strekking openstaande verbetermaatregelen	Stand van zaken ultimo 2016	Datum verwachte realisatie
Procesgang en beheersmaatregelen		
Een digitale checklist wordt ontwikkeld door middel van een pilot bij ICT i.s.m. financiën om meer duidelijkheid te creëren over de te volgen procesgang. Hierin wordt de procesgang opgenomen, met aandacht voor functiescheiding en 4-ogenprincipe.	Van medio tot eind 2016 hebben wij een inkoopadviseur via een specialistisch bureau ingehuurd. Hij heeft opdracht gekregen om o.a. de aanbevelingen uit de audit om te zetten in een plan van aanpak. Dit plan is in december opgeleverd. Op 1 juli 2017 gaat inkoop over naar de Connectie. Regulier inkoopadvies en het uitwerken van het plan van aanpak vraagt om (nieuwe) inzet van een inkoopadviseur. De inzet die hiervoor nodig is (circa 32 upw) versus de beschikbare formatie op inkoopadvies (circa 3 upw) matcht niet. In aanloop naar de samenwerking zijn we in gesprek met Arnhem en Rheden om inkoopadviseurs van deze gemeenten hier een rol in te laten spelen, al vooraf aan de samenwerking.	Januari 2018
Beheersinstrumenten		
Een aantal beheersinstrumenten wordt ingevoerd:	Zie boven	Zie boven

Strekking openstaande verbetermaatregelen	Stand van zaken ultimo 2016	Datum verwachte realisatie
de aangepaste checklists IC inkopen en aanbestedingen; het advies van de inkoopcoördinator; het inkoopjaarplan; de jaarlijkse uitgavenanalyse; het contractenregister; de verplichtingenadministratie		

2)Verbeterplan archief- en dossiervorming

Strekking openstaande verbetermaatregelen	Stand van zaken ultimo 2016	Datum verw. realisatie
Procesbeschrijvingen en dossiervorming		
De primaire werkprocessen worden beschreven. Per proces is aangegeven welke documenten daarbij horen (Dit is van belang voor een ordentelijke dossiervorming)	Bij de invoering van zaakgericht werken is er voldoende basis gelegd voor een ordentelijke dossiervorming. In het kader van de samenwerking binnen De Connectie wordt verder gewerkt aan een uniforme en generieke beschrijving van de processen en de benodigde documenten. De uitwerking van de audit proceslandschap zal hier verder input voor leveren.	Q1 2018

3)Verbeterplan dienstverlening Burgerzaken

Strekking openstaande verbetermaatregelen	Stand van zaken ultimo 2016	Datum verw. realisatie
Normen dienstverlening		
Een kwaliteitshandvest wordt opgesteld op basis van het VNG-modelkwaliteitshandvest.	Voor de wachttijden volgen we al de servicenormen van de VNG. De kwaliteit handvest wordt binnenkort opgesteld.	
Het klantenbegeleidingssysteem wordt zo ingericht dat de servicenormen gemonitord kunnen worden.	We monitoren de wachttijden via het klantgeleidingssysteem. Zodra we meer servicenormen vaststellen zorgen we ook voor betrouwbare monitoring van deze normen.	
We gebruiken het klantenbegeleidingssysteem om pieken en dalen in de dienstverlening in kaart te brengen en inzet van het personeel hierop af te stemmen.	We maken pieken en dalen inzichtelijk. Dit zetten we af tegen de beschikbare uren.	In de verdere ontwikkeling van het team Servicepunt is dit een aandachtspunt. De informatie is beschikbaar en de analyse moet nog plaatsvinden.

4)Verbeterplan Rioleringsbeheer

Strekking openstaande verbetermaatregelen	Stand van zaken ultimo 2016	Datum verw. realisatie
Procesdoelmatigheid		
Opstellen teameigen Bedrijfsvoering kalender om de uitvoering te monitoren.		Gereed

Strekking openstaande verbetermaatregelen	Stand van zaken ultimo 2016	Datum verw. realisatie
<p>De beheerplannen van de verschillende disciplines (wegen, riolering, verkeer en groen) worden inhoudelijk en financieel op elkaar afgestemd om de kansen van werk-met-werk zoveel mogelijk te benutten.</p> <p>Er worden richtlijnen opgesteld over de afstemming ikv projecten werk-met-werk</p> <p>Vertaling van rioleringsbeheerplan naar begroting</p>	FCL- nummers zijn heringedeeld. Begin 2017 wordt gekeken of er bijstellingen nodig zijn.	Begin 2017
Inzicht in de kosten		
Een Meerjaren Investeringsplan(MIP) IBOR wordt opgesteld	Het MIP kan worden opgesteld nadat het (meerjaren) beheerplan gereed is. Wij willen dit gerealiseerd hebben in nov. 2016	Gereed

5) Verbeterplan Beleids-en uitvoeringscyclus

Strekking openstaande verbetermaatregelen	Stand van zaken ultimo 2016	Datum verw. realisatie
Verkeer		
In beleidsstukken zullen we meer concreet meetbare doelen stellen. Daarbij aangeven wanneer het doel bereikt is.	Dit wordt opgenomen in de nieuwe beleidsstukken.	2020 bij de actualisatie van het GVVP en MUP
Het MUP is nu geldig van 2016-2020. Het huidige GVVP is geldig t/m 2020. In 2020 moeten we dus aan de slag voor een nieuw beleidsplan (GVVP) en een nieuw MUP. Vanaf dan gaan de die cycli op elkaar laten aansluiten, bijvoorbeeld door het MUP 4 jaar geldig te laten zijn en het GVVP 8 jaar.	zie boven.	zie boven.
In 2018 worden de eerste 2 jaar van het MUP 2016-2020 geëvalueerd en er wordt vooruit gekeken naar de jaren erna. Dat is ook het moment dat we het GVVP onder de loep nemen. In het nieuwe beleid/uitvoeringsprogramma plannen we na 4 jaar een evaluatiemoment van het GVVP in.		Q1 2018
Voor-en vroegschoolse educatie		
De acties op het gebied van VVE komen in co-creatie tot stand. Vooraf kunnen alle voorwaarden worden neergezet, zoals de organisatie van tijd met elkaar voor overleg, verslaglegging, algemene doelen zoals onderhoud en/of verbetering van kwaliteit (zie daarvoor het uitvoeringsplan). Door jaarlijks te evalueren met alle partners worden de acties jaarlijks	Vier keer per jaar vindt een bijeenkomst plaats met de partners op het gebied van VVE. Eind 2107 zullen wij via een evaluatie het uitvoeringsplan monitoren.	Q1 2018

Strekking openstaande verbetermaatregelen	Stand van zaken ultimo 2016	Datum verw. realisatie
geactualiseerd.		
Gemeentebrede verbetermaatregelen		
Procesmatige aspecten		
-selecteren een procesbeschrijving voor het opstellen en uitvoeren van beleid - theoretisch model met beschrijving plaatsen op intranet	De beschreven methodiek is bekend bij de beleidsmedewerkers. Plaatsing op intranet moet nog gebeuren.	Q1 2017
Relatie beleid en uitvoering		
Zorg ervoor dat één standaard matrix voorhanden is om de relaties tussen beleid en uitvoering in kaart te brengen	Moet nog worden opgepakt.	Q4 2017
Een werkgroep gaat zich buigen over het werken met rollen. (Medewerkers werken dan samen (vaak in wisselende samenstelling) aan complexe vraagstukken/ opdrachten of projecten, vanuit hun competenties.)	De werkgroep heeft dit onderwerp uitgewerkt en maakt een document "pak je rol".	Q1 2017
Inwonerparticipatie		
Bouwen aan onderling vertrouwen tussen de inwoner en de gemeente. In overleg ROM-Samenleving wisselen we informatie uit over de projecten die beide teams raken. Vaker evaluaties uitvoeren met elkaar! Ook met de inwoners! In ieder geval bij: <ul style="list-style-type: none"> • Doorwerth centrum • Nederveluwe college • Afvalbeleid of Groenstructuurplan 	is geborgd in de bestaande werkwijze.	Gereed
Betrekken inwoners ook bij kop en staart van projecten, beleidsvraagstukken en activiteiten. Werken conform de handleiding projectmatig werken. In ieder geval inwoners betrekken bij: <ul style="list-style-type: none"> • Talsmalaan • Toekomst adviesraden 	Is geborgd in de bestaande werkwijze	Gereed
Aansluiten op initiatieven en /of voorzieningen in de buurt: Bespreeken in overleg ROM-Samenleving. <ul style="list-style-type: none"> • Goede voorbeelden: • Renkum centrum • Landgoederen-Talsmalaan • Right to challenge bijeenkomst 	Is opgenomen in de overlegstructuur ROM/Samenleving	Gereed
Het proces aansturen: Zonder resultaat /doel geen proces. Het één kan niet zonder het ander.	Wij sluiten regelmatig aan bij de processen maar de aansturing is belegd bij de werkgroep landgoederen op de helling.	
één aanspreekpunt kiezen. Dit is prettig zowel voor de inwoners als voor de organisatie. Borgen in projectplan	Wordt geborgd in de projectplannen.	Gereed
Manage verwachtingen: borgen in projectplan en aan de orde stellen in eerste overleg(gen) met stakeholders.	Wordt geborgd in de projectplannen.	Gereed

Strekking openstaande verbetermaatregelen	Stand van zaken ultimo 2016	Datum verw. realisatie
<p>Randvoorwaarden:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Werk conform projectmatig werken, en geef participatie daarin en duidelijke plek; • Brainstorm integraal voor opstellen projectplan; • Projectmatig werken; • Uren in IWP/ bewonersinitiatief; • Beter inzicht in taken/werkveld collega's; <p>Wie doet mee in project – Inhoudelijk, verschillende rol(len);</p> <ul style="list-style-type: none"> • Verwachtingsmanagement – intern, extern; • Communicatie vanaf het begin erbij betrekken. <ul style="list-style-type: none"> - Verbreden kennis/kunde voor communicatie traject en – wijze. - Afstemming welke middelen, welke doelgroep. 	Is overgenomen.	Gereed. Al blijft aandacht voor alle aspecten broodnodig.
<p>Inventariseren welke communicatie instrumenten er zijn en bepalen welke wanneer moeten worden ingezet. Diverse instrumenten inzetten is niet per definitie noodzakelijk. Betrekt Communicatie om een communicatieplan te maken</p>	Met het team Communicatie wordt afgestemd dat er in de projectplannen en communicatieplan is opgenomen.	Q2 2017
<p>Evaluatie: Evalueren intern, extern; Evaluatie standaard in Projectplan opnemen.</p>	Dit is opgenomen in de werkwijze van de projectteams. via presentaties wordt geëvalueerd.	Gereed

Organisatie en formatie

Organisatie en formatie

Ontwikkelingen, zoals de samenwerking op het gebied van bedrijfsvoering met Rheden en Arnhem in De Connectie, de transformatie sociaal domein, integraal beheer openbare ruimte en doorontwikkeling naar een regiegemeente vragen om nader onderzoek naar benodigde competenties en vaardigheden van de medewerkers. Binnen team BOR is het onderzoek naar gewenste inrichting, de benodigde ontwikkeling van medewerkers en het behalen van de taakstelling in 2016 zo goed als afgerond. Het onderzoek binnen het sociaal domein is nog in volle gang.

De formatieontwikkeling van 1-1-2016 naar 1-1-2017 is weergegeven in de volgende tabel:

Formatie in fte en bedragen	Fte's	Toelichting	Budget formatie
Formatie per 31.12.15	201,23		12.233.949
Taakstellingen			
Niet invullen vacature begraafplaatsen	-1,00	Vakman/ voorman	-44.500
Niet invullen vacature vastgoed	-1,00	Vakman/ voorman	-46.000
Niet invullen vacature BOR	-1,00	Vakman/ voorman	-46.000
Taakstelling manager	-0,62	Manager	-67.847
Taakstelling directiesecretaris	-0,28	Directiesecretaris	-27.660
Taakstelling team BOR	-5,00	Diverse functies	-246.000
	-8,90		-478.007
Overige mutaties			
Formatieuitbreiding dekking GRP	1,70	Mw en projectleider riolering en water	117.788
Formatieuitbreiding sociaal domein	12,17	Diverse functies	783.573
Overige aanpassingen	0	Diverse mutaties	-10.826
	13,87		890.535
Formatie per 31-12-16	206,20	Subtelling in euro's	12.646.477
Mutaties per 01-01-2017			
Gedeeltelijk niet invullen functies	-1,20	Taakstelling nog in te vullen	-68.929
Totaal formatie per 01-01-2017	205,00		12.577.548
Specificatie taakstelling nog in te vullen			
Openstaande taakstelling p-budget			68.929

Programma dienstverlening

Van programma naar uitgangspunten dienstverlening

Om de gemeentelijke dienstverlening aan te passen aan de eisen van deze tijd hadden we tot 2016 een Programma Dienstverlening. Vanaf 2016 continueren we deze activiteiten vanuit de lijn waarbij de oorspronkelijke uitgangspunten van het programma leidend blijven.

Deze uitgangspunten zijn:

1. Het realiseren van één ingang voor contacten, die eerstelijns klantvragen voor 80% in het eerste contact, direct goed afhandelt.
2. Het uitbreiden en optimaliseren van de 'één bron'-gedachte: één bron voor alle gemeentelijke productinformatie.

3. Verbeteren van de (dienstverlenings-) processen en kwaliteitsborging.
4. Aandacht richten op gewenste cultuurveranderingen die bovengenoemde doelen ondersteunen.

Organisatiebreed worden initiatieven ontplooid om de dienstverlening te verbeteren. Dit betreft deels activiteiten met een hoge impact op de dienstverlening en de gehele organisatie. Het effect is vaak van invloed op meerdere teams. Voorbeelden hiervan zijn digitaal zaakgericht werken, toptaken website, digitale afhandeling van producten en het creëren van één fysieke ingang met inbegrip van de verbouwing centrale hal. Specifieke ontwikkelingen worden bij de desbetreffende producten vermeld.

Informatie- en communicatietechnologie (ICT)

ICT neemt een belangrijke rol in bij het realiseren van de basisinfrastructuur voor de e-overheid en daarmee ook voor de bedrijfsvoering van de gemeente. De complexiteit van systemen neemt toe en de ontwikkelingen volgen elkaar snel op. Dit vraagt om een robuuste maar ook flexibele ICT organisatie. Maar het kostenaspect mag ook niet uit het oog verloren worden. Om dit dilemma te kunnen oplossen is gekozen voor samenwerking met Arnhem en Rheden in de uitvoeringsorganisatie De Connectie.

Het stelsel van basisregistraties blijft in ontwikkeling. Dit betekent een uitbreiding van wettelijke taken voor de gemeente en een vergroting van de verantwoordelijkheid van de gemeente voor het (digitaal) verstrekken van juiste informatie. Het implementeren van (nieuwe) basisregistraties en het hernieuwd verdelen van taken binnen de organisatie is een belangrijke activiteit voor 2016. De Basisregistratie Kadaster (BRK) is in 2016 geïmplementeerd. De aansluiting op de Landelijke Voorziening Woz (LV Woz) is grotendeels voorbereid in 2016 en zal in 2017 gerealiseerd worden.

Vanuit de bedrijfsvoering wordt continue gereageerd op wettelijke of maatschappelijke veranderingen. Dit vertaalt zich naar een behoefte aan nieuwe en/of aangepaste informatiesystemen. Aangepaste of nieuwe software moet hiervoor op een verantwoorde wijze worden geplaatst en geïntegreerd met de bestaande informatiesystemen. Deze taak wordt uitgevoerd door onze functioneel beheerders in samenwerking met De Connectie.

Informatiebeheer

Zaakgericht werken

Het informatiebeheer is gericht op de goede en geordende staat van archiefbescheiden (zowel analoog als digitaal). Daaronder wordt verstaan het:

- duurzaam toegankelijk maken en houden van (documentaire) informatie;
- (archief)beheer: tijdige vernietiging en juiste bewaring en overbrenging naar de archiefbewaarplaats (Gelders Archief).

Een goede integratie van documentair informatiebeheer in de bedrijfs- en werkprocessen is daarbij een voorwaarde. In toenemende mate worden de werkprocessen beschreven en wordt vastgelegd welke documenten bewaard en gearhiveerd moeten worden. Invoering van het zaakgericht werken heeft daar een goede bijdrage aan geleverd voor de externe (dienstverlenende) werkprocessen. In 2016 zijn alle interne werkprocessen opgepakt en "uitgerold" in het zaakstelsel. Daarmee is een stevige basis gelegd voor een duurzaam toegankelijk maken en houden van (digitale) documentaire informatie.

Kwaliteitssysteem

In 2010 is de nieuwe Archiefregeling in werking getreden. Deze schrijft voor dat de zorgdrager (wij als college) voldoet aan toetsbare eisen van een door hem toe te passen kwaliteitssysteem. In 2016 is overgegaan op de landelijk ontwikkelde Kritieke Prestatie Indicatoren (KPI's) die zijn opgesteld door de VNG. Deze KPI's zijn in eerste instantie ontwikkeld als verantwoordingsinstrument. Door beantwoording van de bij de archief KPI's behorende vragen (checklist) blijkt of aan de eisen van wet- en regelgeving wordt voldaan. Bij een kwaliteitssysteem is het tevens van belang dat er (archief)beleid kaders, procedures e.d. zijn. Gebruikmaking van de KPI's wordt gezien als een eerste stap naar een kwaliteitssysteem. Naar aanleiding van de in 2016 uitgebrachte KPI-rapportage is besloten een (archief)kwaliteitssysteem te ontwikkelen samen met de gemeenten die gaan samenwerken in De Connectie.

Hybride archivering

De digitalisering van het archief verloopt fasegewijs. Het archief verkeert in een overgangsfase van analoog naar digitaal. Er moet een betere beheerstructuur worden gerealiseerd voor de digitale documenten en daarmee het digitale archief. Gedeeltelijk is dit vorm gegeven door invoering van zaakgericht werken. De externe (dienstverlenende) werkprocessen zijn reeds digitaal. In 2016 zijn de interne werkprocessen "uitgerold" in ons zaakstelsel en werkt onze organisatie volledig digitaal.

Nu dit is gerealiseerd wordt in gezamenlijkheid (De Connectie) toegewerkt naar een "vervangingsbesluit". Daarmee vervalt de verplichting om de nog aanwezige analoge documenten uit de werkprocessen langer separaat op te slaan. Hybride archivering zal dan tot het verleden behoren.

Pandenarchief

Op grond van artikel 12, eerste lid, van de Archiefwet 1995 moeten archiefbescheiden, die ouder zijn dan twintig jaar en voor permanente bewaring in aanmerking komen, naar een archiefbewaarplaats worden overgebracht. Overbrenging moet in ons geval plaatsvinden naar het Gelders Archief (GA).

Ons huidige Pandenarchief bevat archiefbescheiden over de periode 1945 (incidenteel eerder) tot heden. Om praktische gebruiksredenen (vragen burgers, geen opslagruimte GA en intern gebruik) heeft in de afgelopen jaren geen overbrenging van dit archief plaatsgevonden. Dit in tegenstelling tot andere delen van het archief die wél zijn overgedragen aan het GA. In mei is een start gemaakt met de digitalisering van ons pandenarchief. De doorlooptijd van dit project vergt ongeveer een jaar. Eind 2016 was dit project voor de helft gerealiseerd. Met het GA stemmen we de overbrenging verder af.

Paragraaf 6 Verbonden partijen

De gemeente heeft een groot aantal publieke taken die verschillend van aard en omvang zijn. Voor een optimale uitvoering worden sommige van deze taken gemeenschappelijk met andere (regio) partijen uitgevoerd. Dit is vaak efficiënter, effectiever, er is meer expertise en een grotere bestuurlijke kracht. Met deze partijen treft onze gemeente gemeenschappelijke regelingen of neemt deel in naamloze of besloten vennootschappen. Dit zijn de verbonden partijen. Per verbonden partij is weergegeven wat voor een soort verbonden partij het betreft.

Het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) geeft - toegespitst op de gemeente - als definitie: "een verbonden partij is een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin de gemeente een bestuurlijk én een financieel belang heeft". Een financieel belang is een aan de verbonden partij ter beschikking gesteld bedrag dat niet verhaalbaar is indien de verbonden partij failliet gaat onderscheidenlijk het bedrag waarvoor aansprakelijkheid bestaat indien de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt. Bestuurlijk belang is zeggenschap, hetzij uit hoofde van vertegenwoordiging in het bestuur hetzij uit hoofde van stemrecht.

Als een van deze belangen ontbreekt, dan kan nog steeds worden gesproken van een relatie met zo'n partij, maar die is dan niet als verbonden partij te beschouwen.

Op grond van het BBV rust op het college de verplichting in het kader van de begrotingscyclus in te gaan op de verbonden partijen. Dit vloeit logischerwijs voort uit de bestuurlijke, beleidsmatige en/of financiële belangen met de risico's van dien.

De nieuwe BBV vraagt een ordening wat wij over onze verbonden partijen in de programma's en paragrafen verantwoorden. In de paragraaf geven wij per verbonden partij aan hoe de verbonden partij bijdraagt aan het betreffende programma. Daarmee voldoen we aan de BBV.

In het vervolg van deze paragraaf gaan wij eerst in op onze visie en werkwijze ten aanzien van verbonden partijen. Vervolgens zullen wij per verbonden partij nadere informatie verstrekken op basis van het BBV en de financiële verordening. De onder "Bijdrage aan programma(s)" genoemde programma's, betreffen de programma's in de indeling die met ingang van de Begroting 2015 wordt gehanteerd.

Visie en werkwijze

In september 2014 heeft u de Notitie (intergemeentelijke) samenwerking georganiseerd vastgesteld als onderdeel van de besturingsfilosofie. In deze notitie is het volgende basisbeginsel voor samenwerking geformuleerd:

"Door krachten te bundelen met andere partijen kan Renkum duurzaam zelfstandig blijven en voldoende bestuurskracht genereren voor de toekomstige bestuurlijke uitdagingen. Deze krachtenbundeling kan plaatsvinden in diverse vormen van samenwerking met als streven een positieve bijdrage te leveren aan de samenleving vanuit ieders eigen kracht."

Daarbij is vastgesteld dat wij vijf fasen doorlopen bij het aangaan van een samenwerkingsorganisatie. Per fase is aangeduid hoe de rolverdeling tussen raad en college ligt.

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland Midden (VGGM)	
Doel	Behartiging van de belangen op het gebied van hulpverlening bij ongevallen en rampen, openbare veiligheid en volksgezondheid
Rechtsvorm	gemeenschappelijke regeling
Opgericht	3 maart 2011 (gewijzigd bij raadsbesluit nr. 9)
Vestigingsplaats	Arnhem
Partijen	16 gemeenten in het gebied Midden Gelderland incl. regio West-Veluwe Vallei of Foodvalley
Belang gemeente	Renkum heeft in het AB één stem, net als de andere deelnemers. Besluiten betreffende de begrotingen en de jaarrekeningen worden genomen op basis van gewogen stemrecht.
Vertegenwoordiging	Burgemeester en wethouder mw. H.J. van den Berg hebben zitting in Algemeen bestuur (= regionaal college hulpverlening). De bestuurscommissie veiligheid en gezondheid kent grotendeels dezelfde samenstelling als het AB. De burgemeester en de portefeuillehouder zijn in hun kwaliteit van leden van het algemeen bestuur ook lid van deze bestuurscommissie
Missie en visie	Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden zet op efficiënte wijze haar middelen in voor een optimale waarborging van de kwaliteit van het leven, in casu de veiligheid en de gezondheid, van de inwoners van het verzorgingsgebied. De dienst is dé wettelijk aangewezen hulpverleningsorganisatie op het terrein van brandweer, volksgezondheid en rampen
Bijdrage aan programma(s)	Programma 1 - maatschappelijke participatie, inkomen & zorg Programma 4 – veiligheid
Beleidsinformatie	
<p>VGGM zorgt voor de gecoördineerde uitvoering van werkzaamheden wat betreft het voorkomen, beperken en bestrijden van brand, het beperken van brandgevaar, het voorkomen en beperken en bestrijden van gevaar voor mensen en dieren bij ongevallen anders dan bij brand, het beperken en bestrijden van rampen, het organiseren en coördineren van ambulance-hulpverlening, het bevorderen van een goede hulpverlening bij ongevallen en rampen, het bevorderen van de totstandkoming van collectieve preventie (volksgezondheid) en de continuïteit daarvan, de afstemming tussen preventieve en curatieve gezondheidszorg, de uitvoering van collectieve preventie betreffende infectieziekten en ter zake van de gezondheidsrisico's voor jeugdigen.</p>	
Beleidsontwikkelingen en beleidsombuigingen met significante financiële relevantie	
<p><u>Wet Veiligheidsregio's</u> Met de komst van de Wet Veiligheidsregio's wordt het gemeentelijk rampenplan vervangen door een regionaal crisisplan. Hierin wordt in samenhang de regionale crisisorganisatie beschreven. In 2013 is het regionale crisisplan ingevoerd. De regionale crisisorganisatie is ingericht en actief.</p>	
<p><u>Wet Publieke Gezondheid (WPG)</u> De gemeente blijft verantwoordelijk voor de bestrijding van infectieziekten. De bestrijding van epidemieën uit de A-groep valt onder verantwoordelijkheid van het bestuur van de Veiligheidsregio.</p>	

De preventiecyclus wordt verankerd in de wet. Dit betekent dat gemeenten in hun (gezondheids)nota's concrete doelstellingen en implementatieplannen op moeten nemen, met evidencebased interventies. Tot 2016 gold een cyclus van 4 jaar voor de beleidsnota's. Deze frequentie is door het ministerie losgelaten. Zij publiceren daarvoor in de plaats een beleidsbrief. Dit heeft ook gevolgen voor lokale nota's die dan de frequentie en vorm van het ministerie (kunnen) volgen. Onze gemeente heeft daartoe de regionale nota als basis voor de lokale uitvoering vastgesteld. De gemeentelijke taken behelzen ook preventieve ouderengezondheidszorg, psycho-sociale hulpverlening bij ongevallen en rampen en prenatale voorlichting. Bij gezondheid (Wpg en JGZ) dat vanaf 2016 de VGGM voor de hele jeugdgezondheidszorg (-9-18 jaar) zorgdraagt.

Veilig Thuis

Veilig Thuis is het meldpunt voor kindermishandeling en huiselijk geweld. Zij voeren triage uit op de melding en dragen zorg voor de inzet van hulp en ondersteuning, geven opdracht voor een onderzoek door de Raad van de Kinderbescherming of schalen af naar gemeenten, zodat het sociaal team hulp en ondersteuning kan inzetten. Vanaf 1 april 2017 (naar verwachting) maakt VT onderdeel uit van de VGGM in de vorm van een stichting.

Tijdelijke wet ambulanceZorg

Op dit moment is de Wet van 26 april 2012, houdende tijdelijke bepalingen over de ambulancezorg (Tijdelijke wet ambulancezorg) van kracht. De wet vervalt op 1 januari 2018.

Voor VGGM zijn in 2016 de navolgende zaken van belang:

- naleven van een meerjarenbegroting waarin een gestage krimp van het budget moet worden verwerkt;
- voldoen aan de prestatienorm m.b.t. responsetijd en aanrijdtijd.

Jeugdwet

In dit kader is een gedragswetenschapper GZ Jeugd bij de GGD ondergebracht, die verantwoordelijk is voor de verbinding tussen VGGM, Sociaal Team, onderwijs en huisartsen in het kader van triage jeugd GZ.

VIRA

De coördinatie van de Verwijs Index Regio Arnhem (VIRA), verwijspunt voor zorgmeldingen jeugd die anoniem bij elkaar worden gebracht, is tevens bij de VGGM onder gebracht.

Wet Maatschappelijke Ondersteuning

In het kader van de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015 is de directeur Publieke Gezondheid van de VGGM aangewezen als toezichthoudend ambtenaar voor zowel het calamiteitentoezicht als het kwaliteitstoezicht.

Wet Kinderopvang

De Wet Kinderopvang is in 2010 gewijzigd in de Wet Kinderopvang en kwaliteitseisen peuterspeelzalen. In deze wet is het kwaliteitskader voor de kinderopvang en peuterspeelzalen verder uitgewerkt evenals het toezicht van de gemeente daarop met de bijbehorende handhavingsmogelijkheden. De GGD (van VGGM) is de wettelijk verplichte toezichthouder.

Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (WABO)

De brandweer (VGGM) adviseert ons bij omgevingsvergunningen bouwen, (tijdelijke) omgevingsvergunningen brandveilig gebruik en gebruiksmeldingen maar ook (brandveiligheid) bij

evenementen. De brandweer controleert jaarlijks alle bedrijven met een omgevingsvergunning brandveilig gebruik of gebruiksmelding. Wij zijn verantwoordelijk voor de administratieve en juridische verwerking van de adviezen.

De rollen en verantwoordelijkheden zijn per taakonderdeel uitgewerkt in gezamenlijk vastgestelde protocollen. Via periodiek werkoverleg wordt gestuurd op kwantiteit en kwaliteit (verbetering) op openbare orde zaken te vergroten.

Financiële gegevens

Financiële ontwikkelingen en ombuigingen

De omvang van de brede doeluikering voor rampenbestrijding en crisisbeheersing (BDUR) neemt vanaf 2012 jaarlijks met 1,5% af, oplopend tot structureel 6 % vanaf 2015. Dit is een bedrag van € 74.806 in 2012 oplopend naar € 300.000 structureel.

Financiële bijdrage	2015	2016
Brandweer	€ 1.784.142	€ 1.822.822
Volksgezondheid (per inwoner)	€ 12,36	€ 12,74
JGZ (per inwoner)	€ 0,06 p.i.	€ 0,06 p.i
Kinderopvang	€ 60.000	€ 60.000

Financiële positie komende 4 jaar (alleen i.g.v. gemeenschappelijke regelingen)

Bedrag in €	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Eigen vermogen	3.273.469	6.422.011	n.v.t.*	Niet bekend	Niet bekend	Niet bekend
Vreemd vermogen	26.203.001	26.841.697	n.v.t.*	Niet bekend	Niet bekend	Niet bekend
Totaal	29.476.470	33.263.708				
Exploitatieresultaat	211.546	3.148.541	0	0	Niet bekend	Niet bekend

*in de ontwerpbegroting is alleen de geconsolideerde begroting van de exploitatie opgenomen; geen balans.

De VGGM heeft in haar ontwerpbegroting 2016 (bladzijde 24) het volgende aangegeven "het maken van een meerjarenraming heeft voor Veiligheids- en Gezondheidsregio Midden-Gelderland niet zo veel toegevoegde waarde. Dat komt omdat het budgettair kader in de verschillende financieringsstromen op jaarbasis wordt vastgesteld. Het verloop van de kosten in de verschillende domeinen wordt vervolgens op het budgettair kader afgestemd." Er zijn dus geen gegevens beschikbaar na 2016.

Beleidsmatige en financiële risico's

Gekwantificeerde risico's in relatie tot het weerstandsvermogen/ risicobeperkende maatregelen

Een groot deel van de bijdrage aan VGGM wordt bepaald door de inwonersbijdrage. Afgesproken is dat de VGGM de inwonersbijdrage incidenteel mag verhogen als het weerstandsvermogen van de VGGM onvoldoende hoog is.

Het beleid binnen de VGGM is dat alle brandweerposten functioneel gelijkwaardig aan elkaar dienen te zijn. Voor de brandweerposten Oosterbeek en Wolfheze wordt op dit moment een renovatieplan uitgewerkt om aan deze beleidsdoelstelling invulling te geven.

Risicobeheersing (toezicht, advisering en invloed)

De opsomming van beleidsmatige ontwikkelingen is onderverdeeld in twee onderdelen, te weten: wettelijke ontwikkelingen en branche ontwikkelingen. VGGM wil de verschillende kansen en risico's voor gemeenten in beeld brengen om hen zo in staat te stellen hun verantwoordelijkheden te kunnen nemen.

De beleidsmedewerkers van de Veluwe gemeenten trekken in adviserende zin gezamenlijk op.

De beleidsadviseur veiligheid en de directeur brandweer van de VGGM voeren periodiek overleg.

Ontwerp-begroting

De raad wordt in de gelegenheid gesteld zijn zienswijze te geven (d.t.v. raadscommissie), maar vanwege korte aanlevertijd van stukken lukt dat vaak niet.

Advies wordt voorbereid door zgn 'kopgroep', de financiële experts van de grote gemeenten. Renkum neemt de adviezen van deze kopgroep over.

Begroting

Wordt door het AB vastgesteld

Jaarstukken

gaan naar GS; geen rol voor de gemeenteraad

Financiële commissie adviseert aan AB

Er is geen bestuurlijke vertegenwoordiging vanuit gemeente Renkum.

De bestuurscommissie veiligheid en gezondheid adviseert aan het AB. De gemeentelijke vertegenwoordigers krijgen advies van hun beleidsmedewerkers.

Beoordeling en advies over samenwerking

De samenwerking in de veiligheidsregio is bij wet opgelegd (derhalve is uittreden geen overweging).

De beleidsdoelen moeten op efficiënte (kosteneffectieve) wijze worden gehaald. De ambtelijke advisering is daarop ingesteld.

Advies: samenwerking continueren

Permar	
Doel	Gemeenschappelijke uitvoering van taken als opgenomen in de Wet sociale werkvoorziening (Wsw)
Rechtsvorm	gemeenschappelijke regeling met een rechtspersoonlijkheid bezittend openbaar lichaam: Permar WS
Opgericht	Collegebesluit (tot wijziging) 12 oktober 2010
Vestigingsplaats	Ede
Partijen	Gemeente Scherpenzeel, Barneveld, Ede, Wageningen en Renkum
Belang gemeente	Elke deelnemer heeft in DB en AB één stem
Vertegenwoordiging	De heer Ir. E Heinrich vertegenwoordigt Renkum in het DB. Mw. A.D. Ruwhof, portefeuillehouder, vertegenwoordigt Renkum in het AB.
Missie en visie	De naam Permar omvat de missie: <u>P</u> ersonen <u>m</u> arketing. Permar vindt het belangrijk dat medewerkers hun talenten optimaal inzetten en zo mogelijk verder ontwikkelen. Permar kijkt niet naar beperkingen, maar naar mogelijkheden.
Bijdrage aan programma:	Programma 1 – maatschappelijke participatie, inkomen & zorg Programma 5 – openbare ruimte
Beleidsinformatie	
De Permar is belast met de uitvoering van de Wsw voor vijf gemeenten en biedt als zodanig werkgelegenheid. Met de start van de Participatiewet op 1 januari 2015 kunnen er geen nieuwe werknemers meer in de Wsw stromen. In juni 2016 hebben de gemeenteraden van de deelnemende gemeenten besloten om Permar WS ingaande 1 januari 2018 op te heffen. Permar WS heeft de opdracht gekregen om voor 2017 een liquidatieplan op te stellen. Het heeft geen toegevoegde waarde meer om historische cijfers of een meerjarenbegroting te vermelden van een regeling die wordt opgeheven.	

Beleidsontwikkelingen en beleidsombuigingen met significante financiële relevantie						
Na ontbinding van de gemeenschappelijke regeling in 2018 wordt Renkum rechtstreeks verantwoordelijk voor de uitvoering van de Wsw. Hiervoor is de voorbereiding in juli 2016 gestart. Het plan van aanpak en de wijze van organisatie wordt de raad voorgelegd.						
Financiële gegevens						
Financiële ontwikkelingen en ombuigingen						
Zie hierboven.						
Financiële bijdrage						
Financiële positie komende 4 jaar (alleen i.g.v. gemeenschappelijke regelingen)						
Beleidsmatige en financiële risico's						
Gekwantificeerde risico's in relatie tot het weerstandsvermogen/ risicobeperkende maatregelen						
Risico-beheersing (toezicht, advisering en invloed)						
<u>ontwerp-begroting</u> Het DB ontvangt ambtelijk advies, op basis waarvan de ontwerp-begroting wordt opgesteld. Als de ontwerp-begroting is afgerond en het DB acht het gewenst voor verzending eerst nog met de adviesgroep te overleggen, dan wordt dit overleg georganiseerd. Toezending aan gemeenteraad voor 1 mei (jaar T). Het AB stelt jaarlijks een vier-jaren meerjarenbeleidsplan op. Hierin wordt ook het financiële beleid belicht.						
<u>begroting</u> de raden van de deelnemende gemeenten kunnen voor 1 juli een "zienswijze" geven, voordat de begroting door het AB wordt vastgesteld.						
<u>jaarstukken</u> Permar legt jaarlijks verantwoording af in de vorm van managementrapportages. Buiten begroting, jaarstukken etc. om informeert het DB van de Permar de gemeenteraad eens per twee maanden door middel van een informatiebulletin. Als de omstandigheden dat vragen informeert/consulteert de portefeuillehouder tussentijds de raadscommissie (actieve informatieplicht). Overigens verplicht ook de GR daartoe (art. 13) te krijgen.						

Stadsregio Arnhem Nijmegen (in liquidatie)	
Doel	Na afronding van het besluitvormingsproces over de opheffing van de Stadsregio wordt de samenwerking op een beperkt aantal beleidsterreinen voortgezet in de vorm van een Gemeenschappelijk Orgaan wordt ingesteld. Dit is de lichtste vorm van samenwerking. Dat houdt tevens in dat de Stadsregio (in liquidatie) niet langer in dit overzicht van verbonden partijen gerepresenteerd zal worden.
Rechtsvorm	Wet gemeenschappelijke regelingen
Opgericht	2006 (als opvolger van de gemeenschappelijke regeling Regionaal Openbaar Lichaam Arnhem Nijmegen van 1995). In 2015 is de nieuwe gemeenschappelijke regeling vastgesteld.
Vestigingsplaats	
Partijen	(20) Gemeenten rondom Arnhem en Nijmegen, alsmede

	Druten als geassocieerd lid					
Belang gemeente	Besluitvorming ligt voortaan op lokaal gemeentelijk niveau. Het overleg in Stadsregioverband geldt als afstemmingsoverleg.					
Vertegenwoordiging	De vertegenwoordigers in de Stadsregio in liquidatie zijn Erik Heinrich en Jasper Verstand.					
Missie en Visie	Gemeenten in het samenwerkingsverband blijven zich inzetten voor een aantrekkelijke, goed bereikbare en internationaal concurrerende regio. Een regio die aantrekkelijk is voor inwoners en waar bedrijven en instellingen willen investeren					
Bijdrage aan programma(s)	Het afstemmingsoverleg zal tenminste betrekking hebben op onderwerpen in de sfeer van wonen, economie en mobiliteit.					
Beleidsinformatie						
Na het besluit tot opheffing van de Stadsregio is genomen is de Stadsregio in liquidatie. Het nieuw ingestelde afstemmingsoverleg (GO) richt zich primair, maar niet per se uitsluitend op de beleidsterreinen wonen, mobiliteit en economie. Als gevolg van de liquidatie van de Stadsregio is er alleen nog sprake van een financieel belang. Besluiten worden lokaal genomen. Dat betekent dat de Stadsregio in liquidatie niet langer een verbonden partij is en om die reden dus voortaan in paragraaf zes niet meer zal voorkomen.						
Beleidsontwikkelingen en beleidsombuigingen met significante financiële relevantie						
Als speerpunten geldt de versterking van het beeld van een regio, die één economisch geheel vormt en het versterken van de concurrentiepositie van de regio. Ook de bereikbaarheid is daarbij belangrijk. Dat is de reden waarom is gekozen voor het construct van de Triple Helix. In deze samenwerking worden doelen gerealiseerd door middel van een strategische uitvoeringsagenda die zal worden uitgewerkt in concrete projecten. In de Stichting Economic Board regio Arnhem-Nijmegen krijgt de samenwerking tussen overheden, bedrijfsleven en kennisinstellingen structuur. Per inwoner is hiervoor 1 euro gereserveerd.						
Financiële gegevens						
Het nieuwe gemeenschappelijk orgaan, de nieuwe samenwerkingsvorm van de 'stadsregio gemeenten', levert een besparing op van € 50.000.						
Financiële ontwikkelingen en ombuigingen						
Afhankelijk van besluitvorming over continuering samenwerking						
Financiële bijdrage						
	2015	2016	2017			
Bijdrage per inwoner	€ 3,15					
Financiële positie komende 4 jaar (alleen i.g.v. gemeenschappelijke regelingen)						
<i>Bedrag in €</i>	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Eigen vermogen	5.857.377	2.601.800	4.442.493	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Vreemd vermogen	1.046.651	2.897.343	504.991	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Totaal	6.904.028	5.499.143	4.947.484.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Exploitatieresultaat	476.984	-1.221.618	2.290.303	0	0	0
Beleidsmatige en financiële risico's						
Gekwantificeerde risico's in relatie tot het weerstandsvermogen/ risicobeperkende maatregelen						
De liquidatie van de Stadsregio is mogelijk zonder extra financiële offers van de deelnemende gemeenten.						
Risico-beheersing (toezicht, advisering en invloed)						
n.v.t.						
Beoordeling en advies over samenwerking						
Het oprichten van een GO laat zien dat voor voortzetting van regionale samenwerking, zij het op						

een bescheidener schaal en in een lichte vorm , voldoende draagvlak bestaat.

ACV	
Doel	Het inzamelen en transporteren van huishoudelijke afvalstoffen en het exploiteren van een afvalaanbiedstation
Rechtsvorm	Naamloze vennootschap met werkmaatschappijen in de vorm van besloten vennootschappen (holdingstructuur)
Opgericht	Raadsbesluit toetreding: 31 januari 2001
Vestigingsplaats	Ede
Partijen	Gemeente Wageningen, Renkum, Ede en Veenendaal
Belang gemeente	Renkum heeft net als de andere aandeelhouders één stem in de AvA.
Vertegenwoordiging	Wethouder Heinrich vertegenwoordigt de gemeente in de algemene vergadering van aandeelhouders.
Missie en visie	Opdrachtgevende gemeenten, bedrijven en particulieren ontzorgen op het gebied van afval en reinigen en te opereren als de logische, regionale samenwerkingspartner
Bijdrage aan programma	Programma 3, milieu, klimaat & duurzaamheid
Beleidsinformatie	
De ACV houdt zich met uitvoeringszaken bezig. Afstemming tussen afvalbeleid en –uitvoering is geborgd in het periodieke overleg tussen ACV en gemeente, zowel ambtelijk als bestuurlijk.	
Beleidsontwikkelingen en beleidsombuigingen met significante financiële relevantie	
<p>Het afvalscheidingspercentage moet in 2018, op grond van het coalitieakkoord 2014-2018 (Veranderend Renkum), omhoog naar 75%. Door de landelijke overheid is ingezet op een afvalscheiding van gemiddeld maximaal 100 kg ongescheiden restafval per persoon per jaar in 2020. In 2025 daalt dit gewicht mogelijk tot 35 kg. Deze doelstelling past in wat wordt genoemd de 'circulaire economie', die erop is gericht zoveel mogelijk 'afvalstoffen' als grondstof weer in te zetten.</p> <p>In januari 2016 heeft de raad ingestemd met het afvalbeleidsplan 2016-2020. Hierin maatregelen voorgesteld om het gewenste scheidingspercentage van 75% in 2018 te behalen. Onder de noemer 'ontdek de waarde van afval' wordt zowel een financiële- als een serviceprikkel in het leven geroepen voor te verbranden restafval. Inwoners worden gefaciliteerd met 2 verschillende kliko's (gft+e en restafval). Daarnaast wijzigt de inzamelfrequentie. Hoogbouwbewoners kunnen met de milieupas terecht bij ondergrondse containers. De verwachting is dat na invoering van de nieuwe inzamelsystematiek (vanaf 1 januari 2017) het gewenste scheidingspercentage van 75% binnen handbereik is.</p> <p>In september 2015 is vooruitlopend op de nieuwe afvalinzameling begonnen met de inzameling van PMD. Naast de plastic verpakkingen mogen vanaf die datum ook drinkpakken en blik bij het plastic verpakkingsmateriaal worden aangeboden. Hiervoor is de oranje transparante zak beschikbaar gesteld. Vanaf de start van inzameling is een duidelijke toename in het aanbod meetbaar. De verwachting is dat na invoering van de nieuwe manier van inzamelen het aanbod van PMD verder toeneemt. De huidige 2-wekelijks inzamelfrequentie kan daardoor onder druk komen te staan. Het Renkumse PMD wordt bij Attero in Wijster gesorteerd.</p> <p>Landelijk is besloten dat op termijn het statiegeld kan verdwijnen. De Tweede Kamer heeft medio 2015 aanvullende prestatie-eisen gesteld aan de producenten, alvorens tot eventuele afschaffing over te gaan. Tot op heden is nog niet voldaan aan de gestelde prestatie-eisen. Voorlopig is van</p>	

een afschaffing van statiegeld dan ook nog geen sprake. Dit mede onder druk van de publieke opinie.					
Financiële gegevens					
Financiële ontwikkelingen en ombuigingen					
Financiële bijdrage					
	2015			2016	
Uitgekeerd dividend	€ 51.210			€ 51.210 (naar verwachting)	
Kosten afvalinzameling ca.	€ 3.131.919			€ 3.148.492 (begroting)	
Financiële positie komende 4 jaar (alleen i.g.v. gemeenschappelijke regelingen)					
Beleidsmatige en financiële risico's					
<i>Bedrag in €</i>	2014	2015	2016		
Eigen vermogen	10.353.000	11.288.000	nog niet voorhanden		
Vreemd vermogen	22.555.000	22.167.000	idem.		
Totaal (geconsolideerd)	32.908.000	33.455.000	idem.		
Exploitatieresultaat	430.000	1.286.000	idem.		
Gekwantificeerde risico's in relatie tot het weerstandsvermogen/ risicobeperkende maatregelen					
<p>De oude zgn. 'prioriteitsaandelen' , waarvan Renkum, Wageningen en Ede er aanvankelijk één hadden en waaraan het stemrecht in de AvA was gekoppeld zijn als uitvloeisel van de toetreding van Veenendaal vervallen. Met de toetreding van Veenendaal zijn de aandelen gesplitst (nominaal € 1,-), en tevens zijn de prioriteitsaandelen omgezet in gewone aandelen. Vervolgens is in artikel 32 van de Statuten bepaald dat alle cruciale besluiten in de AvA slechts genomen kunnen worden met algemene stemmen (unanimiteit). Elke gemeente/ aandeelhouder heeft dus één stem.</p> <p>Afhankelijk van het bedrijfsresultaat en de bestemming die aan de winst wordt gegeven, ontvangt de gemeente jaarlijks dividend. De solvabiliteit voldoet aan het gestelde criterium (30 procent), reden waarom in 2010 en 2011 (zelfs extra) dividend kon worden uitgekeerd.</p>					
Risico-beheersing (toezicht, advisering en invloed)					
<p>De aandeelhoudende gemeenten hebben periodiek overleg met de controller van de ACV. In dit overleg worden de begrotingen, jaarstukken etc. besproken. De portefeuillehouder wordt met de adviezen van de financiële consultants/ controllers gevoed.</p> <p>Daarnaast is er twee keer peer jaar overleg met de commissaris (door Renkum en Wageningen gekozen).</p>					
Beoordeling en advies over samenwerking					
<p>De ACV is een goed functionerend en renderend bedrijf, getuige de jaarlijks uitkering van een behoorlijk dividend. Deze uitkering staat echter onder druk door een mogelijke invoering van Vennootschapsbelasting voor uitvoerders van overheidstaken.</p> <p>Advies: aandeelhouderschap continueren</p>					

Gelders Archief					
Doel	Het beheren van (oude) archiefbescheiden en collecties				
Rechtsvorm	gemeenschappelijke regeling (Regeling Regionaal Historisch Centrum "Gelders Archief")				
Opgericht	Raadsbesluit toetreding: 5 maart 2002				
Vestigingsplaats	Arnhem				
Partijen	Gemeente Arnhem, Renkum, Rheden, Rozendaal en het Rijksarchief Gelderland.				
Belang gemeente	Renkum heeft één stem in het AB				
Vertegenwoordiging	Burgemeester H.L.M. Bloemen vertegenwoordigt behalve Renkum ook Rheden en Rozendaal in het algemeen en het dagelijks bestuur, dat om redenen van vermindering van bestuurlijke last uit dezelfde personen bestaat.				
Missie en visie	Het Gelders Archief is een betrouwbare partner voor het beheren van de collecties (zowel fysiek als digitaal) van en voor zijn publieke en particuliere relaties. Door optimalisering van de toegankelijkheid van de collectie, draagt het bij aan een transparante overheid en aan kennisverspreiding over het verleden van Gelderland.				
Bijdrage aan programma:	Programma 7 – Inwoner, bestuur en organisatie				
Beleidsinformatie					
GA beheert archiefbescheiden ouder dan twintig jaar. GA fungeert als inspecteur van onze archieven en controleert of wij op de juiste wijze met documenten (digitaal en fysiek) omgaan en of de bewaaromstandigheden (fysiek kelder en digitaal met software) goed zijn.					
Beleidsontwikkelingen en beleidsombuigingen met significante financiële relevantie					
Het GA heeft te maken met een verregaande digitalisering. Voor het optimaal kunnen bedienen van de klanten zijn extra investeringen noodzakelijk. Daarnaast wordt door het GA deelgenomen aan de landelijke ontwikkelingen voor de inrichting van een E-depot. Deze ontwikkeling is onvermijdbaar. Aanvullende financiering daarvoor is nodig.					
Financiële gegevens					
Financiële ontwikkelingen en ombuigingen					
Door de economische situatie is het mogelijk dat bezuinigingen vanuit de rijksoverheid of deelnemende gemeenten van invloed zijn op de financiële situatie.					
Financiële bijdrage					
	2015	2016			
Bijdrage	€ 156.686	€ 158.378			
Financiële positie komende 4 jaar (alleen i.g.v. gemeenschappelijke regelingen)					
	2016	2017	2018	2019	2020
Eigen vermogen	600	600	600	600	600
Vreemd vermogen	19.500	19.200	18.900	18.500	18.100
Totaal	20.100	19.800	19.500	19.100	18.700
Exploitatieresultaat	0	0	0	0	0
Beleidsmatige en financiële risico's					
Gekwantificeerde risico's in relatie tot het weerstandsvermogen/ risicobeperkende maatregelen					
Vanaf de oprichting had het GA jaarlijks een structureel tekort. Sinds 2013 boekt GA een positief bedrijfsresultaat op basis van de structurele lumpsum en inkomsten.					
Vanaf 2013 wordt er - gelet op dit positieve resultaat- gewerkt aan de opbouw van het weerstandsvermogen.					

Risico-beheersing (toezicht, advisering en invloed)	
<u>ontwerp-begroting</u> Het DB stelt voor 1 mei (jaar T) de ontwerp begroting vast.	
<u>Begroting</u> het AB stelt voor 1 juli (jaar T) de begroting vast	
<u>jaarstukken</u> AB stuurt gemeenteraad voor 1 juli (jaar T+1) financieel verslag toe, incl. verklaring accountant; college neemt bijdrage op in eigen ontwerp- begroting.	
Het DB brengt jaarlijks voor 1 april een financieel verslag uit (inclusief accountantsverklaring als bedoeld in art. 393 van Boek 2 van het BW). De gemeenteraad heeft het college gemachtigd namens hem te reageren op de ontwerp-begroting (vanwege de beperkte reactietijd).	
Beoordeling en advies over samenwerking	
Het Gelders Archief (GA) is belast met een deel van de beheerstaken. Eén van de belangrijkste taken is het beheeren van de blijvend te bewaren archiefbescheiden in de door het GA aangewezen archiefbewaarpplaats(en). Daarnaast heeft het GA een toezichthoudende en adviserende rol ten aanzien van de overige (vernietigbare) archiefbescheiden. Dit toezicht wordt uitgevoerd door de archivaris (de directeur van het GA). De archivaris houdt als het ware toezicht op het dagelijks (archief)beheer door de teamleiders en het Team ICT & Informatiebeheer. De archivaris voert daartoe jaarlijks controles uit op belangrijke archiefonderdelen en rapporteert hierover aan het college.	
Advies: samenwerking continueren	

Euregio Rijn Waal	
Doel	Op basis van grensoverschrijdende samenwerking streven naar een sterke economische, sociale en maatschappelijke positie van de Euregio Rijn-Waal. Daarbij richt de Euregio zich op de volgende werkvelden: <ul style="list-style-type: none"> - Grensoverschrijdende ruimtelijke ordening en verbetering van de grensoverschrijdende infrastructuur. - Grensoverschrijdend toerisme en samenwerking binnen het MKB en technologieoverdracht. - Landbouw, plattelandsontwikkeling, milieubescherming. - Kwalificering en arbeidsmarkt. Ontwikkeling van een geïntegreerde arbeidsmarkt, samenwerking op het gebied van beroepsopleiding. - Communicatie tussen burgers en overheid, samenwerking tussen sociale- en medische zorginstellingen. De regeling is een instrument om door middel van overleg en samenwerking
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling op basis van een internationale overeenkomst met een rechtspersoonlijkheid bezittend openbaar lichaam: Euregio Rijn Waal
Opgericht	Renkum is toegetreden bij raadsbesluit van 27 januari 2010
Vestigingsplaats	Kleve
Partijen	Deelnemers zijn Nederlandse en Duitse gemeenten, Kamer van Koophandel Centraal Gelderland, regionale overheden en overige publiekrechtelijke lichamen in het grensgebied rondom de Rijn, de Waal en de Maas
Belang gemeente	Renkum heeft 3 stemmen in de Eurregioraad

Vertegenwoordiging	Wethouder Heinrich en twee raadsleden vertegenwoordigen Renkum in het algemeen bestuur van de Euregio, de Euregioraad				
Missie en visie					
Bijdrage aan programma	Divers				
Beleidsinformatie					
De structuurfondsen vormen een van de hoofdpunten van de Europese begroting. Voor de periode 2014-2020 is doelstelling 2 de "bevordering van de regionale ontwikkeling ter bevordering van de concurrentiekracht" en doelstelling 3 "de Europese territoriale samenwerking" voor Renkum van belang. Uit een door de EU- commissie gemaakte analyse van de EU- begroting blijkt dat de doelstelling van Europese samenwerking overleind blijft , maar ook dat de projecten meer resultaatgericht moeten zijn. De Euregio volgt deze ontwikkelingen op de voet.					
Beleidsontwikkelingen en beleidsombuigingen met significante financiële relevantie					
n.v.t.					
Financiële gegevens					
Financiële ontwikkelingen en ombuigingen					
n.v.t.					
Financiële bijdrage					
	2015	2016	2017		
Bijdrage	€ 8.100	€ 8.100	€ 8.100		
Financiële positie komende 4 jaar (alleen i.g.v. gemeenschappelijke regelingen)					
	2014	2015	2016	2017	2018
Eigen vermogen		1.315.031			
Vreemd vermogen		2.627.691			
Totaal					
Exploitatieresultaat		1362			
Beleidsmatige en financiële risico's					
Gekwantificeerde risico's in relatie tot het weerstandsvermogen/ risicobeperkende maatregelen					
Risico-beheersing (toezicht, advisering en invloed)					
Stukken in het kader van de begrotingscyclus worden de gemeenten toegestuurd. De Euregio-raad neemt daarover besluiten.					
De gemeente ontvangt de jaarverslagen van de Euregio					
Beoordeling en advies over samenwerking					
In 2016 heeft Renkum 63.750 euro voor het E-bus 2020 IMC project ontvangen. Dat is weliswaar een bescheiden bedrag , waarvoor een laadplein(tje) zal worden gerealiseerd. Het bijzondere daaraan is dat de stroom wordt afgetapt van de trolleylijn, wat betekent dat accu's relatief snel worden geladen.					
Daarnaast is een project in voorbereiding op het gebied van biodiversiteit. Dat zal operationeel zijn 2017.					
Deze voorbeelden laten zien dat samenwerken in Euroregionaal verband vruchten afwerpt.					

BNG Bank	
Doel	De BNG voorziet in zo goedkoop mogelijke financiële dienstverlening en biedt zo toegevoegde waarde aan haar aandeelhouders en de Nederlandse publieke sector. De BNG is de 'bankier ten dienste van overheden', zoals gemeenten, provincies,

	gemeenschappelijke regelingen, politieregio's en met overheden verbonden instellingen en bedrijven op het terrein van volkshuisvesting, openbaar nut, onderwijs en gezondheidszorg.		
Rechtsvorm	naamloze vennootschap		
Opgericht	1914		
Vestigingsplaats	Den Haag		
Partijen	Gemeenten, provincies, Staat der Nederlanden, waterschappen en andere openbare lichamen		
Belang gemeente	0,16 % (89.739 van totaal 55.690.720 aandelen)		
Vertegenwoordiging	Wethouder Heinrich vertegenwoordigt de gemeente in de algemene vergadering van aandeelhouders.		
Missie en visie	BNG is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang.		
Beleidsinformatie			
<p>BNG Bank is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. De bank draagt duurzaam bij aan het laag houden van de kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger.</p> <p><i>Toelichting: het eigenaarschap van gemeenten, provincies en de Staat, alsmede het door de statuten beperkte werkterrein van de bank, bieden financiers het vertrouwen dat het risico van kredietverlening aan dit instituut zeer beperkt is. BNG Bank bundelt de uiteenlopende vraag van klanten tot een beroep op de financiële markten dat aansluit op de behoefte van beleggers wat betreft volume, liquiditeit en looptijd. Door de combinatie van beide elementen heeft de bank een uitstekende toegang tot financieringsmiddelen tegen zeer scherpe prijzen, die weer worden doorgegeven aan decentrale overheden en aan instellingen voor het maatschappelijk belang. Dat leidt voor de burger uiteindelijk tot lagere kosten voor tal van voorzieningen.</i></p> <p>De aandeelhouders hebben zeggenschap in BNG Bank via het stemrecht op de aandelen die zij bezitten (een stem per aandeel van EUR 2,50).</p>			
Beleidsontwikkelingen en beleidsombuigingen met significante financiële relevantie			
<p>Gedurende het begrotingsjaar hebben zich geen veranderingen voorgedaan in de belangen van aandeelhouders in BNG Bank. (Hierbij is het gevolg van een eventuele gemeentelijke samenvoeging buiten beschouwing gelaten.) Gelet op de wijze waarop BNG Bank het openbaar belang behartigt, zien wij ons aandelenbezit in BNG Bank als een duurzame belegging.</p>			
Financiële gegevens			
Financiële ontwikkelingen en ombuigingen			
<p>Over 2015 realiseerde BNG Bank een nettowinst na belastingen van EUR 226 miljoen (2014: EUR 126 miljoen).</p> <p>De omvang van nieuw verstrekte langlopende leningen ligt in 2016 naar verwachting in lijn met die van het voorgaande jaar. Mede onder invloed van aanhoudende lage lange rentetarieven en de terughoudende rentepositie van de bank zal het renteresultaat in 2016 naar verwachting lager uitkomen dan over het verslagjaar. Het resultaat financiële transacties zal ook in de nabije toekomst gevoelig blijven voor politieke, economische en monetaire ontwikkelingen.</p> <p>Gezien de aanhoudende onzekerheden acht de bank het niet verantwoord een uitspraak te doen over de verwachte nettowinst 2016.</p>			
Financiële bijdrage			
<i>Bedragen in €</i>	2014	2015	2016
Uitgekeerd dividend	€ 1,27 per aandeel (dividend over 2013)	€ 0,57 per aandeel (dividend over 2014)	€ 1,02 per aandeel (dividend over 2015)

Financiële positie komende 4 jaar (alleen i.g.v. gemeenschappelijke regelingen)						
<i>Bedragen x €1 mln</i>	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Eigen vermogen	3.582	4.163	nb	nb	nb	nb
Vreemd vermogen	149.891	145.317	nb	nb	nb	nb
Totaal	153.473	149.480	nb	nb	nb	nb
Exploitatieresultaat	126	226	nb	nb	nb	nb
Beleidsmatige en financiële risico's						
Gekwantificeerde risico's in relatie tot het weerstandsvermogen/ risicobeperkende maatregelen						
De gemeente heeft 89.739 aandelen, destijds aangekocht voor (omgerekend) € 2,50. BNG keert jaarlijks dividend uit.						
Het door BNG Bank uitgegeven schuldpapier heeft de hoogst mogelijke credit rating van Moody's (Aaa) en Standard & Poor's (AAA) en een rating AA+ van Fitch. BNG Bank behoort daarmee tot de meest kredietwaardige banken ter wereld.						
Risico-beheersing (toezicht, advisering en invloed)						
Jaarlijks ontvangt de gemeente de jaarrekening, het jaarverslag en eventueel andere ter zake zijnde voorstellen van de BNG ter vaststelling in de algemene vergadering van aandeelhouders.						
Toezicht en beoordeling						
BNG keert jaarlijks een behoorlijk dividend uit. Er is geen reden de aandelen te verkopen.						
Advies: aandeelhouderschap continueren						

nb = deze gegevens zijn niet bekend

Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG)		
Doel	De VNG is een vereniging die de belangen behartigt van de gemeenten in het hele proces van besluitvorming bij Rijk en provincies. Daarnaast heeft de VNG een adviesfunctie voor haar leden.	
Rechtsvorm	Vereniging	
Opgericht		
Vestigingsplaats	Den Haag	
Partijen	Gemeenten in Nederland (op vrijwillige basis)	
Belang gemeente	Één stem in de ledenvergadering	
Vertegenwoordiging	De gemeente oefent invloed uit via de ledenvergadering resp. ledenraadplegingen (stemrecht)	
Missie en visie	voor en door alle gemeenten	
Beleidsinformatie		
n.v.t.		
Beleidsontwikkelingen en beleidsombuigingen met significante financiële relevantie		
n.v.t.		
Financiële gegevens		
Financiële ontwikkelingen en ombuigingen		
n.v.t.		
Financiële bijdrage		
	2016	2017
Bijdrage	€ 1,15 per inwoner	€ € 1,161 per inwoner

Financiële positie komende 4 jaar (alleen i.g.v. gemeenschappelijke regelingen)					
	2014	2015	2016	2017	2018
Eigen vermogen	64.382	63.615	nb	nb	nb
Vreemd vermogen	2.111	2.903	nb	nb	nb
Totaal	66.493	66.518	nb	nb	nb
Exploitatieresultaat	877	949	nb	nb	nb
Beleidsmatige en financiële risico's					
Gekwantificeerde risico's in relatie tot het weerstandsvermogen/ risicobeperkende maatregelen					
Risico-beheersing (toezicht, advisering en invloed)					
De VNG informeert haar leden en hun bestuurders/ medewerkers via het VNG-Magazine. Daarnaast heeft de VNG een website. Jaarlijks wordt het VNG-congres gehouden. D.m.v. ledenraadplegingen worden de gemeenten over bepaalde vraagstukken gepolst					
Beoordeling en advies over samenwerking					
Er is geen reden het lidmaatschap te beëindigen.					
Advies: lid blijven					

Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA)					
Doel	Het verminderen van kwetsbaarheid en het verbeteren van de kwaliteit van de vergunningverlening, toezicht en handhaving tegen lagere kosten (dan verhoudingsgewijs de huidige)				
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling				
Opgericht	Raadsbesluit tot toetreding 26 september 2012				
Vestigingsplaats	Arnhem				
Partijen	11 gemeenten rondom Arnhem (incl. Arnhem) en de provincie Gelderland.				
Belang gemeente	ODRA is een platvorm van bestuurlijke afstemming				
Vertegenwoordiging	Wethouder mw. A.D. Ruwhof maakt deel uit van het Algemeen Bestuur en zit mede namens Doesburg, Rheden en Rozendaal in het in het Dagelijks Bestuur.				
Missie en visie					
Bijdrage aan programma	Programma 2, ruimtelijke ontwikkeling, wonen & mobiliteit				
Beleidsinformatie					
De ODRA voert voor de gemeente Renkum taken op het gebied van de Wet milieubeheer bouwtaken en de juridische APV taken uit.					
Beleidsontwikkelingen en beleidsombuigingen met significante financiële relevantie					
Financiële gegevens					
Financiële ontwikkelingen en ombuigingen					
Financiële bijdrage					
	2015	2016	2017		
Bouwtaken	€209.735	€ 868.940	€ 838.940		
Milieutaken	€201.840	€ 198.300	€197.400		
Financiële positie komende 4 jaar (alleen i.g.v. gemeenschappelijke regelingen)					
	2015	2016	2017	2018	2019
Eigen vermogen	€1.484.000	€853.000	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Vreemd vermogen	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.

Totaal						
Exploitatieresultaat	€ 539.000	€ 58.275	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	
Beleidsmatige en financiële risico's						
Gekwantificeerde risico's in relatie tot het weerstandsvermogen/ risicobeperkende maatregelen						
De partijen zijn gezamenlijk eigenaar en opdrachtgever.						
Risico-beheersing (toezicht, advisering en invloed)						
De gemeenteraad kan ten aanzien van de ontwerpbegroting van de ODRA een zienswijze naar voren brengen bij het Dagelijks Bestuur van de ODRA. Deze zienswijze wordt, voorzien van een reactie, samen met de begroting aangeboden aan het Algemeen Bestuur van de ODRA. De wethouder van Renkum is lid van zowel het AB als het DB.						
Beoordeling en advies over samenwerking						
Nog niet van toepassing						

Doel	Bemiddelen van vraag en aanbod op gebied van informele hulp en ondersteuning door middel van website waarop inwoners en organisaties hulp kunnen vragen, aanbieden en organiseren.
Rechtsvorm	Coöperatie U.A.
Opgericht	6 september 2012
Vestigingsplaats	Breda
Partijen	Oprichters: Achmea, Bureauvijftig, CZ, Menzis, PGGM, Rabobank, Caretakers, VitaValley. Aantal leden is in vier jaar gegroeid naar meer 130. Groeiverwachting positief.
Belang gemeente	Gemeente is lid van de coöperatie.
Vertegenwoordiging	Wethouder H.J. van den Berg-van Zijl vertegenwoordigt de gemeente in de algemene ledenvergadering
Missie en visie	Elkaar helpen eenvoudiger en vanzelfsprekender maken
Bijdrage aan programma:	1
Beleidsinformatie	
Lidmaatschap van Wehelpen sluit aan op de uitgangspunten van het sociaal beleid van de gemeente zoals geformuleerd in de kadernota sociaal beleid. Het versterken van eigen verantwoordelijkheid van inwoners en versterken van buurtkracht en een veerkrachtige samenleving staat hierin centraal. Wehelpen biedt de mogelijkheid dat mensen onderling hulp kunnen vragen en hulp kunnen organiseren in hulpnetwerken. Het ondersteunt zo deze uitgangspunten.	
Beleidsontwikkelingen en beleidsombuigingen met significante financiële relevantie	
De gemeente Renkum is voorjaar 2015 lid geworden van de coöperatie Wehelpen en er is een externe procescoördinator ingehuurd voor de implementatie van Wehelpen. De inschatting is dat een periode van minimaal twee jaar nodig is om er voor te zorgen dat Wehelpen goed geïmplementeerd kan worden in de Renkumse samenleving. Ook daarna blijft bekend maken en aanjagen nodig. Via de lokale WeHelpen-website www.wehelpen.nl/renkum kunnen inwoners elkaar vinden, hulp bieden, vragen en organiseren. In het lokale aanjaagteam zitten meer dan 10 Renkumse organisaties. De wehelpen-site voorziet ook in een monitoringsinstrument waarmee maandelijks wordt bijgehouden hoeveel gebruikers, hulpvragen, hulpaanbiedingen en matches er zijn. In de gemeente Renkum biedt 1 op de 200 inwoners boven de 16 jaar hulp aan via www.wehelpen.nl/renkum . Dit is relatief gezien een van de hoogste aantallen van gemeenten in Nederland die WeHelpen actief	

promoten.						
Financiële gegevens						
Financiële ontwikkelingen en ombuigingen						
Financiële bijdrage						
		2016				
		€ 9.869 ten behoeve van lidmaatschap.				
		€ 25.000 Projectcoördinatie				
Financiële positie komende 4 jaar (alleen i.g.v. gemeenschappelijke regelingen)						
		Cijfers op basis van jaarrekening 2014 en begroting 2015 en 2016				
<i>Bedrag in € 1000</i>	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Eigen vermogen						
Vreemd vermogen						
Totaal						
Exploitatieresultaat						
Beleidsmatige en financiële risico's						
Gekwantificeerde risico's in relatie tot het weerstandsvermogen/ risicobeperkende maatregelen						
Onbekend						
Risico-beheersing (toezicht, advisering en invloed)						
ALV, Bestuur met onafhankelijk voorzitter, Raad van Advies aanwezig. De gemeente neemt uitsluitend deel aan de ALV en heeft en beoogd geen positie in het Bestuur of Raad van Advies.						

De Connectie	
Doel	<ul style="list-style-type: none"> - Doel van de Connectie is het behartigen van de sturing en beheersing van ondersteunende processen en uitvoeringstaken voor de deelnemers (gemeenten Arnhem, Renkum en Rheden), met inachtneming van de autonomie van de deelnemers. - De Connectie vermindert de kwetsbaarheid van de gemeenten op bedrijfsvoeringsgebied en vergroot de kansen voor medewerkers. Daarbij levert De Connectie minimaal dezelfde kwaliteit tegen minimaal 4 procent lagere kosten.
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling, om precies te zijn een bedrijfsvoeringsorganisatie (BVO).
Opgericht	1 maart 2016
Vestigingsplaats	Arnhem
Partijen	Gemeenten Arnhem, Renkum en Rheden
Belang gemeente	<ul style="list-style-type: none"> - De drie portefeuillehouders bedrijfsvoering vormen het bestuur van De Connectie. De leden van het bestuur hebben ieder één stem. Besluiten worden bij gewone meerderheid van stemmen genomen, met uitzondering van een aantal specifiek in de GR genoemde situaties. - Het financiële aandeel van de gemeente Renkum bedraagt, op basis van het bedrijfsplan 2017-2020 De Connectie, 10,1 procent.
Vertegenwoordiging	Wethouder Heinrich vertegenwoordigt de gemeente in het bestuur van De Connectie.
Missie en visie	De Connectie biedt bedrijfsvoeringsdiensten aan de gemeenten Arnhem, Renkum en Rheden. De Connectie doet dat op een efficiënte manier zodat de gemeenten hun primaire taken uit kunnen voeren tegen lagere kosten met behoud van kwaliteit. Wat voor de gemeenten een randvoorwaarde is, is hoofdzaak voor De Connectie. Daarbij wil De Connectie een moderne, professionele organisatie zijn: aantrekkelijk om voor en mee te werken.
Bijdrage aan programma:	Programma 7 – Inwoner, bestuur en organisatie
Beleidsinformatie	
De Connectie biedt producten en diensten op de volgende terreinen: ICT, inkoop & aanbesteding, facilitaire zaken & frontoffice, documentaire informatievoorziening (DIV), personeels- en salarisadministratie, financiële administratie, verzekeringen, belastingen, basisregistraties en secretariaat.	
Beleidsontwikkelingen en beleidsombuigingen met significante financiële relevantie	
De belangrijkste voorwaarde voor het financiële succes van De Connectie is het harmoniseren van processen, het standaardiseren van de werkwijze en verregaande digitalisering. Waar mogelijk is er bij de start van De Connectie al sprake van een geharmoniseerd aanbod van producten en diensten. In alle andere gevallen levert De Connectie op 1 juli 2017 voornamelijk hetzelfde als daags ervoor, om van daaruit naar het gewenste (geharmoniseerde) aanbod toe te werken.	
Financiële gegevens	
Financiële ontwikkelingen en ombuigingen	
De inbreng van de drie gemeenten is voor het jaar 2017 in totaal bijna €35,9 mln. De begroting is opgebouwd voor het gehele jaar 2017. Met het van start gaan van De Connectie medio 2017 zal de inbreng ongeveer de helft zijn. Met de gemeentelijke inbreng in beeld is ook direct de taakstellende opgave van De Connectie duidelijk. Immers, De Connectie staat ervoor om zo snel	

mogelijk de processen en systemen te standaardiseren en te harmoniseren om in 2020 op een kostenniveau uit te komen dat tenminste 4% lager ligt. Om het totaal financieel effect van de vorming van De Connectie in beeld te brengen, is ook het effect op de begroting van de drie gemeenten in kaart gebracht. Hier spelen drie effecten, namelijk de kosten van demand management, bedrijfsbureau en frictiekosten. Samen met het transitiebudget van €4,4 mln. moeten deze kosten worden terugverdiend binnen de Connectie. Op basis van de gegevens uit het bedrijfsplan 2017-2020 en de transitieplannen van de gemeenten is het totaal van de incidentele lasten begin 2021 terugverdiend. Voor Renkum ligt de terugverdienperiode voor de transitie- en frictiekosten naar verwachting in 2023, omdat de kosten van demand management en bedrijfsbureau relatief zwaarder doorwerken in de Renkumse begroting.

Financiële bijdrage

	2016	2017
Bijdrage	0	€3.634.000 (op basis van een volledig jaar)

Financiële positie komende 4 jaar (alleen i.g.v. gemeenschappelijke regelingen)

Hierover heeft de Connectie nog geen gegevens opgenomen in haar begroting.

Beleidsmatige en financiële risico's

Gekwantificeerde risico's in relatie tot het weerstandsvermogen / risico beperkende maatregelen

Voor het oprichten van De Connectie zijn de belangrijkste risico's inzichtelijk gemaakt. Dit betreft:

- *Kwaliteit:* De kwaliteit van de dienstverlening zal na de start van De Connectie in het begin op onderdelen afnemen. Dit is gebruikelijk bij de start van nieuwe samenwerkingen omdat er een nieuwe situatie ontstaat waaraan betrokkenen moeten wennen.
- *Kansen:* Het risico bestaat dat kansen voor de medewerkers onvoldoende kunnen worden ingevuld door beperkingen vanuit bijvoorbeeld de begroting, het door De Connectie te leveren dienstenpakket, het sociaal plan of de CAR-UWO.
- *Kosten:* Het risico bestaat dat de begrotingsdoelstellingen niet behaald worden waardoor mogelijk de gestelde besparingsdoelen niet bereikt worden, hiermee wordt specifiek bedoeld op de financiële doelstelling ICT. Een mogelijk gevolg hiervan is dat het terugverdienen van de transitiekosten evenals de besparing van 4 procent onder druk komen te staan.
- *Kwetsbaarheid:* Het risico bestaat dat doordat taken overgedragen zijn aan De Connectie kwetsbare functie binnen de gemeente ontstaan.

Voor deze risico's zijn beheersmaatregelen beschreven. Voor de eerste vier jaren is een post onvoorzien opgenomen in de Begroting van de Connectie om de eerste risico's op te vangen (€275.000 per jaar). Daar boven komen de financiële effecten bij de gemeenten terecht.

Risicobeheersing (toezicht, advisering en invloed)

Risicomanagement is een integraal onderdeel van de planning- en controlcyclus van De Connectie om risico's vroegtijdig te signaleren, deze te voorkomen dan wel te beheersen. De uitvoering van het risicomanagement is een samenspel tussen de eigenaren van De Connectie, de controlerend accountant en De Connectie zelf.

Beoordeling en advies over samenwerking

Samenwerking continueren.

BVO DRAN					
Doel	regionale samenwerking doelgroepvervoer				
Rechtsvorm	gemeenschappelijke regeling				
Opgericht	De raad heeft op 15 september 2015 ingestemd met het voornemen tot deelname in een op te richten bedrijfsvoeringsorganisatie voor het regelen van het doelgroepenvervoer en in overleg met de betreffende regiogemeenten starten met de voorbereidingen voor de oprichting hiervan				
Vestigingsplaats	Arnhem				
Partijen	19 gemeenten in de regio Arnhem Nijmegen				
Belang gemeente	gezamenlijk uitvoering geven aan het verzorgen van doelgroepenvervoer				
Vertegenwoordiging	de gemeente wordt vertegenwoordigd door de portefeuillehouder doelgroepenvervoer Hermine van den Berg				
Missie en visie					
Bijdrage aan programma:	Programma 1				
Beleidsinformatie					
In zijn vergadering van 22 februari 2017 heeft de gemeenteraad, net als drie andere raden in het gebied, besloten een zienswijze tegen de ontwerp-begroting in te dienen.					
Beleidsontwikkelingen en beleidsombuigingen met significante financiële relevantie					
Financiële gegevens					
De begroting en de meerjarenraming van DRAN 2016-2020 zijn de eerste 'financiële' documenten van de nieuwe organisatie. De begroting is wat betreft het vervoer vooral gebaseerd op de cijfers van 2015 van de rechtsvoorganger, de Stadsregio.					
Financiële ontwikkelingen en ombuigingen					
Financiële bijdrage					
	2016	2017			
Bijdrage	122.293 (sept tot en met dec)	348.054			
Financiële positie komende 4 jaar (alleen i.g.v. gemeenschappelijke regelingen)					
	2016	2017	2018	2019	2020
Eigen vermogen	4.679.305	16.306.430	23.645.376	25.570.978	24.308.836
Vreemd vermogen	4.679.305	16.306.430	23.645.376	25.570.978	24.308.836
Totaal					
Exploitatieresultaat	0	0	0	0	0

Paragraaf 7 Grondbeleid

Inhoud grondbeleid

Op 27 juni 2007 heeft de raad de nota Grondbeleid vastgesteld. Met de nota grondbeleid wordt beoogd een kader te bieden waarbinnen politiek-bestuurlijke besluiten genomen kunnen worden. Besluiten die staan in het teken van het toekennen van functies (bestemmingen) aan grond. Grondbeleid is dus een instrument om het gewenste ruimtelijk beleid te bevorderen en te realiseren.

Grondbeleid is een instrument dat naast andere kan worden ingezet om bepaalde bestemmingen te realiseren. Het blijft niet beperkt tot het via het bestemmingsplan mogelijk maken van bepaalde functies. Het kan ook leiden tot het ontwikkelen van stedenbouwkundige plannen, het verwerven van gronden en het uitgeven van kavels voor o.a. woningbouw. In de ruimtelijke ordening gaat het erom te komen tot een evenwichtige en rechtvaardige verdeling van de beschikbare ruimte over degenen die ruimte vragen ("claims" van bewoners, winkels, sociaal-culturele ruimten, bedrijven, openbaar groen etc.). Grond is schaars, dus in het toekennen van claims worden na afweging van belangen keuzes gemaakt. Het resultaat van die afweging wordt vastgelegd in het bestemmingsplan.

Voor de (her)ontwikkeling van bouwlocaties worden kosten gemaakt. Het gaat o.a. om kosten voor de verwerving van de grond - als de gemeente aankoopt - en het beheren en het uitgeven van gronden alsmede kosten voor de aanleg van wegen & pleinen, riolering, verlichting en openbaar groen en speelruimte. Deze kosten kunnen worden gedekt uit de opbrengsten die normaal gesproken uit bouwprojecten voortvloeien. Indien de gemeente het eigendom van de grond heeft, is dat mogelijk via de opbrengsten bij de gronduitgifte. Indien andere partijen echter het eigendom in handen hebben, moet de gemeente zoeken naar andere manieren om haar kosten op de zakelijk belanghebbenden bij het bouwproject te verhalen.

Grondbeleid is er mede op gericht de verdeling van de kosten en baten bij de ontwikkeling van bouwlocaties tussen de betrokken partijen te regelen. Daarover moeten tussen partijen duidelijke afspraken worden gemaakt. De Grondexploitatiewet biedt hiervoor een kader.

Wijzigingen verslagleggingsregels

Algemeen

Grondexploitaties zijn gronden die zich in het transformatieproces bevinden waarbij in bezit zijnde grond en (eventueel) aanwezige opstallen worden omgevormd naar bouwrijpe grond, met als oogmerk (opnieuw) te worden bebouwd. Er is derhalve sprake van actief grondbeleid.

Actief grondbeleid omvat alle fasen van het exploiteren van grond: van de aankoop van gronden, sloop of bouwrijp maken tot en met de uitgifte / verkoop van bouwgrond. Bij actief grondbeleid exploiteert de gemeente voor eigen rekening en risico gronden. De gemeente legt bij actief grondbeleid de publieke voorzieningen aan en kan in beginsel alle productiekosten doorberekenen in de gronduitgiftepreizen, mits de marktprijs niet wordt overschreden.

Faciliterend grondbeleid houdt in dat de gemeente het particulieren mogelijk maakt grond te exploiteren. Gemeentelijke kosten verbonden aan de desbetreffende grondexploitatie kan zij op de particuliere exploitant verhalen. De gemeente koopt dus zelf geen grond aan. De gemeente beperkt zich tot de wettelijke publieke taak. Deze taak bestaat vooral uit inspraakprocedures, het vaststellen van het bestemmingsplan en zo nodig het exploitatieplan.

Niet in exploitatie genomen (bouw)grond (NIEGG) is meestal anticiperend of strategisch aangekocht. Er is dan nog geen grondexploitatiebegroting, maar de grond past wel in gedachten (verwachtingen) over gemeentelijke bebouwinguitbreiding. Voor deze grond moet een reëel en stellig voornemen bestaan dat deze in de nabije toekomst zal worden bebouwd. Deze verwachting moet zijn gebaseerd op een raadsbesluit, gezien de budgettaire gevolgen (op middellange termijn). In dit besluit dient de raad inhoud te hebben gegeven aan ambitie en planperiode. NIEGG bevindt zich dan als het ware op de startlijn van de "vervaardigingsfase" vanwege de intenties met de grond.

Herziening BBV-verslaggevingsregels grondexploitaties m.i.v. 2016

De commissie BBV heeft de afbakening, definiëring en verslaggevingsregels rondom grondexploitaties kritisch onder de loep genomen. De reden hiervoor is een aantal ontwikkelingen op het gebied van grondexploitaties. Namelijk: de forse afboekingen van gemeenten op grondposities in de afgelopen jaren, de aanbevelingen uit het rapport Vernieuwing BBV over transparantie en vergelijkbaarheid, en de aankomende Omgevingswet.

De afbakening is ook onvermijdelijk in het kader van de vennootschapsbelastingplicht voor gemeenten (Vpb). Het heeft namelijk een bijdrage geleverd in de fiscale discussie over de afbakening van de ondernemersactiviteit en de toe te rekenen kosten en opbrengsten.

Dit heeft geleid tot een aantal wijzigingen in het BBV en de uitwerking hiervan in notities van de Commissie BBV. De wijzigingen leiden tot meer transparantie, eenduidigheid, behoedzaamheid en een vermindering van de administratieve lasten. De wijzigingen zijn met terugwerkende kracht per 1 januari 2016 van toepassing.

Deze wijzigingen zijn verwerkt in de jaarrekening 2016 van de gemeente Renkum.

Afschaffing balanscategorie NIEGG

In het wijzigingsbesluit vernieuwing BBV is een nieuwe definitie opgenomen voor bouwgrond in exploitatie:

Gronden in eigendom van een provincie onderscheidenlijk een gemeente, waarvoor provinciale staten onderscheidenlijk de raad een grondexploitatiecomplex en een grondexploitatiebegroting heeft vastgesteld.

Daarnaast komt de balanscategorie 'niet in exploitatie genomen bouwgronden' niet meer voor in het BBV met ingang van 1 januari 2016. Dit betekent dat gemeenten niet in exploitatie genomen gronden moeten herrubriceren van de voorraden naar terreinen en gronden bij de materiele vaste activa. Materiele vaste activa hebben als waarderingsgrondslag verkrijgingsprijs of duurzaam lagere marktwaarde. Deze omzetting heeft gevolgen voor de waardering van deze gronden op de balans van gemeenten. Om gemeenten de mogelijkheid te geven de grondportefeuille te evalueren en duidelijkheid te krijgen / creëren over de bestemming van de grond is in het Wijzigingsbesluit een overgangsbepaling opgenomen. Deze overgangsbepaling betekent het volgende:

Huidige NIEGG's en BIE's die per 1 januari 2016 uit exploitatie worden genomen, worden zonder afwaardering omgezet tegen de boekwaarde per 1 januari 2016 (ingangsdatum Wijzigingsbesluit).

Deze overgangsbepaling heeft een looptijd van 4 jaar. Uiterlijk 31 december 2019 moet een toets plaatsvinden op de marktwaarde van deze gronden tegen de geldende bestemming op het moment van de marktwaardetoets. Wordt daarbij een duurzame waardevermindering vastgesteld, dan moet dat uiterlijk 31 december 2019 leiden tot een afwaardering van deze gronden. Het is toegestaan om deze toets gedurende de overgangsperiode van 4 jaar voor de desbetreffende grondportefeuille uit te voeren, de boekwaarde te toetsen en zo nodig bij te stellen (af te waarderen). Afwaardering van een individueel perceel grond / complex kan hierbij niet over een aantal jaren worden gespreid.

Rubricering van de oude NIEG-gronden onder de materiële vaste activa betekent dat het met ingang van 1 januari 2016 niet meer is toegestaan om rente of overige kosten toe te rekenen aan deze gronden.

De niet in exploitatie genomen bouwgronden, namelijk de projecten Talsmalaan en Veritasweg, zijn in de balans overgezet van voorraden grondexploitatie naar materiële vaste activa.

Nieuwe notitie Grondexploitaties en notitie Faciliterend grondbeleid

De nieuwe notitie Grondexploitaties 2016 (zie notities m.i.v. 2016) een herziening van de notitie Grondexploitatie van de commissie BBV in 2012 is verschenen. Toen vormde de crisis bij de gemeentelijke grondbedrijven aanleiding om de notitie bij te stellen. Sindsdien heeft zich een tweetal ontwikkelingen voorgedaan die een nieuwe herziening noodzakelijk maken. In 2014 is het rapport van de AdviesCommissie vernieuwing van de begroting en verantwoording van gemeenten verschenen. De AdviesCommissie signaleert dat de jaarrekening van gemeenten mogelijk te weinig informatie bevat over grondexploitaties en doet verschillende aanbevelingen om de verslagleggingsregels op dit punt aan te vullen en te verduidelijken. Daarnaast kunnen gemeentelijke grondbedrijven vanaf 1 januari 2016 vennootschapsbelastingplichtig zijn. Voor een goede uitvoering van de nieuwe belastingplicht is het noodzakelijk om in de notitie Grondexploitatie richtlijnen te geven over de afbakening van grondexploitaties en de aan de grondexploitatie toe te rekenen kosten.

De notitie Grondexploitatie uit 2012 handelt over zowel actief als passief (ook wel faciliterend) grondbeleid. Hierin wordt met ingang van 2016 onderscheid gemaakt. Deze herziene notitie Grondexploitaties 2016 is daarom alleen van toepassing in gevallen waarin de gemeente een actief grondbeleid voert. Dat betekent dat de gemeente grond koopt, die bouw- en woonrijp maakt en weer verkoopt of in erfpacht uitgeeft aan ontwikkelaars, aannemers en particulieren.

De notitie Grondexploitaties 2016 is niet van toepassing in gevallen waarin gemeenten een faciliterend grondbeleid voeren of gezamenlijk met private partijen gronden exploiteren binnen de kaders van een publiekprivaat samenwerkingsverband. Van faciliterend grondbeleid is sprake wanneer bouwplannen worden gerealiseerd op grond van particuliere eigenaren en de gemeente kostenverhaal pleegt. De Commissie BBV heeft de verslaggevingsregels rondom dergelijk faciliterend grondbeleid toegelicht in de notitie Faciliterend grondbeleid (zie notities m.i.v. 2016).

Publiekprivate samenwerkingsverbanden gelden binnen het BBV als verbonden partijen. Gemeenten rapporteren daarover in de paragraaf verbonden partijen van de jaarrekening en niet in de paragraaf grondexploitatie.

Bij de projecten waarbij de gemeente geen grondpositie heeft zijn uit de voorraden grondexploitatie gehaald. De te verhalen gerealiseerde kosten zijn als vordering op de balans opgenomen.

Bij de projecten waarbij de gemeente een grondpositie heeft maar geen exploitatieplan zijn de gerealiseerde voorbereidingskosten op de balans bij immateriële vaste activa opgenomen.

Beleidsdoelen en ontwikkelingen

De belangrijkste beleidsdoelen en ontwikkelingen worden hierna per project weergegeven.

3B4 Woningbouw

De woningbouwplannen in 3b4 zijn te verdelen in 3 kleinere gebieden in plangebied 4 (noorden, midden en zuid) en plangebied 3b. Het bestemmingsplan waarbij de bouw van 64-100 woningen planologisch mogelijk wordt gemaakt, is gedeeltelijk door Raad van State vastgesteld. Op grond van dit globale bestemmingsplan worden er gefaseerd en voor elke deelgebied, deelbestemmingsplannen opgesteld.

3B4 Noord

In het deelgebied noord is het woningbouwprogramma nagenoeg gerealiseerd en opgeleverd. Voor een klein gebied binnen 3B4 Noord (1.584 m²) was een CPO traject voor betaalbare en sociale woningbouw bedacht. Omdat dit onvoldoende op gang kwam is een partij gezocht die de grond zou willen afnemen maar daarbij wel een ontwikkeling via CPO uit zou werken. Deze partij is gevonden in Woonzo. Medio 2016 is het bestemmingsplan voor de bouw van 8 woningen onherroepelijk geworden.

3B4 Midden

Deelgebied midden bestaat uit een aantal vrije kavels bestemd voor de particuliere ontwikkeling. De eerder bedacht particuliere ontwikkeling kwam echter niet van de grond. Met Woonzo zijn nu afspraken gemaakt voor de afname van de grond en de realisatie van een zestal 2¹ kappers. Medio 2016 is het bestemmingsplan voor de bouw van 6 woningen onherroepelijk geworden en zijn de stedenbouwkundige ontwerpen vertaald naar woningbouwontwerpen. De woningen zijn eind 2016 in verkoop gegaan.

3B4 Zuid

Vivare heeft zich teruggetrokken uit het project waarbij 22 sociale huurwoningen gerealiseerd zouden worden. Daarmee is het vigerende bestemmingsplan (14 2¹ kapwoningen en 1 vrijstaande woning) wordt weer uitgangspunt.

3B

In 2016 is gezamenlijk met Vivare (herstructurering Dorresteinplantsoen) een stedenbouwkundige uitwerking gegeven aan de mogelijkheid om binnen het plangebied 3B naast de nieuwbouw van een sociale huurwoningen een zestal vrije sector woningen te realiseren. Naar verwachting vindt in 2017 de (stedenbouwkundige) kaderstelling plaats en wordt een bestemmingsplanprocedure opgestart.

Oosterbeek Hoog

Binnen het plan Oosterbeek Hoog zijn vanaf 2000 53 woningen en 48 appartementen gerealiseerd. In 2015 heeft een afwaardering van de grondprijs plaatsgevonden. Van de nog resterende bouwplannen (10 woningen en 14 appartementen) zijn de 10 woningen medio 2016 opgeleverd. De bouw van de appartementen is in mei 2016 gestart, verwachte oplevering eerste kwartaal 2017. Aansluitend wordt de het resterende deel van de wijk woonrijp gemaakt. De verwachting is dat dit project medio 2017 afgerond kan worden.

Oosterbeek centrum (Dalzone)

Het project Dalzone betreft een inbreidingslocatie in het centrum van Oosterbeek, gelegen tussen de Utrechtseweg en Cornelis Koningstraat. Het totale programma omvat de bouw van 8 appartementen, 2 commerciële ruimten en 19 woningen. Hiervan zijn in 2010 8 appartementen, de commerciële ruimten en 3 woningen gerealiseerd. Eind 2015 is een nieuwe overeenkomst met de ontwikkelaar gesloten om het plan in twee fasen tot een afronding te brengen. Eind 2016 is gestart met de bouw van 11 woningen aan de Cornelis Koningstraat. Naar verwachting wordt deze fase van het project eind 2017 opgeleverd. Voor de andere fase, gelegen aan het Lukassenpad, verwachten we begin 2017 concrete voorstellen voor de woningbouw te ontvangen.

Mozartlaan

Het bestemmingsplan voor het project aan de Mozartlaan is onherroepelijk. Het betreft hier nieuwbouw van 25 appartementen en 6 woningen met stallingsgarages. Na wijziging van het bestemmingsplan zouden de planontwikkelingen verder uitgewerkt gaan worden. Ook dit project is door de kredietcrisis tot stilstand gekomen. Gezamenlijk met de ontwikkelaar/initiatiefnemer werd de afgelopen jaren gezocht naar mogelijkheden om het project weer van de grond te krijgen. Ondertussen zijn de ontwikkelingen voor een centrumplan Doorwerth in volle gang en is met de ontwikkelaar van de Mozartlaan afgesproken dat hij, als het mogelijk is, aanhaakt op dit plan.

Woningbouw Dennenkamp

Voor het gebied Dennenkamp is al jaren sprake van een mogelijke andere inrichting van het gebied. Twee locaties zijn door uw raad aangewezen tot woningbouw ontwikkelingsgebied namelijk, Munninghofflaan en NVC Dennenkamp.

Munninghofflaan

In 2016 is het project Munninghofflaan opgeleverd en afgerond.

NVC Dennenkamp

Het bestemmingsplan is onherroepelijk. RVO heeft eind 2016 ontheffing verleend van de flora en fauna wet voor de sloop van het gebouw. Achtereenvolgens is na de sloopmelding gestart met de voorbereiding, asbestsanering en de mechanische sloop van het gebouw. Alle woningen zijn inmiddels verkocht. Begin april 2017 start de bouw van de woningen.

Veritasweg

Op deze locatie is in het verleden woningbouw beoogd in de vorm van appartementen. Hiervoor is een prijsvraag uitgeschreven voor een ontwerp op de locatie. De uiteindelijke contractpartij lukte het niet om het plan gerealiseerd te krijgen. In het vierde kwartaal van 2007 is besloten om het project opnieuw op te starten.

Met wat omzwervingen is in 2015 een overeenkomst met een partij gesloten die op de locatie short stay appartementen wil realiseren. Ondertussen heeft de initiatiefnemer het naastgelegen perceel verworven en wordt gewerkt aan een stedenbouwkundig plan. De kaderstelling voor deze nieuwe ontwikkeling zal naar verwachting medio 2017 plaatsvinden. Aansluitend wordt bestemmingsplanprocedure opgestart.

Talsmalaan

Op de locatie Talsmalaan was voorheen de bouw (uitbreiding, verplaatsing) van de Paasbergschool voorzien. Hiervan is echter in september 2007 aangegeven dat dit geen doorgang zal krijgen. De nieuwe invulling voor de locatie zal bepaald worden. Locatie heeft gevoelige historie dus goede bestuurlijke kadering is noodzaak.

Er is een beknopte stedenbouwkundige visie opgesteld. Deze is gepresenteerd aan onder andere Airborne museum, Vijf Dorpen in 't Groen, Vrienden van Hartenstein. In november 2011 zijn de kaders voor een ontwikkeling op de Talsmalaan verder geconcretiseerd. Het project heeft een tijd stilgelegen door de crisis op de woningbouwmarkt. Ondertussen zijn gesprekken gevoerd met makelaars als ook ontwikkelende partijen om te kunnen bepalen onder welke voorwaarde een

ontwikkeling in deze nieuwe markt de meeste kans van slagen heeft. Daarbij is vooral zekerheid op een ontwikkelmogelijkheid een belangrijke voorwaarde.

In 2014 zijn gesprekken gestart met de Vrienden van Park Hartenstein om de komen tot een gezamenlijk gedragen stedenbouwkundige uitwerking. Deze gesprekken hebben begin 2016 geleid tot een samenwerkingsverklaring voor de verdere uitwerking van een stedenbouwkundige visie voor de locatie en het omliggende park. Naar verwachting volgt medio 2017 een stedenbouwkundige kaderstelling door de raad.

Financiële positie en resultaatverwachting

Voor de volgende grondexploitatie projecten is een exploitatieberekening opgesteld over de hele planperiode:

- 3B4 Woningbouw
- Oosterbeek hoog
- Oosterbeek Centrum (Dalzone)
- Mozartlaan
- Dennenkamp (Woningbouw locatie NVC en Munninghoflaan)

Deze projecten worden op de balans bij voorraden opgenomen

Voor de volgende projecten is nog geen exploitatieberekening over de hele planperiode opgesteld:

- Veritasweg
- Talsmalaan

De kosten van deze projecten worden bij de materiële vaste activa opgenomen. Zolang de boekwaarde van deze projecten beneden de verwachte marktwaarde ligt, zal dit geen invloed hebben op het resultaat. Op moment dat het een grondexploitatieproject wordt zal de boekwaarde worden ingebracht bij het grondexploitatieproject.

Voor een aantal projecten zijn voorbereidingskosten gemaakt. De voorbereidingskosten worden opgenomen bij de immateriële vaste activa. Dit mag maximaal 5 jaar. Als het project een grondexploitatieproject wordt zal de boekwaarde worden ingebracht bij het project. Is het termijn van 5 jaar overschreden of wordt het geen grondexploitatieproject zal de boekwaarde worden afgeboekt ten laste van de exploitatie.

Naast de grondexploitatie projecten zijn er projecten waarbij de gemeente geen grondpositie heeft.

Dit zijn:

- Wolfsheide
- Willemsen Naaldhout
- Pro Persona Wolfheze
- Hogenkampseweg Renkum
- WA Scholtenlaan Doorweth
- 3B4 Heinekamp Renkum
- Utrechtseweg 123 Renkum
- Locatie voormalig politiebureau Doorwerth
- Verzorgingshuis Het Beekdal te Heelsum

Bij deze projecten wordt ervan uitgegaan dat deze kostenneutraal verlopen omdat de gemaakte kosten door de gemeente vergoed worden door de particuliere initiatiefnemer.

Resultaat 2016

Op basis van de recente inzichten bij het opstellen van de Jaarstukken 2016 is een aantal verschillen ten opzichte van het Najaarsnota 2016 geconstateerd. Beleidslijn is dat voor projecten met een verliesgevende exploitatieberekening het verwachte verlies voorzien moet worden. Op basis van de uitkomsten van de Najaarsnota 2016 is vastgesteld dat in 2016 voor een totaal bedrag van € 60.000 aan voorzieningen moet worden getroffen. Volgens de Jaarrekening 2016 moet een voorziening van € 86.000 worden getroffen voor de hogere verliezen. Het verschil van € 13.000 wordt voornamelijk veroorzaakt door hogere kosten voor het projecten Dalzone van € 14.000 en Mozartlaan van € 12.000.

De te treffen voorziening wordt voor € 64.000, gedekt uit de weerstandsreserve. Dit betreft dekking voor hogere kosten voor het projecten Dalzone (sanering Lukassenpad) van € 4.000. De netto lasten van explosievenonderzoek bij het project Dalzone wordt niet gedekt uit de weerstandreserve.

De hogere kosten bij het project Mozartlaan wordt veroorzaakt door het Centrumplan Doortwerth. Naast de resultaten van de grondexploitatie is er een resultaat met betrekking tot het project W.A. Scholtenlaan Doorwerth. Bij dit project wordt een stuk (rest) grond verkocht aan de ontwikkelaar. De verkoop vindt plaats nadat het bestemmingsplan onherroepelijk is. Dit zal naar verwachting eind 2017 zijn. De begrote inkomsten verschuiven hierdoor van 2016 naar 2017 (of 2018).

In het volgende overzicht wordt per project het resultaat weergegeven:

Verliesgevende projecten 2016	Najaarsnota	Jaarrekening	Vershil
<i>Bedragen x € 1.000</i>			
<i>Grondexploitatieprojecten in exploitatie</i>			
3b4 woningbouw	2.101	2.101	0
Oosterbeek hoog	4.136	4.136	0
Oosterbeek centrum (Dalzone)	1.369	1.383	- 14
Doorwerth centrum/Mozartlaan	907	919	- 12
Dennenkamp	14	14	0
Totaal verliesgevende projecten	8.527	8.553	- 26
Reeds getroffen voorzieningen	8.467	8.467	0
Te treffen voorzieningen 2016	60	86	- 26
Dekking uit weerstandsreserve	60	64	4
Resultaat na onttrekking reserve	0	- 22	- 22
W.A. Scholtenlaan Doorwerth	76	0	- 76
Totaal resultaat projecten	76	-22	- 98

Paragraaf 8 subsidies

In de begroting 2016 is een subsidieparagraaf opgenomen Deze paragraaf is een is een financiële terugblik op die in de begroting 2016 genoemde posten, aangepast met door uw Raad/College goedgekeurde mutaties op de budgetcyclus 2016. Het gaat hier dus om een vergelijking tussen begroting 2016 en jaarstukken 2016. Dat impliceert dan ook dat hier bijvoorbeeld geen rekening is gehouden met bijvoorbeeld afwikkeling van subsidies over kalenderjaar 2015 (in kalenderjaar 2016). In de begroting 2016 zijn alleen de totalen per programma weergegeven, in de onderstaande tabel treft u de bedragen aan die daar de grondslag voor vormden en de verantwoording daarvan.

	Begroot	Begroot na wijziging	Rekening	Afwijking
<i>Bedragen x € 1.000 (af rondingsverschillen mogelijk)</i>				
P1 Maatschappelijke participatie, inkomen & zorg	3.326	3.191	3.128	63
Buro HALT	8	8	8	0
Clientondersteuning	239	246	234	12
Combinatiefuncties sport	154	0	1	-1
Culturele educatie	186	186	194	-8
Buurtopbouw en buurtbemiddeling	342	324	336	-12
Jeugd- en jongerenwerk	365	365	380	-15
Jeugdgezondheidszorg	435	429	437	-8
Maatschappelijk werk	371	371	371	0
Mantelzorg	5	19	2	17
Minimabeleid participatie	52	42	19	23
Onderwijsbeleid	86	86	74	12
Openbaar bibliotheekwerk	658	689	708	-19
Opvang statushouders gemeentelijk gedeelte	56	56	56	0
Peuterspeelzaalwerk	109	109	63	46
Reddingsbrigades	24	24	26	-2
Schoolzwemmen	57	57	44	13
Slachtofferhulp	7	7	8	-1
Sociale raadslieden	13	13	13	0
Zorgpreventie en zorgvernieuwing	40	40	32	8
Zwem- en instructiebad Oosterbeek	43	43	46	-3
Zwemverenigingen	75	75	75	0
P6 Economie en cultuur	164	164	166	-2
Monumenten	7	7	0	7
Musea	58	58	79	-21
Toeristische activiteiten	53	53	53	0
Airborne herdenking	46	46	34	12
P7 Inwoner bestuur en organisatie	40	40	21	19
Burgerparticipatie	40	40	21	19

	Begroot	Begroot na wijziging	Rekening	Afwijking
<i>Bedragen x € 1.000 (af rondingsverschillen mogelijk)</i>				
Totaal subsidies	3.530	3.395	3.315	80

Buiten subsidiekosten (hierboven in de tabel opgenomen) is het niet ondenkbeeldig dat er voor de betreffende producten ook op andere kosten is begroot buiten subsidiekosten (bijvoorbeeld diensten derden, stelposten en dergelijke). Aangezien we hier op subsidies verantwoorden (en ook nog eens alleen op de in de subsidieparagraaf begroting 2016 opgenomen subsidies) hoeft de afwijking geen voordeel of nadeel voor de jaarrekening te zijn.

Voorbeeld (als het nadeel wordt genivelleerd door voordelen):

Begroot op subsidie 100 Werkelijk via subsidie 110 Saldo op subsidie -10 Nadeel (**deze paragraaf**)

Begroot overige kosten 10 Werkelijke kosten 15 Saldo overige -5 Nadeel

Begroot op stelpost	40	Werkelijke kosten	0	Saldo stelpost	40	Voordeel
---------------------	----	-------------------	---	----------------	----	----------

Totaal budget	150		125	Saldo totaal	25	Voordeel
---------------	-----	--	-----	--------------	----	----------

(jaarrekening)

Net als in de jaarrekening 2015 willen wij in deze jaarrekening inzicht te geven in diverse subsidies. Wij stellen voor om de bovengenoemde bedragen op programmaniveau nader te specificeren. De opstelling is als volgt:

Geboekt op	Eventuele naam	Bedrag	Eventuele omschrijving
Buro Halt	Stichting Halt	8.054	135544/Subs.ontheffing 2016
Clïentondersteuning	MEE gelderse poort	234.204	Onafhank clientonders 2016
Combinatiefuncties sport	c.v.v. Redichem	655	Pupillenzaalvoetbal
Culturele educatie	't Venster	194.010	
Buurtopbouw en bemiddeling	Dorpsbelang Wolfheze	400	verzelfstandiging 2016
Buurtopbouw en bemiddeling	Dorpsplatform	1.400	verzelfstandiging 2016
Buurtopbouw en bemiddeling	Dorpsplatform Rk-Hls	1.400	verzelfstandiging 2016
Buurtopbouw en bemiddeling	Heveadorp	400	verzelfstandiging 2016
Buurtopbouw en bemiddeling	Platform Doorwerth	1.400	verzelfstandiging 2016
Buurtopbouw en bemiddeling	stg. Welzijn Renkum	331.339	subs. buurtopbouwwerk
Jeugd en jongerenwerk	stg. Welzijn Renkum	380.438	subs.jeugd en jongerenwerk excl. € 3.186 die niet in B2016 was opgenomen
Jeugdgezondheidszorg	VGGM	36.888	0-4 jaar samen starten & electronisch kind dossier
Jeugdgezondheidszorg	VGGM	26.756	Maatwerk JGZ 2016
Jeugdgezondheidszorg	Renkum hart veilig	4.300	Inspectie AED's
Jeugdgezondheidszorg	Renkum hart veilig	11.750	27910 subs 2016 uitbreiding AED
Jeugdgezondheidszorg	Veluwe wens ambulans	750	24013 subs 2016
Jeugdgezondheidszorg	VGGM	356.280	2016 0-4 jaar basispakket
Maatschappelijk werk	stg. Welzijn Renkum	370.595	alg. maatschapp. werk
Mantelzorg	Alzheimer Veluwe	1.750	Alzheimer Trefpunt
Minimabeleid participatie	St. Leergeld Arnhem	12.500	subs ontheff 2016
Minimabeleid participatie	Humanitas Distr. Oost	8.000	18015 subs. thuisadmin. inw 2016

Geboekt op	Eventuele naam	Bedrag	Eventuele omschrijving
Onderwijsbeleid	PPO de Link	40.000	Subs.talentvolle leerlingen 2016
Onderwijsbeleid	Bibliotheek Veluwezoom	15.046	
Onderwijsbeleid	Stichting Pas	18.411	11463 subs. pj. OWRS 2016
Onderwijsbeleid	Wardepartement	1.000	36613 subs pj Event Theater
Openbaar bibliotheekwerk	Bibliotheek Veluwezoom	699.270	26440 subs jan tm juni 2016
Openbaar bibliotheekwerk	Bibliotheek Veluwezoom	8.754	Subs.cursus Klik & Tik
Opvang statush gemeentelijk	Vluchtelingenwerk	55.502	27250 subs jan tm juni 2016
Peuterspeelzaalwerk	SKAR, kinderopvang	15.741	20452 regulier en vve peuter '16
Peuterspeelzaalwerk	st. Dol-fijn	47.500	20381 subs dol-fijn 2016
Reddingsbrigades	Reddingsbrigade	23.722	subs. ontheffing 2016
Reddingsbrigades	Sportver. Waag	1.900	subs. ontheffing 2016
Schoolzwemmen	Optisport Renkum BV	13.810	9424 subs. schoolzwemmen 2016
Schoolzwemmen	Optisport Renkum BV	6.568	38446 Subs.schoolz.sep.t/m dec.2016
Schoolzwemmen	Zwembad Oosterbeek	16.112	9425 subs schoolzwemmen 2016
Schoolzwemmen	Zwembad Oosterbeek	7.663	Subs.schoolz.sep.t/m dec.2016
Slachtofferhulp	Slachtofferhulp Ned.	7.895	subs. hulp aan slachtoffer
Sociale raadslieden	Stichting Rechtswinkel	13.000	18763 subs jur onderst adv '16
Zorgvernieuwing	Humanitas distr.oost	5.528	subs Humanitas Tandem 2016
Zorgvernieuwing	St. Welzijn ouderen	6.300	subs. buddyzorg 2016
Zorgvernieuwing	Stichting Indigo	19.820	18144 subs. ontheff. 2016
Zwem- en instructiebad Oosterbeek	Zwembad Oosterbeek	45.855	via 65302101 subsidie 2016
Zwemverenigingen	Zwem poloclub RZC	75.438	subs. ontheffing 2016
Totaal prog.1		3.128.104	
Airborne herdenking	Airborne herdenking	7.000	20956 subs airborne herdenk. '16
Airborne herdenking	Airborne museum	5.000	26254 subs tentoonstell slag om
Airborne herdenking	Renkum Leeft	3.000	29042 subs airborne 16 sept 2016
Airborne herdenking	Scarabee	10.000	20935 subs artborne 2016
Airborne herdenking	Scarabee	5.000	subs 2 artborne 2016
Airborne herdenking	Solexclub Pegalex	350	subs. airborne solex toertocht 2016
Airborne herdenking	Taptoe Oosterbeek	3.000	subs Taptoe 2016
Airborne herdenking	Wardepartement	1.000	36613 subs pj Event Theater
Musea/verzamelingen/expositie	Airborne museum	40.000	20371 subs. 2016 museale activit
Musea/verzamelingen/expositie	Everwijnsgoed	5.800	20533 subs kunst en muziek 2016
Musea/verzamelingen/expositie	Marius van Beek	4.730	subs Cultuurmenu 2016
Musea/verzamelingen/expositie	Scarabee	8.000	subs jaaractiviteit. 2016
Musea/verzamelingen/expositie	St. Airborne	2.000	subs. herdenkingsevenement 2016
Musea/verzamelingen/expositie	St. Kunst id 6 dorpen	2.500	20498/organisatie kunstroute 2016
Musea/verzamelingen/expositie	Museum Veluwezoom	13.000	subs. ontheffing 2016
Musea/verzamelingen/expositie	Vrienden poëzie	2.500	subs poeziëfestival 2016
Openluchtcreatie; subsidie VVV	Bureau voor Toerisme	53.338	21486 subsidie 2016
Totaal prog.6		166.218	
Burgerparticipatie	Dorpsbelang Wolfheze	1.419	29903 subs meerjarenvisie Wolfheze
Burgerparticipatie	Renkum leeft	5.000	
Burgerparticipatie	Vrienden van park Hartenstein	10.000	

Geboekt op	Eventuele naam	Bedrag	Eventuele omschrijving
Burgerparticipatie	St. tot behoud van Veluwe sprengen en beken	5.000	
Totaal prog.7		21.419	
Totaal programma's		3.315.741	

Deel II Jaarrekening

Opzet van de jaarrekening

Met de jaarrekening legt het college van burgemeester en wethouders verantwoording af over het gevoerde financieel beheer in 2016. Bij het opstellen van een jaarrekening moeten we voldoen aan de wettelijke regels die daarvoor gelden. Deze regels zijn vastgelegd in het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV).

De jaarrekening bestaat uit:

- het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening en de toelichting
- de balans en de toelichting

Het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening bevat:

- a. de gerealiseerde baten en lasten per programma;
- b. het overzicht van de gerealiseerde algemene dekkingsmiddelen;
- c. het gerealiseerde resultaat voor bestemming, volgend uit de onderdelen a en b;
- d. de werkelijke toevoegingen en onttrekkingen aan reserves;
- e. het gerealiseerde resultaat na bestemming, volgend uit de onderdelen c en d.

Daarnaast bevat het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening van de bovenstaande onderdelen ook de ramingen uit de begroting voor en na wijziging.

De toelichting op het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening bevat ten minste:

- a. voor de bovenstaande onderdelen a t/m e een analyse van de afwijkingen tussen de begroting na wijziging en de programmarekening;
- b. een overzicht van de aanwending van het bedrag voor onvoorzien;
- c. een overzicht van de incidentele baten en lasten.

Opbouw

In het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening en toelichting wordt per programma allereerst weergegeven wat de gerealiseerde baten en lasten van het betreffende programma zijn ('Wat heeft het gekost?'). Vervolgens wordt een totaaloverzicht van de afwijkingen per product gegeven. De vermelde afwijkingen betreffen het verschil tussen de begroting na wijziging en de programmarekening. Tenslotte worden alle afwijkingen groter dan € 25.000 toegelicht.

Vervolgens wordt in het daaropvolgende onderdeel een overzicht gegeven van de gerealiseerde algemene dekkingsmiddelen. In het onderdeel resultaatbepaling worden het gerealiseerde resultaat voor bestemming, de toevoegingen en onttrekkingen aan reserves en het gerealiseerde resultaat na bestemming weergegeven. In de daarop volgende hoofdstukken wordt een overzicht van de aanwending van het bedrag voor onvoorzien gegeven, wordt ingegaan op de begrotingsrechtmatigheid en de incidentele baten en lasten.

De jaarrekening wordt afgesloten met de balans, de waarderingsgrondslagen van deze balans en de toelichting op de balans.

Baten en lasten en toelichting

Lasten	Rekening	Begroting	Begroting na	Rekening
<i>Bedragen * € 1.000</i>	2015	2016	wijz 2016	2016
01 Maatschappelijke participatie, inkomen & zorg	38.028	42.575	44.768	41.779
02 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen & mobiliteit	10.180	7.810	7.991	6.473
03 Milieu, klimaat & duurzaamheid	7.231	6.660	6.926	6.646
04 Veiligheid	2.766	2.699	2.784	2.905
05 Openbare ruimte	7.469	7.266	6.937	7.166
06 Economie & Cultuur	1.380	1.725	1.719	897
07 Inwoner, bestuur & organisatie	12.013	8.473	11.442	11.886
Totaal programma's	79.067	77.207	82.568	77.754
00 Algemene dekkingsmiddelen	25	237	145	-41
Onvoorzien		270	149	
Totaal lasten	79.092		82.861	77.713
Baten				
01 Maatschappelijke participatie, inkomen & zorg	31.078	30.008	30.878	31.158
02 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen & mobiliteit	5.357	5.207	5.362	4.075
03 Milieu, klimaat & duurzaamheid	7.856	7.390	7.673	7.535
04 Veiligheid	259	6	6	133
05 Openbare ruimte	465	328	347	450
06 Economie & Cultuur	690	510	500	151
07 Inwoner, bestuur & organisatie	1.979	775	982	1.427
Totaal programma's	47.684	44.225	45.747	44.929
00 Algemene dekkingsmiddelen	31.837	31.375	31.536	31.570
Totaal baten	79.521	75.600	77.283	76.499
Saldo van lasten en baten	430	-2.114	-5.578	-1.213
Mutaties reserves	-700	2.115	4.167	-124
Totaal resultaat	-270	1	-1.412	-1.337

Programma 01 Maatschappelijke participatie, inkomen & zorg

1. Wat heeft het gekost?

<i>Bedragen * € 1.000</i>	Begroot	Begroot na wijziging	Rekening	Afwijking
Lasten	42.575	44.768	41.779	2.989
Baten	30.008	30.878	31.158	281
Saldo van baten en lasten	-12.568	-13.891	-10.621	3.270
Mutatie reserve	294	2.131	-1.341	-3.472
Gerealiseerd resultaat	-12.273	-11.760	-11.962	-202

Voor dit hele programma geldt dat de middelen die op budgetten resteren worden toegevoegd aan de reserve sociaal domein met uitzondering van product 1F voor zover het te maken heeft met bijstand.

<i>Bedragen * € 1.000</i>	Begroot	Begroot na wijziging	Rekening	Afwijking
1A. Algemene voorzieningen	-1.794	-1.882	-1.515	367
1B. Gezondheid	-1.775	-1.675	-1.617	57
1C. Sport	-1.683	-1.680	-1.676	4
1D. Educatie	-1.437	-1.440	-1.342	98
1E. Minima	-272	-272	-256	16
1F. Inkomensvoorziening	-7.616	-8.062	-9.053	-992
1G. Maatwerkvoorzieningen	-18.901	-18.356	-14.299	4.058
1 Integratie uitkering sociaal domein en WMO	21.352	21.665	17.939	-3.726
2 Transformatie Sociaal Domein	-146	-58	-142	-84
totaal	-12.273	-11.760	-11.962	-202

2. Analyse afwijking

Alle afwijkingen groter dan € 25.000 zijn hieronder toegelicht (bedragen x € 1.000).

1A. Algemene voorzieningen

<i>Bedragen * € 1.000</i>	Begroot	Begroot na wijziging	Rekening	Afwijking
Lasten	1.894	2.021	1.621	400
Baten	0	0	0	0
Saldo van baten en lasten	-1.894	-2.021	-1.621	400
Mutatie reserve	100	139	106	-33
Gerealiseerd resultaat	-1.794	-1.882	-1.515	367

Tabel afwijkingen

Omschrijving	Bedrag
Regionale en lokale innovatieve trajecten	309
Mantelzorg	61
Zorgwekkende zorgmijders 2015	-40
afbouw Wmo ontmoetingspunten	46
Faciliteringsbudget transformatie Renkum voor Elkaar (inclusief doelgroepenvervoer)	-14
Triage jeugd	32
Overigen	6
Subtotaal	400
Mutatie reserve Sociaal Domein (Triage jeugd)	-32
Mutatie reserve Overigen	-1
Totaal na mutatie reserve	367

Toelichting afwijkingen

Regionale en lokale innovatieve trajecten

Er is voor 2016 €225.000 gereserveerd voor regionaal innovatieve trajecten. Hierop is geen aanspraak gemaakt. Het resterende bedrag over 2015 was voldoende voor de dekking van de inzet in 2016.

Daarnaast is er aan lokale innovatieve trajecten op basis van verzoeken en toekenningen daarin een restantbedrag van € 84.000 te melden.

Mantelzorg

Het resultaat op het mantelzorgbudget bedraagt € 61.000. Dit voordeel kan voornamelijk verklaard worden uit het gegeven dat het mantelzorgcompliment minder wordt aangevraagd dan verwacht werd. Het gebruik laat ten opzichte van 2015 wel een sterk stijgende lijn zien.

Zorgwekkende zorgmijders 2015

De gemeente heeft de facturatie van stg. Welzijn Renkum in het kader van de zorgwekkende zorgmijders over 2015 lange tijd als niet te betalen beschouwd (en dus niet als kosten over kalenderjaar 2015 verantwoord). In 2016 is er uiteindelijk betaald.

afbouw Wmo ontmoetingspunten

Vanuit dit budget is in 2016 subsidie verstrekt aan verschillende initiatieven m.b.t. ontmoetingspunten verspreid over de gemeente, waaronder Stichting Talent en 't Schild. Vanaf 2017 beleggen we dit budget op een andere manier.

Faciliteringsbudget transformatie Renkum voor Elkaar

In de Voorjaarsnota 2016 is het gehele budget voor Transformatie voor implementatie voor de netwerkorganisatie Renkum voor Elkaar benoemd met afgerond € 88.000. We hebben daarbij het meest maximale beschikbare budget voor alle transformatie daarvoor bestemd. In de praktijk blijkt dat er naast deze implementatiekosten van uiteindelijk € 68.000 ook middelen zijn bestemd voor de hervorming van het doelgroepenvervoer. Deze wordt apart genoemd aangezien het ook een transformatie is maar buiten het beoogde van de netwerkorganisatie. Naast dit aspect zijn er in 2016 toch nog kosten op product 2 van dit programma geweest terwijl (zie boven) het budget is

verplaatst naar 1A. Dit heeft alles te maken met de zoektocht naar waar en in welke omvang de budgetten sociaal domein benodigd zijn.

Triage jeugd

In het voorstel triage GGZ jeugdhulp is uitgegaan van de bekostiging van een gedragswetenschapper in kalenderjaar 2016. Dit volgt echter in 2017, waardoor er ook geen uitname uit de reserve sociaal domein nodig is. De uiteindelijke kosten worden indien rechtmatig ook gedeeltelijk door Provinciale subsidie gedekt.

1B. Gezondheid

<i>Bedragen * € 1.000</i>	Begroot	Begroot na wijziging	Rekening	Afwijking
Lasten	1.825	1.667	1.700	-32
Baten	0	0	90	90
Saldo van baten en lasten	-1.825	-1.667	-1.610	57
Mutatie reserve	50	-7	-7	0
Gerealiseerd resultaat	-1.775	-1.675	-1.617	57

Tabel afwijkingen

Omschrijving	Bedrag
Gezondheidszorg	32
Overigen	25
Subtotaal	57
Mutatie reserve	0
Totaal na mutatie reserve	57

Toelichting afwijkingen

Gezondheidszorg

Het voordeel gezondheidszorg is opgebouwd uit diverse kleine posten onvoorzien versus voordeel ten opzichte van de begroting. Dat voordeel komt onder meer door de overdracht van jeugdgezondheidszorg voor 0 tot 4 jarigen naar de VGGM (een efficiency voordeel van € 6.000). Ten opzichte van de begroting is er een incidenteel voordeel van 2,9%.

1C. Sport

<i>Bedragen * € 1.000</i>	Begroot	Begroot na wijziging	Rekening	Afwijking
Lasten	1.841	1.930	2.209	-279
Baten	120	228	230	2
Saldo van baten en lasten	-1.721	-1.702	-1.979	-277
Mutatie reserve	38	23	303	280
Gerealiseerd resultaat	-1.683	-1.680	-1.676	4

Tabel afwijkingen

Omschrijving	Bedrag
Sportaccommodaties	-321
Combinatiefuncties	38
Overigen	6
Subtotaal	-277
Mutatie reserve MFC	321
Mutatie reserve algemene uitkering onderdeel combinatiefunctie	-38
Mutatie reserve (overigen)	-3
Totaal na mutatie reserve	4

Toelichting afwijkingen

Sportaccommodaties

In 2016 zijn incidentele kosten gerealiseerd met betrekking tot MFC Doelum. Het betreft de rentelasten en afkoop Optisport. Deze lasten worden gedekt uit de gevormde reserve MFC 3b4.

Combinatiefunctie

Door een voordeel op de uitgaven combinatiefuncties van € 38.000 is eenzelfde bedrag minder uit de reserve algemene uitkering gehaald.

Resultaat product

Het voordeel van dit product, groot € 4.000 wordt toegevoegd aan de reserve Sociaal domein.

1D. Educatie

Bedragen * € 1.000	Begroot	Begroot na wijziging	Rekening	Afwijking
Lasten	1.623	1.996	1.801	195
Baten	185	527	430	-97
Saldo van baten en lasten	-1.437	-1.469	-1.371	98
Mutatie reserve	0	30	30	0
Gerealiseerd resultaat	-1.437	-1.440	-1.342	98

Tabel afwijkingen

Omschrijving	Bedrag
Peuterspeelzaalwerk	58
Overigen	-14
Etnische minderheden/ opvang statushouders	54
Subtotaal	98
Mutatie reserve	0
Totaal na mutatie reserve	98

Toelichting afwijkingen

Peuterspeelzaalwerk

In de 2e helft van 2016 zouden projecten t.a.v. deskundigheidsbevordering pedagogisch medewerkers Kinderopvang worden ingezet. Het gaat om Taalvaardigheidsprojecten voor VVE en

taalnivo medewerkers van 3F (vergelijkbaar met HAVO-eindexamen). Wegens een capaciteitsprobleem is dit doorgezet naar de 1e helft van 2017.

Etnische minderheden/ opvang statushouders

In 2016 zijn we geconfronteerd met extra inspanningen voor de verhoogde asielinstroom. Het Rijk heeft hiervoor ook middelen beschikbaar gesteld waarvan de aanwending grotendeels na 2016 plaatsvindt. We hebben daarvoor een bedrag van € 200.000 gereserveerd dat in 2017 en/of later aangewend wordt voor hun integratie.

Resultaat Product

Het voordeel van dit product, groot € 98.000 wordt toegevoegd aan de reserve Sociaal domein.

1F. Inkomensvoorziening

Bedragen * € 1.000	Begroot	Begroot na wijziging	Rekening	Afwijking
Lasten	15.340	16.331	17.533	-1.203
Baten	7.633	8.187	8.489	302
Saldo van baten en lasten	-7.707	-8.144	-9.044	-901
Mutatie reserve	91	82	-9	-91
Gerealiseerd resultaat	-7.616	-8.062	-9.053	-992

Tabel afwijkingen

Omschrijving	Bedrag
Inkomensvoorziening lasten	-170
Inkomensvoorziening rijksbijdrage	170
Bijzondere Bijstand	-195
Re-integratie	244
WSW; exploitatie	54
WSW; voorziening liquidatie	-997
Overigen	-7
Subtotaal	-901
Mutatie reserve re-integratie	-91
Totaal na mutatie reserve	-992

Toelichting afwijkingen

Inkomensvoorziening

De definitieve rijksbijdrage inkomensvoorziening voor 2016 is € 7.588.000 en de totale kosten van inkomensvoorziening zijn € 8.543.000. In de najaarsnota zijn de totale kosten geraamd op € 8.373.000. Ten opzichte van de najaarsnota zijn de totale kosten van inkomensvoorziening dus gestegen met € 170.000. Dit is een gevolg van een toename van het aantal uitkeringsdossiers. Dit aantal is na de zomer per saldo gestegen met 23 (exclusief zak- en kleedgeld). In 2016 hebben wij een nadelig saldo van € 955.000. Op grond van de Vangnetregeling worden budgetoverschrijdingen die het eigen risico van 7,5% van het door het rijk toegekende budget overschrijden, volledig gecompenseerd. Dit onder de voorwaarde dat ons beroep op de Vangnetregeling 2016 wordt gehonoreerd. Voor 2016 betekent dit dat wij risicodragend zijn voor een bedrag van € 569.000. Voor de overige € 386.000 wordt een beroep gedaan op de Vangnetregeling.

Voor de oorzaken van dit nadelige saldo en de maatregelen die wij hebben genomen om tot kostenreductie te komen, verwijzen wij u naar de raadsbrief "Analyse en maatregelen tekort BUIG 2016" en het onderliggende document "Analyse tekort inkomensdeel 2016 en reductiemaatregelen" van 16 december 2016.

Bijzondere bijstand

De uitgaven voor bijzondere bijstand zijn in 2016 verder gestegen, wat leidt tot een negatief resultaat van € 195.000. Een oorzaak van de oplopende kosten is het grotere aantal mensen dat door de rechter onder een beschermingsbewind wordt geplaatst. Wij hebben inmiddels te maken met een grote groep mensen in beschermingsbewind die gestaag groeit. De kosten voor een bewindvoerder (beheerskosten) vallen onder de bijzondere bijstand en maken 1/3 van het totaal uit.

Re-integratie

Het budget re-integratie levert een positief saldo op van € 244.000. Er hoeft hierdoor geen mutatie uit de reserve Re-integratie plaats te vinden van € 91.000 zoals in de begroting 2016 was opgenomen. Het netto resultaat komt hierdoor uit op € 153.000. Het overschot voor een belangrijk deel te verklaren door twee redenen:

- beperkte inzet van formatie voor re-integratie in de eerste periode van 2016 waardoor er in totaal minder ondersteuningstrajecten zijn ingezet;
- circa € 150.000 minder kosten banenafpraak door minder arbeidsovereenkomsten (eind 2016 25 banen i.p.v. 29 banen) en minder begeleidingskosten/ jobcoaching nodig dan was begroot voor werknemers met een arbeidsbeperking.

De tweede helft van 2016 is met succes een actieplan uitgevoerd met extra formatie om alsnog de benodigde resultaten te halen en een bestandsanalyse uit te voeren.

Het voordeel van € 153.000 wordt ingezet ter dekking van de lasten m.b.t. voorziening Liquidatie Permar.

Wsw; exploitatie

Met een voordeel op de afrekening rijkssubsidie 2015 Wsw van € 50.000 en een klein voordeel van € 4.000 op de exploitatie 2016, resteert er een voordeel van € 54.000 op basis van de exploitatie van dit taakveld. Het voordeel kan ingezet worden ter dekking van de lasten m.b.t. voorziening Liquidatie Permar.

Wsw; liquidatie Permar

Op 1 juni jl. heeft de raad besloten om de gemeenschappelijke regeling Permar WS vanaf 1 januari 2018 te ontbinden. Permar WS heeft de opdracht gekregen een liquidatieplan op te stellen. De totale lasten van de liquidatie zijn geraamd op € 8.848.000, waarvan € 1.071.000 voor rekening komt van gemeente Renkum. Hiervan is een bedrag van € 74.000 al in de exploitatie 2016 als voorschot in de kosten verantwoord. Dit betekent dat er nog een bijdrage verschuldigd is van € 997.000. Wij stellen u voor ten behoeve van de liquidatie van de Permar voor dit bedrag een voorziening te treffen, waar de kosten van deze liquidatie fasegewijs op basis van realisatie uit kunnen worden voldaan.

De lasten van de voorziening worden als volgt gedekt:

- Voordeel re-integratie 2016 € 153.000.
- Voordeel Wsw; exploitatie 2016 € 54.000.
- Onttrekking reserve Re-integratie/Sociaal Domein € 790.000

Voor de verantwoording van de onttrekkingen van uit- en toevoegingen aan de reserves verwijzen wij u naar Product 1. Integratie uitkering sociaal domein en Wmo.

1G. Maatwerkvoorzieningen

<i>Bedragen * € 1.000</i>	Begroot	Begroot na wijziging	Rekening	Afwijking
Lasten	20.352	19.528	15.448	4.079
Baten	1.436	1.124	1.102	-22
Saldo van baten en lasten	-18.916	-18.404	-14.346	4.058
Mutatie reserve	15	47	47	0
Gerealiseerd resultaat	-18.901	-18.356	-14.299	4.058

Tabel afwijkingen

Omschrijving	Bedrag
Leerlingenvervoer	38
Doelgroepenvervoer	-74
Hulpmiddelen	194
Huishoudelijke verzorging	110
Begeleiding	1.338
Forfaitaire vergoedingen	98
Eigen bijdrage Wmo	-40
PGB	420
Jeugd; zorg in natura	1.598
Jeugd; landelijk werkende instellingen	361
Overigen	15
Subtotaal	4.058
Mutatie reserve Sociaal domein	0
Totaal na mutatie reserve	4.058

Toelichting afwijkingen

Leerlingenvervoer

Betere contractafspraken met taxibedrijf sinds schooljaar 2014/2015 en succesvol project Samen Reizen met... waardoor minder leerlingen per taxi reizen, leveren in 2016 een voordeel op. Scherpere controle op tarieven van abonnementen en ritten in het OV leveren voordeel op.

Doelgroepenvervoer

Op 1 september 2016 is Avan gestart, het vervoersysteem wat de Regiotaxi opvolgt en waar Renkum het vervoer van de Wmo-reizigers heeft ondergebracht.

De overschrijding van het budget heeft verschillende oorzaken:

- In het nieuwe systeem is voor de cliënt weinig verandering te merken. Bij de uitvoering blijkt er voor gemeenten in financieel opzicht een niet eerder te berekenen verschil te zijn t.o.v. het systeem van de Stadsregiotaxi. De kosten, over de laatste 4 maanden van 2016, van AVAN vallen voor Renkum hoger uit dan begroot en dan in het oude systeem.
- Door een andere rekensystematiek krijgen we minder subsidie van de Provincie, deze wordt de komende jaren verder afgebouwd. Dit valt voor Renkum € 16.000 lager uit ten opzichte van het voorschot.

- Verder zorgen een duurdere aanbesteding (door de optie duurzaamheid waar Renkum tegen heeft gestemd) en een gewijzigde verrekensystematiek voor een overschrijding van € 32.000. Op de gewijzigde verrekensystematiek hebben we (beperkte) invloed. Deze wordt een jaar na gebruik geëvalueerd (aug. 2017). Dan wordt duidelijk of er een gunstigere verrekening voor Renkum komt.

Hulpmiddelen

In 2016 is € 194.000 minder aan hulpmiddelen uitgegeven dan begroot. Het gaat hier om individuele, passende verstrekkingen die variëren van eenvoudige, minder dure hulpmiddelen tot complexe kostbare hulpmiddelen. Prijsverschillen, maar ook het aantal kostbare verstrekkingen zorgen voor uitgavenverschillen per jaar. Het verschil tussen begrote en werkelijke uitgaven van 2015 en 2016 is grotendeels te verklaren door de gunstige prijs van de huidige leverancier RSR Revalidatieservice ten opzichte van de voorganger.

Huishoudelijke verzorging

Het resultaat op Huishoudelijke verzorging bedraagt € 110.000. Hiervan heeft € 36.000 betrekking op de Huishoudelijke verzorging in natura. Bij de aanbesteding voor 2016 is gewerkt met maximumtarieven voor HbH1 en HbH2. Twee aanbieders hebben lagere tarieven geoffreerd. Het vergt nadere analyse of hiermee het resultaat op Huishoudelijke verzorging verklaard kan worden. Van het resultaat heeft € 74.000 betrekking op de Huishoudelijke Hulp Toelage. Onderbesteding van het HHT budget wordt veroorzaakt door het gegeven dat onze gemeente er - ondanks substantiële bezuinigingen van rijkswege - niet voor heeft gekozen te bezuinigen op de maatwerkvoorziening HbH en met de pilot "Klantgerichte zorgarrangementen en financiering" pas per 1 januari 2017 gestart kan worden.

Begeleiding

Dit budget volgen we om te kijken of de onderschrijding trendmatig is. Een deel hiervan wordt veroorzaakt doordat vanaf 2015 een budget is toegekend dat is gebaseerd op vervuilde gegevens uit Vektis en mogelijk te ruim is.

Meerkostenregeling

Het resultaat betreffende de meerkostenregeling komt uit op € 98.000. Inwoners hebben, omdat de regeling behoorlijk complex is, amper gebruik gemaakt van de meerkostenregeling 2016. Voor 2017 zijn nieuwe en gebruikersvriendelijke regels opgesteld. In 2017 kunnen nog wel aanvragen worden ingediend in het kader van de meerkostenregeling 2016.

Eigen Bijdrage Wmo

De inkomsten uit de Eigen Bijdrage komen uit op € 880.000, hetgeen een nadeel betekent van € 40.000. IN 2015 en 2016 zijn er door late aanleveringen van zorgaanbieders en fouten in aanlevering meer stapelfacturen verstuurd waardoor klanten meer moeite hebben met betalen en betalingsregelingen moesten worden getroffen. De mate van verschil tussen opgelegde - en geïnde Eigen Bijdrage in de gemeente Renkum is vergelijkbaar met andere gemeenten.

PGB Huishoudelijke verzorging, Begeleiding Wmo en Jeugdhulp

In totaal komt het resultaat van de PGB's Wmo en Jeugd uit op € 420.000. De onderbesteding wordt verklaard uit het gegeven dat het bedrag behorend bij de aanvraag van PGB's direct moet worden betaald terwijl deze in de praktijk vaak niet volledig verzilverd wordt.

Jeugdzorg in natura

Als alleen het kalenderjaar 2016 wordt gezien qua uitgaven ZIN dan levert dat een nadeel op van € 0,278 miljoen (het budget van € 8,074 miljoen versus de verantwoording 8,352 miljoen).

Maar de realiteit achter de cijfers is complex.

Het kalenderjaar 2016 correct verantwoord kan zodoende alleen met diverse kanttekeningen. Zo is er;

- sprake van afwikkeling van nog te betalen posten uit kalenderjaar 2015 (begroot op € 5,879 miljoen);
 - betalingen over kalenderjaar 2016 (waarvoor een budget van 8,074 miljoen beschikbaar was)
 - een inschatting van nog te betalen zorgkosten over kalenderjaar 2016 van € 1.390 miljoen.
- Dit laatste is voornamelijk gebaseerd op productieverantwoordingen van leveranciers.

Het blijkt dat de reservering over kalenderjaar 2015 van €5,879 miljoen mogelijk te hoog is opgenomen. Met diverse aannames is er aan zorg €4,003 miljoen nabetaald (we houden ook rekening met € 0,013 miljoen om alsnog in 2017 na te betalen. Conclusie is dat er €1,876 miljoen als voordeel uit 2015 resulteert. Gezien de hectiek vanaf begin 2015 is het niet ondenkbaar dat ook in 2017 nog omzet over 2015 volgt.

Gezien de afwikkeling over 2015 kunnen wij nu nog niet aangeven of de zorgconsumptie over 2016 het juiste beeld geeft. De werkelijke zorg over 2017 moet uitwijzen wat de structurele zorgconsumptie is.

Jeugdzorg, landelijk werkende instellingen

Er wordt een voordeel getoond van € 361.000. Dat is enerzijds gebaseerd op de afwikkeling kalenderjaar 2015 waar een voordeel van € 209.000 is gerealiseerd. Anderzijds zijn op het budget 2016 (€ 963.000) € 811.000 als kosten opgenomen (kosten die op basis van opgave leveranciers en een mogelijke claim op omzetgarantie zijn bepaald). Hiermee is in 2016 een voordeel van €152.000 gerealiseerd.

1 Integratie uitkering sociaal domein en WMO

<i>Bedragen * € 1.000</i>	Begroot	Begroot na wijziging	Rekening	Afwijking
Lasten	-718	965	1.063	-98
Baten	20.634	20.813	20.813	0
Saldo van baten en lasten	21.352	19.847	19.750	-98
Mutatie reserve	0	1.818	-1.810	-3.628
Gerealiseerd resultaat	21.352	21.665	17.939	-3.726

Tabel afwijkingen

Omschrijving	Bedrag
Inhuur transformatie	-88
Mutaties integratie-uitkeringen septembercirculaire	-10
Subtotaal	-98
Mutatie reserve	-3.628
Totaal na mutatie reserve	3.726

Toelichting afwijkingen

Inhuur transformatie

Het afgelopen jaar is voor de transformatie een formatiebudget van € 1.612.000 vrijgemaakt t.b.v. de inhuur voor de transformatie. Voor € 634.000 betrof dit structureel formatiebudget. Het overige

budget van € 979.000 werd gedekt uit de reserve SD. De uiteindelijke kosten van inhuur kwamen uit op € 1.700.000. Dit resulteerde in een overschrijding van de lasten met € 88.000. Voornaamste oorzaak van deze overschrijding hadden betrekking op de inhuur van tijdelijke extra capaciteit voor contractmanagement, kwaliteitsbeheer, administratie en consultants ter ondersteuning van de operationele processen.

Mutatie reserve

Binnen dit product was naast de hierboven genoemde onttrekking uit de reserve van € 979.000 t.b.v. inhuur, ook begrotingstechnisch de dekking van de incidentele invulling van de resterende taakstelling SD 2016, groot € 838.000 verantwoord. Bij de najaarsnota hebben wij u al geïnformeerd dat bij het opmaken van de jaarrekening een mogelijk voordeel binnen het sociaal domein ingezet zal worden om de resterende taakstelling feitelijk in te vullen c.q. toe te voegen aan de reserve. In onderstaande tabel treft u de voordelen binnen de diverse producten van het sociaal domein aan. Daarnaast verwijzen wij u naar ons voorstel bij product 1F. Inkomensvoorziening t.b.v. de dekking van het liquidatieplan Permar, naast de voordelen binnen de taakvelden Re-integratie en WSW, het resterende bedrag te dekken uit de reserve.

<i>Bedragen x € 1.000</i>	Storting	Onttrekking	Saldo
Mutaties conform de begroting			
Onttrekking taakstelling product 1.		839	
Onttrekking t.b.v. inhuur		979	
Mutaties als gevolg van voor- en nadelen binnen sociaal domein			
Product 1A. Algemene voorzieningen	368		
Product 1B. Gezondheid	57		
Product 1C. Sport	4		
Product 1D. Educatie	98		
Product 1E. Minima	16		
Product 1G. Maatwerkvoorzieningen	4.057		
Product 1. integratie uitkering Sociaal Domein en Wmo		98	
Product 2. Transformatie Sociaal Domein		84	
Overige mutaties reserves			
Product 1F. onderdeel liquidatieplan Permar		790	
Totaal	4.600	2.790	1.810

Zoals hierboven is weergegeven zijn er naast de begrote onttrekkingen van € 1.818.000 andere mutaties op de reserve SD. Dit betreffen toevoegingen als gevolg van voor- en nadelen binnen het sociaal domein van totaal € 4.419.000 en een onttrekking voor liquidatie Permar van € 790.000. Hierdoor is per saldo er binnen het sociaal domein een voordeel gehaald van € 3.628.000 ten opzichte van de mutaties volgens de begroting.

Beleid reserve Sociaal domein

In de jaarrekening 2015 is voor het eerst een omschrijving gegeven wat het doel is van het reserve sociaal domein. Daarbij is de vrij algemene omschrijving uit het raadsvoorstel voorjaarsnota 2014 gehanteerd. Onderstaand treft u de kaders van deze reserve aan zoals deze voor het eerst in de jaarrekening 2015 genoemd zijn.

Sociaal domein	
Doel:	De ontwikkeling van de nieuwe, en ten dele bestaande, taken die in het kader van de decentralisaties vanaf 2015 door de gemeente wordt uitgevoerd realiseren.
Vorming:	Wanneer er in enig jaar budget resteert, wordt dit aan de reserve gedoteerd.
Hoogte:	N.v.t.
Duur:	N.v.t.
Bestedingsraming:	O.b.v. begroting

In werkelijkheid heeft het reserve meerdere doelen.

Zo wordt een substantieel gedeelte van het saldo van de reserve meegenomen in de berekening van de weerstandsvermogen. Binnen de begroting 2017 gaat het om een bedrag van € 2.326.000 over de jaren 2017 en 2018 ter dekking van een mogelijk risicobedrag van € 2.479.000 op basis van de openstaande taakstellingen over deze jaren, groot € 6.372.000. Inconsequentie in deze is dat het niveau van het weerstandsreserve niet apart benoemd is, zodat dit gedeelte niet afgezonderd is t.b.v. de vrije besteding van de overige reserve. Wij stellen u voor dit bij de verantwoording van de reserve SD te herstellen.

Het risico rond de specifieke uitkering BUIG (inkomensvoorziening) is conform afspraak meegenomen als risico binnen het weerstandsreserve en buiten het risico van het SD gelaten.

Daarnaast hebben diverse exploitatiebudgetten binnen het sociaal domein het karakter van een "open einde" regeling. Hierdoor is de vraag naar vooral maatwerkvoorzieningen voor een gedeelte onzeker. Voor dit karakter van de "open einde" regeling is het raadzaam, voor mogelijke fluctuaties in de vraag, een egalisatiereserve te gebruiken om voor- en nadelen in de jaren te egaliseren middels dit egalisatiereserve.

Voorgesteld wordt dat deze reserve gebruikt wordt voor de voor- en nadelen van de producten binnen programma 1 met uitzondering van 1C. Sport, 1D. Educatie en de exploitatie gerelateerd aan de specifieke uitkering BUIG.

Ten slotte het nu genoemde doel van de reserve: De ontwikkeling van de nieuwe, en ten dele bestaande, taken die in het kader van de decentralisaties vanaf 2015 door de gemeente wordt uitgevoerd realiseren. Feitelijk is dit een investeringsreserve, t.b.v. projecten om toekomstige ontwikkelingen te kunnen realiseren.

Voorgesteld wordt **het doel** van de reserve als volgt te benoemen:

- Weerstandsreserve t.b.v. het risico m.b.t. geraamde taakstellingen
- Egalisatiereserve i.v.m. het open einde karakter van diverse budgetten binnen het product maatwerkvoorzieningen.
- Investeringsreserve t.b.v. realisatie van toekomstige ontwikkelingen.

De vorming van de reserve zal primair geschieden uit de overschotten uit de exploitatie van het sociaal domein, met uitzondering van de producten 1C, 1D en een mogelijk voordeel uit de exploitatie welke een relatie heeft met de specifieke uitkering BUIG. Hiervoor is een apart reserve ingesteld.

De exploitatie MFC valt niet onder het sociaal domein.

De hoogte van de reserve is afhankelijk van het doel. Hieronder zal op basis van de eerder genoemde 3 doelen van de reserve een onderbouwing gegeven worden.

Weerstandsreserve:

- Hierbij kan aangesloten worden bij de in de begroting 2017 gehanteerde uitgangspunten.
 - Uitgaan van volledige taakstelling komende twee jaren;
 - Totale omvang risico € 6.372.000;
 - Gewogen risico € 2.479.000;
 - Percentage risico 40% (gehanteerd 50% 1^e jaar en 30% 2^e jaar).

Egalisatiereserve:

- Hierbij kan een relatie gezocht worden met het totale materiële budget van het product maatwerkvoorzieningen en hiervoor een percentage van 5% te hanteren. Het totale materiële budget is voor de begroting 2017 € 18.425.000. Dit zou betekenen dat voor de egalisatie van materiële kosten op dit moment er een maximaal reserve van afgerond € 921.000. aangehouden moet worden.

Investeringsreserve:

- Op dit moment zit de organisatie nog volop in de transformatiefase. Voor deze fase wordt maximaal ingezet om zowel de transformatie als het halen van de majeure taakstelling vorm te geven. Daarna moet de reserve voldoende zijn om de ontwikkeling van nieuwe taken binnen het sociaal domein te realiseren.

Op basis van bovenstaande uitgangspunten en de in de begroting reeds opgenomen investeringen/ onttrekkingen krijg men dan een volgende onderbouwing van de reserve sociaal domein

Sociaal domein	
Doel:	<ul style="list-style-type: none"> • Investeringsreserve t.b.v. realisatie van toekomstige ontwikkelingen. • Weerstandsreserve t.b.v. het risico m.b.t. het sociaal domein (m.n. geraamde taakstellingen). • Egalisatiereserve resultaat sociaal domein.
Vorming:	Vorming uit overschotten uit de exploitatie sociaal domein, m.u.v. de exploitatie welke relatie heeft met specifieke uitkering BUIG.
Hoogte:	investeringen: op basis van het vast te stellen investeringsplan weerstandsreserve: actuele berekening van de risico's egalisatiereserve: 5% van het desbetreffende budget
Duur:	N.v.t.
Bestedingsraming:	O.b.v. begroting

Los van de hierboven genoemde doelstellingen, beïnvloedt het amendement dat is aangenomen bij de begroting 2017 de stand van de reserve Sociaal domein. Dit amendement geeft aan dat de vrije algemene reserve in 2017 zal worden aangevuld tot € 8 miljoen ten koste van de reserve Sociaal domein.

Hieronder treft u een toelichting aan hoe de hoogte van de investeringsreserve zou moeten zijn, berekend op basis van meerjarenraming.

Jaar begroting	Bedrag
2017	819.000
2018	589.000
2019	137.000
2020	71.000
Totaal begroot	1.616.000

In het nog vast te stellen investeringsplan zullen deze inschattingen worden aangevuld.

De weerstandsreserve bestaat uit de berekende reserve uit de begroting 2017, groot € 2.326.000 en de gereserveerde aanvulling op de algemene reserve van € 1.225.000 op basis van het amendement tijdens de begrotingsbehandeling van de begroting 2017. Op basis van het jaarrekeningresultaat 2016 en 2017 kan dit bedrag nog wijzigen.

Op basis van het hiervoor berekende zou de hoogte van de reserve € 6.088.000 zijn. Gelet echter op:

- de onzekerheden m.b.t. de financiële effecten van het komende regeerakkoord;
 - de stijging van de bestaande structurele taakstelling op het sociaal domein vanaf 2020 met € 2.300.000 (zie hiervoor ook njn 2016, tabel blz. 88);
 - de risico's Permar en het uitvoeringsplan sociale werkvoorziening Renkum;
 - de mogelijke risico's in verband met de overgang van de verantwoordelijkheid van taken rond beschermd wonen en maatschappelijke opvang naar alle gemeenten m.i.v. 2020 (Implementatie advies van de commissie Toekomst beschermd wonen);
 - aanvraag van extra middelen in 2017 t.b.v. het investeringsplan sociaal domein;
- zijn wij van mening dat het huidige saldo van de reserve sociaal domein (€ 9.500.000) noodzakelijk is om de drie genoemde doelen van de reserve te kunnen realiseren.

2 Transformatie Sociaal Domein

Bedragen * € 1.000	Begroot	Begroot na wijziging	Rekening	Afwijking
Lasten	146	58	142	-84
Baten	0	0	0	0
Saldo van baten en lasten	-146	-58	-142	-84
Mutatie reserve	0	0	0	0
Gerealiseerd resultaat	-146	-58	-142	-84

Tabel afwijkingen

Omschrijving	Bedrag
Regionale samenwerking	-73
Overigen	-11
Subtotaal	-84
Mutatie reserve	0
Totaal na mutatie reserve	-84

Toelichting afwijkingen

Bij de voorbereiding van de regionale samenwerking op het gebied van contractering en inkoop en de onderwerpen uit het GO sociaal domein zijn vooruitlopend op de totstandkoming van de GR meer kosten gemaakt dan verwacht.

Programma 02 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen & mobiliteit

1. Wat heeft het gekost?

<i>Bedragen * € 1.000</i>	Begroot	Begroot na wijziging	Rekening	Afwijking
Lasten	7.810	7.991	6.473	1.518
Baten	5.207	5.362	4.075	-1.287
Saldo van baten en lasten	-2.603	-2.629	-2.398	231
Mutatie reserve	45	249	197	-52
Gerealiseerd resultaat	-2.558	-2.380	-2.201	179

<i>Bedragen * € 1.000</i>	Begroot	Begroot na wijziging	Rekening	Afwijking
2A. Ruimtelijke ontwikkeling	-394	-313	-409	-97
2B. Wonen	-214	-229	-227	2
2C. Bestemmingsplannen	-388	-241	-227	13
2D. Omgevingsvergunning	-842	-849	-576	273
2E. Mobiliteit	-720	-748	-762	-14
totaal	-2.558	-2.380	-2.201	179

2. Analyse afwijking

Alle afwijkingen groter dan € 25.000 zijn hieronder toegelicht (bedragen x € 1.000).

2A. Ruimtelijke ontwikkeling

<i>Bedragen * € 1.000</i>	Begroot	Begroot na wijziging	Rekening	Afwijking
Lasten	5.154	5.209	3.730	1.479
Baten	4.760	4.836	3.256	-1.580
Saldo van baten en lasten	-394	-373	-474	-101
Mutatie reserve	0	60	64	4
Gerealiseerd resultaat	-394	-313	-409	-97

Tabel afwijkingen

Omschrijving	Bedrag
W.A. Scholtenlaan	-76
Mozartlaan	-12
Dalzone	-14
Overigen	1
Subtotaal	-101
Mutatie reserve	4
Totaal na mutatie reserve	-97

Toelichting afwijkingen

W.A. Scholtenlaan

In de Najaarsnota 2016 is de verkoopopbrengst van de grond als een voordelig resultaat ingeboekt. In de koop- en samenwerkingsvereenkomst is afgesproken dat de verkoopopbrengst gerealiseerd wordt binnen 1 maand nadat het bestemmingsplan voor het project onherroepelijk is. Naar verwachting zal dit eind 2017 of begin 2018 zijn. Dan pas kan het resultaat worden gerealiseerd.

Mozartlaan

Voor het project Mozartlaan zijn extra kosten gemaakt als gevolg van de centrumplan-ontwikkelingen Doorwerth.

Dalzone

Voor het project Dalzone zijn de kosten voor de sanering Lukassenpad hoger uitgevallen. Een deel van deze hogere kosten (€ 4.000) worden gedekt uit de weerstandsreserve. Daarnaast zijn er kosten gemaakt voor explosievenonderzoek. Van deze kosten kan 70% worden verhaald via het gemeentefonds. Het restantbedrag van € 10.000 is een nadeel.

2D. Omgevingsvergunning

<i>Bedragen * € 1.000</i>	Begroot	Begroot na wijziging	Rekening	Afwijking
Lasten	1.219	1.226	1.220	6
Baten	377	377	644	267
Saldo van baten en lasten	-842	-849	-576	273
Mutatie reserve	0	0	0	0
Gerealiseerd resultaat	-842	-849	-576	273

Tabel afwijkingen

Omschrijving	Bedrag
Bouwleges	266
Overigen	7
Subtotaal	273
Mutatie reserve	0
Totaal na mutatie reserve	273

Toelichting afwijkingen

Bouwleges

De bouwleges vallen hoger uit omdat er dit jaar meer bouwvergunningen zijn verleend dan begroot. De helft van deze extra bouwleges inkomsten betreft bouwleges voor het MFC in Renkum. Verder waren er in 2016 een aantal aanvragen voor grotere bouwprojecten: Hoogenkampseweg en delen van Oosterbeek Hoog en Dalzone.

Over het algemeen kan worden gesteld dat het aantal bouwaanvragen weer wat toeneemt, de crisis lijkt voorbij.

2E. Mobiliteit

<i>Bedragen * € 1.000</i>	Begroot	Begroot na wijziging	Rekening	Afwijking
Lasten	754	809	773	36
Baten	34	61	68	7
Saldo van baten en lasten	-720	-748	-705	43
Mutatie reserve	0	0	-56	-56
Gerealiseerd resultaat	-720	-748	-762	-14

Tabel afwijkingen

Omschrijving	Bedrag
MUP verkeer	56
Overigen	-13
Subtotaal	43
Mutatie reserve MUP	-56
Totaal na mutatie reserve	-14

Toelichting afwijkingen

MUP verkeer

Op het budget 'MUP verkeer' is een voordeel ontstaan. De verklaring hiervoor is dat een deel van de in 2016 geplande projecten om diverse redenen doorgeschoven zijn naar 2017.

Dat geldt bijvoorbeeld voor:

- P+R bij station Wolfheze. Door onenigheid tussen ProRail en de NS over de kosten voor aan te kopen grond is dit project niet meer uitgevoerd in 2016. De verwachting is dat dit in 2017 kan geschieden.
- Vanuit het MUP zou in 2016 worden bijgedragen aan twee gemeentelijke projecten: Weverstraat, waarvan de voorbereiding al is gestart in 2016. Omgeving Hogenkampseweg/ Nieuweweg, waarvan de voorbereiding is gestart in 2017. Uitvoering van beide projecten vindt plaats in 2017.
- Snelfietsroute Arnhem - Wageningen. In 2016 stond het volledige bedrag begroot, maar is alleen de Fonteinallée opnieuw geasfalteerd. De fietsstraat op de Benedendorpsweg/ Klingelbeekseweg wordt in 2017 voorbereid en uitgevoerd.
- Aanpassing van de schoolomgevingen. Om alle maatregelen te combineren en om de grotere wijzigingen uit te voeren in een schoolvakantie, hebben wij ervoor gekozen de maatregelen uit te voeren in en rondom de voorjaarsvakantie 2017.

Het restant budget is in de reserve MUP gestort.

Programma 03 Milieu, klimaat & duurzaamheid

1. Wat heeft het gekost?

<i>Bedragen * € 1.000</i>	Begroot	Begroot na wijziging	Rekening	Afwijking
Lasten	6.660	6.926	6.646	280
Baten	7.390	7.673	7.535	-138
Saldo van baten en lasten	730	747	889	142
Mutatie reserve	14	49	49	
Gerealiseerd resultaat	744	796	937	142

<i>Bedragen * € 1.000</i>	Begroot	Begroot na wijziging	Rekening	Afwijking
3A. Milieu en duurzaamheid	-185	-192	-177	15
3B. Energie en klimaat	-108	-108	-111	-3
3C. Bos en landschap	-172	-153	-158	-5
3D. Water en riolering	398	438	594	156
3E. Afvalverwijdering en -verwerking	811	811	789	-21
totaal	744	796	937	142

2. Analyse afwijking

Alle afwijkingen groter dan € 25.000 zijn hieronder toegelicht (bedragen x € 1.000).

3D. Water en riolering

<i>Bedragen * € 1.000</i>	Begroot	Begroot na wijziging	Rekening	Afwijking
Lasten	2.864	2.768	2.692	76
Baten	3.263	3.206	3.286	80
Saldo van baten en lasten	398	438	594	156
Mutatie reserve	0	0	0	0
Gerealiseerd resultaat	398	438	594	156

Tabel afwijkingen

Omschrijving	Bedrag
Onderhoud	328
Reparaties (152)/ Renovatie (0)/ Vervangingen (7)/ Verbeteringen (108)	267
Kapitaallasten/ lasten die direct ten laste van de voorziening geboekt worden m.b.t. reparaties/ renovatie/ vervangingen/ verbeteringen	1.549
Temporisering 2016	-500
Eenmalige (onderzoeks)activiteiten	132
Terugkerende (onderzoeks)activiteiten	116
Communicatie en beleving	7
Rioolheffing	37
Overigen	102
Subtotaal	2.038
Mutatie voorziening Rioolheffing i.v.m. saldo riolering en water	-2.038
Mutatie voorziening Rioolheffing i.v.m. straatreiniging en kwijscheldingen	10
Mutatie voorziening Rioolheffing i.v.m. rente	146
Totaal mutatie voorziening Rioolheffing	-1.882
Mutatie voorziening GRP	0
Totaal na mutatie voorziening	156

**) ter egalisering van de lasten (lees Rioolheffing) in het vGRP+ is in 2016 € 500.000 getemporeerd en verschoven naar 2018, 2019 en 2020.*

Toelichting afwijkingen

Onderhoud

Het dagelijks onderhoud, onder andere na aanleiding van klachten en meldingen, is in 2016 uitgevoerd. Ten aanzien van reguliere (jaarlijkse) onderhoudswerkzaamheden is in 2016 binnen het GRP onderzoek gestart om de prioritering en uitvoering van de werkzaamheden beter en efficiënter te laten verlopen. Daarnaast zal in 2017 een groot deel van het reguliere onderhoudswerk voor meerdere jaren op de markt worden gezet. Hiermee wordt een inhaalslag voor 2016 gemaakt. In 2016 zijn de werkzaamheden gestart voor het reinigen en inspecteren van de hoofdtransportriolen in de uiterwaarden (€ 220.000). Afhankelijk van de afstemming met de grondeigenaren vinden deze werkzaamheden in 2017 of 2018 plaats.

Reparaties/ Renovaties/ Vervangingen/ Verbeteringen

2016 is gebruikt voor het opstellen van een MeerjarenUitvoeringsPlan (MUP) zoals ook geadviseerd in de audit riolering. Als gevolg hiervan is er vertraging opgetreden in de uitvoering van projecten in 2016 wat resulteert in een voordeel op de begroting. Door een goed uitgewerkt MUP wordt deze vertraging ingelopen en zal een steeds verdere verfijning en efficiëntie ontstaan. Hierdoor ontstaat ook een beter inzicht in de financiën.

Enmalige (onderhouds)activiteiten

Het merendeel van deze activiteiten is in 2016 gestart met onderzoekwerkzaamheden. Voor deze activiteiten zijn echter nog nauwelijks kosten gemaakt. In 2017 gaan de onderzoekwerkzaamheden verder en zal een beter beeld gevormd worden van de te maken kosten in 2017.

Terugkerende (onderhouds)activiteiten

Bovengenoemde activiteiten zijn in de huidige GRP-periode gestructureerd en er zijn op basis van voorgaande jaren inschattingen gemaakt voor de jaarlijkse kosten. 2016 is het eerste jaar van de huidige GRP-periode waarin we gestructureerd ervaringen opdoen met deze inschattingen. De ervaringen uit 2016 zijn al verwerkt in de planning voor 2017. Met name zijn er meer inkomsten uit lozing afvalwater dan eerder ingeschat en vallen de kosten ten aanzien van stroomgebruik gemalen lager uit. Daarnaast is de start van een aantal activiteiten afhankelijk van meetgegevens die in 2016 nog niet beschikbaar waren.

Communicatie en beleving

In 2016 is een start gemaakt met het voorbereiden van een publiekscampagne met betrekking tot afkoppelen hemelwater. Hierbij zullen de activiteiten gecombineerd worden met 2017.

Rioolheffing

De hogere opbrengst heeft een administratieve oorzaak. Als gevolg van onterechte blokkades binnen de belastingapplicatie waren er geen aanslagen opgelegd. Na controle en opschoning van deze blokkades zijn over voorgaande belastingjaren nog aanslagen opgelegd.

Voor een nadere toelichting op het voordeel verwijzen wij u naar Paragraaf 1 Lokale heffingen, onderdeel Rioolheffing.

Mutatie voorziening Rioolheffing

De rioolheffing is dekkend voor de kosten van riolering en water, straatreiniging (50%) en kwijtscheldingen. Het saldo wat in de jaarrekening ontstaat is toegevoegd aan de voorziening Rioolheffing.

Het voordeel van € 156.000 wat resteert, heeft betrekking op straatreiniging (-/- € 5.000), kwijtscheldingen (€ 15.000; zie tevens product 7E Belastingen) en rente (€ 146.000 i.v.m. afwijking van 2% tussen de rekenrente en de werkelijke rente).

Het in de voorziening gestorte bedrag zal in 2017 benodigd zijn voor de nog niet afgeronde projecten.

3E. Afvalverwijdering en -verwerking

Bedragen * € 1.000	Begroot	Begroot na wijziging	Rekening	Afwijking
Lasten	3.272	3.424	3.290	133
Baten	4.082	4.234	4.079	-155
Saldo van baten en lasten	811	811	789	-21
Mutatie reserve	0	0	0	0
Gerealiseerd resultaat	811	811	789	-21

Tabel afwijkingen

Omschrijving	Bedrag
Extra dividend ACV	56
Vervangingen	34
Verbrandingsbelasting restafval	86
Vuillophaal en -afvoer	-209
Vuilverwerking	63
Oud papier	16
Baten reinigingsrechten	50
Overigen	6
Subtotaal	102
Mutatie voorziening Afvalstoffenheffing i.v.m. saldo Afvalverwijdering en verwerking	-102
Mutatie voorziening Afvalstoffenheffing i.v.m. kwijtscheldingen	-21
Totale mutatie voorziening Afvalstoffenheffing	-123
Totaal na mutatie voorziening	-21

Toelichting afwijkingen

Extra dividend ACV

De ACV heeft over het resultaat van 2015 een extra dividend uitgekeerd van € 56.000, bovenop het standaard dividend (6%) van € 51.000 over het geïnvesteerde vermogen (€ 853.501). Conform de systematiek van de voorgaande jaren komt dit bedrag ten gunste van het product Afvalverwerking en -verwijdering en vervolgens in de voorziening Afvalstoffenheffing.

Vervangingen

Deze vervangingsinvesteringen hebben grotendeels te maken met het nieuwe afvalinzamelsysteem. Een deel van de in 2016 geplande investeringen/vervangingen heeft eind 2016 plaatsgevonden of is naar 2017 verschoven. Hierdoor is in 2016 een incidenteel voordeel ontstaan.

Daarnaast is er € 75.000 boekverlies vanwege buitengebruikstelling van drie oude afvalinzamelvoertuigen.

Verbrandingsbelasting restafval

In het kader van het stimuleren van afvalscheiding is vanuit het Ministerie van Infrastructuur en Milieu een belasting op het verbranden van restafval ingevoerd. Het restafval uit de gemeente Renkum wordt echter in Duitsland verbrand. Hoewel de staatssecretaris heeft gezocht naar mogelijkheden om in het buitenland te verbranden afval ook te belasten is dit niet gelukt. Dit is in strijd met Europese regelgeving. Men gaat daarbij immers uit van vrij vervoer van personen en goederen. Het gereserveerde budget is daarom niet aangesproken.

Vuilophaal en -afvoer

Tijdens het opstellen van de begroting van 2016 is ervan uitgegaan dat al in 2016 bepaalde onderdelen van het nieuwe beleid ingevoerd zouden zijn. Het betreft onderdelen die zonder investeringen plaats kunnen vinden zoals het ophalen van afvalstromen tegen betaling. Voorbeelden hiervan zijn grof-afval, wit- en bruingoed, oud ijzer en grof tuinafval. Ook is er destijds van uitgegaan dat gekozen zou worden voor 'alternerend inzamelen'. Vanaf de tweede helft van 2015 is echter de keuze gemaakt om eerst de inwoners te raadplegen voordat wijzigingen worden doorgevoerd. Dit heeft geleid tot hogere inzamelkosten dan waar bij het opstellen van de begroting vanuit is gegaan. Daarnaast heeft u tijdens de behandeling van het nieuwe afvalbeleid (januari 2016) besloten de inzamelfrequentie en inzameldagen, na het uitzetten van de nieuwe klike's, niet te wijzigen. Hierdoor is het noodzakelijk geweest om vanaf oktober met verschillende inzamelvoertuigen (gft+e en restafval) door de dorpen te rijden. Dit alles heeft geleid tot hogere inzamelkosten.

Vuilverwerking

In de loop van 2016 is er veel aandacht is geweest voor het nieuwe afvalbeleid. Dit heeft in 2016 al geleid tot een betere scheiding van het huishoudelijk afval. Hierdoor is er minder restafval naar de verbrandingsoven gegaan dan bij het opmaken van de begroting vanuit is gegaan. Ook zijn de opbrengsten van herbruikbare grondstoffen hoger dan vooraf ingeschat.

Baten afvalstoffenheffing

Voor een nadere toelichting op het voordeel verwijzen wij u naar Paragraaf 1 Lokale heffingen, onderdeel Afvalstoffenheffing.

Mutatie voorziening Afvalstoffenheffing

Het voordelig resultaat op afvalverwijdering en -verwerking houdt in dat de in 2016 opgelegde Afvalstoffenheffing hoger was dan noodzakelijk.

Binnen het product Afvalverwijdering en -verwerking is, zoals verantwoord, een voordeel van € 177.000 ontstaan. Daarnaast is als gevolg van lagere kwijtscheldingen (€ 21.000; zie tevens product 7E Belastingen) ten opzichte van de begroting de storting in de voorziening nog eens € 21.000 hoger. Totaal € 198.000.

Het in de voorziening gestorte bedrag zal in 2017 benodigd zijn voor de nog niet afgeronde projecten, zoals b.v. zwerfafval en het nieuwe afvalinzamelsysteem. Daarnaast kunnen op het moment dat de voorziening Afvalstoffenheffing een te hoog saldo heeft de tarieven Afvalstoffenheffing incidenteel verlaagd worden.

Programma 04 Veiligheid

1. Wat heeft het gekost?

<i>Bedragen * € 1.000</i>	Begroot	Begroot na wijziging	Rekening	Afwijking
Lasten	2.699	2.784	2.905	-121
Baten	6	6	133	127
Saldo van baten en lasten	-2.693	-2.778	-2.772	6
Mutatie reserve				
Gerealiseerd resultaat	-2.693	-2.778	-2.772	6

<i>Bedragen * € 1.000</i>	Begroot	Begroot na wijziging	Rekening	Afwijking
4A. Integraal veiligheidsbeleid	-2.179	-2.234	-2.300	-66
4B. Toezicht en handhaving	-509	-539	-472	67
4C. Veilig thuis	-5	-5		5
totaal	-2.693	-2.778	-2.772	6

2. Analyse afwijking

Alle afwijkingen groter dan € 25.000 zijn hieronder toegelicht (bedragen x € 1.000).

4A. Integraal veiligheidsbeleid

<i>Bedragen * € 1.000</i>	Begroot	Begroot na wijziging	Rekening	Afwijking
Lasten	2.179	2.234	2.419	-184
Baten	0	0	118	118
Saldo van baten en lasten	-2.179	-2.234	-2.300	-66
Mutatie reserve	0	0	0	0
Gerealiseerd resultaat	-2.179	-2.234	-2.300	-66

Tabel afwijkingen

Omschrijving	Bedrag
Opruiming explosieven	-58
Overigen	-8
Subtotaal	-66
Mutatie reserve	0
Totaal na mutatie reserve	-66

Toelichting afwijkingen

Over 2016 is een nadeel te melden van € 66.000. Dit wordt voor het grootste deel veroorzaakt door de kosten van onschadelijk maken van explosieven op het terrein van hotel Dreijeroord (€ 58.000). Normaal gesproken maken we afspraken met projectontwikkelaars voor het verhalen van deze kosten. In dit geval vroeg de situatie op het terrein om snel ingrijpen in verband met het bewaken van de veiligheid.

4B. Toezicht en handhaving

<i>Bedragen * € 1.000</i>	Begroot	Begroot na wijziging	Rekening	Afwijking
Lasten	515	544	486	58
Baten	6	6	15	9
Saldo van baten en lasten	-509	-539	-472	67
Mutatie reserve	0	0	0	0
Gerealiseerd resultaat	-509	-539	-472	67

Tabel afwijkingen

Omschrijving	Bedrag
Toezicht calamiteiten en kwaliteitstoezicht Wmo	30
Toezicht BOA taken	37
Subtotaal	67
Mutatie reserve	0
Totaal na mutatie reserve	67

Toelichting afwijkingen

Calamiteiten en kwaliteitstoezicht Wmo

Er zijn in 2016 geen meldingen geweest betreffende calamiteiten, waardoor geen calamiteitentoezicht en calamiteitentoezichtbudget behoefde te worden ingezet. Het kwaliteitstoezicht is in 2016 ingeregeld. Er hoefde sinds die tijd nauwelijks op te worden ingezet.

Toezicht BOA taken

Dit betreft onder meer toezicht op de Drank en Horecawet. Hiervoor doen we een beroep op Arnhem. Door onderbezetting is hier minder inzet geweest dan gewenst.

Verder is er ingehuurd op extra BOA inzet voor onder meer evenementen. De kosten hiervoor zijn gedekt uit budget 4A.

Voor de structurele BOA taken is meer inzet nodig dan op dit moment gerealiseerd wordt. In 2017 zal hier een voorstel voor komen dat onderdeel wordt van het Integraal Veiligheidsplan.

Programma 05 Openbare ruimte

1. Wat heeft het gekost?

<i>Bedragen * € 1.000</i>	Begroot	Begroot na wijziging	Rekening	Afwijking
Lasten	7.266	6.937	7.166	-230
Baten	328	347	450	103
Saldo van baten en lasten	-6.937	-6.590	-6.717	-127
Mutatie reserve	671	92	124	32
Gerealiseerd resultaat	-6.266	-6.498	-6.593	-94

<i>Bedragen * € 1.000</i>	Begroot	Begroot na wijziging	Rekening	Afwijking
5A. Groenonderhoud	-2.741	-2.988	-3.008	-20
5B. Wegen, straten en pleinen	-3.525	-3.510	-3.584	-74
totaal	-6.266	-6.498	-6.593	-94

2. Analyse afwijking

Alle afwijkingen groter dan € 25.000 zijn hieronder toegelicht (bedragen x € 1.000).

5A. Groenonderhoud

<i>Bedragen * € 1.000</i>	Begroot	Begroot na wijziging	Rekening	Afwijking
Lasten	3.056	3.295	3.397	-102
Baten	284	277	363	86
Saldo van baten en lasten	-2.771	-3.018	-3.034	-16
Mutatie reserve	30	30	25	-5
Gerealiseerd resultaat	-2.741	-2.988	-3.008	-20

Tabel afwijkingen

Omschrijving	Bedrag
Begraafplaatsen/ urnentuin	17
Taakstelling sport	-11
Groenonderhoud sportparken	-22
Subtotaal	-16
Mutatie reserve	-5
Totaal na mutatie reserve	-20

Toelichting afwijkingen

Begraafplaatsen/ urnentuin

In 2016 zijn er 127 uitvaarten geweest. Dit zijn er 32 meer dan in 2015. Dit verklaart de meeropbrengsten voor het taakveld begraafplaatsen/ urnentuin.

Taakstelling sport

Zolang de overdracht van onderhoud en beheer van de sportparken niet is overgedragen aan de sportverenigingen is het niet mogelijk de taakstelling op Sport verder in te vullen.

Groenonderhoud sportparken

De overdracht van de sportparken nog niet is gerealiseerd en de reguliere werkzaamheden zijn volgens planning uitgevoerd. Verklaring tekort:

- De driejaarlijkse keuring is in 2016 uitgevoerd. Hiervoor wordt geen budget gereserveerd en is een extra kostenpost.
- In het kader van het voorkomen van een verdere achterstand in de kwaliteit van de sportparken zijn extra werkzaamheden uitgevoerd. Dit ook met het oog op een eventuele overdracht van de sportparken. Ten behoeve van deze werkzaamheden zijn meer uren ingehuurd dan begroot. Voor de fitnessstui in en de overdracht van sportpark Hartenstein zijn buiten het regulier onderhoud extra werkzaamheden uitgevoerd.
- Voor sportpark Waaienberg in Doorwerth is de overdracht nog altijd niet formeel geregeld. Hierdoor worden nog steeds werkzaamheden uitgevoerd. In 2016 is een oude trap en een waterkering verwijderd in verband met veiligheid. Dit zijn kosten buiten het reguliere onderhoud om.
- Op sportpark Wilhelmina is blikseminslag geweest. Dit heeft gevolgen gehad voor het computersysteem van de belichting. De kosten vallen niet onder de verzekering en deze zijn betaald uit het reguliere sportbudget.

5B. Wegen, straten en pleinen

Bedragen * € 1.000	Begroot	Begroot na wijziging	Rekening	Afwijking
Lasten	4.210	3.642	3.770	-128
Baten	44	69	86	17
Saldo van baten en lasten	-4.166	-3.572	-3.683	-111
Mutatie reserve	641	62	99	37
Gerealiseerd resultaat	-3.525	-3.510	-3.584	-74

Tabel afwijkingen

Omschrijving	Bedrag
Openbare verlichting	-118
Onderhoud wegen	-77
Gladheidsbestrijding	41
Project glasvezel/ klein onderhoud wegen	31
Overigen	12
Subtotaal	-111
Mutatie reserve Wegenonderhoud	77
Mutatie reserve Vervanging openbare verlichting	-9
Mutatie reserve Risico herstelkosten sleuven en lasgaten	-31
Totaal na mutatie reserve	-74

Toelichting afwijkingen

Openbare verlichting

Het tekort op de openbare verlichting is ontstaan door:

- Een onverwachte naheffing op de netwerkkosten voor de levering van elektriciteit over de jaren 2014 en 2015 (€ 100.000). Ondanks navragen is dit bij de netwerkbeheerder/ leverancier blijven liggen.
- Meer onderhoudskosten aan de huidige verlichting doordat de aanbesteding van de nieuwe aanpak (meerjarig uitbesteden van onderhoud en vervanging) is verschoven van 2016 naar 2017 (€ 18.000).

Onderhoud wegen/ Mutatie reserve wegenonderhoud

Aan het tekort op wegen liggen de volgende redenen ten grondslag:

- Tijdens de uitvoering van onderhoud is bij een aantal wegen meer werk meegenomen dan verwacht. Hier is op dit momenten voor gekozen uit oogpunt van veiligheid, efficiëntie, mogelijkheid van combineren met bijvoorbeeld verkeer, of een combinatie van deze. In andere gevallen zijn de kosten lager uitgevallen, omdat minder hoefde te worden uitgevoerd dan oorspronkelijk was begroot. Hierdoor is over het geheel genomen efficiënter gewerkt, maar zijn de kosten hoger uitgevallen.
- De kosten van een nieuw fietspad over de Reyerskamp zijn hoger uitgevallen dan verwacht. Oorspronkelijk was er gerekend met een smal asfaltfietspad op de plek van het oude, maar nader onderzoek wees uit dat vanwege de bomen en uit oogpunt van verkeersveiligheid beter een iets breder betonnen fietspad kon worden aangelegd. De kosten daarvan waren wel wat hoger dan begroot. Omdat dit fietspad op uw nadrukkelijke verzoek is aangepakt, hebben wij besloten deze werkzaamheden toch door te zetten.
- Herstel van schade op de Bergerhof, ontstaan tijdens de uitvoering, heeft onvoorziene kosten met zich mee gebracht.

Het tekort op onderhoud wegen wordt gedekt uit de reserve wegenonderhoud. Zie tevens de toelichting op deze reserve in deel toelichting balans.

Gladheidsbestrijding

De winterperiodes aan het begin en aan het eind van 2016 zijn betrekkelijk mild verlopen waardoor minder inzet nodig is geweest. Het zwaartepunt van de winterperiode 2016 -2017 lag in 2017 en heeft geen betrekking op het budget voor 2016.

Project glasvezel/ klein onderhoud wegen/ Mutatie reserve Risico herstelkosten sleuven en lasgaten

In de najaarsnota is € 27.000 uit de reserve Risico herstelkosten sleuven en lasgaten onttrokken t.b.v. toezicht en projectcoördinatie voor het project glasvezel. Per saldo is een onttrekking van € 11.000 nodig geweest, waardoor er een voordeel van € 16.000 is ontstaan.

Daarnaast was rekening gehouden met een onttrekking uit dezelfde reserve van € 15.000 voor klein onderhoud van wegen (onderhoud lasgaten e.d.). Deze onttrekking is niet nodig geweest, waardoor er een voordeel van € 15.000 is ontstaan.

Mutatie reserve Vervanging openbare verlichting

In de najaarsnota was rekening gehouden met een onttrekking van € 20.000 t.b.v. de vervanging van openbare verlichting. Er is € 11.000 benodigd geweest, waardoor er een voordeel van € 9.000 is ontstaan.

Programma 06 Economie & Cultuur

1. Wat heeft het gekost?

<i>Bedragen * € 1.000</i>	Begroot	Begroot na wijziging	Rekening	Afwijking
Lasten	1.725	1.719	897	822
Baten	510	500	151	-349
Saldo van baten en lasten	-1.214	-1.220	-746	473
Mutatie reserve	502	502		-502
Gerealiseerd resultaat	-712	-717	-746	-29

<i>Bedragen * € 1.000</i>	Begroot	Begroot na wijziging	Rekening	Afwijking
6A. Ondernemen en bedrijvigheid	-67	-94	-115	-21
6B. Recreatie en toerisme	-250	-240	-249	-9
6C. Kunst, cultuur en cultuurhistorie	-395	-384	-382	1
totaal	-712	-717	-746	-29

2. Analyse afwijking

Alle afwijkingen groter dan € 25.000 zijn hieronder toegelicht (bedragen x € 1.000).

6A. Ondernemen en bedrijvigheid

<i>Bedragen * € 1.000</i>	Begroot	Begroot na wijziging	Rekening	Afwijking
Lasten	1.065	1.082	245	837
Baten	511	501	130	-371
Saldo van baten en lasten	-554	-581	-115	466
Mutatie reserve	487	487	0	-487
Gerealiseerd resultaat	-67	-94	-115	-21

Tabel afwijkingen

Omschrijving	Bedrag
Straat- en weekmarkten	-17
Bedrijventerreinen	484
Overigen	-1
Subtotaal	466
Mutatie reserve Bedrijventerreinen	-487
Totaal na mutatie reserve	-21

Toelichting afwijkingen

Straat-en weekmarkten

De inkomsten uit de marktgelden blijven € 12.000 structureel achter bij de ramingen. Dit is een gevolg van het feit dat er steeds minder kooplieden op de markt een standplaats innemen en ook van het feit dat zij het door het jaar heen meer dan vroeger wel eens laten afweten. Het aantal contante betalingen (wekelijks) stijgt t.o.v. de periodieke betalingen, de daarop verleende kortingen ten spijt. Wie contant betaalt heeft geen financieel nadeel als hij een keer niet komt. Vanwege het structurele effect is het reeel de inkomsten structureel 8.000 euro lager te ramen.

Bedrijventerreinen

In 2016 is er minder uitgegeven aan de deelprojecten in het kader van het project herstructurering bedrijventerreinen. De voor 2016 geplande werkzaamheden wat betreft de revitalisering van de Cardanuslaan worden uitgevoerd in 2017. Daarnaast worden de uitgaven voor de herontwikkeling van de Klingelbeekseweg pas vanaf 2017 gerealiseerd.

Programma 07 Inwoner, bestuur & organisatie

1. Wat heeft het gekost?

<i>Bedragen * € 1.000</i>	Begroot	Begroot na wijziging	Rekening	Afwijking
Lasten	8.473	11.442	11.886	-444
Baten	775	982	1.427	445
Saldo van baten en lasten	-7.698	-10.460	-10.459	1
Mutatie reserve	585	1.140	844	-296
Gerealiseerd resultaat	-7.113	-9.319	-9.615	-295

<i>Bedragen * € 1.000</i>	Begroot	Begroot na wijziging	Rekening	Afwijking
7A. Besturingsfilosofie en inwonerparticipatie	-124	-124	-98	25
7B. Organisatieontwikkeling			-4	-4
7C. Servicepunt	-830	-860	-858	2
7D. ICT	97	82	78	-4
7E. Belastingen	-603	-618	-635	-18
7F. Vastgoed	-2.814	-2.636	-2.596	40
7G. Bestuur en organisatie	-2.839	-5.164	-5.501	-337
totaal	-7.113	-9.319	-9.615	-295

2. Analyse afwijking

Alle afwijkingen groter dan € 25.000 zijn hieronder toegelicht (bedragen x € 1.000).

7D. ICT

<i>Bedragen * € 1.000</i>	Begroot	Begroot na wijziging	Rekening	Afwijking
Lasten	-16	-43	-154	111
Baten	0	0	0	0
Saldo van baten en lasten	16	43	154	111
Mutatie reserve	81	39	-75	-115
Gerealiseerd resultaat	97	82	78	-4

Tabel afwijkingen

Omschrijving	Bedrag
Investeringsplan ICT	131
Overigen	-20
Subtotaal	111
Mutatie reserve	-115
Totaal na mutatie reserve	-4

Toelichting afwijkingen

De investeringen t.b.v. ICT zijn in verband met de ontwikkelingen rond de regionale samenwerking erg beperkt gebleven. Door het uitstellen van investeringen ten behoeve van harmonisatie met de regionale systemen is voor een bedrag van € 874.000 aan investeringen niet in uitvoering genomen. Dit lagere investeringsbedrag leidt voor 2016 tot een voordeel van € 131.000. Dit bedrag is toegevoegd aan de reserve ICT, zodat de dekking van de lasten van de uitgestelde investeringen gereserveerd blijven.

Binnen de overige taakvelden ontstond per saldo een nadeel van € 20.000 die verder geen toelichting behoeft.

7F. Vastgoed

Bedragen * € 1.000	Begroot	Begroot na wijziging	Rekening	Afwijking
Lasten	3.432	3.474	3.315	159
Baten	115	321	327	6
Saldo van baten en lasten	-3.318	-3.153	-2.988	165
Mutatie reserve	504	517	392	-125
Gerealiseerd resultaat	-2.814	-2.636	-2.596	40

Tabel afwijkingen

Omschrijving	Bedrag
Onderzoek renovatie gemeentehuis en ov. gem. vastgoed	69
Gymzaal Dennenborgh	6
Onderwijshuisvesting (buiten reguliere vastgoed)	30
Schoonmaak gebouwen	-9
Vastgoed onderwijs	18
Overige vastgoed	51
Subtotaal	165
Mutatie reserve Onderhoud gebouwen (onderzoek renovatie gemeentehuis en ov. gem. vastgoed)	-69
Mutatie reserve Onderhoud gebouwen (gymzaal Dennenborgh)	-6
Mutatie reserve Onderwijshuisvesting	-30
Mutatie reserve Onderhoud gebouwen (centrale hal)	-17
Mutatie reserve Kapitaallasten vastgoed	-3
Totaal na mutatie reserve	40

Toelichting afwijkingen

Onderzoek renovatie gemeentehuis en overige gemeentelijke vastgoed

In de voorjaarsnota 2016 is € 150.000 aangevraagd voor verschillende onderzoeken om gemeentelijke vastgoedobjecten te renoveren en te verduurzamen. Het betreft o.a. het gemeentehuis, gymzalen en de sporthal te Doorwerth. Dekking hiervan vindt plaats uit de reserve gebouwen.

Niet alle onderzoeken zijn uitgevoerd in 2016 waardoor een voordeel is van € 69.000. Dit betekent dat de onttrekking uit de reserve gebouwen € 69.000 lager is.

De onderzoeken lopen door in het boekjaar 2017. Het resterende budget van € 69.000 blijven via de reserve gebouwen beschikbaar voor 2017.

Gymzaal Dennenborgh

In de voorjaarsnota is € 35.000 aangevraagd voor het vernieuwen van de beglazing aan de gymzaal de 'Dennenborgh'. Dekking hiervan vindt plaats uit de reserve gebouwen.

De werkelijke kosten zijn € 6.000 lager geweest dan de geraamde kosten omdat er zijn geen onvoorziene kosten zijn ontstaan. Dit betekent dat de onttrekking uit de reserve gebouwen € 6.000 lager is.

Onderwijshuisvesting buiten vastgoed

Dit onderdeel van het product is te beschouwen als de historische onderwijshuisvesting die de basis voor het IHP vormt. Net als in voorgaande jaren wordt een voordeel in de reserve

onderwijs huisvesting gestort als er voordelen zijn t.o.v. het IHP en/of de reguliere begroting, aangezien deze middelen dan in een (na)volgend jaar nodig zijn. Het saldo voordeel bestaat uit;

- Huisvesting Brouwerij € 21.000 nadeel. Dit ontstaat door toename van het leerlingenaantal van scholengemeenschap De Brouwerij. Daarom is er recht hogere vergoeding vanwege doordecentralisatie middelen huisvesting onderwijs.
- Verzekeringen, vandalisme, en inhuur externe expertise € 51.000 voordeel. Er is bijvoorbeeld € 13.000 minder aan vandalismeschade en we zijn in staat geweest om de externe inhuur beperkt te houden waardoor een voordeel van € 27.000 is te melden.

Vastgoed onderwijs en overige

Het voordeel van € 69.000 is grotendeels ontstaan door lagere afrekeningen voor de nutsvoorzieningen op gymzalen en andere gebouwen.

7G. Bestuur en organisatie

Bedragen * € 1.000	Begroot	Begroot na wijziging	Rekening	Afwijking
Lasten	2.959	5.868	6.493	-626
Baten	120	120	465	345
Saldo van baten en lasten	-2.839	-5.748	-6.029	-281
Mutatie reserve	0	584	528	-56
Gerealiseerd resultaat	-2.839	-5.164	-5.501	-337

Tabel afwijkingen

Omschrijving	Bedrag
Pensioenen en wachtgeld politieke ambtsdragers	-34
P-budget	-325
Digitalisering Pandenarchief	54
Raadsbudget	28
Overigen	-4
Subtotaal	-281
Mutaties egalisatiereserve algemene uitkering (lagere onttrekking t.b.v. pandenarchief)	-56
Totaal na mutatie reserve	-337

Toelichting afwijkingen

Pensioenen en wachtgeld politieke ambtsdragers

In de Najaarsnota 2016 is een geschat bedrag van € 300.000 opgenomen voor de toename van de pensioenvoorziening van de politieke ambtsdragers. De uiteindelijke bijstorting bedraagt iets meer. Daarnaast zijn de sociale lasten voor de wachtgeldberekening iets hoger uitgevallen.

P-budget (decentraal en centraal)

Het extra tekort ten opzichte van de Najaarsnota 2016 bedraagt € 325.000 en is ontstaan door:

- IKB: In de najaarsnota is rekening gehouden met een reservering voor het IKB (Individueel Keuze Budget), echter is vergeten de sociale lasten-component daarin mee te rekenen, ad € 60.000;
- WKR: In verband met de daling van de forfaitaire ruimte van de werkkostenregeling (minder vast personeel terwijl de kosten van beloning niet navenant afnemen), is er bij de afdracht

voor de werkkostenregeling geen sprake meer van een overschot, maar van een nadeel van € 30.000;

- Kosten einde dienstverband: Aan vier medewerkers zijn in het kader van einde dienstverband (respectievelijk als gevolg van langdurige ziekte, overlijden en uitstroom) de (wettelijke) vakantiedagen en andere vergoedingen uitgekeerd ter hoogte van € 70.000;
- Ziektevervanging: bij uitval van medewerkers door (langdurig) ziekte kijken we steeds kritisch naar de noodzaak van inzet voor vervanging. Na de najaarsnota is er helaas nog aanvullende inzet voor ziektevervanging nodig geweest. Kosten hiervoor bedroegen €70.000;
- Regionale samenwerking en organisatieontwikkeling: Een interim directeur is aangetrokken als vervanging van onze directeur bedrijfsvoering en in het kader van de organisatieontwikkeling. Dit ging kostenneutraal vanwege de inzet van onze directeur bedrijfsvoering als kwartiermaker binnen de samenwerking. In de zomer hebben we met onze samenwerkingspartners besloten een nieuwe interim-directeur aan te trekken voor De Connectie. Dit besluit nam niet weg dat de inzet van de interim directeur bedrijfsvoering en organisatieontwikkeling voor Renkum nog steeds gewenst was. Dit heeft geleid tot dubbele kosten ad €85.000;
- Overige kosten: De overige € 10.000 betreffen diverse mutaties op decentrale budgetten voor catering, documentatie etc.

Digitalisering Pandenarchief/ Mutaties egalisereserve algemene uitkering

Door een nieuwe aanbesteding is de daadwerkelijke digitalisering van het pandenarchief pas gestart in mei 2016. De totale doorloop van het project is ongeveer een jaar. Het bedrag van € 56.000 moet daarom worden gereserveerd voor de rest van dit digitaliseringsproces. Bij de voorjaarsnota zal u gevraagd worden het restantbudget beschikbaar te stellen. De totale lasten van dit project, groot € 95.000 worden gedekt door een zelfde onttrekking uit de reserve. Omdat in 2016 € 38.000 ingezet is van dit budget, wordt de onttrekking aan de reserve bij de jaarrekening beperkt tot dit bedrag van € 38.000.

Raadsbudget

In 2016 heeft de raad € 28.000 overgehouden van het raadsbudget. Hier zijn verschillende verklaringen voor te geven. Allereerst is er in 2016 minder vergaderd, waardoor o.a. de cateringkosten lager zijn uitgevallen. Ook zijn niet alle posten voor commissieleden ingevuld, waardoor de salarispost en de ICT gelden minder belast zijn. Verder is de griffiemedewerker in 2016 zeven uur minder gaan werken en die uren zijn maar voor een deel (twee uur) opgevangen. De griffie heeft minder gebruik gemaakt van het eigen opleidingsbudget en heeft bespaard op de opleidingen van de raad door deze o.a. zelf ter hand te nemen. Ook heeft de Rekenkamercommissie niet haar hele budget opgemaakt.

Door het vertrek van burgemeester Gebben is in april 2016 de burgemeestersprocedure opgestart. De griffie heeft hiervoor een begroting opgesteld. Voor de gehele procedure is € 16.500 begroot (vanuit stelpost onvoorzien). Een deel van deze kosten (ca. € 10.000) is in 2016 gemaakt. Een groot deel van de activiteiten heeft echter in 2017 plaatsgevonden waardoor er in 2017 een nadeel ontstaat (ca. € 17.000). Dit is te verklaren doordat in de begroting (ca. € 16.500,--) voor de procedure geen rekening is gehouden met hotel overnachtingen van de vertrouwenscommissie, externe ondersteuning bij de tweede gespreksronde en ook niet met het laten afnemen van een assessment bij twee kandidaten.

Programma 00 Algemene dekkingsmiddelen

1. Wat heeft het gekost?

<i>Bedragen * € 1.000</i>	Begroot	Begroot na wijziging	Rekening	Afwijking
Lasten	237	145	-41	185
Baten	31.375	31.536	31.570	35
Saldo van baten en lasten	31.139	31.391	31.611	220
Mutatie reserve	3	3	3	
Gerealiseerd resultaat	31.142	31.394	31.614	220

<i>Bedragen * € 1.000</i>	Begroot	Begroot na wijziging	Rekening	Afwijking
0A. Algemene uitkering	23.155	23.384	23.522	138
0B. Belastingen	6.832	6.688	6.637	-52
0C. Overige algemene dekkingsmiddelen	1.155	1.322	1.456	134
totaal	31.142	31.394	31.614	220

2. Analyse afwijking

Alle afwijkingen groter dan € 25.000 zijn hieronder toegelicht (bedragen x € 1.000).

0A. Algemene uitkering

<i>Bedragen * € 1.000</i>	Begroot	Begroot na wijziging	Rekening	Afwijking
Lasten	0	0	0	0
Baten	23.155	23.384	23.522	138
Saldo van baten en lasten	23.155	23.384	23.522	138
Mutatie reserve	0	0	0	0
Gerealiseerd resultaat	23.155	23.384	23.522	138

Tabel afwijkingen

Omschrijving	Bedrag
Gemeentefonds 2015	74
Gemeentefonds 2016	64
Subtotaal	138
Mutatie reserve	0
Totaal na mutatie reserve	138

Toelichting afwijkingen

Gemeentefonds 2015

In 2016 zijn er nog mutaties verwerkt over de verdeling van de algemene uitkering over 2015. De belangrijkste mutatie is de verhoging van de uitkeringsfactor met 4 punten. Deze verhoging levert een extra uitkering op van € 74.000.

Gemeentefonds 2016

In 2016 zijn er nog mutaties verwerkt over de verdeling van de algemene uitkering over 2016. De belangrijkste mutaties zijn de kwantiteiten van de WOZ-waarde (nadeel), lage inkomens en bijstandontvangers (voordelen). Per saldo leveren deze mutaties een extra uitkering op van € 64.000.

0B. Belastingen

<i>Bedragen * € 1.000</i>	Begroot	Begroot na wijziging	Rekening	Afwijking
Lasten	0	0	0	0
Baten	6.832	6.688	6.637	-52
Saldo van baten en lasten	6.832	6.688	6.637	-52
Mutatie reserve	0	0	0	0
Gerealiseerd resultaat	6.832	6.688	6.637	-52

Tabel afwijkingen

Omschrijving	Bedrag
Baten OZB	-10
Baten toeristenbelasting	-19
Baten hondenbelasting	-24
Overigen	1
Subtotaal	-52
Mutatie reserve	0
Totaal na mutatie reserve	-52

Toelichting afwijkingen

Baten OZB

Het resultaat van +/- € 10.000 bestaat uit:

- structureel voordeel over belastingjaar 2016 van € 43.000;
- incidenteel nadeel over voorgaande belastingjaren van € 53.000.

In de paragraaf Lokale heffingen treft u een verdere uitwerking van de analyse aan.

Baten toeristenbelasting

Met name de gevolgen van de overnamesituatie met betrekking tot een hotel in onze gemeente spelen door in de opbrengst toeristenbelasting 2015. Dit heeft geleid tot een minderopbrengst van € 11.000.

Op basis van de gerealiseerde opbrengst over het belastingjaar 2015 melden wij in deze jaarrekening voor de opbrengst toeristenbelasting 2016 een tekort van € 8.000.

Baten hondenbelasting

Als gevolg van een teruglopend bestand is de opbrengst hondenbelasting achter gebleven bij de raming. Omdat uw raad besloten heeft om de hondenbelasting niet af te schaffen, zal in de eerste helft van het jaar 2017 een controle op hondenbezit uitgevoerd worden.

0C. Overige algemene dekkingsmiddelen

<i>Bedragen * € 1.000</i>	Begroot	Begroot na wijziging	Rekening	Afwijking
Lasten	237	145	-41	185
Baten	1.389	1.464	1.412	-51
Saldo van baten en lasten	1.152	1.319	1.453	134
Mutatie reserve	3	3	3	0
Gerealiseerd resultaat	1.155	1.322	1.456	134

Tabel afwijkingen

Omschrijving	Bedrag
Renteresultaat	-64
Loon- en prijscompensatie	125
Dubieuze debiteuren Soza	46
BTW	23
Overigen	4
Subtotaal	134
Mutatie reserve	0
Totaal na mutatie reserve	134

Toelichting afwijkingen

Renteresultaat

Er is minder rente toegerekend van de producten omdat niet alle begrote investeringen in 2016 zijn afgerond c.q. uitgevoerd. Deze lagere toerekening levert een nadeel op van ongeveer € 75.000.

Tegenover dit nadeel staan voordelen binnen de producten (resultaat is binnen de betreffende producten weergegeven). De belangrijkste zijn:

- 7G.Facilitair € 13.000
- 2E. Verkeer € 13.000
- 7F. Onderwijs € 12.000
- 3E. Afval € 19.000
- 3D. Riolering € 15.000

Daarnaast is er € 8.000 meer rente toegerekend aan de grondexploitatie.

Het overige voordelig verschil van € 3.000 wordt veroorzaakt door lagere rentekosten.

Loon- en prijscompensatie

Ter compensatie van stijging van lonen en prijzen is binnen de meerjarenbegroting de stelpost loon- en prijsstijgingen beschikbaar. In 2016 is deze stelpost niet geheel benodigd geweest.

Dubieuze debiteuren Soza

Als sluitstuk van de analyse van het product 1F. Inkomensvoorziening voor de jaarrekening dienen de voorzieningen debiteuren in overeenstemming gebracht te worden met de uitgangspunten van de balanswaardering van deze debiteurengroep. Dit heeft geleid tot een verlaging van de voorziening dubieuze debiteuren Soza, wat leidt tot een voordeel van € 46.000.

BTW

Er is BTW teruggevraagd op oninbare openstaande nota's. Doordat Agens failliet is gegaan en verklaard door de rechtbank, heeft gemeente Renkum BTW afgedragen die ze niet heeft ontvangen van Agens. Voor gemeente Renkum zou de BTW in deze casus budgetneutraal moeten zijn. Dat is niet het geval, vandaar dat we de BTW terug hebben ontvangen van de Belastingdienst.

Resultaatbepaling

Inleiding

In dit hoofdstuk zullen we ingaan op de bepaling van het resultaat over het jaar 2016. Allereerst gaan we in op het gerealiseerde resultaat voor bestemming. Vervolgens komen de werkelijke toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves aan bod en daarop volgend het gerealiseerde resultaat na bestemming. Daarna geven we u op hoofdlijnen inzicht in de mutaties die na het samenstellen van de Najaarsnota 2016 hebben plaatsgevonden en gaan we in op de resultaatbestemming- en besteding.

Gerealiseerde saldo van lasten en baten

Het gerealiseerd resultaat voor bestemming, onderverdeeld in de netto lasten en baten, is als volgt:

<i>Bedragen * € 1.000</i>	2016
Netto lasten	77.713
Netto baten	76.499
Saldo van lasten en baten	-1.213

Toevoeging en onttrekkingen aan de reserves

Op grond van het BBV worden de mutaties in de reserves afzonderlijk gepresenteerd. Het betreft de volgende mutaties:

Progr.	<i>Bedragen x € 1.000</i>	Bedrag
1	Sociaal Domein	-2.342
1	Re-integratie	681
1	WWB	17
2	Reserve MUP	-56
2	Reserve bestemmingsplannen	189
3	LOP	49
4	Duurzaamheidleningen	500
5	Wegenonderhoud	77
5	Vervangen openbare verlichting	11
5	Herstelkosten sleuven lasgaten	11
6	Airborne-activiteiten	0
6	Bedrijventerreinen	0
7	Cofinanciering	38
7	Mfc 3b4	118
7	ICT	-75
7	Onderhoud gebouwen	253
7	Onderwijshuisvesting	340
7	Kapitaallasten vastgoed	-139
alg. uitk	Algemene uitkering	-3
ov. alg. dekk.	Weerstandsreserve	64
ov. alg. dekk.	Vrije algemene reserve	-58
ov. alg. dekk.	Egalisatiereserve bezuiniging algemene uitkering	203
	Totaal mutaties reserves	-124

*) Door afrondingen kan de som van de afzonderlijke onderdelen afwijken van het totaal en/of saldo.

Voor nadere toelichting op de reserves verwijzen wij u naar de toelichting op de balans.

Gerealiseerd resultaat

In de volgend tabel vindt u een overzicht van het resultaat na bestemming.

<i>Bedragen * € 1.000</i>	2016
Netto lasten	77.713
Netto baten	76.499
Saldo van lasten en baten	-1.213
Mutaties reserves:	
Algemene reserve	209
Bestemmingsreserve	-333
Totaal	-124
Saldo van lasten en baten	-1.337

Het rekening resultaat is als volgt te specificeren:

<i>Bedragen x € 1.000</i>	2016
Resultaat gemeentebegroting	-1.315
Resultaat grondexploitatie	-22
Totaal resultaat	-1.337

Analyse rekeningresultaat

In de volgende tabel vindt u een nadere specificatie van de totstandkoming van het rekeningssaldo over 2016. Voor een verdere toelichting verwijzen wij u naar de programma's.

Resultaat incl. mutaties reserves <i>Bedragen x € 1.000 (- = nadeel)</i>	Begroot t/m najaarsnota	Resultaat jaarrekening	Afwijking
Programma 1			
1A. Algemene voorzieningen	1.882	1.515	367
1B. Gezondheid	1.675	1.617	57
1C. Sport	1.680	1.676	4
1D. Educatie	1.440	1.342	98
1E. Minima	272	256	16
1F. Inkomensvoorziening	8.062	9.053	-992
1G. Maatwerkvoorzieningen	18.356	14.299	4.058
1 Integratie uitkering sociaal domein en WMO	-21.665	-17.939	-3.726
2 Transformatie Sociaal Domein	58	142	-84
Subtotaal	11.760	11.962	-202
Programma 2			
2A. Ruimtelijke ontwikkeling	313	409	-97
2B. Wonen	229	227	2
2C. Bestemmingsplannen	241	227	13
2D. Omgevingsvergunning	849	577	273
2E. Mobiliteit	748	762	-14
Subtotaal	2.380	2.202	178
Programma 3			
3A. Milieu en duurzaamheid	192	177	15
3B. Energie en klimaat	108	111	-3
3C. Bos en landschap	153	158	-5
3D. Water en riolering	-438	-594	156
3E. Afvalverwijdering en -verwerking	-811	-789	-21
Subtotaal	-796	-937	142
Programma 4			
4A. Integraal veiligheidsbeleid	2.234	2.300	-66
4B. Toezicht en handhaving	539	472	67
4C. Veilig thuis	5	0	5
Subtotaal	2.778	2.772	6
Programma 5			
5A. Groenonderhoud	2.988	3.008	-20
5B. Wegen, straten en pleinen	3.510	3.584	-74
Subtotaal	6.498	6.592	-94
Programma 6			

Resultaat incl. mutaties reserves <i>Bedragen x € 1.000 (- = nadeel)</i>	Begroot t/m najaarsnota	Resultaat jaarrekening	Afwijking
6A. Ondernemen en bedrijvigheid	94	115	-21
6B. Recreatie en toerisme	240	249	-9
6C. Kunst, cultuur en cultuurhistorie	384	382	1
Subtotaal	717	746	-29
Programma 7			
7A. Besturingsfilosofie en inwonerparticipatie	124	98	25
7B. Organisatieontwikkeling	0	4	-4
7C. Servicepunt	860	858	2
7D. ICT	-82	-78	-4
7E. Belastingen	618	635	-18
7F. Vastgoed	2.636	2.596	40
7G. Bestuur & organisatie	5.164	5.501	-337
Subtotaal	9.319	9.615	-295
Algemene dekkingsmiddelen			
A. Algemene uitkering	-23.384	-23.522	138
B. Belastingen	-6.688	-6.637	-52
C. Overige algemene dekkingsmiddelen	-1.322	-1.456	134
Subtotaal	-31.394	-31.614	220
Onvoorzien	149	0	149
Totaal	1.412	1.337	74

Resultaatbestemming- en besteding

Inleiding

Het BBV gaat uit van een resultaat vóór en een resultaat ná bestemming. Het resultaat vóór bestemming geeft het saldo aan van de baten en lasten. Vervolgens wordt het resultaat bestemd in de zin van toevoegingen en onttrekkingen aan reserves. Daarna volgt het resultaat ná bestemming.

Bij de resultaatbestemming wordt onderscheid gemaakt tussen resultaatbestemming in de zin van de reeds geplande mutaties in reserves en de "echte" resultaatbestemming die ter besluitvorming wordt voorgelegd. Dit laatste wordt het voorstel tot resultaatbesteding genoemd.

De Jaarstukken 2016 sluiten met een nadelig saldo van € 1.337.000. Dit saldo bestaat uit een nadelig saldo van € 22.000 binnen de grondexploitatie en een nadeel van € 1.315.000 binnen de gemeentelijke exploitatie. In de jaarstukken vindt u een toelichting op het resultaat. Vaststelling van deze jaarstukken betekent dat de raad het college decharge verleent voor het in de jaarrekening verantwoorde financieel beheer.

Resumé

Op grond van het voorgaande, wordt het rekeningresultaat 2016 als volgt besteed:

Resultaatbestemming en –besteding jaarrekening	
<i>Bedragen x € 1.000</i>	
Saldo van lasten en baten	-1.213
Mutaties reserves	-124
Storting in reserve	0
Resultaat na bestemming	-1.337
Resultaatbesteding	
Overloopposten	0
Resultaat na besteding	-1.337

Overzicht van de aanwending van het bedrag voor onvoorzien

In lijn met het dualisme is de besteding van de bedragen ten laste van de post onvoorzien gedelegeerd aan het college. Daarbij mag alleen gebruik gemaakt worden van deze post wanneer de betreffende voorstellen onvoorzien, onvermijdbaar en onuitstelbaar zijn. In de tussentijdse rapportages en in de jaarrekening rapporteren wij over de aanwending van de post onvoorzien.

In de volgende tabel is een overzicht te vinden van de aanwending van het bedrag voor onvoorzien in 2016. In deel I (het jaarverslag) is reeds een nadere uitwerking met betrekking tot de genoemde onttrekkingen gegeven.

<i>Bedragen x € 1.000</i>	
Beschikbaar	165
Aanspraken t/m najaarsnota	17
Aanspraken na najaarsnota	0
Restant	148

Het restant van de post onvoorzien van € 148.000 komt ten gunste van het jaarrekeningresultaat.

Begrotingsrechtmatigheid

Met ingang van 2004 wordt de jaarrekening door de accountant ook beoordeeld op de financiële rechtmatigheid. In het kader van de begrotingsrechtmatigheid wordt aandacht besteed aan overschrijdingen van de begroting. De Begroting 2016 is op programmaniveau door uw raad vastgesteld, zodat voor budgetoverschrijdingen op programmaniveau goedkeuring moet worden gevraagd. Om te voldoen aan het begrotingsrechtmatigheidscriterium worden de volgende budgetoverschrijdingen van de *lasten* (incl. reserves) ten opzichte van de begroting gemeld.

Lasten <i>Bedragen x € 1.000</i>	Begroot na wijz. 2016	Rekening 2016	Over- schrijding
4. Veiligheid	2.784	2.905	-121
5. Openbare ruimte	6.937	7.166	-229
7. Inwoner, bestuur & organisatie	11.442	11.886	-444

4. Veiligheid

Binnen het product 4A. Integraal veiligheidsbeleid zijn de lasten overschreden (ca. € 177.000). Dit heeft m.n. betrekking op de ruiming van explosieven bij vm. hotel Dreijeroord. Een deel hiervan is gefinancierd door een suppletie-uitkering van het Rijk. Het ontstane nadeel is in de jaarrekening bij product 4A toegelicht. Hiermee zijn de uitgaven rechtmatig.

5. Openbare ruimte

De lasten binnen het taakveld begraafplaatsen/ urnentuin (product 5A) zijn overschreden. Dit gaat om uitgaven (ca. € 36.000) die gecompenseerd worden door direct daaraan gerelateerde inkomsten. De uitgaven zijn hierdoor als rechtmatig te bestempelen.

De administratieve verwerking van de verkoop van restgronden is zowel bij de lasten als de baten verwerkt (ca. € 33.000). Per saldo neutraal en daarmee rechtmatig.

De lasten binnen het taakveld sportaccommodaties groenonderhoud (product 5A) zijn overschreden (ca. € 33.000). Deze overschrijding is in de jaarrekening toegelicht bij product 5A Groenonderhoud (taakstelling + groenonderhoud). Hiermee zijn de uitgaven rechtmatig.

De lasten binnen het taakveld openbare verlichting (product 5B) zijn overschreden (ca. € 118.000). Deze overschrijding is in de jaarrekening toegelicht bij product 5B Wegen, straten en pleinen. Hiermee zijn de uitgaven rechtmatig.

De lasten binnen het taakveld onderhoud wegen (product 5B) zijn overschreden (ca. €77.000). Deze overschrijding is in de jaarrekening toegelicht bij product 5B. Hiermee zijn de uitgaven rechtmatig.

7. Inwoner, bestuur & organisatie

De lasten binnen het product 7C. Servicepunt zijn overschreden. Dit gaat om uitgaven (ca. € 115.000) die gecompenseerd worden door direct daaraan gerelateerde inkomsten. De uitgaven zijn hierdoor als rechtmatig te bestempelen.

Verder is er een overschrijding op het taakveld intergemeentelijk subsidiebureau (ca. € 235.000). Hiertegenover staan bijdragen van de overige hierbij aangesloten gemeenten.

Binnen het p-budget is er een overschrijding van ca. € 325.000.

Incidentele baten en lasten

Op grond van artikel 28 van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten geven we in de jaarstukken inzicht in de incidentele baten en lasten. Incidentele baten en lasten zijn baten en lasten die zich maximaal drie jaar achtereenvolgens voordoen. In de onderstaande tabel is opgenomen welke baten en lasten in deze jaarrekening zijn opgenomen die aan dit criterium voldoen. We hebben ons daarbij uit praktische overwegingen beperkt tot baten en lasten van € 100.000 of meer. Voor de volledigheid merken we nog op dat in dit overzicht niet is meegenomen wanneer structurele budgetten incidenteel niet uitgegeven zijn.

Incidentele baten en lasten <i>Bedragen x € 1.000</i>	Begroot	Begroot na wijz.	Progr. Rek.
Programma 1			
1F. BUIG	179	499	499
1F. Permar (exploitatie)	276	276	222
Programma 2			
2C. Vrijval reserve bestemmingsplannen	0	-139	-139
2D. Bouwleges	0	0	-266
Programma 3			
2D. Resultaat Water en riolering (m.n. rente)	0	0	-156
Programma 5			
5B. Wegenonderhoud	268	268	268
5B. Openbare verlichting (energie)	0	0	118
Programma 7			
7G. Formatie sociale zaken	176	176	176
7G. Reservering IKB	0	393	453
7G. P-budget (incl. taakstelling)	0	360	625
7G. Taakstelling maatschappelijk vastgoed niet haalbaar	0	180	180
7G. Wachtgeldverplichting	0	258	258
7G. Pensoenverplichting politieke ambtsdragers	0	300	334
Algemene dekkingsmiddelen			
Algemene uitkering (Septembercirculaire)	0	-139	-277
OZB	0	95	105
Renteresultaat	0	-182	-182
Stelpost loon- en prijscompensatie	0	0	-125
Onvoorziene uitgaven	165	165	16
Buffer	150	45	45
Totaal incidentele baten en lasten	1.214	2.555	2.154
Waarvan baten	0	-365	-915
Waarvan lasten	1.214	2.920	3.069

Wet normering bezoldiging topfunctionarissen

Conform artikel 4.1 van de WNT dienen onderstaande gegevens openbaar gemaakt te worden in de jaarstukken (betreffende topfunctionarissen en gewezen topfunctionarissen):

Bedragen in €	Dhr. J. Steverink		Mw. J. Le Comte	
	2016	2015	2016	2015
Functie	Directeur	Directeur	Griffier	Griffier
Omvang dienstverband	1 fte	1 fte	0,896 fte 1)	1 fte
Gewezen topfunctionaris?	Nee	Nee	Nee	Nee
Dienstbetrekking	Ja	Ja	Ja	Ja
Bezoldiging:				
Beloning	97.150	94.699	72.087 2)	78.508
Belastbare vaste en variabele onkostenvergoedingen	629	1.382	0	0
Voorzieningen ten behoeve van beloningen betaalbaar op termijn	13.492	13.962	9.579 2)	11.101
Totaal bezoldiging	111.271	110.043	81.666 2)	89.609
Toepasselijk WNT-maximum	179.000	178.000	160.487	178.000

1) Gemiddelde deeltijdfactor 2016

2) In 2015 waren per abuis ook de uren (en daarmee de bedragen) van de Rekenkamercommissie meegenomen. Hierdoor zijn de cijfers over 2016 lager.

Balans per 31 december

ACTIVA bedragen x € 1.000	31-12-2016	21-12-2015
VASTE ACTIVA		
Immateriële vaste activa	52	0
Materiële vaste activa	47.669	42.865
Investeringen met economisch nut		30.077
Investeringen met economisch nut , ter bestrijding van kosten en heffing kan worden geheven		12.788
Investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut		0
Financiële vaste activa	4.418	18.923
Leningen aan openbare lichamen als bedoeld in art. 1, onderdeel a van de wet financiering decentrale overheden	270	15.445
Leningen aan deelnemingen	1.057	1.057
Leningen aan overige verbonden partijen	3.090	2.419
Bijdragen aan activa in eigendom	0	2
TOTAAL VASTE ACTIVA	52.139	61.788
VLOTTENDE ACTIVA		
Voorraden	3.260	6.015
Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	3.260	6.105
Uitzettingen met een rente typische looptijd korter dan 1 jaar	9.905	10.127
Overige vorderingen	9.905	10.127
Liquide middelen	2.115	99
Kassaldi	16	11
Banksaldi	2.099	88
Overlopende activa	11.182	1.266
Overige nog te ontvangen bedragen, en de vooruitbetaalde bedragen ten laste van volgende begrotingsjaren	1.182	1.266
Rekening courant verhouding met Rijk	10.000	0
TOTAAL VLOTTENDE ACTIVA	26.462	17.508
TOTAAL GENERAAL	78.600	79.296

PASSIVA bedragen x € 1.000	31-12-2016	31-12-2015
VASTE PASSIVA		
Eigen vermogen	24.921	26.134
Algemene reserve	9.001	9.480
Bestemmingsreserve	17.258	16.924
Gerealiseerde resultaat	-1.337	-270
Vorzieningen	16.075	13.492
Egalisatievoorzieningen	16.075	13.492
Vaste schulden met rente typische looptijd van 1 jaar of langer	23.676	25.678
Onderhandse leningen van binnenlandse banken en overige financiële instellingen	23.676	25.678
TOTAAL VASTE PASSIVA	64.672	65.304
VLOTTENDE PASSIVA		
Netto vlottende schulden met rente typische looptijd korter dan 1 jaar	12.570	12.953
Overige kasgeldleningen	0	3.000
Banksaldi		922
Overige schulden	12.570	9.031
Overlopende passiva	1.358	1.040
Overige vooruit ontvangen bedragen die ten bate van volgende begrotingsjaren komen	1.358	1.040
Totaal vlottende passiva	13.928	13.993
Totaal generaal	78.600	79.296

Waardelingsgrondslagen

Wettelijke voorschriften

Op de jaarrekening zijn de bepalingen van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) van toepassing. De jaarrekening bevat de balans inclusief een toelichting.

Waardering van activa en passiva

Algemeen

De activa en passiva worden gewaardeerd tegen de nominale waarde, tenzij hierna een andere grondslag wordt vermeld.

Immateriële vaste activa

De immateriële vaste activa worden gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs onder aftrek van afschrijvingen. Er vinden geen afschrijvingen plaats. De verkrijgingsprijs bestaat uit de inkoopprijs en de bijkomende kosten.

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs onder aftrek van afschrijvingen. De verkrijgingsprijs bestaat uit de inkoopprijs en de bijkomende kosten. De vervaardigingsprijs bestaat uit de aanschaffingskosten van de gebruikte grond- en hulpstoffen en de overige kosten die rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend. In de vervaardigingsprijs kunnen voorts een redelijk deel van de indirecte kosten en de rente over het tijdvak van de vervaardiging worden opgenomen. De afschrijvingen geschieden deels lineair op basis van de economische levensduur en deels op basis van annuïteiten (met name voor afschrijvingskosten die in tarieven doorberekend worden en/of waarvoor een gelijke bijdrage van rijk, provincie of derden wordt verkregen).

Bijdragen van derden ten behoeve van bepaalde investeringen zijn in mindering gebracht op de desbetreffende activapost. Ten behoeve van bepaalde investeringen gevormde reserves zijn tot de inwerkingtreding van het BBV (2004) eveneens in mindering gebracht op de desbetreffende activapost.

Financiële vaste activa

De waardering van de verstrekte langlopende geldleningen is samengesteld uit de nominale waarde minus de gerealiseerde aflossingen.

De deelnemingen zijn tegen de verkrijgingsprijs gewaardeerd.

Voorraden

De voorraden van in exploitatie genomen projecten worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs plus bijkomende kosten. Onder de bijkomende kosten zijn onder andere toegerekende rente en personeelskosten begrepen. Indien van toepassing wordt tegen lagere marktwaarde gewaardeerd. Wanneer van een complex binnen de voorraad onderhanden werk een uiteindelijk verlies wordt verwacht, wordt hiervoor een voorziening getroffen. Deze voorzieningen zijn in mindering gebracht op de waarde van de voorraden.

Vorderingen

De vorderingen worden opgenomen tegen de nominale waarde. Voor incurante vorderingen wordt een voorziening opgenomen. Deze wordt in mindering gebracht op de vordering.

Reserves

Reserves zijn de vermogensbestanddelen die als eigen vermogen zijn aan te merken. Bedrijfseconomisch gezien zijn reserves vrij te bestemmen. Dit is echter niet het geval wanneer de politiek een bepaalde bestemming aan de reserve heeft gegeven (= bestemmingsreserve in tegenstelling tot de algemene reserve). Een deel van de algemene reserve bestaat uit het weerstandsvermogen. Dit weerstandsvermogen is bedoeld om risico's op te vangen die in de Risicoparagraaf zijn vermeld.

Onder reserves wordt ook verstaan:

egalisatierekeringen die dienen om ongewenste schommelingen op te vangen in de tarieven die aan derden in rekening worden gebracht wegens door de organisatie geleverde prestaties.

Voorzieningen

Van een voorziening is sprake als het gaat om te kwantificeren financiële verplichtingen of risico's (als een risico niet is te kwantificeren moet dit risico opgenomen worden in de Risicoparagraaf). Elke voorziening moet de omvang hebben van de betreffende verplichting of het betreffende risico (groter of kleiner is niet toegestaan). Mutaties in voorzieningen vloeien uitsluitend voort uit het aanpassen van de omvang van een voorziening aan een nieuw noodzakelijk niveau of verminderingen wegens aanwending voor het doel waarvoor de voorziening is ingesteld.

Voorzieningen worden gewaardeerd op het nominale bedrag van de betrokken verplichting c.q. het voorzienbare verlies. De onderhoudsvoorzieningen zijn gebaseerd op een meerjarenraming van het uit te voeren groot onderhoud aan (een deel van) de gemeentelijke kapitaalgoederen. Daarbij is rekening gehouden met de vastgestelde kwaliteitseisen. In de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen die is opgenomen in het jaarverslag, is het beleid verder toegelicht.

Langlopende schulden

De langlopende schulden worden gewaardeerd tegen de nominale waarde minus de gerealiseerde aflossingen. Onder de langlopende schulden worden alle geldleningen o/g opgenomen met een restant looptijd groter dan één jaar.

Afwijking grondslagen ten opzichte van voorgaande jaren

De grondslagen zijn, indien nodig, aangepast aan de bepalingen van het Besluit begroting en verantwoording (BBV).

Staat van baten en lasten

De lasten en baten worden aan de jaren toegerekend waarop ze betrekking hebben. Mutaties met betrekking tot het boekjaar die in een eerder of later jaar plaatsvinden worden als transitoria meegenomen. Bij de resultaatbepaling wordt uitgegaan van het voorzichtigheidsbeginsel. Verliezen worden genomen zodra ze bekend zijn en opbrengsten worden genomen zodra ze gerealiseerd zijn.

Doorrekeningmethodieken kostenverdeelstaat

Toelichting kostenverdeelstaat

De gehanteerde systematiek van kostenverdeling is gelijk aan voorgaande jaren.

Bij de kostenverdeling in deze jaarrekening zijn verder de volgende uitgangspunten gehanteerd: de kostenverdeling vindt plaats op basis van de begrote kosten en de begrote urenverdeling; een uitzondering wordt gemaakt voor de grondexploitatieprojecten. Daarbij vindt de doorbelasting wel plaats op basis van de werkelijke uren; de saldi die ontstaan op de kostenplaatsen doordat de werkelijke baten en lasten afwijken van de begroting worden verantwoord op functie 960.

Afschrijvingslasten en rente

De afschrijvingslasten en rentelasten worden toegerekend en bepaald op een wijze zoals vermeld onder 'vaste activa' en 'resultaatbepaling'. Naast aan derden betaalde rente worden tevens de gedeerde renteopbrengsten als gevolg van financiering van vaste activa met eigen middelen (reserves en voorzieningen) als last verantwoord. Een deel van deze berekende rente wordt toegevoegd aan de voorzieningen als inflatiecorrectie, het resterende deel is ten gunste van de exploitatie gebracht.

De rentetoerekening vindt in hoofdlijnen plaats op basis van het renteomslagpercentage en wordt berekend over de balanswaarde van de vaste activa aan het begin van het boekjaar. Het gehanteerde renteomslagpercentage is op begrotingsbasis vastgesteld en bedraagt 5% met uitzondering van het percentage gehanteerd bij de financiële vaste activa en verstrekte geldleningen. Bij deze categorie vaste activa is het doorbelastingpercentage gelijk gesteld aan de te ontvangen vergoedingspercentages.

Toelichting op de balans

Vaste activa

Immateriële vaste activa

Omschrijving	Beginstand	Vermeerdering	Vermin-dering	Afschrijving	Eindstand
IVA: Kosten onderz. en ontwikkeling		52			52
Totaal financiële vaste activa		52			52

IVA: Kosten onderz. en ontwikkeling

Don Boscoweg Heelsum					4
Kooster en scholen Groeneweg					30
Maatweg Renkum					9
Movira Oosterbeek					9
IVA: Kosten onderz. en ontwikkeling					52

Aanpassing BBV

Als gevolg van wijzigingen BBV worden voorbereidingskosten voor projecten die mogelijk in de toekomst een grondexploitatie project kunnen worden opgenomen als immateriële vaste activa. Deze kosten mogen maximaal 5 jaar opgenomen worden bij de immateriële vaste activa.

Materiële vaste activa

Conform artikel 35 van het BBV worden materiële vaste activa onderverdeeld in:

- Investerings met een economisch nut:
Investerings hebben een economisch nut indien ze verhandelbaar zijn en/of indien ze kunnen bijdragen aan het genereren van middelen.
- Investerings in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut:
Hierbij gaat het om activa die geen economisch, maar uitsluitend een maatschappelijk nut hebben. Ze genereren geen middelen, er is geen markt voor.

De boekwaarde van de materiële vaste activa, gesplitst naar economisch en maatschappelijk nut, is als volgt samengesteld:

Omschrijving	Beginstand	Afschrijving	Vermeer-/vermindering	Eindstand
MVA: Bedrijfsgebouwen	23.234	-1.544	4.720	26.410
MVA: Grond-, weg- en waterb.werken	12.686	-540	821	12.967
MVA: Gronden en terreinen	2.528		759	3.287
MVA: Machines, app. en install.	771	-122	12	661
MVA: Overig	3.360	-479	1.218	4.100
MVA: Vervoermiddelen	97	-42		55
MVA: Woonruimten	189			189
Totaal materiële vaste activa	42.865	-2.726	7.531	47.669

	Beginstand	Afschrijving	Vermeer-/vermindering	Eindstand
Economisch nut	30.077	-2.208	6.233	34.101
Economisch nut met heffingen	12.788	-518	1.298	13.568
Maatschappelijk nut	0			0
Totaal materiële vaste activa	42.865	-2.726	7.531	47.669

Specificatie vermeerderingen/verminderingen

MVA: Bedrijfsgebouwen	
Aanp.schoolgebouw Wijn.v.Arnhemweg	41
Aanpassen Airborneschool	34
Concertzaal	89
MFC 3B4	4.453
Nieuwbouw scholen Renkum/Heelsum	3
Poort van Doorwerth	100
MVA: Bedrijfsgebouwen	4.720
MVA: Grond-, weg- en waterb.werken	
Aanpassingen buurtbus wc de Weerd	4
Bergingsbezinkbassins	
Fietsp.Fonteinallee-Noordberg N225	82
Fietspad Duitsekampweg -Reyerskamp	69
Fietsstraat Benedendorpsweg	
GRP riolering DS Gewinweg	
GRP riolering Reijmerweg	16
Herstel naast Benedendorpsweg 28	10
Herstel schanskorven Slijpbeek	6
Johannahoeve	-49
Maatregelen wateroverlast	130
MUP parkeerplaatsen sp Bilderberg	32
MUP Wolfhezerweg	5
Opwaarderen fietspad Fonteinallee	99
Renovatie mini pompgemalen	17
Riolering project Dorpsstraat e.o.	279
Verv.riolering Zuiderb-Ploegs-Fang	30
Wateroverlast Weverstraat	91
MVA: Grond-, weg- en waterb.werken	821
MVA: Gronden en terreinen	
Talsmalaan	515
Veritasweg	244
MVA: Gronden en terreinen	759
MVA: Machines, app. en install.	
ICT Investerings	12
MVA: Machines, app. en install.	12
MVA: Overig	
Afvalpassen	
ICT Investerings	37
Kliko's	250
MFC 3B4	401
Ondergrondse containers	485
Verv. vloerbedekking peutersp.zaal	-1
Waterpomp	47
MVA: Overig	1.218

Aanpassing BBV

De toename bij gronden en terreinen bestaan uit de overheveling van niet in exploitatie genomen gronden naar aanleiding van de wijziging BBV.

Hieronder wordt de aansluiting weergegeven met de wijzigingen bij voorraden.

Project	Van voorraden	Doorberekende kosten	Totaal vermeerdering
Talsmalaan	502	13	515
Veritasweg	241	3	244
Totaal	743	16	759

Financiële vaste activa

Omschrijving	Beginstand	Vermeerdering	Vermin- dering	Afschrijving	Eindstand
FVA: Kap.verstr. aan gem.reg.	1.057				1.057
FVA: Leningen aan openbare lichamen	15.445	58	-15.233		270
FVA: Overige langlopende leningen	2.419	694	-23		3.090
IVA: Bijdr.activa eigendom v.derden	2			-2	
Totaal financiële vaste activa	18.923	752	-15.255	-2	4.418

Leningen aan openbare lichamen

In 2016 zijn twee leningen voor duurzaamheidsmaatregelen voor maatschappelijk instellingen verstrekt, namelijk:

<i>bedragen x € 1.000</i>	
Beatrixschool Renkum	36
Beatrixschool Wolfheze	22
Totaal	58

De lening van € 15.200.000 aan de gemeente Zoetermeer is in 2016 afgelost.

Overige langlopende leningen

Dit betreft voornamelijk leningen die via de stichting Stimuleringsfonds Volkshuisvesting worden verstrekt. Deze is als volgt opgebouwd:

Soort lening	Uitgeleend	In rekening courant	Totaal
<i>bedragen x € 1.000</i>			
Leningen via Stimuleringsfonds:			
Stimuleringslening kwaliteit Renkum	239	149	388
Starters leningen	1.084	244	1.328
Particuliere woningverbetering	206	46	252
Duurzaamheidsleningen	115	399	514
Blijversleningen	15	274	289
Woningverbetering VVE's	0	300	300
Subtotaal	1.659	1.412	3.071
Leningen fietsplan			17
Overig			2
Totaal			3.090

De vermeerderingen betreffen de rentevergoedingen van € 18.000 over 2016. Daarnaast is een bedrag van € 650.000 gestort volgend het raadsbesluit van 17 februari 2016.

Voor leningen fietsplan bedraagt de vermeerderingen € 25.518 en de verminderingen € 22.130.

Flottende activa

Voorraad

<i>Bedragen x € 1.000</i>	2016	2015
Grondexploitatie	11.800	14.576
Voorziening t.b.v. grondcomplexen	-8.541	-8.561
Totaal Voorraad	3.260	6.015

Getroffen voorziening	2016	2015
<i>Bedragen x € 1.000</i>		
3B4 Renkum woningbouw	2.101	2.101
Oosterbeek hoog	4.136	4.136
Oosterbeek centrum (Dalzone)	1.370	1.309
Wolfsheide Wolfheze		83
Willemsen/Naaldhout Wolfheze		12
Winkelcentrum de Weerd/Mozartlaan	919	907
Dennenkamp woningbouw	14	14
Projecten dorpsvernieuwing		
Totaal getroffen voorziening	8.541	8.561

Vorraden

Op de volgende pagina's treft u een verloopoverzicht aan van de complexen in exploitatie. Ook hierbij zijn de getroffen voorzieningen in een aparte kolom zichtbaar gemaakt.

Specificatie projecten (vermeerderingen) <i>Bedragen x € 1.000</i>	01-01- 2016	Grond aankopen	Interne doorber	VTU extern	Ov. Kosten bouwrijp/ aanleg	Rente bijschrij- ving	Overige beste- dingen
Grondexploitatieprojecten in exploitatie							
3B4 bouwgrondexploitatie	3.838	0	13	6	0	13	0
Oosterbeek hoog	4.890	0	4	2	171	3	161
Oosterbeek centrum Dalzone	2.507	0	13	12	96	5	2
Winkelcentrum de Weerd/ Mozartlaan	1.128	0	3	8	0	1	0
Dennenkamp (woningbouw)	1.029	0	28	7	12	7	0
Totaal	13.392	0	61	35	279	29	163
Grondexploitatieprojecten niet in exploitatie							
Talsmalaan	502	0	0	0	0	0	0
Veritasweg	241	0	0	0	0	0	0
Totaal	743	0	0	0	0	0	0
Overige projecten							
Wolfsheide	250	0	0	0	0	0	0
Willemsen Naaldhout	175	0	0	0	0	0	0
Projecten dorpsvernieuwing	16	0	0	0	0	0	0
Totaal	441	0	0	0	0	0	0
Totaal projecten	14.576	0	61	35	279	29	163

Interne doorberekening

Inzet ambtelijke organisatie van 1.493 uur voor projecten.

VTU extern

Inhuur externe projectleider en advies.

Bouwrijp/ aanleg

Civiel werk aan diverse projecten.

Rentebijdriving

Er wordt een rente van 0,73% toegerekend over de boekwaarde per 1 januari 2016.

Overige besteding

Betreft OZB, planschade en vergoedingen.

Specificatie projecten (verminderingen) <i>Bedragen x € 1.000</i>	Ver-kopen	Subsidies rijk	Overige verminderingen	reserve afge-sloten com-	Aan-passing BBV*)	Saldo 31-12-2016
Grondexploitatie-projecten in exploitatie						
3B4 bouwgrondexploitatie	0	0	6	0	0	3.864
Oosterbeek hoog	1.000	0	0	0	0	4.231
Oosterbeek centrum Dalzone	1.100	29	3	13	0	1.490
Winkelcentrum de Weerd/ Mozartlaan	0	0	0	0	0	1.140
Dennenkamp (woningbouw)	0	0	8	0	0	1.075
Totaal	2.100	29	17	13	0	11.800
Grondexploitatie-projecten niet in exploitatie						
Talsmalaan	0	0	0	0	502	0
Veritasweg	0	0	0	0	241	0
Totaal	0	0	0	0	743	0
Overige projecten						
Wolfsheide	0	0	0	0	250	0
Willemsen Naaldhout	0	0	0	0	175	0
Projecten dorpsvernieuwing	0	0	0	0	16	0
Totaal	0	0	0	0	441	0
Totaal projecten	2.100	29	17	13	1.184	11.800

*) De balanscategorie 'niet in exploitatie genomen gronden' (NIEGG) is met ingang van begrotingsjaar 2016 afgeschaft. Dit betekent dat deze gronden tegen dezelfde boekwaarde worden geclassificeerd als materiële vaste activa.

Voor de overige projecten is sprake van een mutatie binnen de exploitatie in de vorm van nog te ontvangen inkomsten/bijdragen.

Verkopen

Conform de overeenkomsten zijn gronden verkocht.

Subsidies Rijk

Betreft een vergoeding van 70% van de gemaakte kosten voor explosieven (suppletie-uitkering gemeentefonds).

Overige verminderingen

Doorberekening van ambtelijke kosten aan de ontwikkelaars van particuliere initiatieven.

Prognose voor de komende jaren

Projecten <i>Bedragen x € 1.000</i>	31-12-2016	Reeds getroffen voor-zieningen	Kosten nog beschikbaar o.b.v. voor-calculatie	Resterende opbreng-sten o.b.v. voor-calculatie	Geraamd eindresultaat o.b.v. voor-calculatie na voorzieningen*
Grondexploitatieprojecten in exploitatie					
3B4 bouwgrondexploitatie	3.864	2.102	57	1.819	0
Oosterbeek hoog	4.231	4.136	40	135	0
Oosterbeek centrum Dalzone	1.490	1.370	10	130	0
Winkelcentrum de Weerd / Mozartlaan	1.140	919	4	225	0
Dennenkamp (woningbouw)	1.075	14	80	1.141	0
Totaal	11.800	8.541	191	3.450	0
Grondexploitatieprojecten niet in exploitatie					
Talsmalaan	0	0	0	0	0
Veritasweg	0	0	0	0	0
Totaal	0	0	0	0	0
Overige projecten					
Wolfsheide	0	0	0	0	0
Willemsen Naaldhout	0	0	0	0	0
Projecten dorpsvernieuwing	0	0	0	0	0
Totaal	0	0	0	0	0
Totaal projecten	11.800	8.541	191	3.450	0

*) Een negatief bedrag betreft een negatieve boekwaarde (inkomsten zijn hoger dan de uitgaven).

Voor een verdere toelichting op de veronderstellingen, risico's en onzekerheden waarmee rekening wordt gehouden binnen de projecten, verwijzen wij u naar de paragraaf grondbeleid

Liquide middelen

De liquide middelen kunnen als volgt worden gespecificeerd:

<i>Bedragen x € 1.000</i>	2016	2015
Kas	16	11
Lopenden bankrekeningen	2.099	88
Spaarekeningen	1	
Totaal	2.115	99

Vorderingen

De samenstelling van de vorderingen is als volgt:

<i>Bedragen x € 1.000</i>	2016	2015
Debiteuren	929	1.100
Voorziening debiteuren	-13	-222
Debiteuren belastingen	912	749
Voorziening belasting debiteuren	-103	-184
Deb. soza terugvordering en verhaal	563	575
Voorz. dubieuze debiteuren	-159	-113
Debiteuren soza bijzondere. bijstand	308	219
Nog te ontvangen bedragen	2.683	3.537
Nog te ontvangen omzetbelasting	4.784	4.467
Totaal	9.905	10.129

<i>Bedragen x € 1.000</i>	31-12- 2015	Toevoegingen	Aanwending	31-12- 2016
Nog te ontvangen bedragen overheidslichamen				
LOP toegankelijkheid Beekdal	12	0	12	0
MAU aanvraag 2014	304	0	304	0
Doorschuif btw zorgloket	14	0	14	0
Stadsregio, Toeristische recr. verbindingen	68	0	68	0
Afrekening 2015 brandweer	86	0	86	0
Subs. provincie Gelderland	9	0	9	0
Isolatie subsidie provincie Gelderland	30	0	30	0
Subsidie leefstijlcoach Gem Arnhem	19	0	19	0
Aanvulling BBZ	5	0	0	5
Declaratie deel BBZ	8	0	8	0
Vangnet regeling NUIG 2015	290	0	0	290
Afrekening Permar 2015	171	0	171	0
RMBA nov/dec 2015	7	0	7	0
HOV subsidie	370	0	370	0
HOV subsidie	1.205	0	1.205	0
Subsidie fietsvoorziening	85	0	85	0
Gemeente Overbetuwe	17	0	17	0
Verenfond 2015	22	0	22	0
Suppletie bommenregeling bzk	0	117	0	117
Suppletie bommenregeling bzk	0	21	0	21
Inzet ambtelijke uren	0	10	0	10
Vergoeding plankosten	0	165	0	165
Subsidie LOP	0	11	0	11
Dividendbelasting acv	0	7	0	7
Dividendbelasting acv	0	8	0	8
Vangnet buig 2016	0	386	0	386
Drielse veer 2016	0	55	0	55
Regionale woningmarktanalyse	0	50	0	50
Afrekening ORM 2016	0	4	0	4
Voorgesloten Connectie	0	255	0	255
Suppletie explosieven	0	8	0	8
Realisatie SE Permar 2016	0	59	0	59
Subtotaal	2.721	1.156	2.426	1.451

<i>Bedragen x € 1.000</i>	31-12- 2015	Toevoegingen	Aanwending	31-12- 2016
Nog te ontvangen bedragen overigen				
Dividendbelasting 2014 (ACV)	8	0	8	0
Huur opstelpunt KPN	8	0	8	0
Opleggen toeristenbelasting 2015	304	0	304	0
Verwerking bont ACV	6	0	6	0
Verwerking witgoed ACV	5	0	5	0
Nedvang 4e kw 2015 glas	8	0	8	0
Nedvang 4e kw 2015 oud papier	1	0	1	0
Nedvang 4e kw 2015 kunststof	40	0	40	0
Ouderbijdrage 2015 jeugd	5	0	5	0
Eigen bijdrage 2015 wmo	281	0	281	0
Extra bijdr. nedvang 4e kw 2015	13	0	13	0
Opbrengsten bouwleges Odra	61	0	61	0
Opbrengsten kapleges Odra	1	0	1	0
Vergoeding plankosten	50	0	50	0
Op te leggen bel 2014 en 2015	10	0	10	0
Op te leggen bel 2014 en 2015	15	0	15	0
Vergoeding planontwikkeling	0	65	0	65
Vergoeding plankosten	0	173	0	173
Vergoeding plankosten	0	7	0	7
Vergoeding plankosten	0	3	0	3
Vergoeding plankosten	0	9	0	9
Vergoeding plankosten	0	19	0	19
Nog te ontvangen bijdr wmo	0	180	0	180
Terugvordering PSZ 2015	0	2	0	2
Terugvordering VVE 2015	0	4	0	4
Op te leggen OZB	0	314	0	314
Toeristenbelasting	0	332	0	332
Bijdragen Netvang 2016	0	101	0	101
Riksen 2e halfjaar 2016	0	22	0	22
Bouwleges 2016	0	1	0	1
Subtotaal	813	1.232	813	1.232
Totaal	3.537	2.388	3.239	2.683

Overlopende activa

<i>Bedragen x € 1.000</i>	2016	2015
Vooruit betaalde bedragen	-1.183	-1.262
Overige	1	-3
Totaal	-1.182	-1.265

Vooruitbetaalde bedragen

<i>Bedragen x € 1.000</i>	
Nieuw opgevoerde posten in 2016	1.121
Posten van voorgaande jaren die nog niet afgewikkeld zijn	61
Totaal	1.182

Vaste Passiva

Eigen vermogen

<i>Bedragen x € 1.000</i>	2016	2015
Eigen vermogen: Algemene reserve	9.001	9.481
Eigen vermogen: Bestemmingsreserve	17.258	16.925
Eigen vermogen: Saldo van rekening		-270
Totaal Eigen vermogen	26.259	26.135

Staat van reserves	Begin stand	Resultaat vorig jaar	Storting	Onttrekking	Eindstand
<i>Bedragen x € 1.000</i>					
Weerstandsreserve	1.341			-64	1.277
vrije algemene reserve	7.865		500	-712	7.652
Egalisatieres bezuiniging alg.uitk.	275			-203	72
Resultaat dienstjaar	-270			270	
Algemene reserve	9.211		500	-709	9.001
Re-integratie	681		98	-779	
WWB	17			-17	
Sociaal Domein	7.157		5.365	-3.022	9.500
LOP	49			-49	
Airbornactiviteiten	137				137
Reserve bestemmingsplannen	189			-189	
Reserve algemene uitkering	77		15	-12	80
Reserve bestemde resultaat	23				23
Reserve ICT	632		131	-55	707
Reserve cofinanciering	38			-38	
reserve MUP	175		56		232
Reserve onderhoud gebouwen	1.297			-253	1.044
Reserve bedrijven terreinen	2.000				2.000
Reserve onderwijshuisvesting	2.267		30	-370	1.927
Reserve wegenonderhoud	182			-77	105
Reserve duurzaamheid leningen	500			-500	
Reserve mfc 3b4	482		200	-318	364
Reserve herstelksten sleuven lasgaten	104			-11	93
Reserve vervangen openb verlichting	918			-11	907
Reserve kaplasten vastgoed			143	-4	139
Bestemmingsreserve	16.925		6.039	-5.706	17.258
Totaal reserves	26.135		6.539	-6.415	26.259

Algemene reserve

In de tabellen staan de begrote (B), de werkelijke (W) onttrekkingen/ stortingen en de afwijking (Afw.) hiertussen. Voor een toelichting op de afwijking wordt verwezen naar het/ de in de tabel genoemde product(en).

VJN = voorjaarsnota 2016; NJN = najaarsnota 2016; JRK = jaarrekening 2016

Weerstandsreserve	
Doel:	Het opvangen van risico's waarvoor geen bestemmingsreserves of voorzieningen zijn gevormd
Vorming:	Ten laste van de exploitatie c.q. de vrije reserve wanneer de hoogte dat vereist
Hoogte:	Conform het berekende noodzakelijke weerstandsvermogen
Duur:	N.v.t.
Bestedingsraming:	N.v.t.

		B	W	Afw.
2A	Lukassenpad (VJN 2016)	-60	-64	-4

In de voorjaarsnota 2016 is besloten € 60.000 aan de weerstandsreserve te onttrekken in verband sanering Lukassenpad bij het project Dalzone. De werkelijke kosten van de sanering is hoger geweest waardoor er een onttrekking van € 64.000 heeft plaatsgevonden.

Vrije algemene Reserve	
Doel:	Het voorzien in dekkingsmiddelen binnen de exploitatie (rentecomponent) en het zonodig op peil brengen van andere reserves en voorzieningen
Vorming:	Uit de resultaatbestemming
Hoogte:	N.v.t.
Duur:	N.v.t.
Bestedingsraming:	N.v.t.

Het verloop Algemene reserve is als volgt:

		B	W	Afw.
	Stand per 1-1-2016	7.865	7.865	0
	Resultaat jaarrekening 2015	-270	-270	0
3A	Dotatie reserve duurzaamheidsleningen	500	500	0
7G	Onttrekking ivm vorming voorziening vertrekarrangement BOR*)	-442	-442	0
	Resultaat jaarrekening 2016			
	Totaal mutaties	-212	-212	0
	Stand per 31-12-2016	7.652	7.652	0

*) in de periode 2017-2020 vindt terugstorting in de algemene reserve plaats i.r.t. de in 2016 gevormde voorziening vertrekarrangement BOR

Jaarrekening 2015

De jaarrekening 2015 had een nadelig resultaat na bestemming van € 270.000. Dit bedrag wordt onttrokken aan de algemene reserve.

Reserve duurzaamheidsleningen

De reserve van € 500.000 voor duurzaamheidsleningen wordt toegevoegd aan de algemene reserve.

Vertrekarrangement BOR

Voor het vormen van de voorziening vertrekarrangement BOR vindt er een onttrekking plaats van € 442.000.

Amendement Begroting 2017

Tijdens de raadsbehandeling van de Begroting 2017 is een amendement aangenomen. Dit amendement geeft aan dat de Vrije algemene reserve in 2017 zal worden aangevuld tot € 8 mln. ten koste van de reserve Sociaal domein.

Reserve bestrijding gevolgen vermindering algemene uitkering	
Doel:	Het opvangen van nadelen die zijn ontstaan door bezuinigingen van het Rijk via o.a. algemene uitkering
Vorming:	Resultaten vanaf 2009 en eenmalige storting van € 3.500.000 uit de vrije algemene reserve
Hoogte:	N.v.t.
Duur:	N.v.t.
Bestedingsraming:	N.v.t.

		B	W	Afw.
	Conform primitieve begroting (frictiebudget taakstelling maatschappelijk vastgoed)	-150	-140	10
	Conform primitieve begroting (frictiebudget taakstelling begraafplaatsen)	-30	-25	5
7G	Pandenarchief (VJN 2016)	-95	-38	57
	Totaal	-275	-203	72

In 2016 is frictiebudget (w.o. onderzoek) t.b.v. de taakstelling begraafplaatsen en maatschappelijk vastgoed uit deze reserve onttrokken. Daarnaast is € 38.000 onttrokken m.b.t. de digitalisering van het pandenarchief (zie tevens deel II jaarrekening, product 7G. Bestuur & organisatie).

Bestemmingsreserve

Re-integratie	
Doel:	Opvangen van nadelen op Re-integratieactiviteiten als gevolg van een dalende rijksbijdrage
Vorming:	Middels dotatie van het voordelig exploitatiesaldo als gevolg van de toerekening van overhead aan het participatiebudget
Hoogte:	N.v.t.
Duur:	N.v.t.
Bestedingsraming:	Volledige besteding van de toegevoegde middelen

Prod.		B	W	Afw.
1F	Conform primitieve begroting	-91	0	91
1F	BTW-compensatie re-integratie (NJJ)	98	98	0
1F	Exploitatie Permar 2016	-72	-72	0
	Samenvoegen reserve met reserve SD	0	-707	-707
	Totaal	-65	-681	-616

De uitname uit de reserve t.b.v. de lasten van re-integratieactiviteiten, groot € 91.000 was, gelet op het resultaat op dit taakveld niet noodzakelijk. T.b.v. de voorbereidende activiteiten van de liquidatie Permar is de begroting van Permar in 2016 bijgesteld. In de najaarsnota 2016 zijn de hierop betrekking hebbende lasten verantwoord, waarbij dekking gevonden werd uit deze reserve. De dotatie i.v.m. de BTW compensatie re-integratie is conform de najaarsnota 2016 ten gunste van deze reserve gebracht. Ten slotte hebben wij u bij het raadsvoorstel concept-Liquidatieplan Permar WS voorgesteld de bestemmingsreserve Re-integratie in te zetten t.b.v. de lasten voor de voorziening Liquidatie Permar.

Tevens stellen wij u voor de reserve Re-integratie op te heffen en de reserve Sociaal Domein ook te gebruiken als egalisatie- en/of investeringsreserve t.b.v. re-integratieactiviteiten in het kader van participatie.

WWB	
Doel:	Egaliseren van het inkomensdeel WWB
Vorming:	Resultaat inkomensdeel WWB
Hoogte:	N.v.t.
Duur:	Opheffing na uitvoering van het beoogde beleid
Bestedingsraming:	Conform de hoogte van de reserve

Prod.		B	W	Afw.
1F	Inzet reserve WWB (NJN)	-17	-17	0

Deze reserve is in 2016 volledig ingezet ter compensatie van het nadeel binnen de Inkomensvoorziening.

Sociaal domein	
Doel:	<ul style="list-style-type: none"> • Investeringsreserve t.b.v. realisatie van toekomstige ontwikkelingen. • Weerstandsreserve t.b.v. het risico m.b.t. geraamde taakstellingen. • Egalisatiereserve resultaat product maatwerkvoorzieningen.
Vorming:	Vorming uit overschotten uit de exploitatie sociaal domein, m.u.v. de exploitatie welke relatie heeft met specifieke uitkering BUIG.
Hoogte:	Investeringsreserve: € 1.616.000 Weerstandsreserve: € 3.551.000 Egalisatiereserve: € 921.000
Duur:	N.v.t.
Bestedingsraming:	O.b.v. begroting

Prod.		B	W	Afw.
	Conform primitieve begroting	-165	-165	0
1B	Resultaat VGGM (VJN 2016)	57	57	0
1	Onttrekkingen formatie (VJN 2016)	-979	-979	0
1D	Onttrekking educatie (VJN 2016)	-30	-30	0
1A	Onttrekking Splitsing stg. Welzijn Renkum (NJN 2016)	-6	-6	0
1A	Onttrekking Triage GGZ jeugdhulp (NJN 2016)	-32	0	32

Prod.		B	W	Afw.
1G	Onttrekking herindicaties Wmo (NJN 2016)	-32	-32	0
1	Onttrekking restant taakstelling SD (NJN 2016)	-838	-838	0
1A	Resultaat product	0	367	367
1B	Resultaat product	0	57	57
1C	Resultaat product	0	4	4
1D	Resultaat product	0	98	98
1E	Resultaat product	0	16	16
1F	Liquidatieplan Permar	0	-790	-790
1G	Resultaat Product	0	4058	4.058
1.	Resultaat product	0	-98	-98
2.	Resultaat product	0	-84	-84
	Toevoegen reserve Re-integratie	0	707	707
	Totaal	-2.026	2.343	4.369

Voor een toelichting van de resultaten wordt verwezen naar de verantwoordingen in deel II Jaarrekening programma 1. Maatschappelijke participatie, inkomen en zorg.

Landschapsonwikkelingsplan (LOP)	
Doel:	Uitvoeren projecten uit het landschapsonwikkelingsplan
Vorming:	Storting van beschikbaar budget
Hoogte:	N.v.t.
Duur:	Opheffing na uitvoering van het beoogde beleid
Bestedingsraming:	Conform de hoogte van de reserve

Prod.		B	W	Afw.
3C	Conform primitieve begroting	-14	-14	0
3C	Conform voorjaarsnota	-35	-35	0
	Totaal	-49	-49	0

Het in 2016 uit deze reserve onttrokken bedrag is ingezet voor de uitvoering van de planning LOP 2016.

Cultuur- en Airborneactiviteiten	
Doel:	Besteding aan cultuur- en Airborneactiviteiten
Vorming:	Eenmalige dotatie bijdrage UPC 2007
Hoogte:	Afhankelijk van de resterende budgetten per jaar
Duur:	Onbepaald
Bestedingsraming:	Conform de hoogte van de reserve

Prod.		B	W	Afw.
6C	Conform primitieve begroting	-15	0	15

Geen uitname omdat kosten voor de Cultuur- en Airborneactiviteiten minder waren dan begroot.

Bestemmingsplannen	
Doel:	Dekking van de kosten voor de actualisatie van bestemmingsplannen binnen de gemeente Renkum.
Vorming:	Dotatie met ingang van 2010 jaarlijks. Beginnend met € 70.000 wat later afnam naar € 61.644 in 2013. Voor de actualisering van bestemmingsplannen. In 2014 en verder zal er geen jaarlijkse dotaties plaatsvinden. De bestemmingsplannen moeten eens in de tien jaar geactualiseerd worden.
Hoogte:	Minimaal 0, maximaal € 700.000* (gebaseerd op 2010)
Duur:	Reserve bestemmingsplannen is in 2014 toereikend tot 2018. (na tien jaar zullen de bestemmingsplannen wederom geactualiseerd worden)
Bestedingsraming:	Maximaal de hoogte van de reserve * in de praktijk zal deze hoogte waarschijnlijk niet bereikt worden aangezien actualisatie bestemmingsplannen een continu proces is waarin niet ineens ongeveer 10 bestemmingsplannen geactualiseerd worden. Desondanks is deze hoogte het zuiver rekenkundig maximum.

Prod.		B	W	Afw.
2C	Conform primitieve begroting	-75	-75	0
2C	Bestemmingsplannen (NJN)	-114	-114	0
	Totaal	-189	-189	0

In de najaarsnota 2016 is besloten om deze reserve op te heffen.

Algemene uitkering	
Doel:	Besteding van door het Rijk via de Algemene uitkering ontvangen middelen waarvan de aanwending door uw Raad is geautoriseerd/ maar nog niet tot besteding in het lopende boekjaar(en) heeft geleid
Vorming:	Uit exploitatie
Hoogte:	Onbepaald
Duur:	Afhankelijk van de afwikkeling van de (eventueel incidentele) projecten
Bestedingsraming:	Conform de hoogte van de reserve

Prod.		B	W	Afw.
	Conform primitieve begroting	-26	-4	22
	Combinatiefunctie	0	15	15
7G	Vrijval reserve algemene uitkering	-8	-8	0
	Totaal	-34	3	37

Het verloop van de reserve is hieronder schematisch weergegeven:

Omschrijving <i>Bedragen x € 1.000</i>	Saldo 1-1-2016	2016 storting *a	2016 aanwending	Saldo 31-12-2016
1. Combifunctie	59	15	0	74
2. Suppletie uitkering bommenregeling	6	0	0	6
3. Nationaal uitvoeringsprogramma	4	0	4	0
4. Overig	8	0	8	0
Totaal	77	15	12	80

*a Via de algemene uitkering van het gemeentefonds zijn hiervoor middelen ontvangen voor taakmutaties. Een deel van deze middelen zijn nog niet besteed en worden in de reserve gestort om de taken kunnen uitvoeren die hiermee verband houden.

Bestemde resultaten	
Doel:	Inzichtelijk houden van jaarlijkse vorming en besteding van bestemde resultaten (overloopposten en resultaatbestemmingen).
Vorming:	Uit resultaatbestemming
Hoogte:	Onbepaald
Duur:	1 kalenderjaar na jaar van autorisatie resultaatbesteding
Bestedingsraming:	Conform de hoogte van de reserve

Prod.		B	W	Afw.
	Conform primitieve begroting	0	0	0

Per 31-12-2016 bestaat de reserve bestemde resultaten uit: gift Albricht € 23.000.

ICT	
Doel:	ICT bestedingen meerjarig te egaliseren
Vorming:	Uit voordelig (jaar)saldo exploitatie
Hoogte:	Onbepaald
Duur:	N.v.t.
Bestedingsraming:	Conform de hoogte van de reserve

Prod.		B	W	Afw.
7D	Mutaties actualisering Investeringsplan	52	131	79
7D	Onttrekking project BGT	-75	-39	36
7D	Onttrekking project BAG/WOZ	-16	-16	0
	Totaal	-39	76	115

Investeringsplan ICT

Uiteindelijk zijn voor een bedrag van € 874.000 investeringen niet in uitvoering genomen. Dit lager investeringsbedrag leidt tot een voordeel € 131.000. Dit voordeel van € 131.000 is toegevoegd aan de reserve ICT, zodat de dekking van de lasten van de uitgestelde investeringen gereserveerd blijven. Het uiteindelijk resultaat op het investeringsplan ICT bedroeg € 131.000.

Onttrekking reserve t.b.v. projecten.

Het begrote bedrag voor de dekking van de lasten m.n.t. het project BAG/WOZ is volledig ingezet voor deze lasten. De dekking van de resterende lasten zijn opgevangen binnen de exploitatie.

Voor het project BGT is meerjarig een onttrekking begroot van € 180.000. Voor 2016 bedroeg dit € 75.000. In 2016 echter maar voor € 39.000 aan kosten gemaakt. Voor dit bedrag is er een onttrekking aan reserve doorgevoerd. Bij de voorjaarsnota zullen wij u verder informeren over de financiële consequenties van het resterend project.

Cofinanciering	
Doel:	Het mogelijk maken van (investerings)projecten waarvoor geen of onvoldoende middelen zijn opgenomen in de begroting en die slechts kunnen worden gerealiseerd met behulp van cofinanciers.
Vorming:	Uit de buffer 2008 bij de resultaatbestemming 2008.
Hoogte:	€ 200.000
Duur:	Tot de reserve is uitgeput.
Bestedingsraming:	Het volledige bedrag

Prod.		B	W	Afw.
7G	Vrijval reserve cofinanciering	-38	-38	0

In de najaarsnota 2016 is besloten om deze reserve op te heffen.

MUP	
Doel:	Meerjarig egaliseren van bestedingen binnen het MUP GVVP (MeerjarenUitvoeringsProgramma; Gemeentelijk Verkeers- en Vervoersplan)
Vorming:	Uit exploitatie wanneer de uitgaven binnen het MUP in enig boekjaar het beschikbare budget onderschrijden, zodat de middelen kunnen worden ingezet in een boekjaar waarin de uitgaven het beschikbare budget overschrijden.
Hoogte:	N.v.t.
Duur:	Tot realisering M.U.P 2011-2014
Bestedingsraming:	Conform de hoogte van de reserve.

Prod.		B	W	Afw.
2E	Conform primitieve begroting	0	56	56

Binnen het MUP is er een voordeel van € 56.000 (zie toelichting product 2 E Mobiliteit, deel II Jaarrekening). Dit voordeel is in de reserve MUP gestort.

Onderhoud gebouwen	
Doel:	Egaliseren onderhoudskosten gemeentelijke gebouwen
Vorming:	Middelen uit de voorziening groot onderhoud gebouwen en vervolgens middels jaarlijkse dotaties binnen de exploitatie zolang geen sprake is van een actueel onderhoudsbeheersprogramma
Hoogte:	N.v.t.
Duur:	N.v.t.
Bestedingsraming:	N.v.t.

Prod.		B	W	Afw.
7F	Conform primitieve begroting	0	0	0
7F	Inzet voor Concertzaal (kapitaallasten)	-143	-143	0
7F	Conform voorjaarsnota	-202	-110	92
	Totaal	-345	-253	92

Concertzaal

Voor de investering van de Concertzaal is een bedrag van € 143.000 overgeboekt naar de reserve kapitaallasten vastgoed ter dekking van de kapitaallasten van deze investering.

Onderzoek renovatie gemeentehuis en overige gemeentelijke vastgoed

Niet alle onderzoeken zijn uitgevoerd in 2016 waardoor een voordeel is van € 69.000. Dit betekent dat de onttrekking uit de reserve gebouwen € 81.000 bedraagt in plaats van € 150.000.

Gymzaal Dennenborgh

De werkelijke kosten zijn € 6.000 lager geweest dan de geraamde kosten omdat er zijn geen onvoorziene kosten zijn ontstaan. Dit betekent dat de onttrekking uit de reserve gebouwen € 29.000 bedraagt in plaats van € 35.000.

Centrale hal gemeentehuis

De verbouwing van de centrale hal is in 2016 niet uitgevoerd. Hierdoor is de begrote onttrekking van € 17.000 niet nodig geweest.

Bedrijventerreinen	
Doel:	Herstructurering bedrijventerreinen
Vorming:	Uit de egaliseringsreserve algemene uitkering
Hoogte:	€ 2.000.000
Duur:	Tot en 2018
Bestedingsraming:	Conform hoogte van de reserve

Prod.		B	W	Afw.
	Conform primitieve begroting	-487	0	487

In 2016 is geen onttrekking benodigd geweest. Zie verder de toelichting in deel II Jaarrekening, product 6A. Ondernemen en bedrijvigheid.

Onderwijshuisvesting	
Doel:	Het beschikbaar houden van budgetten binnen het IHP bij uitstel van activiteiten.
Vorming:	Reserveren van voordelen die in enig jaar ontstaan zijn ten opzichte van begrote bedragen zodat deze ingezet kunnen worden in kalenderjaren dat er overschrijding t.o.v. de begroting ontstaat. Indien (meerjarige) besluitvorming een uitname niet verhindert.
Hoogte:	N.v.t.
Duur:	N.v.t.
Bestedingsraming:	N.v.t.

Prod.		B	W	Afw.
7F	Conform begroting	-370	-370	0
7F	Resultaat op onderwijshuisvesting binnen programma 7	0	30	30
	Totaal	-370	-340	30

De storting in de reserve is toegelicht bij product 7F. onderdeel II Jaarrekening.

Wegonderhoud	
Doel:	Egalisatie van de kosten van planmatig onderhoud aan wegen conform de onderhoudsplanning
Vorming:	Ten laste van exploitatie op basis van meerjarenplanning. Dit betreft het saldo van de jaarlijks geraamde kosten voor groot onderhoud wegen en de daadwerkelijke onderhoudskosten. Verder wordt rekening gehouden met de jaarlijkse inflatie (zie onderstaand).
Hoogte:	Conform meerjarenplanning onderhoud wegen (Beleidsnota Wegbeheer Renkum; BWR)
Duur:	N.v.t.
Bestedingsraming:	Vaststellen conform meerjarenplanning onderhoud wegen

Prod.		B	W	Afw.
5B	Conform primitieve begroting	0	-77	-77

Deze onttrekking heeft plaats gevonden ter dekking van het ontstane tekort op groot onderhoud wegen.

Duurzaamheidsleningen	
Doel:	Besteding van door de raad (meerjarig) beschikbaar gestelde middelen die door diverse oorzaken niet volledig in het boekjaar/ eerdere jaren aangewend konden worden.
Vorming:	Uit resterende saldi die in de individuele jaren resteren.
Hoogte:	N.v.t.
Duur:	Afhankelijk van de besteding van de beschikbaar gestelde middelen.
Bestedingsraming:	Conform de hoogte van de reserve.

Prod.		B	W	Afw.
3A	Vrijval reserve duurzaamheidsleningen (NJN)	-500	-500	0

In de najaarsnota 2016 is besloten om deze reserve op te heffen. Deze reserve wordt toegevoegd aan de vrije algemene reserve.

Incidentele lasten MFC 3b4	
Doel:	Opvangen van nog niet gekwantificeerde lasten realisatie MFC 3b4
Vorming:	In de kalenderjaren 2013 t/m 2015 storten van het saldo tussen begrote uitgaven minus werkelijke uitgaven.
Hoogte:	N.v.t.
Duur:	N.v.t.
Bestedingsraming:	N.v.t.

Prod.		B	W	Afw.
	Conform primitieve begroting	200	-118	-318

In 2016 zijn incidentele kosten gerealiseerd met betrekking tot MFC Doelum van € 321.000. Het betreft de rentelasten en afkoop Optisport. Deze lasten worden gedekt uit de gevormde reserve MFC 3b4.

Conform de begroting is € 200.000 van de verkoopopbrengst Kuijperserweg 42 toegevoegd aan de reserve.

Risico herstelkosten sleuven en lasgaten	
Doel:	Dekking herstelkosten als gevolg van het graven van sleuven
Vorming:	Vanuit meeropbrengsten leges
Hoogte:	N.v.t.
Duur:	N.v.t.
Bestedingsraming:	Conform de hoogte van de reserve

Prod.		B	W	Afw.
5B	Conform primitieve begroting	-42	-11	31

De onttrekking uit deze reserve heeft betrekking op kosten m.b.t. het project aanleg glasvezel Oosterbeek.

Vervanging openbare verlichting	
Doel:	Egalisatie van de kosten van vervanging openbare verlichting
Vorming:	Exploitatiesaldo openbare verlichting
Hoogte:	N.v.t.
Duur:	Tot realisering vervanging openbare verlichting
Bestedingsraming:	Conform de hoogte van de reserve

Prod.		B	W	Afw.
5B	Conform primitieve begroting	-626		
5B	Vervanging openbare verlichting (NJN)	606		
	Totaal	-20	-11	9

De onttrekking heeft betrekking op de begeleiding bij de aanbesteding van de vervanging van openbare verlichting.

Reserve Kapitaallasten vastgoed	
Doel:	Het opvangen van de kapitaallasten van vastgoed
Vorming:	Uit de reserve gebouwen
Hoogte:	Is gelijk aan de kapitaallasten vastgoed die niet binnen de reguliere begroting kunnen worden opgevangen.
Duur:	Looptijd van de afschrijvingstermijnen van vastgoed
Bestedingsraming:	Verloop van rente en afschrijvingslasten

Prod.		B	W	Afw.
7F	Storting uit reserve gebouwen	143	143	0
	Onttrekking voor kapitaallasten	-6	-4	2
	Totaal	137	139	2

Vanuit de reserve gebouwen is een bedrag van € 143.000 toegevoegd voor dekking van kapitaallasten vastgoed.

De onttrekking betreft de kapitaallasten van de investering van de Concertzaal.

Staat van voorzieningen	Begin stand	Storting	Onttrekking	Eindstand
<i>Bedragen x € 1.000</i>				
niet actief pers.en ex wethouder	2.874	1.112	-285	3.702
Garantieschalen	14		-14	
Groot onderhoud gebouwen	1.409	401	-141	1.668
Onderhoud sportparken	58	29	-29	58
G-onderhoud schoolgebouwen				
Sanering Zuiderbeekweg	29		-11	18
Liquidatie permar		997		997
Voorz.Afvalstoffenheffing	1.070		-215	855
Voorz.Rioolheffing	7.461	982		8.443
Investering Stedelijk vernieuwing	577		-243	334
Totaal voorzieningen	13.492	3.520	-937	16.075

Niet-actief personeel + wethouders	
Doel:	Voldoen aan betalingsverplichtingen met betrekking tot niet-actief personeel en voormalig wethouders
Vorming:	Ten laste van de exploitatie wanneer de hoogte dat vereist
Hoogte:	N.v.t.
Duur:	N.v.t.
Bestedingsraming:	Volledig bedrag

Conform de begroting is een bedrag van € 77.000 in de voorziening gestort.

Daarnaast is volgende de voorjaarsnota een bedrag van € 258.000 in de voorziening gestort voor de wachtgeldverplichtingen van de burgemeester en volgens de najaarsnota een bedrag van € 442.000 voor de vertrekarrangement en een bedrag van € 300.000 voor de pensioenverplichtingen

Op basis van de berekening van de huidige wachtgeldregeling en pensioenen is per 31-12-2016 een bedrag nodig van € 3.702.000. Dit betekent dat in 2016 een extra storting van € 34.000 moet worden gedaan om de voorziening op de gewenste hoogte te krijgen.

In 2016 hebben de volgende onttrekkingen (incl. 'vrijval') plaatsgevonden:

• Wachtgeldregeling voormalig personeel	€	47.000
• Wachtgeldregeling wethouders/burgemeester	€	98.000
• Pensioenen voormalige wethouders	€	<u>140.000</u>
Totaal	€	285.000

Garantiesalarissen	
Doel:	Opvangen van kosten garantiesalarissen in het kader van de functiewaardering
Vorming:	Eenmalige dotatie ten laste van de exploitatie
Hoogte:	N.v.t.
Duur:	Opheffen na uitdiensttreding van alle medewerkers met een garantiesalaris
Bestedingsraming:	Volledig bedrag

In het kader van de functiewaardering is een aantal medewerkers een garantieschaal toegekend. In 2016 zijn de werkelijke salariskosten hierdoor hoger dan de functieschaal. Deze hogere lasten van € 14.000 worden opgevangen door een onttrekking uit de voorziening.

Onderhoud gebouwen	
Doel:	Egaliseren onderhoudskosten gemeentelijke gebouwen
Vorming:	Middelen uit de voorziening groot onderhoud gebouwen en vervolgens middels jaarlijkse dotaties binnen de exploitatie.
Hoogte:	N.v.t.
Duur:	N.v.t.
Bestedingsraming:	N.v.t.

De storting van € 368.000 betreft de jaarlijkse dotatie en een extra storting van € 33.000 voor de gymzaal

De onttrekking van € 141.000 betreft het uitgevoerde onderhoud in 2016.

De onttrekking is veel lager dan de gemiddelde jaarlijkse dotatie. Hieronder de onderbouwing voor dit verschil:

Veel geplande werkzaamheden aan de gebouwen zijn doorgeschoven naar een later planjaar, omdat de verschillende gebouw elementen nog voldoen aan de onderhoudsconditie 'sober en doelmatig' zoals in de beleidsnota accommodatiebeheer is vastgelegd.

Verschillende gebouwen waarvan bekend is dat ze worden gesloopt of vervreemd, is het onderhoud naar een later planjaar doorgeschoven. Het doorschuiven naar een later planjaar heeft op korte termijn geen consequenties voor functionaliteit van het gebouw. Op moment van sloop en vervreemden van het gebouw vindt een vrijval plaats van het reeds gedoteerde bedrag voor het onderhoud van het gebouw.

Een aantal gebouwen moeten worden gerenoveerd. Voor deze gebouwen wordt waar mogelijk het onderhoud uitgesteld om deze werkzaamheden te integreren tot één (renovatie/ onderhoud) plan.

Sanering Zuiderbeekweg	
Doel:	Opvangen van de kosten voor de monitoring vervuiling grondwater en sanering hiervan.
Vorming:	Uit de voorziening grondexploitatieproject Zuiderbeekweg
Hoogte:	Conform berekening van de monitoring t/m 2016
Duur:	Tot uiterlijk 2019
Bestedingsraming:	Conform offerte

In 2016 zijn kosten gemaakt voor monitoring en advies voor totaal € 11.000.

Liquidatie Permar	
Doel:	Fasegewijs op basis van de realisatie van het liquidatieplan gelden uit deze voorziening beschikbaar te stellen aan het algemeen bestuur van Permar WS.
Vorming:	Eenmalige dotatie ten laste van de exploitatie 2016
Hoogte:	€ 997.103
Duur:	2017 - 2018

Op 14 juni 2016 heeft het college het Algemeen Bestuur van Permar verzocht om de Gemeenschappelijke Regeling (GR) op te heffen en alle noodzakelijke stappen te zetten met als doel de GR op uiterlijk 1 januari 2018 te kunnen ontbinden. Op 4 oktober 2016 heeft het college besloten tot opheffing per 1 november 2016 van de GR Permar WS. De totale lasten van de liquidatie zijn geraamd op € 8.847.725. Van de liquidatiekosten komt 12,1% voor rekening van Renkum, op basis van de door GR Permar vastgestelde verdeelmaatstaf. Dit betekent dat de kosten voor de gemeente Renkum € 1.070.763 bedragen. Van dit bedrag is een bedrag van € 73.660 al in de exploitatie 2016 als voorschot in de kosten verantwoord. Dit betekent dat op basis van de afspraken met Permar WS er nog een bijdrage verschuldigd is van € 997.103. De lasten van de voorziening zijn in deze jaarrekening verantwoord.

Afvalstoffenheffing	
Doel:	Egaliseren van kosten van afvalverwijdering en -verwerking om ongewenste schommelingen in het tarief voor afvalstoffenheffing te voorkomen
Vorming:	Door middel van dotatie van een voordelig exploitatiesaldo op product afvalverwijdering en verwerking
Hoogte:	Minimum: € 0, maximaal € 500.000
Duur:	N.v.t.
Bestedingsraming:	N.v.t.

Prod.		B	W	Afw.
	Conform primitieve begroting	-338		
3E	Resultaat jaarrekening		-215	
	Totaal	-338	-215	123

Voor 2016 was een onttrekking van € 338.000 begroot, in werkelijkheid is er een onttrekking van € 215.000. Het verschil ad. € 123.000 is toegelicht bij het product 3E. Afvalverwijdering en verwerking (onderdeel II jaarrekening).

Rioolheffing	
Doel:	Egaliseren van kosten van riolering om ongewenste schommelingen in het tarief voor rioolheffing te voorkomen
Vorming:	Middels jaarlijkse dotatie van het exploitatiesaldo op het product riolering
Hoogte:	Conform GRP
Duur:	N.v.t.
Bestedingsraming:	Conform GRP

Prod.		B	W	Afw.
	Conform primitieve begroting	-900		
3D	Resultaat jaarrekening		982	
	Totaal	-900	982	1.882

Voor 2016 was een onttrekking van € 900.000 begroot. In werkelijkheid is er een toevoeging van € 982.000. Het verschil ad. € 1.882.000 is toegelicht bij het product 3D. Riolering en water (onderdeel jaarrekening).

Onderhoud sportparken	
Doel:	Egaliseren onderhoudskosten sportparken
Vorming:	Ten laste van de exploitatie door middel van een jaarlijkse dotatie
Hoogte:	Conform onderhoudsplan
Duur:	N.v.t.
Bestedingsraming:	Conform onderhoudsplan

In 2016 is er € 12.000 minder in de voorziening onderhoud sportparken gestort (€ 29.000 t.o.v. € 41.000 begroot). Dit is gebaseerd op de verwachting dat het toekomstig onderhoud minder geld kost vanwege de verzelfstandiging van de sportparken.

De uitname in 2016 bedraagt € 29.000, hiervoor zijn betalingen gedaan ten behoeve van het onderhoud van de sportparken uit het door het college goedgekeurde onderhoudsplan.

Investing stedelijke vernieuwing (ISV)	
Doel:	Afzonderlijk zichtbaar houden van geormerkte gelden van de provincie voor investering stedelijke vernieuwing (ISV)
Vorming:	Dotatie van ontvangen gelden die niet in het lopende jaar worden uitgegeven
Hoogte:	N.v.t.
Duur:	Opheffing na uitvoering van het door de provincie beoogde beleid
Bestedingsraming:	Conform de hoogte van de voorziening

In 2016 is ISV 3 budget ingezet voor:

- Geluidsanering Wolfheze € 53.000
- Sloop Dennenkamp € 8.500
- Sanering Lukassenpad Oosterbeek € 181.500

Langlopende leningen

<i>Bedragen x € 1.000</i>	2016	2015
Onderh. lening banken en fin. instel	23.676	25.678
Totaal	23.676	25.678

Voor specificatie van leningen inclusief rentepercentage zie bijlage 3 financiering (pagina 246).

Flottende passiva

Overige schulden

<i>Bedragen x € 1.000</i>	2016	2015
Kasgeldleningen		3.000
Bank- en giro saldi		922
Crediteuren	5.102	3.011
Nog te betalen belastingen		1
nog te beta salaris/soc. Lasten/bel	779	809
Cred soza obligp rijk terugv.+verhaa	186	198
Betalingen onderweg soza	1.153	674
Soza nog te bet sal/soc l/belasting	179	211
Nog te betalen bedragen	5.850	10.766
Diversen	-679	-6.640
Bedragen buiten rekening		
Totaal	12.570	12.953

Nog te betalen bedragen <i>Bedragen x € 1.000</i>	31-12-2015	Toevoegingen	Aanwending	31-12-2016	
Diversen 2014	11			11	0
Tijdelijke inhuur wmo beleid	34			34	0
gevelisolatie A50 aanvulling	3		0	0	3
Rente langlopende leningen	104			104	0
Subsidie Hevea haven aanleg	8			8	0
Gelre pas 2015	36			36	0
Afrekening inhuur sociaal domein	40			40	0
Verplichting rolstoelen	32			32	0
Verplichting vervoer	13			13	0
Verplichting woonvoorzieningen	27			27	0
Onderzoek landelijk wonen	1			1	0
Isolatie subsidies	29			29	0
HBH periode 13-2015	170			170	0
Container kunststofverpakking	8			8	0
Vuilverwerking	3			3	0
Optisport nadeel exploitatie 2015	35			35	0
OZB naheffing 2015	17			17	0
Afwikkelen klokuren gym onderwijs	68			68	0
Schade inbraak Dorenweerd	12			12	0
Onderhoud hulpmiddelen december	19			19	0
Collectief vervoer december 2018	18			18	0

Nog te betalen bedragen <i>Bedragen x € 1.000</i>	31-12-2015	Toevoegingen	Aanwending	31-12-2016
Diverse pakketten	11		11	0
Reviseren liften 2015	2		2	0
Opvang dieren 4e kwartaal	8		8	0
Subsidie dierenambulance 2015	2		2	0
GO sociaal domein regio	2		2	0
Shv december 2015	6		6	0
Correctie shv 2015	2		2	0
Ciber december bor	6		6	0
Car uwo november / december	7		7	0
Gem Arnhem inhuur dec 2015	7		7	0
Inhuur sportvelden 2015	8		8	0
Inhuur sportvelden 2015	3		3	0
Capra december 2015	1		1	0
Comminz financieel inzicht	1		1	0
Leestijl coach 4e kwartaal	3		3	0
Arn december 2015	5		5	
verpakkingsmaterialen				
Odra 4e kw milieutaken	50		50	0
Odra bouwtaken 2015	209		209	0
inhuur december administratie	4		4	
Apparatuur concertzaal	9		9	
Reinigen kolken	1		1	
Afrekening wsw 2014	13	0	0	13
Permar 2015	120		120	0
Permar 2015	110		110	0
Containers 2015 ACV	27		27	0
Factuur sportpark Hartenstein	3		3	0
Bijdrage gemeenschappelijke regeling	4		4	0
Tijdelijke opvang statushouders	5		5	0
Leergeld 2015	4		4	0
Gem Arnhem drank en horeca 2013 / 2014	9	0	0	9
Gem Arnhem drank en horeca 2015	11	0	0	11
Inhuur verv secretaresse 2015	10		10	0
Airborne memories	10		10	0
Eindafrekening veerdienst 2015	27		27	0
HBH periode 13/2015	42		42	0
Ntb verhalen in geschiedenis	26		26	0
PGB jeugd 2015	345		345	0
PGB begeleiding 2015	695		695	0
PGB hbh 2015	229		229	0
L.W.I. 2015	900		900	0

Nog te betalen bedragen <i>Bedragen x € 1.000</i>	31-12-2015	Toevoegingen	Aanwending	31-12-2016
Zorg in natura begeleiding	1.090		1.090	0
Zorg in natura jeugd	5.879		5.879	0
Diversen 12106	173	368	255	287
IKB 2016		457		457
Rente langlopende leningen		94		94
Rente langlopende leningen MFC		469		469
Ntb Molenallee fietspaden		277		277
Afrekening Gelrepas		93		93
Te betalen PGB jeugd		195		195
Nog te betalen begeleiding		273		273
Nog te betalen HbH		253		253
FLO 2016		90		90
Intergratie wmo participatie		60		60
Verwacht nadeel Permar		290		290
Nog te betalen begeleiding		85		85
Negatieve restwaarde		75		75
reservering gecertificeerde instellingen		524		524
Reservering zorg in natura jeugd		1.519		1.519
Diversen 2016		773		773
Totaal	10.766	5.895	10.810	5.850

Overlopende passiva

Onder de overlopende passiva worden verplichtingen opgenomen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen. De specificaties van deze post is als volgt:

<i>Bedragen x € 1.000</i>	2016	2015
Vooruit ontvangen bedragen	1.359	1.040
Totaal	1.359	1.040

Bedragen x € 1.000

	31-12-2015	Toevoegingen	Aanwending	31-12-2016
Vooruit ontvangen bedragen EU, Rijk en provincie				
Subsidie woningproductie (KAN)	637	0	163	472
OAB periode 2011-2014	84	105	153	38
Bedrijventerrein ontv. Provincie Gelderland	177	33	0	209
Verhoogde taakstelling statushouders	0	250	47	203
Impulsplan wonen	0	320	0	320
Besluit woninggebonden subsidie	59	0	0	59
Belevingswaarde landgoederen	11	0	0	11
Subsidie instandhouding monumenten	7	0	4	3
Subsidie molen Renkum	3	0	3	0
Overigen	4	0	4	0
Subtotaal	982	707	374	1.315
Vooruit ontvangen, overige				
Zwerfafvalvergoeding	44	0	0	44
St bevrijdingstoerisme Airborne	14	0	14	0
Subtotaal	58	0	14	44
Totaal	1.040	707	388	1.359

Niet uit de balans blijkende verplichtingen

Artikel 53 van het Besluit Begroting en Verantwoording verplicht gemeenten om in de toelichting op de balans inzicht te geven in de financiële verplichtingen waaraan de gemeente is verbonden, voor zover:

- die verplichtingen financiële consequenties hebben voor toekomstige jaren en
- deze verplichtingen niet zijn opgenomen in een balanspost.

Voorbeelden daarvan zijn langlopende huurcontracten en leasecontracten.

De commissie BBV geeft in vraag 5 van deel 14 (mrt06) antwoord op de vraag wanneer niet in de balans opgenomen financiële verplichtingen belangrijk zijn. Zij stellen daarbij dat het niet de bedoeling is dat in de toelichting een lange lijst van meerjarig aangegane verplichtingen wordt opgenomen. Het gaat alleen om verplichtingen die politiek-bestuurlijk en financieel gezien van belang zijn. Zij verwijzen daarbij concreet naar:

- een grensbedrag op basis van de financiële verordening ex artikel 212
- minimum bedragen in het kader van de Europese aanbestedingen.

Het Platform Rechtmatigheid Provincies en Gemeenten (PRPG) adviseert voor deze contracten in de toelichting op de jaarrekening bij de „niet uit de balans blijkende verplichtingen“ het volle bedrag waarover het contract is afgesloten op te nemen, zodat meerjarige doorwerking van een mogelijke rechtmatigheidsfout of –onzekerheid bij een aanbesteding kan worden voorkomen.

In onze financiële verordening is in artikel 7 opgenomen dat de raad vooraf geïnformeerd wil worden over „nieuwe meerjarige verplichtingen waarvan de jaarlijkse lasten groter zijn dan € 250.000.“

Op basis van de aanbestedingsregels moeten leveringen en diensten die een bedrag vertegenwoordigen van meer dan € 207.000 Europees worden aanbesteed. Het gaat daarbij om de totale waarde van het contract over de looptijd van het contract, met een maximum van 4 jaar. Wanneer een contract voor 4 jaar wordt afgesloten voor € 51.750 per jaar, moet dit contract dus Europees worden aanbesteed.

In 2016 hebben Europese aanbestedingen plaatsgevonden voor:

- doelgroepenvervoer (regionaal aanbesteed via BVO DRAN);
- dienstverlening op het gebied van payroll (regionaal aanbesteed door P&O netwerk).

Voor beide aanbestedingen geldt dat de jaarlijkse kosten afhankelijk zijn van het daadwerkelijke gebruik.

In 2016 is het besluit genomen om onze bedrijfsvoeringstaken met ingang van 1-7-2017 over te dragen aan bedrijfsvoeringsorganisatie De Connectie. Op basis van de begroting 2017 betreft onze bijdrage circa €3,6 miljoen per jaar. Voor de vorming / oprichting van De Connectie (tot 30 juni 2017) is een transitiebudget beschikbaar gesteld van € 4,4 miljoen. Besparingen binnen de begroting van De Connectie worden aangewend om de transitiekosten terug te verdienen. Zolang deze kosten niet zijn terugverdiend, worden deze voorgeschoten door de drie deelnemende gemeenten (Arnhem, Rheden en Renkum). Deze gemeenten hebben dan een vordering op De Connectie ter grootte van hun aandeel in de transitiekosten. Op het moment van opstellen van deze jaarrekening, is de afrekening van de transitiekosten over 2016 nog niet gereed. Hierdoor zullen deze kosten en de bijbehorende vordering op de Connectie in 2017 worden verwerkt.

Schatkistbankieren

Conform artikel 52c BBV dient in de toelichting op de balans het drempelbedrag m.b.t. schatkistbankieren en per kwartaal het liquiditeitssaldo weergegeven te worden.

Het drempelbedrag voor schatkistbankieren is 0,75% van het begrotingstotaal. Het liquiditeitssaldo wordt bepaald door alle saldi van de bankrekeningen samen te tellen en af te zetten tegen de grenswaarde (drempelbedrag). Hier komt een over- of onderschrijding uit voort. Deze over- en onderschrijdingen worden op kwartaalbasis cumulatief gemaakt. Het gaat er namelijk om dat per kwartaal gemiddeld de grenswaarde niet overschreden wordt. Deze methode is goedgekeurd door het Ministerie van Financiën. Gezien de geringere geldstromen en bezettingsgraad heeft gemeente Renkum er voor gekozen om in principe wekelijks een kortlopende liquiditeitsbegroting te maken.

De kwartaalbedragen in de volgende tabel betreffen het gemiddelde bedrag onder (-/-) of boven het drempelbedrag. In geen enkel kwartaal is voldaan aan de Wet financiering decentrale overheden.

	Bedragen in €	Toelichting
Drempelbedrag 2016	581.700	0,75% van het begrotingstotaal
Kwartaal 1	1.427.714	In het 1 ^e kwartaal heeft gemeente Renkum gemiddeld € 9.162.947 gestald op de paraplurekening van het schatkistbankieren.
Kwartaal 2	477.548	In het 2 ^e kwartaal heeft gemeente Renkum gemiddeld 13.938.222 euro gestald op de paraplurekening van het schatkistbankieren.
Kwartaal 3	216.441	In het 2 ^e kwartaal heeft gemeente Renkum gemiddeld 18.093.245 euro gestald op de paraplurekening van het schatkistbankieren.
Kwartaal 4	319.245	In het 4 ^e kwartaal heeft gemeente Renkum gemiddeld 15.764.440 euro gestald op de paraplurekening van het schatkistbankieren.

Huidig saldo paraplurekening SKB € 10.000.310 per 31-12-2016. Saldo per 31-12-2015 € 310.

I.v.m. diverse betaalstromen (salarissen, loonbelasting, uitkeringen en voorschotten sociaal domein en betaalbatchen crediteuren) volstaat het drempelbedrag niet. Wij dienen, o.b.v. kortlopende liquiditeitsoverzichten en bezettingsgraad, soms meer saldo op onze lopende rekeningen te hebben, omdat gemeente Renkum maximaal € 1.500.000 per dag kan laten terugstorten. Een hoger bedrag dient minstens 5 werkdagen van te voren worden aangevraagd. Desondanks heeft gemeente Renkum in het 1^e tot en met 4^e kwartaal gemiddeld tussen de € 9 en € 16 miljoen gestald op de paraplurekening SKB met een maximum van € 19.300.310.

Staat van gewaarborgde geldleningen en andere garantieverplichtingen

Nr	Oorspronkelijk bedrag van de lening	Doel van de geldlening	Naam van de geldnemer	Nummer van de lening	Bij gemeensch. waarb.		besluit Raad / Collge	Rente-perc.	Saldo begin dienstjaar 01-01-2016		Totaal der aflossingen in het dienstjaar	Saldo 31-12-2016		Toelichting
					Andere borgen	Aandeel gemeente (%)			Totaal	Gewaarb. door de gemeente		Totaal	Gewaarb. door de gemeente	
59	74.874	zalencentrum + woning	Stg. Behoud Parochiehuis	Rabo: 3550.926.790		100	21-12-88	4,600	16.400	16.400	4.883	11.516	11.516	
62	136.134	renovatie banen	Beheer Stg. Waayenberg	Rabo: 3550.916.450		100	19-09-90	2,900	2.724	2.724	2.724	0	0	
76	45.378	renovatie/verbouw	Oosterbeekse Tennisvereniging	Rabo: 3550.944.497		100	20-01-93	2,900	15.816	15.816	2.427	13.389	13.389	
102	204.201	ver- en nieuwbouw clubgebouw	Beheer Stg. Waayenberg	Rabo: 3550.916.620		100	25-02-98	3,700	57.987	57.987	8.994	48.993	48.993	
104-I	984.703	herfinanciering	Stg. Bibl. Veluwezoom	Rabo: 3550.910.231		100	25-10-00	3,900	41.957	41.957	31.263	10.694	10.694	
104-III	140.000	inrichting bibliotheek O'beek	Stg. Bibl. Veluwezoom	Rabo: 3161.970.640		100	25-10-00	3,050	80.034	80.034	7.395	72.638	72.638	
105	80.000	herstruc. Park Hartenstein	Oosterbeekse Tennisvereniging	Rabo: 3550.930.852		100	28-06-00	3,700	23.723	23.723	3.996	19.727	19.727	
106	453.780	aanleg banen	Stichting Golfclub Renkum	Abn Amro: 48.35.47.956	St waarb. Sport	50	10-06-02	4,300	11.345	5.672	11.345	0	0	SWS 50%
110	453.780	aanleg banen	Stichting Golfclub Renkum	Abn Amro: 48.35.48.367	St waarb. Sport	50	10-06-02	4,800	143.697	71.849	143.697	0	0	SWS 50%
115	90.202	renovatie/verbouw	Midgetgolfvereniging Duno	SVn: 873546020		100	01-01-08	5,000	42.934	42.934	6.042	36.892	36.892	
117-I	105.000	hypth.geldlen. tbv 3e kunstgrasv.	MHCO / St. Sportacc. De Bilderb.	Rabo: 3039.948.474	St waarb. Sport	50	17-05-11	3,000	39.500	19.750	15.000	24.500	12.250	SWS 50%
117-II	105.000	hypth.geldlen. tbv 3e kunstgrasv.	MHCO / St. Sportacc. De Bilderb.	Rabo: 3039.948.660	St waarb. Sport	50	17-05-11	3,300	55.000	27.500	15.000	40.000	20.000	SWS 50%
118-I	145.000	Aanpassen velden, verlicht, e.d.	OTV (Oosterbeeks tennisver.)	Rabo: 3161.948.661	St waarb. Sport	50	12-02-13	5,400	106.500	53.250	10.500	96.000	48.000	SWS 50%
118-II	145.000	Aanpassen velden, verlicht, e.d.	OTV (Oosterbeeks tennisver.)	Rabo: 3161.949.250	St waarb. Sport	50	12-02-13	4,350	93.000	46.500	93.000	0	0	SWS 50%
118-III	60.000	Herfinancieren oude lening	St.Beheer Oosterbeekse Banen	Rabo: 0050.023.061	St waarb. Sport	50	19-07-16	2,650	0	0	0	120.000	60.000	SWS 50%
119	78.000	Aanleg kunstgrasveld	Stg.Expl.Sportpark Bilderberg	Rabo: 00.1003.2402	St waarb. Sport	50	13-01-15	5,000	72.726	36.363	72.726	0	0	SWS 50%
120	130.000	Aanleg kunstgrasveld	Stg.Expl.Sportpark Bilderberg	Rabo: 00.1003.2404	St waarb. Sport	50	13-01-15	5,000	120.712	60.356	18.576	102.136	51.068	SWS 50%
121	60.000	Aanleg haven pleziervaartuigen	Stg. Heveahaven	Rabo: 3039.950.827	St waarb. Sport	50	05-01-16	2,900	0	0	5.000	55.000	27.500	SWS 50%
123	125.000	Vervangen van een hockeyveld	MHCO / St. Sportacc. De Bilderb.	Rabo: 0050.024.709	St waarb. Sport	50	17-07-16	3,450	0	0	0	125.000	62.500	SWS 50%
Totaal									924.053	602.814	452.567	776.486	495.168	
A	15.678.000	garant voor leningen	Stichting Vivare (4491)	Divers: 7 leningen	WSW + achterv.	50			9.233.000	4.616.500	2.373.000	6.860.000	3.430.000	Staat 50%
B	42.401.000	garant voor leningen	Stichting Woonzorg Ned. (4201)	Divers: 5 leningen	WSW + achterv.	50			37.058.000	18.529.000	2.402.000	34.656.000	17.328.000	Staat 50%
									47.215.053	23.748.314	5.227.567	42.292.486	21.253.168	

Deel III Bijlagen

Bijlage 1 Productenrekening

Inleiding

Op grond van de artikelen 66 t/m 70 van het Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten bestaat de productenrekening uit de volgende onderdelen:

1. uitwerking van programma's in producten inclusief baten, lasten en saldo
2. een overzicht van kapitaallasten inclusief afschrijvingen en toegerekende rente
3. een lijst van verbonden partijen
4. een toelichting op onderhanden werk inzake grondexploitatie

Specificatie lasten en baten per product

Deze specificatie is opgenomen in de jaarrekening.

Overzicht kapitaallasten

<i>Bedragen x €1.000</i>	2016		2015	
LASTEN				
Rente				
Rente van opgenomen langlopende geldleningen	663		207	
Rente van opgenomen kortlopende geldleningen	0		0	
Rente berekend over reserves en voorzieningen	1.038		1.524	
Totaal rente		1.701		1.731
Afschrijvingen		2.729		2.591
Voordelig renteresultaat		211		368
TOTAAL LASTEN		4.641		4.690
BATEN				
Rente				
Rente van uitgezette kortlopende geldleningen	3		2	
Totaal rente		3		2
Doorberekende kapitaallasten				
Kapitaallasten exploitatie	1.879		1.894	
Kapitaallasten grondexploitatie projecten	30		203	
Afschrijvingen	2.729		2.591	
Totaal doorberekende kapitaallasten		4.638		4.688

<i>Bedragen x €1.000</i>	2016		2015	
TOTAAL BATEN		4.641		4.690

Lijst verbonden partijen

Voor dit overzicht verwijzen wij u naar de paragraaf verbonden partijen.

Toelichting onderhanden werk grondexploitatie

Voor deze toelichting verwijzen wij u naar de toelichting op de voorraden. Deze is terug te vinden in de toelichting op de balans.

Bijlage 2 Weerstandscapaciteit en Risico's

Weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit bestaat uit de post onvoorzien, het vrij aanwendbaar deel van de algemene reserve, oftewel de weerstandsreserve, de onbenutte belastingcapaciteit, de stille reserves, de begrotingsruimte en mogelijkheden tot kostenreductie. Achtereenvolgens wordt ingaan op deze onderdelen van de weerstandscapaciteit.

1. Post onvoorzien

Op grond van de financiële verordening nemen wij jaarlijks een bedrag van € 165.000 op in de begroting voor incidentele onvoorzien uitgaven. Structurele risico's kunnen alleen in het jaar van ontstaan ten laste van de post onvoorzien worden gebracht. De jaren erna dient de tegenvaller in de begroting te worden opgenomen.

In 2016 is voor € 16.500 gebruik gemaakt van de post onvoorzien. In de volgende tabel is het verloop van de post onvoorzien in 2016 weergegeven.

Verloop onvoorzien 2016	
<i>Bedragen in euro's</i>	
Beschikbaar	165
Aanspraken 2016	
Burgemeestersprocedure	17
Totaal	17
Restant	148

De uitgaaf voor de burgemeestersprocedure is afkomstig uit de najaarsnota.

Na deze onttrekkingen resteert een saldo van € 148.000 dat ten gunste komt van het jaarrekeningresultaat.

2. Vrij aanwendbaar deel van de algemene reserve / weerstandsreserve

Een deel van de algemene reserve is onder de noemer "weerstandreserve" rentevrij gemaakt. De rente over deze weerstandsreserve wordt niet opgenomen in de meerjarenbegroting. Hierdoor heeft inzet van de weerstandsreserve geen gevolgen voor de uitvoering van het gemeentelijk beleid en hoort de weerstandsreserve tot de weerstandscapaciteit. De stand van de weerstandsreserve per 31-12-2015 bedroeg € 1.341.000. Op basis van de voorjaarsnota 2016 heeft een onttrekking van € 64.000 plaatsgevonden ter dekking van kosten binnen de grondexploitatie voor het project Dalzone. Hiermee is de stand van de reserve per 31-12-2016 € 1.277.000.

3. Onbenutte belastingcapaciteit

Wanneer belastingen of heffingen binnen de gemeente niet 'maximaal' zijn, is er sprake van een onbenutte belastingcapaciteit. Dit houdt in dat de gemeente extra inkomsten zou kunnen genereren uit belastingen en heffingen wanneer een bepaald risico de gemeente daartoe dwingt.

Daarbij moet rekening gehouden worden met het feit dat een belastingverhoging niet in het jaar zelf mogelijk is. Voor de bepaling van de onbenutte belastingcapaciteit hanteren wij de zogeheten artikel-12 norm. Een gemeente met een artikel 12-status is een Nederlandse gemeente die onder financiële curatele is gesteld door het Rijk vanwege een structureel slechte financiële situatie. Deze gemeenten moeten hun tarieven verhogen tot een "redelijk peil eigen heffingen", willen zij in aanmerking kunnen komen voor rijkssteun. De artikel 12-norm geeft een norm voor het maximum OZB-tarief en gaat uit van 100% kostendekking voor de rioolheffing en de afvalstoffenheffing.

Voor de afvalstoffenheffing en de rioolheffing hanteren wij al kostendekkende tarieven. Dit betekent dat hier geen onbenutte belastingcapaciteit aanwezig is.

De artikel 12 norm voor de OZB bedraagt op grond van de meicirculaire 2016 0,1927 % van de WOZ-waarde. Dit betreft het gewogen gemiddelde percentage van de WOZ-waarde voor woningen en niet-woningen. Voor onze gemeente bedraagt het gemiddelde percentage op basis van de tarieven 2017 0,1410 %. Dit betekent dat er op basis van de bovenstaande uitgangspunten een onbenutte belastingcapaciteit resteert binnen de OZB van € 2.311.000.

4. Stille reserves

Van stille reserves is sprake als activa onder de opbrengstwaarde of tegen nul zijn gewaardeerd en direct verkoopbaar zijn. Bij verkoop van deze bezittingen ontstaan dan winsten die eenmalig vrij inzetbaar zijn. Gemeenten kennen over het algemeen twee soorten stille reserves. Dit zijn stille reserves in financiële bezittingen en stille reserves in materiële bezittingen.

Onder de *financiële bezittingen* worden deelnemingen in bedrijven verstaan. Bij de gemeente Renkum gaat het om deelnemingen in de Bank Nederlandse Gemeenten (BNG) en Afvalcombinatie de Vallei (ACV). Tot nu toe zijn er nog geen gemeenten geweest die aandelen BNG hebben verkocht. De ACV verzorgt de afvalverwijdering binnen onze gemeente. Het verkopen van de aandelen en daarmee de zeggenschap is op dit moment niet aan de orde. Bovendien moeten wij er rekening mee houden dat de dividenden die wij via deze deelnemingen verkrijgen structureel in de begroting zijn opgenomen. Een eventuele verkoop van aandelen legt daarmee een structurele last op de begroting waar dekking voor moet worden gezocht. Deze stille reserves zijn vooralsnog dan ook niet meegenomen bij het berekenen van de weerstandscapaciteit.

De directe opbrengstwaarde van *materiële vaste activa* kan hoger liggen dan de boekwaarde. Er is echter pas sprake van stille reserves wanneer het gaat om niet bedrijfsgebonden activa die direct verkoopbaar zijn. De meeste gemeentelijke eigendommen zoals schoolgebouwen, dorpshuizen, sporthallen en het gemeentehuis worden gebruikt voor de uitvoering van gemeentelijke taken. Bij niet bedrijfsgebonden gebouwen activa kan gedacht worden aan een dienstwoning of vrijgekomen gebouwen. Strategische aankopen binnen de grondexploitatie zijn bedoeld om op termijn in de ontwikkeling van projecten te worden betrokken. Daarom worden ook deze eigendommen beschouwd als duurzaam verbonden aan de bedrijfsuitoefening. Aangezien er in de meerjarenbegroting reeds een taakstelling is opgenomen op de verkoop van gemeentelijke eigendommen die niet tot het kernareaal behoren, waarderen wij de stille reserves op nihil.

5. Begrotingsruimte en buffer

Wanneer de (bijgestelde) meerjarenbegroting sluit met een positief saldo, is sprake van een begrotingsruimte. Structurele begrotingsruimte biedt de mogelijkheid om structurele financiële tegenvallers op te vangen zonder dat dit ten koste gaat van de uitvoering van het gemeentelijke beleid. Een incidenteel positief begrotingssaldo c.q. een verwacht positief rekeningresultaat kan gebruikt worden als incidentele weerstandscapaciteit in het desbetreffende jaar.

In de meerjarenbegroting verwachten wij positieve begrotingssaldi. Deze ruimte is, inclusief de voorgestelde buffer voor de jaren 2017 en 2018 meegenomen bij de bepaling van de weerstandscapaciteit.

6. Kostenreductie

Wanneer het mogelijk is een kostenreductie door te voeren zonder dat dit het niveau van de gemeentelijke dienstverlening aantast, behoort deze bezuiniging tot de weerstandscapaciteit. Aangezien onder de huidige bezuinigingen reeds taakstellingen voor kostenreductie zijn opgenomen, is de aanvullende weerstandscapaciteit op nihil gewaardeerd.

Risico's

Lokale inkomsten

De inkomsten van een gemeente bestaan enerzijds uit inkomsten vanuit het Rijk in de vorm van algemene en specifieke uitkeringen en anderzijds uit inkomsten uit gemeentelijke belastingen en retributies. Achtereenvolgens wordt ingaan op risico's met betrekking tot deze inkomsten en de daaraan gerelateerde uitgaven.

Algemene uitkering uit het Gemeentefonds

De gemeenten hebben per 1 januari 2015 op grond van de nieuwe Wmo, Jeugdwet en Participatiewet een brede integrale verantwoordelijkheid voor het sociale domein gekregen. Met de decentralisaties zijn grote bedragen gemoeid. Voor een deel gaat het om nieuw geld voor gemeenten dat beschikbaar is gesteld via de algemene uitkering uit het Gemeentefonds. Voor een ander deel zijn het nu nog specifieke uitkeringen. De decentralisaties gaan gepaard met aanzienlijke ombuigingstaakstellingen. Daarnaast heeft de overgang naar objectieve verdeelmodellen met name voor de jeugd aanzienlijke herverdeeleffecten tot gevolg. Het risico dat de door het rijk beschikbaar gestelde budgetten niet toereikend zijn voor de bijbehorende taken, is meegenomen onder de decentralisaties in het sociaal domein jeugd, Wmo en participatiewet.

Vanaf 2015 geldt er een plafond op het BTW-compensatiefonds (BCF). Een overschrijding van het BCF-plafond leidt tot een uitname uit het Gemeentefonds, een onderschrijding van het plafond leidt tot een dotatie aan het Gemeentefonds. Wel wordt het BCF-plafond verhoogd vanwege de btw die gemeenten straks verschuldigd zijn over diensten waarvoor de huidige financiers van de te decentraliseren taken dat nu ook zijn.

Doordat de omvang van de algemene uitkering is gekoppeld aan de uitgaven binnen de rijksbegroting, lopen wij tot slot het risico van mutaties als gevolg van wijzigingen binnen de rijksbegroting. Dit kunnen positieve en negatieve mutaties zijn.

Wmo en Jeugdwet

Ten aanzien van de toekomstige uitvoering van de Wmo en de Jeugdwet zien wij de volgende risico's:

1. Onvoldoende zicht op zorgconsumptie

Het afgelopen jaar is getracht een beter beeld te krijgen van de totale zorgconsumptie van jeugd. Wij constateren dat, ondanks de stappen die zijn gezet, het financiële beeld dat wij bieden nog steeds onzuiverheden in zich heeft. Wij verwachten dat op basis van de zorgconsumptie 2017 beter duidelijk wordt wat de structurele zorgconsumptie is.

2. Beperkte invloed op zorgconsumptie

De grootste zorgleveranciers binnen onze gemeente hebben een landelijke of bovenregionale functie. Denk daarbij aan met name Pluryn. Pupillen van deze organisaties zijn vaak intramuraal en qua postcode verbonden aan onze gemeente (woonplaatsbeginsel/voogdij). Als gemeente kunnen wij weinig invloed uitoefenen op de zorgconsumptie bij deze instellingen terwijl wij wel zijn gehouden aan het leveren van deze zorg. Omdat het om intramurale zorg gaat, gaat het hiermee meteen over forse bedragen.

Het risico wordt enigszins beperkt aangezien deze pupillen veelal op basis van een voogdijmaatregel worden geplaatst en het Rijk, in afwijking van het zogeheten objectief verdeelmodel, deze kinderen separaat gaat bekostigen. Het Rijk hanteert daarbij historische cijfers van T-2 (ze kijkt in 2017 terug naar 2015). Dat is in het geval van Renkum nadelig aangezien Pluryn heeft aangegeven dat haar locatie Renkum 'groeit'.

Een ander risico blijft natuurlijk het feit dat de uitvoering van de Wmo een "open einde regeling" betreft. Indien er een grotere vraag ontstaat dan geraamd, is de gemeente conform haar beleid en verordening gehouden deze vraag te leveren.

3. Taakstelling sociaal domein

Het risico bestaat dat wij niet in staat zijn om alle taakstellingen op het gewenste moment in te vullen. De bezuinigingen vanuit het rijk zijn ingegeven vanuit aannames en één op één doorgevoerd naar gemeenten. Dit betekent dat gemeente én de nieuwe taken moet inbedden in de organisatie, innovatie en transformatie binnen het sociaal domein moet realiseren én tegelijkertijd een aanzienlijke taakstelling dient op te vangen. De verwachting is dat er wel degelijk mogelijkheden zijn voor de realisatie ervan. Deze zal echter in de praktijk zichtbaar moeten worden, en is onder meer afhankelijk van de wijze van contractering, innovatie in de zorg en de werkwijze van ons sociaal team. Dit betekent dat de invulling van de taakstelling vooralsnog een incidenteel karakter heeft. Op basis van reële en steeds betrouwbaardere informatie zullen wij het incidentele karakter in een structurele invulling kunnen omzetten.

Concluderend, vormt een overschrijding van de zorgconsumptie in geld (resultante van alle prestatie x tarief) veruit het grootste risico. Dit risico wordt in eerste instantie opgevangen binnen de reserve Sociaal Domein.

Kansklasse : 5

Gevolgklasse : 5

Inkomensvoorziening

Budgetoverschrijding en vangnetuitkering Participatiewet

Het voor 2016 toegekende budget Bundeling Uitkeringen Inkomensvoorziening Gemeenten (BUIG) was niet voldoende om de totale lasten van de bijstand te dekken. De definitieve rijksbijdrage inkomensvoorziening voor 2016 is € 7.588.000 en de totale kosten van inkomensvoorziening zijn € 8.543.000. In 2016 hebben wij dus een nadelig saldo van € 955.000. Net als voor 2015 wordt voor 2016 op grond van de nieuwe Vangnetregeling een vangnetuitkering bij het rijk aangevraagd. Met de invoering van de Participatiewet per 01-01-2015 is ook deze regeling van kracht geworden. Op grond van de Vangnetregeling worden budgetoverschrijdingen die het eigen risico van 7,5% van het door het rijk toegekende budget overschrijden, volledig gecompenseerd. Dit onder de voorwaarde dat ons beroep op de Vangnetregeling 2016 wordt gehonoreerd. Voor 2016 betekent dit dat wij risicodragend zijn voor een bedrag van € 569.000. Voor de overige € 386.000 wordt een beroep gedaan op de Vangnetregeling.

Nieuw verdeelmodel BUIG-budget

Per 1 januari 2015 zijn niet alleen de Participatiewet en de nieuwe Vangnetregeling in werking getreden, maar ook een nieuw verdeelmodel voor het BUIG-budget. De aanleiding voor de herziening van de verdeelsystematiek is dat het rijk meer prikkels aan gemeenten wenst mee te geven om het aantal uitkeringsgerechtigden tot een absoluut minimum te beperken.

Voor Renkum heeft het gewijzigde verdeelmodel nadelige financiële gevolgen. Voor gemeenten tot 40.000 inwoners hanteerde het rijk tot 1 januari 2015 een rekenmethode waarbij naast het objectieve model er ook gekeken werd naar de historische kosten. Het rijk heeft deze berekening van de wegingsfactor voor het historische aandeel vanaf 2015 veranderd.

Voor Renkum betekent dit dat in de nieuwe systematiek 66% van ons budget bepaald wordt door het objectieve verdeelmodel in plaats van de 44% in de verdeelsystematiek die tot 1 januari 2015 gehanteerd werd. Dit werkt financieel nadelig uit voor onze gemeente omdat de historische kosten van de gemeente al jaren substantieel hoger zijn dan de objectief berekende uitgaven.

Het rijk hanteert een overgangssystematiek waarbij gemeenten tot aan 2018 toe kunnen groeien naar het budget op grond van de nieuwe systematiek. Gelet op de omvang van ons bijstandsbestand en de nog altijd aanwezige groei van het aantal uitkeringsgerechtigden is de verwachting dat het budget ook in 2017 niet toereikend zal zijn.

Loonkostensubsidie

Een nog niet financieel te vertalen risico bestaat uit het feit dat met de inwerkingtreding van de Participatiewet per januari 2015, de loonkostensubsidie voor mensen met een arbeidsbeperking betaald wordt uit het I-deel. Het Inkomensdeel en het Werkdeel (dat onderdeel uit gaat maken van het ongedeeld budget voor het sociaal domein) zijn communicerende vaten. Overschotten en tekorten hangen rechtstreeks samen met zowel de situatie op de arbeidsmarkt als ook de mate waarin onze re-integratie aanpak succesvol blijkt.

In de begroting wordt voor 2016 en 2017 rekening gehouden met een eigen risico van respectievelijk € 567.000 en € 567.000. Voor 2018 en verder is slechts rekening gehouden met een structureel nadeel van € 70.000. De verwachting is dat het structureel nadeel voor 2018 en verder hoger zal zijn. Dit mede gelet op het gewijzigde verdeelmodel voor het BUIG-budget.

Kansklasse : 4

Gevolgklasse : 5

Arbeidsparticipatie

Het participatiebudget bestaat uit de rijksmiddelen voor de Wsw en de budget re-integratie voor de uitvoering van de brede participatie-opdracht van gemeenten waaronder ondersteuning van jonggehandicapten. Daarnaast hebben gemeenten opdracht om de mogelijkheden op de arbeidsmarkt regionaal in beeld te brengen en te organiseren door middel van regionale werkgeversdienstverlening. Het rijk heeft de hoogte van het Participatiebudget tot en met 2021 bekend gemaakt (septembercirculaire 2016). In de komende 5 jaar neemt het budget voor arbeidsparticipatie circa € 300.000 toe. De verwachting is dat de instroom van mensen naar verhouding groter is dan de toename van het budget. Dit betekent dat er in de toekomst minder budget per instromer beschikbaar is. Het college heeft op 14 juli 2015 voor de periode 2015 – 2018 de visie, prioriteiten en doelstellingen voor arbeidsparticipatie vastgesteld in het uitvoeringsplan Participatiewet, Onderdeel arbeidsmarktondersteuning. Gemeenten hebben in de Participatiewet de opdracht gekregen mensen die zelf niet in staat zijn om het wettelijk minimumloon te verdienen naar eigen mogelijkheden te laten werken bij een reguliere werkgever met behulp van het instrument loonkostensubsidie. Gemeenten betalen de loonkostensubsidie uit

de inkomensvoorziening. Wanneer een gemeente in de toekomst onvoldoende resultaten boekt, heeft dit ook financiële gevolgen voor het hier boven genoemde risico op de inkomensvoorziening. Het inhoudelijk risico binnen arbeidsparticipatie heeft dus feitelijk zijn weerslag op het financieel risico bij de uitvoering van het product Inkomensvoorziening. Het risico ten aanzien van de Wsw is meegenomen bij de gemeenschappelijke regeling Permar WS.

Leges

De gemeente gaat bij het berekenen van de leges er vanuit dat er een bepaalde hoeveelheid omgevingsvergunningen, begrafenissen en dergelijke worden aangevraagd. De leges voor omgevingsvergunningen zijn voor het overgrote deel afkomstig van enkele grote(re) aanvragen. Voor het overige hebben wij vooral te maken met een groot aantal kleine aanvragen. Er bestaat echter het risico dat de werkelijke aantallen lager of hoger uitvallen. De aanvragen zijn ook gedeeltelijk conjunctuurgevoelig. Hierdoor zullen de gemeentelijke inkomsten per legessoort afwijken van de begroting. De afgelopen jaren zien wij een afname van het aantal grotere aanvragen die relatief veel leges opbrengen. Het risico vanaf 2017 schatten wij als volgt in:

Kansklasse : 4

Gevolgklasse : 2

Toeristenbelasting

Als gevolg van verschuivingen in het vakantiepatroon van de toerist, kan het aantal overnachtingen afwijken van voorgaande jaren. De aangiften voor de toeristenbelasting worden jaarlijks achteraf ingediend.

Kansklasse : 2

Gevolgklasse : 2

Baten OZB

Norske Skog Parenco heeft een bezwaarschrift ingediend tegen de vastgestelde waarde voor het jaar 2014. Dit houdt verband met de gewijzigde situatie voor deze vestiging van Norske Skog. De waarde is vastgesteld op € 51.900.000 en kan als het bezwaarschrift toegekend moet worden aanzienlijk dalen en daarmee ook de aanslagen onroerende zaakbelastingen ten aanzien van Norske Skog voor het jaar 2014 en navolgende jaren.

Kansklasse : 4

Gevolgklasse : 4

Onderhoud kapitaalgoederen

Risico's met betrekking tot de kapitaalgoederen kunnen bestaan uit:

- risico's in verband met het nagestreefde kwaliteitsniveau bij het onderhoud van de kapitaalgoederen;
- risico's in verband met een discrepantie tussen het noodzakelijke onderhoud conform de beheersplannen en de daarvoor beschikbare financiële middelen.

Aan het onderhoud van de wegen, de gemeentelijke riolering en de gemeentelijke gebouwen liggen onderhoudsplannen ten grondslag, welke regelmatig worden geactualiseerd. De voor het onderhoud noodzakelijke middelen zijn opgenomen in de begroting. Hierdoor zijn de bovenstaande risico's grotendeels ondervangen. Door middel van evaluaties wordt vastgesteld of het werkelijke kwaliteitsniveau overeenkomt met het gewenste niveau.

De risico's die wij wel signaleren zijn hierna toegelicht.

Onderwijshuisvesting

De gemeente is verantwoordelijk voor de huisvesting van het primair, speciaal en voortgezet onderwijs. In de Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs gemeente Renkum 2015 zijn bepalingen opgenomen wanneer een school recht heeft op nieuwbouw of uitbreiding. Tevens is de bepaling van de capaciteit van een gebouw opgenomen en normbedragen voor de toe te kennen voorzieningen.

De huisvesting van het onderwijs kan voor gemeenten een groot investeringsniveau inhouden. Dit is afhankelijk van de toestand van de gebouwen, de leerlingaantalontwikkeling en capaciteitsproblemen. Leerling-prognoses vormen de basis en het referentiekader voor de meerjarenplanning (capaciteit/ financiën). Om een meerjarig inzicht te krijgen is een huisvestingsplan (IHP) inclusief financiële meerjarenplanning opgesteld (2013-2020). Er is per school inzichtelijk gemaakt wat de behoefte aan 'onderwijskundige vernieuwingen' en vervangende nieuwbouw in komende jaren is. In 2016 is een geactualiseerd IHP vastgesteld. Dit IHP laat een sluitende begroting zien tot 2027, waarbij moet worden opgemerkt dat er in dit vastgestelde voorstel risico's zijn benoemd zoals de haalbaarheid van de opbrengsten, ook in relatie tot fiscale afwikkeling.

Kansklasse: 3

Gevolgklasse: 5

Verzakkingen Europalaan

In het gebied tussen de Europalaan en de Brinkweg zijn in 2004 verzakkingen in het maaiveld en bebouwing geconstateerd. De vulmaterialen in de voormalige zandwinputten, zijn ingeklonken waardoor waarschijnlijk de schaden zijn ontstaan. Als gemeente hebben wij ingestemd om een nader technisch en juridisch onderzoek uit te voeren. Beide onderzoeken zijn inmiddels afgerond. Hieruit is gebleken dat de gemeente niet juridisch aansprakelijk is. De openbare ruimte vergt wel meer dan gebruikelijk aandacht en investeringen.

Kansklasse : 1

Gevolgklasse : 5

Onderhoud gemeentelijke gebouwen

Het onderhoudsplan voor de gemeentelijke gebouwen wordt jaarlijks geactualiseerd. Daarbij kijken wij ook naar de levensduur van de gemeentelijke gebouwen en mogelijke renovatiekosten die op ons afkomen. Op basis van het nu actuele onderhoudsplan zijn deze renovatiekosten niet meegenomen in de begroting als onderdeel van de voorziening. In het raadsbesluit uit 2013 waarin het gemeentelijk vastgoed is onderverdeeld in kernareaal en niet-kernareaal staat dat renovatiekosten met een apart raadsvoorstel wordt aangevraagd. Een overzicht van de te verwachten renovatiekosten voor het gemeentehuis, drie gymzalen en de sporthal Doorwerth wordt voorbereid en inzichtelijk gemaakt.

Kansklasse : 5

Gevolgklasse : 5

Riolering en water

Door de vele wortelingroei in het riool is er een hoog risico op verstopping en dientengevolge wateroverlast. Hiervoor is budget gereserveerd in GRP Water Stroomt.

In de riolering blijft er een risico dat er ondanks het regelmatig geactualiseerde onderhoudsplan toch een plotseling defect optreedt. Uiteraard is het financiering van calamiteiten meegenomen in het onderhouds- (en vervangings-)plan.

Ook als er uitval is van een rioolgemaal kan dat tot schade leiden. Dit risico is geminimaliseerd door onze 3 rioolgemalen uit te voeren met dubbele pompen: als de ene pomp opeens uitvalt, kan de andere pomp het werk doen.

Groenonderhoud en boombeheer

Voor het invullen van taakstellingen is het reguliere renovatiebudget voor 2016/2017 incidenteel verlaagd. Daarmee wordt het toch al aanwezige achterstallig onderhoud vergroot en raken plantsoenen meer en meer versleten. Het vastgestelde kwaliteitsniveau wordt niet gehaald. Om de grootste knelpunten weg te werken is voor 2017 extra budget beschikbaar gesteld nagenoeg van dezelfde grootte als de verlaging van het reguliere budget. Per saldo is er daarmee beperkt extra budget voor 2017 beschikbaar.

Door renovatievakken duurzaam aan te planten is onderhoud minder arbeidsintensief en daarmee op termijn voordeliger. Groen is echter een dynamisch geheel en bij het ontbreken van voldoende regulier budget zal het vastgestelde kwaliteitsniveau niet worden gehaald of gecontinueerd.

De aangegeven kans- en gevolgklasse geven het risico aan voor één jaar. Het wegwerken van de achterstanden in één keer vraagt een grote investering.

Vanuit de visuele boominspectie (VTA) is duidelijk geworden dat er een achterstand is in het onderhoud van bomen. Hiermee is er een verhoogd veiligheidsrisico zowel op persoonlijk letsel als op schade aan bomen en de omgeving. De achterstand is o.a. ontstaan door opleidingen en ziek personeel binnen de bomenploeg. Met de beschikbare middelen zijn de grootste risico's wel ondervangen.

Kansklasse : 5

Gevolgklasse : 5

Wegen

De weginspectie is uitgevoerd. Het resultaat moet nog worden doorgerekend. Het is al wel duidelijk dat het budget voor het oplossen van alle knelpunten ontoereikend is. Uit de doorberekening van de weginspectie komt een prioritering, waarbij de echt gevaarlijke situaties als eerste worden verholpen binnen de mogelijkheden van het beschikbare budget.

We lopen hierdoor het risico dat er ergens schade in verharding ontstaat die voor de veiligheid moet worden hersteld. De kosten zijn ervan afhankelijk of met klein herstel de veiligheid weer kan worden gegarandeerd.

Kansklasse : 4

Gevolgklasse : 3

Openbare verlichting

Wij hebben ervoor gekozen met een nieuw beleidsplan te wachten tot de nieuwe landelijke richtlijnen zijn geïmplementeerd en tot duidelijk is hoe deze in de praktijk bij andere gemeenten werken. Dit hebben wij in 2016 onderzocht, waardoor de aanbesteding voor meerjarige uitbesteding van onderhoud en vervanging van onze verlichting pas in 2017 in gang kon worden gezet. Hierdoor loopt het achterstallig onderhoud verder op. De kans op schade en de financiële gevolgen daarvan lopen daarmee ook verder op.

Kansklasse: 4

Gevolgklasse: 1

Financiering

Risico's met betrekking tot financiering kunnen bestaan uit renterisico's, koersrisico's, kredietrisico's en liquiditeitsrisico's. Ons beleid is er op gericht deze risico's zoveel mogelijk te beperken. Concreet betekent dit dat moet worden voldaan aan de kasgeldlimiet en de renterisiconorm en dat de te gebruiken financiële producten en te kiezen tegenpartijen beperkt zijn. De risico's die daarna resteren zijn renterisico's, kredietrisico's met betrekking tot gewaarborgde geldleningen en risico's als gevolg van het schatkistbankieren en de wet HOF.

Renteontwikkelingen

Een belangrijk risico vormt de renteontwikkeling. Grote mutaties in het werkelijke rentepercentage kunnen financiële consequenties tot gevolg hebben wanneer de gemeente op dat moment een beroep moet doen op de geld- of kapitaalmarkt. Voor 2017 wordt voor het aantrekken van kort geld rekening gehouden met een rentepercentage van 0,5%. Voor 2018 rekenen we met 1% rente en voor 2019 met 2 %. Uit voorzichtigheidsprincipe stijgt de begrote rente voor kort geld daarna weer naar 3%. De rekenrente voor lange termijn financiering en voor de toerekening van rentekosten aan investeringen is verlaagd naar 3%. Voor de naar verwachting in 2017 aan te trekken nieuwe langlopende lening is gerekend met een rentepercentage van 1%.

De gehanteerde percentages zijn in lijn met de geprognosticeerde renteontwikkeling op de kapitaalmarkt. Daarom verwachten wij hier op dit moment geen risico.

Gewaarborgde geldleningen

Het gemeentelijke beleid met betrekking tot het verlenen van garanties voor geldleningen is gebaseerd op het uitgangspunt "nee, tenzij". Op dit moment staat de gemeente echter wel garant voor een aantal geldleningen met een totaal bedrag van € 294.000 per 1-1-2017. De financiële verplichtingen van garanties voor de particuliere woningbouw zijn met ingang van 1 januari 1995, onder betaling van een afkoopsom, overgedragen aan de Stichting Waarborgfonds Eigen Woningen. Dit betreft een bedrag van € 21.052.000. Wij hebben hiervoor een achtervang functie.

Kansklasse : 1

Gevolgklasse : 5

Schatkistbankieren en wet HOF

Eén van de maatregelen uit het Regeerakkoord van het kabinet is de invoering van het verplicht schatkistbankieren door decentrale overheden. Dit houdt in dat wij onze overtollige middelen moeten overboeken naar de schatkist. Gezien onze liquiditeitspositie heeft de invoering van het schatkistbankieren voor onze gemeente geen rentederving tot gevolg. Op dit moment zijn de uitvoeringskosten nog onbekend.

Op 23 april 2013 heeft de Tweede Kamer der Staten-Generaal ingestemd met het wetsvoorstel houdbare overheidsfinanciën. De Wet Houdbare overheidsfinanciën (Hof) stelt dat de decentrale overheden een gelijkwaardige inspanning leveren bij het streven om te voldoen aan de Europese begrotingsdoelstellingen. Op 18 januari 2013 hebben het Rijk en de decentrale overheden een financieel akkoord gesloten. Onderdeel daarvan is genoemd saldopad voor de EMU-macronorm voor de gezamenlijke decentrale overheden. In het financieel akkoord is afgesproken dat deze kabinetsperiode van een sanctie wordt afgezien zolang er geen sanctie uit Europa volgt.

Bedrijfsvoering

Openstaande taakstellingen

In de begroting 2017 zijn voor de jaren 2017 t/m 2020 de volgende taakstellingen opgenomen:

Bijstellingen en ombuigingen 2017-2020	2017	2018	2019	2020
<i>Bedragen x € 1.000</i>				
Bestaande ombuigingen (stand najaarsnota 2016)	3.203	3.883	3.356	5.617

Risico voor het weerstandsvermogen is dat wij niet in staat zijn om alle taakstellingen op het gewenste moment in te vullen. Wanneer een taakstelling bijvoorbeeld inhoudt dat personeel moet worden ontslagen, hebben wij te maken met uitkeringen in het kader van de werkloosheidswet en met re-integratiekosten. De re-integratiekosten bedragen circa € 4.500 per persoon. De ww-plicht

bedraagt 70% van het salaris voor maximaal 3 jaar. Daarnaast hebben wij bij bezuinigingen waarbij gesubsidieerde instellingen betrokken zijn te maken met de redelijke termijn van de Algemene Wet Bestuursrecht. Dit kan leiden tot vertragingen bij de invulling van taakstellingen. Tot slot kunnen gesubsidieerde instellingen mogelijk te maken krijgen met frictiekosten als gevolg van doorgevoerde taakstellingen.

Het risico dat wij de taakstelling als gevolg van de dalende rijksbijdrage binnen het sociaal domein niet kunnen realiseren, is meegenomen binnen de onderdelen Wmo en jeugd.

Aangezien bij de eigen bijstellingen en ombuigingen al zoveel mogelijk rekening is gehouden met factoren die de realisatie kunnen bemoeilijken, schatten wij de kans op het niet realiseren van die taakstellingen in als beperkt.

Kansklasse : 2

Gevolgklasse : 5

Kosten ruiming explosieven Tweede Wereldoorlog

Tot nu toe zijn wij binnen de gemeente Renkum al op verschillende locaties geconfronteerd met munitieresten, metaalscherven en onontpofte munitie uit de Slag om Arnhem in de Tweede Wereldoorlog. Zo zijn er al opruimwerkzaamheden uitgevoerd langs de spoorlijn en, meer recent, rond de Oosterbeekse en Heelsumse beken.

In feite is er sprake van twee type risico's:

- I. Het risico is dat de gemeente de veiligheid van haar burgers en bezoekers niet kan waarborgen;
- II. Het risico is dat er financiële schade ontstaat door het moeten doen van opsporingsactiviteiten.

I: Voor het risico dat de gemeente de veiligheid van haar burgers en bezoekers niet kan waarborgen zijn de volgende beheersmaatregelen mogelijk:

1. Preventief: communiceren over de oorlogshistorie van het gebied, risicokaart up-to-date houden, inzicht verwerven over het gedrag van ondergrondse explosieven en de staat waarin deze verkeren.
2. Detectief: plan maken zodat bij vondsten (projecten of daarbuiten) snel kan worden opgetreden, zorgen dat rampenplan doorleefd is, zorgen dat contacten met EOD warm zijn.
3. Correctief: rampenplan doorleven en goed uitvoeren.
4. Repressief: jaarlijks monitoren op vondsten en incidenten, verslag laten leggen hiervan.

II: Voor het risico dat er financiële schade ontstaat door het moeten doen van opsporingsactiviteiten zijn preventieve en detectieve beheersmaatregelen mogelijk:

1. Preventief: reserveringen maken (onvoorzien of benoemd) bij projecten risico vastleggen in overeenkomsten, niet in eigen grond roeren, toezicht houden op betreden van risicovolle (afgeschermd gebied).
2. Detectief: contacten onderhouden met ministerie over gebruikmaking van suppletie-uitkering, transparant communiceren via de planning- en controlcyclus.

Bij het roeren in de grond worden de preventieve maatregelen uitgevoerd, zoals, het doen van onderzoek naar niet-gesprongen explosieven. Er doen zich daarbij twee typen situaties voor:

- de grond wordt (gepland) geroerd en er worden maatregelen getroffen (verder onderzoek, detectieve maatregelen, plan aanpassen). De kosten die niet via de suppletieregeling vergoed worden, zijn vaak (maar niet altijd) op de projectontwikkelaar/initiatiefnemer te verhalen. B.v.: Oosterbeekse beken, woningbouwprojecten, omlegging Heelsumse beek;
- de preventieve maatregelen wijzen niet op de aanwezigheid van niet gesprongen explosieven maar toch blijken deze aanwezig en moet de gemeente ingrijpen. B.v.: Renkums beekdal.

Overigens worden met enige regelmaat niet-gesprongen explosieven gevonden, terwijl er geen sprake is van het roeren in de grond. Granaten e.d. worden door inwerking van vorst naar het oppervlak gewerkt. B.v.: Trappershorst.

De kans- en gevolklassen voor beide typen risico's wordt als volgt ingeschat:

Type 1: Kansklasse : 1
Gevolgklasse : 5
Type 2: Kansklasse : 2
Gevolgklasse : 3

Planschadevergoedingen

Bij een bestemmingsplanwijziging of een afwijking artikel 2.12, eerste lid van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht, loopt de gemeente het risico te worden geconfronteerd met claims tot schadevergoeding als bedoeld in artikel 6.1 van de Wet ruimtelijke ordening. Voor de bepaling van de planschade wordt een vergelijking gemaakt tussen de planologische toestand voor en na de schadeveroorzakende bestemmingsplanwijziging of afwijking. Daarbij is niet de feitelijke situatie bepalend, maar de bouw- en gebruiksmogelijkheden die door het genomen besluit zijn ontstaan. De geleden schade moet meer zijn dan een normaal maatschappelijk risico.

Een verzoek om toekenning planschadevergoeding dient binnen 5 jaar na het onherroepelijk worden van het besluit te worden ingediend.

De behandeling van planschadeverzoeken besteden wij uit aan een deskundig adviesbureau. De advieskosten bedragen circa € 2.500 per verzoek. De planschadevergoedingen variëren per verzoek van ongeveer € 1.000 tot enkele tienduizenden euro's en zijn dan ook moeilijk in te schatten. Sinds medio 2005 kunnen door de gemeente overeenkomsten gesloten worden met initiatiefnemers van een nieuwe ontwikkeling dat de planschadekosten voor rekening zijn van de initiatiefnemer. Deze overeenkomsten worden sindsdien gesloten. Ook de planschade die volgt uit (algehele) herzieningen van bestemmingsplannen, die de gemeente opstelt, blijft voor rekening van de gemeente. De advieskosten van een verzoek om toekenning planschadevergoeding en de rente op de planschadekosten kunnen niet bij initiatiefnemers worden neergelegd met een overeenkomst. Deze kosten blijven daarom voor de gemeente,

Kansklasse : 2
Gevolgklasse : 2

Verplichting ten aanzien van ingehuurd personeel

Wanneer wij gebruik maken van ingehuurd personeel, brengt dat een aantal verplichtingen met zich mee. Sinds 1 juli 2012 moeten bedrijven die arbeidskrachten ter beschikking stellen aan andere bedrijven voldoen aan de registratieplicht Waadi (Wet allocatie arbeidskrachten door intermediairs). Dit betekent dat in het Handelsregister van de Kamer van Koophandel moet staan vermeld dat het bedrijf arbeidskrachten ter beschikking stelt aan andere werkgevers. Deze registratieplicht Waadi heeft ook consequenties voor bedrijven die personeel inlenen. Als zij zaken doen met een bedrijf dat niet goed geregistreerd staat, dan lopen ook zij het risico op een boete van € 12.000 of meer voor elke arbeidskracht die via een niet-geregistreerd bedrijf aan het werk is. Bedrijven kunnen via de Waadi-check op de site van de Kamer van Koophandel controleren of het uitlenende bedrijf staat geregistreerd.

Verder kunnen wij aansprakelijk worden gesteld voor de afdracht van loonbelasting en btw voor inhuurkrachten. Dit zal met name gelden in geval van een faillissement. Voor zelfstandigen kunnen wij een en ander ondervangen door gebruik te maken van de door de belastingdienst vastgestelde modelovereenkomst (wet DBA). Bij detachering- en uitzendbureaus kan gebruik worden gemaakt van een zogeheten g-rekening. Dit gebeurt op dit moment bij een detacheringsbureau.

Kansklasse : 1

Gevolgklasse : 1

Lasten uitkering WGA

Per 1 januari 2017 worden de premiedelen die werkgevers betalen voor de WGA-flex en WGA-vast samengevoegd: WGA-totaal. Dat betekent dat de premieopbouw via het UWV voor grote en middelgrote werkgevers verandert. Een tweede gevolg van de wetwijziging per 1 januari 2017 is dat een eigenrisicodrager vanaf deze datum voor zowel de WGA-vast als voor de WGA-flex geldt; een splitsing is niet mogelijk.

Tegen het risico WGA-vast en WGA-flex kan een organisatie zich verzekeren bij UWV, of kan gekozen worden om eigenrisicodrager (ERD) te zijn. Bij eigenrisicodragen betaalt de organisatie zelf de uitkeringen en de kosten van de re-integratie. Daarbij zijn er twee opties: de organisatie draagt het financiële risico zelf, of de organisatie verzekert zich (deels) hiervoor.

Voor de WGA-vast is de gemeente Renkum al eigen risicodrager. Hiervoor loopt nu een stop loss verzekering bij Loyalis met een eigen risico van € 25.000,- per jaar. De polisvoorwaarden gaan echter veranderen. In hoeverre dit financiële consequenties heeft, is nog niet bekend. Er is een offerte opgevraagd. Sinds 2010 heeft de gemeente te maken gehad met één medewerker die is ingestroomd in de WGA. Dit lijkt dan ook een zeer beperkt risico te zijn.

Ten aanzien van de WGA-flex lopen we ook weinig tot geen risico. Tijdelijke dienstverbanden lopen binnen de gemeente via de payroll constructie bij Driessen. Het ziekte- en arbeidsongeschiktheidsrisico ligt daardoor bij Driessen en niet bij de gemeente.

Als de offerte van Loyalis binnen is, kan besloten worden om het financiële risico voor de WGA-flex en WGA-vast zelf te dragen of te verzekeren. Verzekering via het UWV zal voor de gemeente alleen maar duurder zijn.

Kansklasse : 3

Gevolgklasse : 3

Loon- en prijsstijgingen

Voor de bekostiging van de loon- en prijsstijgingen werken we met een stelpost in de begroting. Deze stelpost wordt gevoed door de prijsontwikkeling binnen de algemene uitkering en de inflatiecorrectie op belastingen en heffingen. Als gemeente lopen we het risico dat de stelpost niet toereikend is om de werkelijke loon- en prijsstijgingen op te vangen.

Kansklasse : 3

Gevolgklasse : 5

Boetes bij niet tijdige besluitvorming of informatieverstrekking

In het kader van de Wet dwangsom & beroep bij niet tijdig beslissen kan de gemeente een dwangsom verschuldigd zijn wanneer een besluit niet tijdig wordt genomen. Intern zijn procedures uitgezet om deze dwangsommen zoveel mogelijk te voorkomen.

Voor de afhandeling van verzoeken in het kader van de Wet Openbaarheid van Bestuur (WOB) gelden kortere afhandelingstermijnen. Ook zijn er bureaus actief die een WOB-verzoek doen - meestal over een vaag onderwerp - en die niet het antwoord, maar vooral de termijnen van beantwoording in de gaten houden in de hoop dat de gemeente een fout maakt. De kans dat een dwangsom betaald moet worden is bij dit soort verzoeken dus groter.

Kansklasse : 1

Gevolgklasse : 1

Proceskostenvergoeding

Door het bepaalde in artikel 7:15 van de Algemene wet bestuursrecht loopt de gemeente het risico dat zij de kosten moet vergoeden van een indiener van een bezwaar- of beroepsschrift.

Kostenvergoeding vindt alleen plaats indien het bezwaar of beroep gegrond wordt verklaard "wegens aan het bestuursorgaan te wijten onrechtmatigheid". Per geval bedragen deze kosten (in beginsel) minimaal € 490. Meest reëel is een kostenvergoeding van € 980. De voorwaarden om in aanmerking te komen voor een kostenvergoeding zijn streng. Het college schat het risico dan ook in als beperkt.

Kansklasse : 1

Gevolgklasse : 1

Vennootschapsbelasting

In mei 2015 is de Wet modernisering Vennootschapsbelastingplicht overheidsondernemingen aangenomen. Dat betekent dat overheidsondernemingen, bijvoorbeeld van gemeenten, provincies en waterschappen, per 1 januari 2016 belastingplichtig worden voor de vennootschapsbelasting.

Met deze wet wil de Nederlandse overheid, op aangeven van de Europese Commissie, gelijkheid creëren tussen overheidsondernemingen en private ondernemingen: voor overheidsondernemingen gelden straks dezelfde verplichtingen voor de vennootschapsbelasting als voor private ondernemingen.

De gemeente moet zelf bepalen voor welke activiteiten zij belastingplichtig wordt voor de vennootschapsbelasting. In dit traject hebben wij samenwerking gezocht met de gemeenten Rheden, Lingewaard en Overbetuwe. PricewaterhouseCoopers Belastingadviseurs N.V. adviseert ons hierbij.

Per gemeentelijke activiteit is in beeld gebracht of deze activiteit wel of geen fiscale onderneming (en daarmee wel of niet belastingplichtig) is. Vervolgens is bepaald of een belastingplichtige activiteit al dan niet onder een vrijstelling valt. In de gepubliceerde wetgeving is zoveel als mogelijk aangesloten bij de huidige wetgeving en jurisprudentie, maar daarnaast is sprake van nieuwe specifieke regels voor overheidslichamen. Hierdoor bestaat over bepaalde punten in het wetsvoorstel nog onduidelijkheid over hoe deze regels toegepast moeten worden. Vanwege deze onduidelijkheden hebben een aantal belanghebbende partijen, zoals het IPO en de VNG diverse handreikingen opgesteld.

Wij gaan er vooralsnog vanuit dat wij zeer beperkt te maken hebben met vennootschapsbelastingplichtige activiteiten.

Kansklasse : 4

Gevolgklasse : 3

Meldplicht datalekken en uitbreiding boetebevoegdheid Autoriteit Persoonsgegevens (voorheen: Cbp)

Met ingang van 1 januari 2016 zijn zowel private als publieke organisaties die persoonsgegevens verwerken verplicht om ernstige datalekken waarbij persoonsgegevens verloren zijn gegaan of waarbij de kans bestaat dat persoonsgegevens onrechtmatig zijn verwerkt te melden bij de Autoriteit Persoonsgegevens (AP) en, in sommige gevallen, bij de betrokkenen. Het doel van de meldplicht is om tot een betere bescherming van persoonsgegevens te komen.

Bij overtreding van de meldplicht kan de AP een boete opleggen, die kan oplopen tot € 820.000. De bevoegdheid om een boete op te leggen bij overtreding van de meldplicht komt naast de al langer bestaande bevoegdheid van de AP om een boete op te leggen bij het niet melden van een verwerking van persoonsgegevens aan de AP.

Kansklasse : 3

Gevolgklasse : 5

Veilig gebruik Suwinet

Gemeenten en uitvoeringsorganisaties (UWV en SVB) wisselen via Suwinet persoonsgegevens met elkaar uit. Deze uitwisseling is van groot belang voor zowel de dienstverlening aan onze inwoners

als voor de uitvoering van gemeentelijke taken, zoals de verstrekking van een uitkering en de controle hierop.

De inspectie SZW toetst aan de hand van zeven essentiële beveiligingsnormen uit het Normenkader Gezamenlijke elektronische Voorzieningen SUWI (GeVS) of de beveiliging rondom Suwinet op orde is en daarmee of de privacy van burgers geborgd is. Vier normen toetsen of de verantwoordelijkheden goed zijn verdeeld. Drie normen kijken of dat goed is geborgd in de organisatie.

Wanneer niet aan de beveiligingsnormen wordt voldaan, loopt de gemeente Renkum het risico dat het escalatieprotocol in werking wordt gebracht. Dit kan leiden tot een aanwijzing waarin de gemeente wordt opgedragen om een externe deskundige in te huren om de beveiliging van SUWInet op orde te brengen of zelfs een afsluiting van het gebruik van Suwinet.

Kansklasse : 3

Gevolgklasse : 3

Overige claims

Financiële consequenties van schadeclaims kunnen niet worden voorzien en zijn daarom niet in de begroting opgenomen. Nadelige gevolgen van claims hebben daardoor direct invloed op de financiële positie van de gemeente.

Verbonden partijen

Zoals in de paragraaf verbonden partijen is weergegeven, participeert de gemeente in een aantal verbonden partijen. De deelname kan financiële risico's met zich meebrengen, omdat het uitgavenbeleid door het bestuur van het samenwerkingsverband wordt bepaald en niet door de individuele gemeenten. Ook kunnen autonome ontwikkelingen in de uitvoering van bestaande regionale taken leiden tot tekorten. Op dit moment speelt er met name een risico ten aanzien van Permar WS.

Gemeenschappelijke regeling Permar WS

De gemeenten die deelnemen aan de GR hebben besloten Permar WS ingaande 1 januari 2018 te ontbinden. Permar is "in liquidatie" en heeft een liquidatieplan opgesteld. Dit leidt tot aanzienlijke kosten van de deelnemende gemeenten van circa € 8.847.725. Van de liquidatiekosten komt 12.1 % voor rekening van de gemeente Renkum. Dit betekent een bijdrage in de kosten van afgerond € 1.071.000. In deze jaarrekening is een voorziening getroffen voor ons aandeel in de liquidatiekosten.

Op basis van de geïdentificeerde risico's kunnen de liquidatiekosten stijgen. Dit risico wordt meegenomen in de reserve sociaal domein.

De gemeente gaat de Wsw vanaf 1 januari 2018 zelf uitvoeren. Hiervoor is het proces van de opbouw van de lokale uitvoering van de Wsw medio 2016 gestart.

Kansklasse : 5

Gevolgklasse : 5

De Connectie

Voor het oprichten van De Connectie zijn de belangrijkste risico's inzichtelijk gemaakt en beheersmaatregelen beschreven. Voor de eerste vier jaren is een post onvoorzien opgenomen in de Begroting van de Connectie om de eerste risico's op te vangen (€275.000 per jaar). Daar boven komen de financiële effecten bij de gemeenten terecht. Financieel gezien is er met name sprake van een risico wanneer de taakstelling ICT niet wordt gerealiseerd. Dit betreft een taakstelling van € 550.000 in 2017, oplopend tot € 1.650.000 in 2020. Wanneer deze taakstelling niet wordt

gerealiseerd, betreft het risico voor de gemeente Renkum 10,1 % van het eventueel ontstane tekort.

Kansklasse : 3

Gevolgklasse : 4

Grondbeleid

De gemeentelijke projectenportefeuille omvat diverse projecten. Van deze projecten wordt een prognose gemaakt van de verwachte uitkomst van het project op het moment dat het project in exploitatie wordt genomen. Wanneer een tekort wordt verwacht, wordt voor dit verlies een voorziening getroffen. Dit betekent dat deze risico's direct worden afgedekt.

Van de projecten die nog niet in exploitatie zijn genomen, loopt de gemeente risico dat de boekwaarde niet wordt terugverdiend. De boekwaarde per 31-12-2016 van deze projecten bedraagt totaal € 759.000. Hiervan is € 203.000 meegenomen als risico.

Daarnaast is sprake van een renterisico bij het niet volgens planning realiseren van de verwachte opbrengsten. Dit risico is in kansklasse 3 ingedeeld.

Als gevolg van de situatie op de woningmarkt staan de grondprijzen de laatste tijd onder druk. Dit kan betekenen dat de grondprijs, waarmee gerekend is voor de totale verwachte opbrengsten inmiddels boven de marktwaarde ligt. Voor het bepalen van een meer reële grondprijs is een inschatting gemaakt op basis van een aantal taxaties voor grondprijzen die de afgelopen jaren uitgevoerd zijn voor diverse projecten. Gezien het feit dat deze projecten niet 1 op 1 te vergelijken zijn gaat het hierbij om een benadering van de grondprijs. Tevens zijn de risico's van de betreffende projecten verschillend. Op basis van deze benadering bedraagt het totale risico € 510.000.

Kansklasse : divers

Gevolgklasse : 5

Subsidies

Het risico van mogelijke frictiekosten bij gesubsidieerde instellingen als gevolg van doorgevoerde taakstellingen, is meegenomen onder de risico's bij de taakstellingen.

Financiële kengetallen

	Netto schuldquote	Rekening 2015	Begroting 2016	Rekening 2016
A	Vaste schulden	25.678	25.678	23.676
B	Netto vlottende schuld	12.953	12.953	12.570
C	Overlopende passiva	1.040	1.040	1.358
D	Financiële activa incl. doorgeleende gelden	2	2	0
E	Uitzettingen < 1 jaar	10.127	10.127	9.905
F	Liquide middelen	100	100	2.115
G	Overlopende activa	1.266	1.266	1.182
H	Totaal baten (excl. Mutaties reserves)	79.521	77.283	76.499
	Netto schuldquote (A+B+C-D-E-F-G)/H x 100%	35 %	36 %	32 %

	Netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen	Rekening 2015	Begroting 2016	Rekening 2016
A	Vaste schulden	25.678	25.678	23.676
B	Netto vlottende schuld	12.953	12.953	12.570
C	Overlopende passiva	1.040	1.040	1.358
D	Financiële activa excl. doorgeleende gelden	17.866	17.866	3.361
E	Uitzettingen < 1 jaar	10.127	10.127	9.905
F	Liquide middelen	100	100	2.115
G	Overlopende activa	1.266	1.266	1.182
H	Totaal baten (excl. Mutaties reserves)	79.521	77.283	76.499
	Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen (A+B+C-D-E-F-G)/H x 100%	13 %	13 %	28 %

	Solvabiliteitsratio	Rekening 2015	Begroting 2016	Rekening 2016
A	Eigen Vermogen	26.136	26.136	24.921
B	Totaal Passiva (vast en vlottend)	79.296	79.296	78.600
	Solvabiliteit (A/B) x 100%	33 %	33 %	32 %

	Kengetal grondexploitatie	Rekening 2015	Begroting 2016	Rekening 2016
A	Niet in exploitatie genomen bouwgronden	743	743	759
B	Bouwgronden in exploitatie	4.924	4.924	3.259
C	Totaal baten (excl. Mutaties reserves)	79.521	77.283	76.499
	Grondexploitatie (A+B)/C x 100%	7 %	7 %	5 %

	Structurele exploitatieruimte	Rekening 2015	Begroting 2016	Rekening 2016
A	Totale structurele lasten	83.108	82.100	80.297
B	Totale structurele baten	83.730	81.903	81.102
C	Totale structurele toevoegingen aan de reserves	0	0	0
D	Totale structurele onttrekkingen aan de reserves	0	0	0
E	Totaal baten (excl. Mutaties reserves)	79.521	77.283	76.499
	Structurele exploitatieruimte ((B-A)+(D-C))/(E) x 100%	1 %	0 %	1 %

	Belastingcapaciteit: Woonlasten meerpersoonshuishouden	Rekening 2015	Begroting 2016	Rekening 2016*)
A	OZB-lasten voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde	304	307	307
B	Rioolheffing voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde	252	260	260
C	Afvalstoffenheffing voor een gezin	279	279	279
D	Eventuele heffingskorting	0	0	0
E	Totale woonlasten voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde (A+B+C-D)	834	845	845
F	Woonlasten landelijke gemiddelde voor gezin in t-1	704	716	716
	Woonlasten t.o.v. landelijke gemiddelde jaar er voor (E/F) x 100%	118 %	118 %	118 %

*) Obv het BBV is de belastingcapaciteit in de jaarrekening gelijk aan de belastingcapaciteit in de begroting van dat jaar.

Bijlage 3 Financiering

Risicobeheer

Renterisicobeheer

Het renterisico van een gemeente is te verdelen in renterisico over vlottende schuld (looptijd < 1 jaar) en renterisico over vaste schuld (looptijd > 1 jaar).

Het renterisico over vlottende schuld wordt bepaald in relatie tot de kasgeldlimiet. Deze limiet geeft de maximaal toegestane omvang van de vlottende schuld weer. De hoogte van de kasgeldlimiet is een bij ministeriële regeling vastgesteld percentage van de omvang van de begroting per 1 januari. In tabel A vindt voor 2016 de toetsing aan de kasgeldlimiet voor de gemeente Renkum plaats.

Uit de tabel blijkt dat wij in 2016 hebben voldaan aan de kasgeldlimiet.

<i>Bedragen x € 1.000</i>	1e kw.	2e kw.	3e kw.	4e kw.
Omvang begroting 1-1-2016 (=grondslag)	77.560			
(1) Toegestane kasgeldlimiet				
- in procenten van de grondslag	8,5	8,5	8,5	8,5
- in bedrag	6.593	6.593	6.593	6.593
(2) Omvang vlottende schuld	0	0	0	0
- opgenomen gelden < 1 jaar	0	0	0	0
- schuld in rekening-courant	0	0	0	0
- gestorte gelden door derden < 1 jaar	0	0	0	0
- overige geldleningen (niet vaste schuld)	0	0	0	0
(3) Vlottende middelen	1.304	2.571	1.060	1.290
- contante gelden in kas	13	19	16	15
- tegoeden in rekening-courant	1.291	2.551	1.044	1.275
- overige uitstaande gelden < 1 jaar	0	0	0	0
Toets kasgeldlimiet				
(4) Totaal netto vlottende schuld (2 - 3)	-1.304	-2.571	-1.060	-1.290
Toegestane kasgeldlimiet (1)	6.593	6.593	6.593	6.593
Ruimte (1) – (4)	7.897	9.163	7.653	7.883

Tabel A Kasgeldlimiet

Het renterisico over vaste schuld wordt gezien in relatie tot de renterisiconorm. Deze norm geeft de maximaal toegestane omvang van dat deel van de vaste schuld waarover renterisico wordt gelopen weer. De norm houdt in dat we maximaal over 20 % van het begrotingstotaal renterisico mogen lopen. De raming van de ruimte/overschrijding voor de jaren 2016 tot en met 2019 is weergegeven in tabel B. Uit de tabel blijkt dat we in 2016 hebben voldaan aan de renterisiconorm. De verwachting is dat dit de komende jaren opnieuw het geval zal zijn.

<i>Bedragen x € 1.000</i>	2016	2017	2018	2019
(1) Renteherzieningen				
(2) Aflossingen	2.002	1.490	2.355	2.379
(3) Renterisico (1+2)	2.002	1.490	2.355	2.379
(4) Renterisiconorm	15.512	15.512	15.512	15.512
(5a) Ruimte onder renterisiconorm (4 > 3)	13.510	14.022	13.157	13.133
(5b) Overschrijding renterisiconorm (3 > 4)				
Berekening renterisiconorm				
(4a) Begrotingstotaal 2010	77.560			
(4b) Vastgesteld percentage	20%			
(4) Renterisiconorm (4a x 4b)	15.512			

Tabel B Renterisiconorm

Kredietrisicobeheer

In tabel C vindt u een overzicht van de door de gemeente Renkum verstrekte gelden, gegroepeerd per risicogroep. De groepen zijn (globaal) gerangschikt naar oplopend risico.

Risicogroep <i>Bedragen x € 1.000</i>	Met/zonder (hyp.) zekerheid	Restant schuld per 31-12-2016
Gemeenten/provincies	zonder	
Overheidsbanken	zonder	
Financiële instellingen (A en hoger)	zonder	3.274
Overige toegestane instellingen	met en zonder	1.144
Totaal		4.418

Tabel C Kredietrisico op verstrekte gelden

Gemeentefinanciering

Financiering

De leningenportefeuille per 31 december 2016 is weergegeven in tabel D. De mutaties in 2016 en de invloed hiervan op de gemiddelde rente is terug te vinden in tabel E.

Leningnummer	Oorspr. bedrag	Aanvang	Einde looptijd	Rente	Aflossing 2016	Restant 31-12-2016
063431	8.500	2006	2016	3,99 %	850	0
40106846	3.000	2011	2021	2,85 %	300	1.500
40107281	3.000	2012	2022	2,63 %	300	1.800
40.109.666	5.000	2015	2025	0,56 %	500	4.500
Lening optisport	728	2015	2029	4,96 %	52	676
Totaal					2.002	8.476
Projectlening	5.830	2014	2034	2,87 %	0	5.830
Projectlening	9.370	2014	2054	3,22 %	0	9.370
Totaal					2.002	23.676

Tabel D Leningenportefeuille (bedragen x € 1.000)

Bedragen x € 1.000	Bedrag	Gemiddelde rente
Stand per 1 januari 2016	10.478	1,95 %
Nieuwe leningen		
Reguliere aflossingen	2.002	2,78 %
Vervroegde aflossingen		
Renteaanpassingen (oud percentage)		
Renteaanpassingen (nieuw percentage)		
Stand per 31 december 2016	8.476	1,75 %

Tabel E Mutaties in leningenportefeuille (excl. projectleningen)

Uitzetting

De door de gemeente uitgezette (lange termijn) gelden zijn als volgt onder te verdelen:

Bedragen x € 1.000	Stand per 31-12-2016	Gemiddeld Rendement
Deelnemingen	1.057	18,83 %
Leningen	3.361	0,63 %
Totaal	4.418	

Tabel F Uitgezette gelden

Relatiebeheer

Huisbankier van de gemeente Renkum is de Bank Nederlandse Gemeenten (BNG). Het grootste deel van onze reguliere bankzaken loopt via deze bank. Door de invoering van het Schatkistbankieren per 1-1-2014 moeten wij overtollige middelen overboeken naar de schatkist. Op het gebied van gemeentefinanciering wordt gebruik gemaakt van diverse financiële instellingen. Voordat middelen worden aangetrokken of uitgezet, worden offertes aangevraagd bij minimaal twee instellingen. Vervolgens wordt gekozen voor die instantie die de meest gunstige condities voor de gemeente aanbiedt.

Kasbeheer

Evenals voor lange termijn financiering wordt ook voor korte termijn financiering de tarieven van een tweetal instellingen met elkaar vergeleken.

Bijlage 4 Kredieten

ICT

Omschrijving	Begroting	Realisatie	Restant
Instant Acces Points (wifi)	7	5	2
Module NHR	7	8	
Laptops SD	15	12	3
Key2belastingen Diftar	12	12	
Webviewer (ArcGis)	21	20	1
Kadaster (BRK)	30	12	18
Totaal	93	68	24

Alle lopende investeringen zijn afgerond. De aansluiting op de BRK is voordeliger geweest dan oorspronkelijke geraamd. De extra kosten om de BRK op de WOZ aan te sluiten zijn meegevallen.

Inventaris

Omschrijving	Begroting	Realisatie	Restant
Inventaris centrale hal	215		215
Waterpomp	108	114	-6
Centrale hal gemeentehuis	225	10	215
Totaal	548	124	424

Centrale hal gemeentehuis en inventaris centrale hal

Beide begrotingsposten worden ingezet om de verbouwing van de centrale hal te bekostigen. Deze verbouwing wordt nu voorbereid. Er zijn kosten gemaakt voor technisch onderzoek en ontwerp.

Waterpomp

Het K(oude)W(armte)O(pslag), waar de warmtepomp onderdeel van uitmaakt, heeft een "update" ondergaan. Uit een onderzoek was gebleken dat diverse zaken niet goed op elkaar waren afgestemd en diverse onderdelen niet naar behoren functioneerden. Deze zijn vervroegd afgeschreven. De KWO-installatie functioneert weer goed en is financieel afgedekt. Project is hiermee afgerond.

Afval

Omschrijving	Begroting	Realisatie	Restant
Afvalpassen	67	67	
Kliko's	671	250	421
Ondergrondse containers	614	485	129
Extra aanpassingen (afval)	84		84
Totaal	1.436	802	634

Kliko's

Het proces rondom het vervangen van de kliko's is nog niet afgerond. Oplevering vindt plaats in 2017.

Ondergrondse containers

Het proces rondom het vervangen van de ondergrondse containers is nog niet afgerond. Oplevering vindt plaats in 2017

Concertzaal

Omschrijving	Begroting	Realisatie	Restant
Renovatie concertzaal	755	712	43
Totaal	755	712	43

Renovatie concertzaal

De renovatie Concertzaal is gereed.

Verkeersmaatregelen

Omschrijving	Begroting	Realisatie	Restant
P+R Wolfheze	50		50
Opwaarderen fietspad Fonteinallee	55	99	-44
Fietsp.Fonteinallee-Noordberg N225	320	7	313
Schoolomgeving/-routes	146	121	25
MUP parkeerplaatsen sp Bilderberg	50	32	18
Totaal	621	259	362

Fietspad Duitsekampweg - Reyerskamp

Het bestaande te smalle asfalt fietspad is verwijderd. Er direct naast is een nieuw betonnen fietspad aangebracht. Daarnaast is op de plek van het bestaande fietspad een ruitepad gemaakt.

P+R Wolfheze

Planning was om dit werk in 2016 uit te voeren. Op het laatste moment bleek er echter onenigheid te zijn tussen NS en ProRail over de kosten van aan te kopen of te huren grond. Dit geschil moet eerst worden opgelost, voordat het werk kan worden aanbesteed. De verwachting is dat dit nog voor de zomer 2017 kan geschieden.

Opwaarderen fietspad Fonteinallee

De Snelfietsroute Arnhem Wageningen gaat over de Fonteinallee. Binnen dat project is op de Fonteinallee nieuw asfalt en kantmarkering aangebracht en zijn de toegangen bij de zijwegen naar respectievelijk het kasteel en de stuw aangepast, zodat duidelijk is dat op de Fonteinallee alleen fietsers zijn toegestaan. Tegenover het getoonde nadeel wordt nog een subsidie voor hetzelfde bedrag verwacht.

Fietspad Fonteinallee-Noordberg N225

Dit nieuwe fietspad maakt onderdeel uit van de toekomstige Snelfietsroute Arnhem Wageningen en wordt als apart project opgepakt door de provincie. De beschikte subsidie moet beschikbaar blijven als bijdrage aan deze Snelfietsroute en is opgenomen in het nieuwe MUP. Uitvoering van het fietspad loopt vertraging op door communicatie met een grondeigenaar waarvan de grond nodig is voor dit nieuwe fietspad. Daarom naar verwachting start uitvoering op zijn vroegst eind 2017.

Schoolomgeving/-routes

De locatie van de reeds geplaatste Julie-palen in de hele gemeente is geïnventariseerd. Wijzigingen in locatie en aantal worden meegenomen zodra op verschillende schoollocaties aanpassingen worden gepleegd. Ook dit is opgenomen in het door u vastgestelde MUP. Rondom De Wegwijzer en de Airborneschool zou dit in 2016 worden aangepakt, maar uit kostenoverwegingen is besloten om deze twee locaties samen met alle overige aanpassingen in het voorjaar van 2017 te laten uitvoeren. In 2017 wordt ook gekeken naar de toekomstige aansluitingen op het 3B4 MFC-terrein.

Parkeerplaatsen sportpark De Bilderberg

In 2016 zijn extra parkeervakken aangebracht en is de indeling van de vakken op het parkeerterrein waar mogelijk geoptimaliseerd. In 2017 wordt, na afronding van de verkeersbesluitprocedure, ook de routing van autoverkeer aangepast. Daarna is dit project afgerond en de verkeerssituatie op sportpark De Bilderberg sterk verbeterd.

Onderwijshuisvesting

Omschrijving	Begroting	Realisatie	Restant
Nieuwbouw scholen Renkum/Heelsum	4.100	3	4.097
Buitenruimte school Renkum Heelsum	270		270
Grond nieuwbouw school R/H	408		408
Aanpassen Airborneschool	982	982	
Aanp.schoolgebouw Wijn.v.Arnhemweg	1.422	1.431	-9
Totaal	7.182	2.416	4.766

Nieuwbouw scholen Renkum/Heelsum

De kredieten 1 t/m 3 hebben betrekking op de nieuwbouw scholen Renkum/Heelsum. Er is gestart met de voorbereidingen en er is een externe projectleider aangesteld.

Aanpassen Airborneschool

Het krediet wordt afgesloten.

Aanpassingen schoolgebouw W. van Arnhemweg

Het krediet wordt afgesloten.

Riolering

Omschrijving	Begroting	Realisatie	Restant
Wateroverlast Weverstraat	165	132	33
Maatregelen wateroverlast	110	159	-49
Bergingsbezinkbassins	86	11	74
Herstel naast Benedendorpsweg 28	67	10	57
Riolering Reijmerweg	116	16	100
Renovatie mini pompgemalen	451	387	64
Totaal	995	715	279

Wateroverlast Weverstraat

Op basis van het draagvlak op het voorlopige ontwerp door bewoners en ondernemers is een concept van het definitieve ontwerp uitgewerkt en met de werkgroep besproken. Voor uitvoering is een faseringsopzet uitgewerkt op basis van bijdrage door bewoners en ondernemers.

Maatregelen Wateroverlast

De benodigde maatregelen zijn getroffen en het project is afgerond. De financiële afronding volgt in 2017.

Bergbezinkbassins

Het resterende budget wordt volgens afspraak gereserveerd voor de samenwerking in de zuiveringskring (Waterschap en gemeenten Wageningen en Rhenen).

Herstel weg naast Benedendorpsweg 28

- Het ontwerp is eind 2016 met de eigenaar van de weg en andere direct betrokken besproken en tot overeenstemming gekomen.
- Afgelopen juli is een tijdelijke verharding van puin aangebracht zodat de weg gebruikt kan worden en niet middels bouwhekken afgezet hoeft te worden
- Uitvoering van de werkzaamheden vinden plaats in het voorjaar van 2017.

Riolering Reijmerweg

Op dit moment zijn we bezig met de aanbesteding van een bouwteam. De gunning hiervan vindt plaats begin februari 2017. Het bouwteamproces loopt van maart t/m augustus 2017.

Renovatie mini pompgemalen

De uitvoeringsfase voor renovatie van de mini-gemalen is afgerond. Het beheer- en onderhoudsplan is geaccepteerd, waarmee de aannemer verantwoordelijk is voor het meerjarig onderhoud t/m 2025. In 2017 vindt financiële afronding plaats.

MFC 3b4

Omschrijving	Begroting	Realisatie	Restant
MFC 3b4	15.202	5.082	10.121
Totaal	15.202	5.082	10.121

MFC Doelum

In 2016 is gestart met de bouw van het MFC Doelum. Hiervoor zijn in mei de contracten met de bouwkundig aannemer en installateur getekend. Hieraan voorafgaand is een Europese aanbesteding gehouden. De tennishal is gesloopt om de bouw van het MFC Doelum mogelijk te maken. De overige voorzieningen worden gesloopt na oplevering van het MFC dat in de zomer van 2017 plaatsvindt.

Grondexploitatie

Omschrijving	Begroting	Realisatie	Restant
Talsmalaan		515	-515
Movira Oosterbeek		9	-9
Veritasweg		244	-244
Kooster en scholen Groeneweg		30	-30
Maatweg Renkum		9	-9
Don Boscoweg Heelsum		4	-4
Totaal		811	-811

Als gevolg van wijziging van verslagleggingsregels met betrekking tot grondexploitatie worden gronden die onder niet in exploitatie genomen gronden niet meer bij de voorraden grondexploitatie opgenomen maar bij de materiële vaste activa. Hieronder vallen de projecten Talsmalaan en Veritasweg.

Vorbereidingskosten voor toekomstige grondexploitatie moeten bij immateriële vaste activa worden opgenomen. Dit mag maximaal 5 jaar.

Voor de volgende projecten, waarbij de gemeente een grondpositie heeft, zijn voorbereidingskosten gemaakt. Deze projecten kunnen in de toekomst een grondexploitatieproject worden:

- Don Boscoweg Heelsum
- Klooster en scholen Groeneweg
- Maaatweg Renkum
- Movira Oosterbeek

Bijlage 5 Specifieke uitkeringen (SiSa)

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2016 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 10 januari 2017						
OC W 9	D	Onderwijsachterstandenbeleid 2011-2017 (OAB) Besluit specifieke uitkeringen gemeentelijke onderwijsachterstandenbeleid 2011-2017 Gemeenten	Besteding (jaar T) aan voorzieningen voor voorschoolse educatie die voldoen aan de wettelijke kwaliteitseisen (conform artikel 166, eerste lid WPO)	Besteding (jaar T) aan overige activiteiten (naast VVE) voor leerlingen met een grote achterstand in de Nederlandse taal (conform artikel 165 WPO)	Besteding (jaar T) aan afspraken over voor- en vroegschoolse educatie met bevoegde gezagsorganen van scholen, houders van kindcentra en peuterspeelzalen (conform artikel 167 WPO)	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie
			Aard controle R	Aard controle R	Aard controle R	Aard controle R
			Indicatornummer: r: D9 / 01	Indicatornummer: D9 / 02	Indicatornummer: r: D9 / 03	Indicatornummer: D9 / 04
			€ 64.281	€ 15.046	€ 73.749	€ 84.621
		Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Van andere gemeenten in (jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid	
			Bedrag		Bedrag	
		Aard controle n.v.t	Aard controle R	Aard controle n.v.t	Aard controle R	
		Indicatornummer: r: D9 / 05	Indicatornummer: D9 / 06	Indicatornummer: r: D9 / 07	Indicatornummer: D9 / 08	
		1		€ 0		€ 0
		2				
		3				

SZ W	G 2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet_gemeentedeel 2016 Alle gemeenten verantwoord voor hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr.	Besteding (jaar T) algemene bijstand	Baten (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) IOAW	Baten (jaar T) IOAW (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) IOAZ	Baten (jaar T) IOAZ (exclusief Rijk)
			Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente
			I.1 Participatiewet (PW)	I.1 Participatiewet (PW)	I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW)	I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW)	I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ)	I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ)
			Aard controle R	Aard controle R	Aard controle R	Aard controle R	Aard controle R	Aard controle R
			Indicatornummer: G2 / 01	Indicatornummer: G2 / 02	Indicatornummer: G2 / 03	Indicatornummer: G2 / 04	Indicatornummer: G2 / 05	Indicatornummer: G2 / 06
			€ 7.928.412	€ 107.516	€ 622.578	€ 9.697	€ 11.347	€ 2.089
			Besteding (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen	Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen	Baten (jaar T) WWIK (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet	Baten (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet (excl. Rijk)	Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee
			Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	
			I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004)	I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004)	I.6 Wet werk en inkomen kunstenaars (WWIK)	I.7 Participatiewet (PW)	I.7 Participatiewet (PW)	
			Aard controle R	Aard controle R	Aard controle R	Aard controle R	Aard controle R	Aard controle n.v.t.
			Indicatornummer: G2 / 07	Indicatornummer: G2 / 08	Indicatornummer: G2 / 09	Indicatornummer: G2 / 10	Indicatornummer: G2 / 11	Indicatornummer: G2 / 12
			€ 51.549	€ 912	€ 0	€ 49.334	€ 0	Ja

SZ W 3	G Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen)_ge meentedeel 2016 Besluit bijstandverlening zelfstandigen (Bbz) 2004 Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr.	Besteding (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob)	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking (exclusief Bob)	Baten (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob) (exclusief Rijk)	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (exclusief Bob) (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) aan onderzoek als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004 (exclusief Bob)	Besteding (jaar T) Bob	
		<i>Aard controle R</i>	<i>Aard controle R</i>	<i>Aard controle R</i>	<i>Aard controle R</i>	<i>Aard controle R</i>	<i>Aard controle R</i>	<i>Aard controle R</i>
		<i>Indicatornummer: G3 / 01</i>	<i>Indicatornummer: G3 / 02</i>	<i>Indicatornummer: G3 / 03</i>	<i>Indicatornummer: G3 / 04</i>	<i>Indicatornummer: G3 / 05</i>	<i>Indicatornummer: G3 / 06</i>	
	€ 44.488	€ 4.750	€ 2.897	€ 19.226	€ 33.187	€ 0		
	Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) aan uitvoeringskosten Bob als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004	Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee					
	<i>Aard controle R</i>	<i>Aard controle R</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i>					
	<i>Indicatornummer: G3 / 07</i>	<i>Indicatornummer: G3 / 08</i>	<i>Indicatornummer: G3 / 09</i>					
	€ 0	€ 0	Ja					

Bijlage 6 Welk beleid is voor handen?

Product	Naam verordening e.d.
1A	Gemeenschappelijke regeling Permar WS 2011
1A	Uitvoeringsplan Mantelzorg 2015
1A	Kadernota sociaal domein ' <i>De kunst van samenleven in Renkum, de transformatie</i> '
1A	Nota Integraal Jeugdbeleid Gemeente 2011
1B	Regionale visie
1C	Kadernota en uitvoeringsprogramma 'Sportief verbinden'
1D	Uitvoeringsplan VVE 2015 - 2018
1D	Verordening Kinderopvang gemeente Renkum 2013
1D	Kwaliteitsregels peuterspeelzaalwerk Renkum
1D	Aanvullende Subsidieregulering peuterspeelzaalwerk en VVE-voorziening gemeente Renkum (2013 ev)
1D	Verordening wet inburgering
1D	Gemeentelijk Bibliotheekbeleidskader 2012 - 2015
1E	Nota: Naar een integraal en activerend minimabeleid 2015 t/m 2018
1E	Beleidsplan Integrale Schuldhulpverlening 2013 - 2015
1E	Verordening Gelrepass gemeente Renkum
1F	Verordening Studietoelage gemeente Renkum 2015
1F	Verordening Tegenprestatie gemeente Renkum 2015
1F	Verordening verrekening bestuurlijke boete bij recidive 2015
1F	Re-integratieverordening Participatiewet 2015
1F	Afstemmingsverordening Participatiewet, IOAW, IOAZ en Bbz 2004 gemeente Renkum 2016
1F	Verordening individuele inkomensvoorziening gemeente Renkum 2015
1G	Kadernota Sociaal Domein "De kunst van samen leven in de gemeente Renkum, de transformatie"
1G	Verordening jeugdhulp
1G	Verordening leerlingenvervoer gemeente Renkum
1G	Verordening voorzieningen maatschappelijke ondersteuning Renkum 2015
2A	Strategische Visie 2040 (2010)
2A	Ruimtelijke Visie 2025 (2011)
2A	Economische Visie (2011)
2A	Sociale Visie (2009)
2A	Businessplan voor de bedrijfsomgeving Renkum (2012)
2A	Nota Grondbeleid 2007
2A	Methodiek Projectmanagement RO-projecten (herziene versie 2012)
2B	Nota Wonen (2014)

Product	Naam verordening e.d.
2B	Beleidsnotitie Wonen en Zorg (2015)
2B	Investeringsprogramma ISV 2010 - 2014 Gemeente Renkum
2B	Bestuursovereenkomst Verstedelijking & Mobiliteit Subregio: Arnhem Noord 2012 - 2014
2B	Regionale Huisvestingsverordening Stadsregio Arnhem Nijmegen 2013
2B	Huisvestingsverordening Renkum (2016)
2D	Welstandsnota 2013
2E	Gemeentelijk Verkeer en Vervoersplan (GVVP) (2016-2020)
2E	Meerjaren Uitvoeringsprogramma GVVP 2011-2014 (MUP)
2E	Beleidsregels uitritten en uitwegen (2012)
2E	Parkeernota Gemeente Renkum (2014)
3A	Milieunota Renkum/ Milieukader 2013-2016 (24-4-2013)
3A	Kadernota Duurzaam Renkum 2010
3C	Landschapsontwikkelingsplan LOP 2006
3C	Basisvisie Landgoederen & Buitenplaatsen (2013)
3C	Bosbeleidsplan Gemeente Renkum 2003-2013 (beheerplan)
3D	Gemeentelijk water- en rioleringsplan: Water stroomt" (vGRP+ 2016 t/m 2020)
3E	Afvalbeleidsplan: 'Grondstoffen zijn nodig, restafval is onnodig' (2016)
4A	Integraal Veiligheidsbeleid Gemeente Renkum 2011-2013
4A	Veiligheidsplan gemeente Renkum 2014-2016
4B	Handhavingsbeleid en Uitvoeringsprogramma Omgevingsrecht, Bijzondere wetten & Kinderopvang
4C	Regiovisie aanpak huiselijk geweld
4C	Meldcode huiselijk geweld & kindermishandeling
5A	Beleidsplan Groenbeheer 2012-2017
5A	Speelruimteplan: 'Ruimte voor spelen, bewegen, ontdekken en ontmoeten 2010'
5A	Groenstructuurplan 'Buiten Zicht' gemeente Renkum 2015
5B	Beleidsnota Wegbeheer 2013-2017
5B	Actualisatienota Wegbeheer 2015-2017
5B	Renkums Licht doorgelicht 2006-2015
6B	Toeristisch Recreatief Ontwikkelingsplan 2006 (TROP)
6C	Cultuurvisie 2005 - 2015
6C	Beleidsnota Archeologie 2010

Product	Naam verordening e.d.
7A	Nota Burgerparticipatie
7A	Besturingsfilosofie
7E	Verordening op de heffing en de invordering van onroerende-zaakbelastingen (2011)
7E	Verordening op de heffing en de invordering van belasting op roerende woon- en bedrijfsruimten (2011)
7E	Verordening op de heffing en de invordering van hondenbelasting (2011)
7E	Verordening op de heffing en de invordering van rioolheffing (2011)
7E	Verordening op de heffing en de invordering van afvalstoffenheffing (2011)
7E	Verordening op de heffing en de invordering van toeristenbelasting (2011)
7E	Verordening op de heffing en de invordering van marktgelden (2011)
7E	Verordening op de heffing en de invordering van lijkbezorgingsrechten (2014)
7E	Verordening kwijtschelding gemeentelijke belastingen (2012)
7E	Verordening op de heffing en de invordering van leges (2014)
7F	Verordening materiële financiële gelijkstelling onderwijs gemeente Renkum 2007
7F	Integraal huisvestingsplan 2013-2020 > Actualisering Integraal Huisvestingsplan
7F	Beleidsnota onderwijshuisvesting gemeente Renkum 2011
7F	Verordening voorziening huisvesting onderwijs gemeente Renkum 2015
7G	Toekomstvisie 2030
7G	Integriteitsnota van de gemeente Renkum
7G	Mandaatregeling
7G	Verordening vergoeding commissie en raad
7G	Verordening vergoeding wethouders
7G	Financiële verordening gemeente Renkum
7G	Controleverordening gemeente Renkum
7G	Verordening onderzoeken doelmatigheid en doeltreffendheid gemeente Renkum
7G	Organisatiebesluit
7G	Informatiebeleidsplan
7G	Dienstverleningsconcept
7G	Archiefverordening

Vaststelling Jaarstukken 2016

Aldus vastgesteld in de raad van de gemeente Renkum in haar openbare vergadering van 31 mei 2017.

De raad van de gemeente Renkum

de griffier,

de voorzitter,

mr. J.I.M. le Comte

A.M.J. Schaap